
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
8 A
51

FRANCISCI DUARENI JCti

De

SACRIS ECCLESIÆ MINISTERIIS AC BENEFICIIS

LIBRI VIII.

In Quibus

Quicquid ad plenam juris Pontificij cognitionem necessarium est, breviter ac dilucidè explicatum continetur.

Item

Pro libertate Ecclesiæ Gallicæ adversus Románam aulam Defensió Parisiensis Curiæ, Ludovico XI. Gallorum Regi quondam oblata.

Accedunt

CONCORDATA NATIONIS GERMANICÆ

Cum Notis

JO. SCHILTERI

ANNO M DC LXXXIIX.

Illustrissimæ & Ornatissimæ Dominæ MARGARITAE Francicæ, Regis HENRICI II. Sorori Ducique Biturigum,

Franciscus Duarenus. S.D.

CUm nuper ex urbe ad fanum Mauri, ego & quidam alii nostri ordinis viri sanè boni & literarum amantes festis diebus otiosisque concessissemus; nuntiatumque nobis esset, Michaelem Hospitalem, qui inter Senatores Curiæ Parisiensis & integerrimus & doctissimus habebatur, illuc adventasse, confestim ad ejus villam salutandi visendique hominis causa perreximus. Qui ut salutantes nos comiter ac humaniter excepit, moram nullam interponendam esse putavimus, quin simul cum eo amœnissimis in locis ejus vici suavissime colloquentes deambularemus. Ac mul-

tis jam ſpaciis confectis, tandem ad prætorium hortoſque ventum eſt, qui Gul. Budæi fuiſſe dicebantur. Quo in loco nullus profecto fuit, quin libentiſſime conſiſteret, non ſolum quia ad æſtum caloremque vitandum longè erat commodiſſimus: ſed quia talem tantumque virum, qui memoria noſtra univerſam Europam ſui nominis gloria impleverat, nobis velut in conſpectu ponere videbatur, ac ita verſabatur ante oculos ſpecies ejus & imago, cujus ſedem, domicilium, veſtigia contemplabamur, ut nihil poſſet cadere jucundius. Eſt enim neſcio quo pacto natura hoc nobis inſitum, ut locis in quibus ſummi præcellenteſque viri multùm verſati ſunt, aut ſuppellectile, vel re alia, quam in uſu habuerunt, magis quàm librorum ab eiſdem conſcriptorum lectione ſæpenumero commoveamur. Teſtatur Cicero, cum aliquando veniſſet Metapontum, non ante ad hoſpitem divertiſſet, quam locum ipſum in quo vitam ediderat Pythagoras, ſedemque vidiſſet. Et Lucianus author eſt, Epicteti Philoſo-

loſophi lucernam, quæ fictilis erat, tribus drachmarum millibus emptam fuiſſe. In hortis igitur Budæi viſum eſt omnibus conſidere, qui ſimul Hoſpitale duce illuc convenerant, optimis ſanè ac eruditiſſimis viris, quorum nomina, raram eximiamque eorum virtutem admiratus, continere me non potui, quo minus hîc adſcriberem. Fuerunt enim hi, Bart. Fayus, & Anton. Sennetonius, ordinis Senatorii lectiſſimi ornatiſſimique viri, & inſignis cùm doctrinæ, tùm etiam integritatis & probitatis nomine conſpicui ac venerandi. Franciſcus & Sebaſtianus Albaſpinei fratres, quorum hic adoleſcentiæ vix dum annos egreſſus, multas legationes magna cum laude obiverat, ac in rebus gerendis ubique talem ſe præſtiterat, ut ampliſſimis jam ſacerdotiis atque honoribus benignitate Regis auctus eſſet, ille tuam Biturigum provinciam ita tum regebat ac moderabatur, ut ab eo omnis æquitatis, juſtitiæ, prudentiæ, magnitudinis animi exempla peterentur, uterque nobis propter ſimili-

tudinem ſtudiorum & beneficiorum magnitudinem conjunctiſſimus erat. In eo conſeſſu & colloquio multos variosque ſermones habitos fuiſſe recordor, tum de ſtudiis Budæi, quæ mihi propter veterem cum eo homine conſuetudinem aliquando erant notiora quam cæteris, tùm de triſti admodum atque acerbo caſu, quem literæ interiores extincto illo lumine pertulerunt. Ac ut alius ex alio naſcitur ſermo, hinc arrepta eſt occaſio commemorandi, quam paucis annis, quantam literæ bonæ jacturam, paucorum hominum interitu, in Gallia noſtra feciſſent. Nam Budæi fatum non longo admodum intervallo ſecuta eſt Regis Franciſci patris tui mors luctuoſa, principum omnium, quos unquam ſol vidit, literis deditiſſimi, ut jam bonorum omnium conſenſu, literarum ac diſciplinarum parentis cognomen ei tribuatur. Nec ita multo poſt Reginam Navarræ Margaritam, cœleſti haud dubie præditam ingenio fœminam, & eo in literas amòre ac ſtudio, ut Franciſco Regi, cujus erat

Soror,

Soror, non concederet, invida fata nobis eripuerunt. In hanc ſententiam, cum multa graviter & copioſe à ſingulis dicerentur, memini tum ita locutum Hoſpitalem fuiſſe, ut dolorem noſtrum mœroremque oratione ſua non parum leniret ac minueret. Is enim ex tanta clade fœminam unam ſupereſſe dicebat, cujus ea eſſet non ſolum authoritas ac majeſtas, verùm etiam doctrina ſingularis cum honeſta voluntate affectuque conjuncta, ut literas collabentes ſola facile ſuſtentaret ac tueretur. Ac poſtquam de te ſtudiiſque tuis, & admirabili literarum omnium, tum Græcarum, tum Latinarum cognitione, pleraque non audita ab aliis, ut ipſe affirmabat, ſed à ſe comperta atque intellecta, nobis magna cum attentione & admiratione audientibus narravit; nemo mehercule fuit, qui protinus in cœlum manus præ gaudio non tolleret, & ad benè ſperandum de re literaria vehementiſſime commoveretur. Eſt enim in Hoſpitalis oratione præter elegantiam & ubertatem, eruditiſſimo viro

dignam, gravitas etiam ſumma, & ut prudentis rectique hominis, quædam naturalis authoritas, quæ ad fidem faciendam plurimum valet. Hunc verò ſermonem ſic excepit Franc. Albaſpineus, ut Biturigum civitati provinciæque mirum in modum gratularetur, quod nuper ejus tibi procurationem, gubernationem, ducatumque Rex Chriſtianiſſ. Henricus frater tuus mandaſſet, atque credidiſſet. Quid enim, inquiebat, nobis optatius, felicius, divinius contingere potuiſſet, poſt eam animi conſternationem, quæ Margarita Regina Navarræ fato functa, inter cives noſtros oborta eſt, quam repente eam nobis ducem quaſi cœlitus demiſſam eſſe, in qua eadem pietas ac religio, bonitas par atque humanitas, ingenium felicius, & longe politior doctrina inſint, quæque ad ea quæ jam recte præclaréque inſtituta ſunt, non ſolum tuenda & conſervanda, ſed etiam augenda & amplificanda divinitus quodammodo nobis data videatur? Subjiciebat ille, veniſſe jam tempus, quo Biturigum

cives

cives veriſſimē idem dicere poſſent, quod Themiſtoclem Athenienſem dixiſſe ferunt, cum exul & profugus ad Regem Perſarum confugiſſet, & ab eo honorifice exceptus locupletatusque fuiſſet: ô amici perieramus, niſi periiſſemus. Longum eſſet, nec valde neceſſarium ſigillatim omnia hîc recenſere, quæcunque in eo congreſſu de te recitata ſunt. De quibus omnibus tametſi fama ubique terrarum increbuerat (magna ſiquidem fortuna nihil occultum eſſe patitur) tamen ad opinionem confirmandam, quam animo utcunque prius imbiberam, magnum pondus habuit ea diſputatio. Nam ante vix adduci poteram, ut has lucubrationes noſtras in tuo nomine divulgari & apparere ſinerem. Cogitabam enim non eo me hominem eſſe vel ingenio, vel doctrina, ut quicquam auribus tuis dignum afferre poſſim, & ſcholaſticas diſputationes, de jure præſertim & quæſtionibus forenſibus mulieri offerri ineptum ac indecorum quibuſdam viſum iri ſatis intelligebam. Ac ſicut

 olim

olim proverbio notati ſunt, qui Veneri ſuem immolabant, quod Adonis apri dente peremtus, ideoque ſus Veneri, aut amaſii interfector gratus non eſſet: Sic ego ſubveritus ſum, ne mihi vitio detur, quod nec mùneris oblati, nec perſonæ tuæ rationem habuerim. Verùm omnem mihi ſcrupulum dubitationemque exemit iſta, quæ nunc animo meo inſedit penitus de te perſuaſio. Nam ſingularis tua in bonarum artium ſtudioſos humanitas facit. ut qualemcunque ſedulitatem noſtram te in bonam partem accepturam confidamus, quamvis hoc opus ita à nobis elaboratum peifectumque non ſit, ut ſi ex noſtra æſtimatum fuerit induſtria, magis quam dignitate ipſius argumenti, dignum tuo nomine patrocinioque judicari debeat. Ac ſi qui fortè ſint, qui rem à nobis tractatam parum tibi convenire exiſtiment, ut in eo falli eos conſtat, quod te ex aliarum mulierum natura, ingenio & moribus fingunt: nec ſatis norunt, quantum inter te reliquaſque hujus ſeculi fœminas interſit.

Cum

Cùm igitur ea ſit & naturæ tuæ bonitas, & doctrina à eruditio, ut præter pudorem pudicitiamque inſignem, muliebre nihil in te conſpiciatur, & cum excellentiſſimis viris meritò conferri poſſis, equidem jure culpandus non videor, ſi tibi munus literarium obtulerim, quod aptum conveniensque viro eſſe nemo non fateatur. Non deerunt fortaſſe, qui dicent ſtudium literarum in muliere quidem ferendum eſſe, ſed non earum quæ ad res politicas & forenſes pertinent. Sed cùm ita moribus noſtris comparatum ſit, ut principes fœminæ gubernacula Reipubl. teneant, cur earum rerum ſcientia, quibus ad Rempubl. regendam opus eſt, eiſdem interdicta ſit, non video. Niſi forte quis dicat eas vicaria magiſtratuum opera uti hîc ſolere, quos iſta cognoſcere ſufficiat. Verùm ego ut anxiam nimis & exactam harum rerum cognitionem à principibus minime flagito, ita minus idoneos eſſe ad gubernationem Reipubl. eos cenſeo, qui ne primoribus quidem labris, ut dicitur, hæc deguſtarunt. Ac hujus-

hujuſmodi ſunt hi noſtri libri, niſi vehementer ipſi fallimur, ut iis etiam qui forenſem judiciariamque artem ipſi non exercent, ſed rerum cùm divinarum, tùm ad ſtatum publicum ſpectantium ſtudio capiuntur, nonnihil conducant. Quarum rerum cognitione, ut honeſta ac pernecеſſaria te mirifice delectari accepimus. Et hæc quidem à nobis dicta ſunt, ut ineptiarum ac temeritatis crimen, quod nobis objici poſſet, ſi minùs à te, certe ab aliis quibuſdam, in quorum manus ſcripta noſtra venient, aliquando fortaſſis, dilueremus. Nec difficile eſt ex iis, quæ jam diximus, perſpicere ac judicare, quæ me ratio impulerit, ut libros meos tibi legendos exhiberem. Verùm alia quædam non levis hujus incepti cauſa etiam fuit, præter eas, quæ hactenus à nobis expoſitæ ſunt, quod vidilicet in locum illuſtris Reginæ Navar. ducisque Biturigum modo ſucceſſeris, quæ ſtudiorum noſtrorum fructum ſi quis exiſtat, jure ſuo à nobis repetere poſſet. Quare enim ſuperſtitem ad huc

& vi-

& vivam diutiſſime colui, & obſervavi, cùm apud Bituriges tuos jus civile interpretarer, & annuum mihi eo nomine largiretur, eidem profectò mortuæ quod potero officium præſtare quam maxime cupio: & ut ejus, quæ tam preclarè ac divinitus, non dicam de me & ſtudiis, ſed de univerſo hominum genere merita eſt, ſacroſanctam apud nos memoriam eſſe omnes intelligant. Sed quia animo jam feliciter in cœlum recepto humana non conveniunt, nec quantum vellem ei inpræſentiarum tribuere poſſum, quicquid in vivam officii collaturus fui, nemini juſtius quam tibi nunc deferendum eſſe videtur, ut pote quam illa incredibili amore ſemper complexa ſit, & pietatis, religionis, doctrinæ, cæterorumque ornamentorum ſuorum velut hæredem quodammodo reliquerit. Et arbitror pios illos ſanctiſſimosque Manes, ſi loqui nobiscum poſſent, id ſibi pergratum ac jucundum eſſe dicturos. Quo nomine fortaſſis opera hæc noſtra, qualiscunque ea ſit, acceptior tibi futura

eſt,

eſt, eamque ut boni conſulas, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale, Lutetiæ Pariſiorum, Idibus Junij 1550.

FRANCISCVS DVARENVS.
Lectori S.

Etſi non diffidebam, cùm hos de jure pontificio libros emiſi operam meam in re honeſta, conatumq; integris & ſanis hominibus probari poſſe, tamen felicior fuit eorum librorum, (ut ita dicam) genius, quàm ſperabam. Nec vero id ita eſſe judico, quod tam avide expetiti ſint à multis, ut eos quam ſæpiſſime excudi formis neceſſe fuerit. Non enim is ſum, qui judicio multitudinis multum tribuam, ſed bonis placere quàm plurimis honeſtius ſemper eſſe duxi. Sed quia ex literis multorum ac nunciis, cognovi, nullum fere locum in Europa eſſe in quo hominibus piis, ac intelligentibus gratus non ſit noſter hic qualiſcunq; labor, meritò id felicitati cuidam, aut divinæ potius erga nos bonitati adſcribendum eſſe puto: cùm præſertim neq; ea vis ingenij in me ſit, neq; erudi-

ruditio, ut tot taliumq; virorum judicio respondere me posse existimem. Itaq; facilè animum induxi, ut hos libros denuò n manus ſumens, menda corrigerem, & nonnulla adderem, quæ omiſſa fuerant in ſuperiore editione. Hoc autem maturius ram facturus, ſi mihi per typographum quendam licuiſſet, qui jam quater eos impreſſit me inſcio, & ita imitari & exprimere conatus eſt primam editionem, eamque mendoſam, ut primo aſpectu eadem eſſe videretur. Nam fuit ea hominis confidentia, ut annum etiam ipſum ac diem primæ illius editionis adſcribere in aliis poſterioribus non dubitarit. Quid opus eſt pluribus? Ipſe tandem comperi tractatos non aliter eſſe libros meos, quam accidere ſolet, cùm quid furtim, feſtinanter, & in magno deprehenſionis metu, admittitur. Feci igitur non minus libenter, quam neceſſariò, quanquam aliquanto, quam vellem ſerius, ut his libris impoſita vulnera ſanarem, quibus præter me nemo facile mederi poterat. Avarici Bitur. Calen. Maij. Anno 1557.

INDEX SINGVLORVM CAPITVM,

quæ his octo libris continentur.

LIBER PRIMVS.

De Ecclesia & ministeriis Ecclesiasticis.

De

LIBER SECVNDVS.

De Origine, definitione ac divisione beneficiorum.

De

LIBER TERTIVS.

De iis qui possunt beneficia conferre.

De

LIBER QVARTVS.

Quibus possint beneficia conferri.

LIBER QVINTVS.

Quibus modis acquirantur beneficia, & ministri Ecclesiæ ordinentur.

LIBER SEXTVS.

De iis, quæ in beneficiis distribuendis præcipue observanda sunt.

LIBER SEPTIMVS.

Quod jus habeat beneficiarius in beneficio suo, & quemadmodum beneficia retineantur & conserventur.

LIBER OCTAVVS.

Quibus modis beneficia amittantur & vacent.

PRÆFATIO.

IN QVA DE VNIVERSO JVRE PONTIFICIO, AC DE INSTITVTO AVCTORIS DISSERITVR.

CVm de jure canonico ſive pontificio aliquid ſcribere inſtituerem, ſatis proſpiciebam fore, ut hoc conſilium meum in varias reprehenſiones incurreret. Non enim adeo rerum imperitus ſum, ut non intelligam, quam male audiat hoc temporis iſtius juris profeſſio, quamque diſpliceat non vulgo tantum & imperitæ multitudini: ſed iis etiam, qui ceteris acutiores, acrioriſque judicii haberi volunt. Nam pleriſque perſuaſum eſt, jus pontificium nihil aliud eſſe, quam inconditam quandam decretorum & conſtitutionum farraginem à ſemidoctis pontificibus ad quæſtum magis, quam ad Reipubl. Chriſtianæ comodum editarum: cujus nec liberalis cognitio, nec admodum neceſſaria videatur. Nec deſunt, qui totum hoc jus plenum erroribus eſſe non obſcure teſtentur, è quorum numero *Cynus* Piſtorienſis, clari nominis JC. fuit. Alii, tametſi multa præclara & utilia jure pontificio contineri non inficientur: tamen quia partim ea in deſuetudinem abiiſſe

vident

dent, partim diplomatibus pontificum
enalibus fere ſubverti ſolere, inanem pror-
is noſtrum eſſe laborem contendunt, nec
llam in hoc genere doctrinam reconditio-
em magnopere requiri dictitant, ſed eam
ufficere, quæ in foro uſitata ſit, & ex vulga-
ibus Commentariis hauriatur. Non ne-
eſſe habeo hic commemorare, quoties mihi
um his dimicandum fuerit, qui vicem meam
(ſi Dîis placet) non mediocriter dolere ſe di-
cerent, quod ſtudiis gravioribus omiſſis, in
his nugis ineptiiſque tempus contererem.
Quorum ego judicium & auctoritatem, ut
prorſus non contemno, ita rationes aliquas
habere mihi videor, quibus hoc inſtitutum
conſiliumque meum bonis & eruditis homi-
nibus approbare facile poſſim. Nam ut de
jure pontificio dicam, quod ſentio, conſtat
imprimis jam inde ab initio naſcentis eccle-
ſiæ apoſtolos Chriſti, ac ſacerdotes de ritibus
in eccleſia neceſſariis quædam conſtituiſſe,
cum abſque ordine & εὐταξίᾳ verum DEI
cultum retineri non poſſe animadverterent.
Hinc Paulus ad Corinthios ſcribens, πάντα,
inquit, εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Hos
imitati ſucceſſores per multas ætates variis
in conventibus veluti leges quaſdam condi-
derunt, quas *canones*, id eſt, regulas ſeu jus
canonicum vocamus. Ea ſiquidem erat ho-
rum modeſtia, ut decreta hujuſmodi ſua, le-
ges vocare non auderent, ne Principum ac

Magistratuum auctoritatem sibi arrogare viderentur. Et quanquam Principes ipsi negligentibus episcopis ac sacerdotibus leges plerumque ad gubernationem ecclesiarum, & ritus ecclesiasticos pertinentes ferrent: tamen ea veneratione sacros illos canones prosequebantur, ut ab eorum præscripto vix unquam sibi deflectendum esse ducerent. Et Justinianus noster disertè ait, se ita leges scribere, ut sacros canones imitentur. Totum autem jus canonicum, quo nunc utimur, præcipuis aliquot voluminibus continetur. Unum est à *Gratiano* compositum quadringentis ferè ab hinc annis, quod variis canonibus sententiisque veterum patrum undique collectis refertum est, decretorumque titulo inscribitur. Nec eo libro ullus est in hoc genere utilior, quamvis in eo nonnihil desiderent eruditi. Fatetur Martialis quodam versu, in suis libris mala plura esse, quam bona, aut mediocria, nec aliter ullum scribi librum solere: nemo tamen sanus ideo libros ejusmodi omnes contemnendos aut rejiciendos esse dixerit. At Gratianus noster plurimis abundat præclaris aureisque sententiis, ut æquum non sit, ob nonnulla, si quæ in eo deprehenduntur errata, è studiosorum manibus librum longe utilissimum excutere, nullo duntaxat meliore, probatioreque allato. Alterum volumen est Gregorii noni editum nomi-

omine, quod diverſorum pontificum Romanæ ſedis epiſtolas, quæ dicuntur *Decretales* complectitur. In eo Decretalium volumine multa intueri licet, quæ à priſca illa diſciplina, quam decretorum liber à Gratiano editus continet, multum degenerent. Atque hinc natum eſt illud apud noſtrates tritum ac vulgo jactatum, Male cum rebus humanis actum eſſe, ex quo decretis alæ acceſſerunt. Eſt enim hæc rerum humanarum conditio, ut ferè in deterius prolabantur: Sic omnia fatis, inquit poëta, in pejus ruere, & retro ſublapſa referri. Ejus tamen libri lectio negligenda juris ſtudioſo non eſt, quod multa ad juris non modò pontificii, ſed etiam civilis cognitionem utilia contineat. Quo enim tempore conſcriptæ ſunt illæ epiſtolæ, quibus pontifices Romani de jure conſulentibus more veterum imperatorum reſpondebant, cauſæ eccleſiaſticæ antiquam ſimplicitem jam amiſerant, erantq; hujuſmodi, ut ad eas dirimendas ac definiendas JC. & pragmatici adhiberentur: unde factum eſt, ut canonum peritus, niſi idem juris civilis ſcientia inſtructus ſit, vulgari proverbio inter rudes & imperitos numeretur. Alius eſt liber *Bonifacij octavi*, quem ideo in Francia receptum non eſſe accepimus, quod quæ in eo extant conſtitutiones, pleræque in odium, & æmulationem Philippi Francorum regis editæ, & ad Romanæ aulæ quæſtum excogitatæ credantur.

tur. Utcunque se res habeat, quisquis in foro hodie versari cupit, non parum ejus libri lectione juvari potest: nec dissimilis est ceterorum librorum tum à *Clemente quinto*, tum ab aliis promulgatorum ratio: ex quibus, si cum judicio legantur, fructus & commodi plurimum colligere licet. Quanquam enim libenter facio, ut juvenes ad horum librorum studium adhorter: tamen ab omnibus vitiis eos pertinaciter vindicare nequaquam institui. Illud enim fateri vel inviti cogimur, mores hominum Ecclesiæ titulo insignitorum ita paulatim degenerasse, ut posteriores constitutiones pontificum fere anterioribus cedant, ac de eis meritò dici posse videatur, quod scribit Homerus:

Παῦροι γὰρ οἱ παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.
Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.

Itaque sicut hoc tempore valde necessarium est, sacerdotum deformatos mores ad priscam religionem revocare: ita expediret fortassis ex tot tantisque constitutionibus pontificiis, quicquid verius, syncerius ac utilius est in breve aliquod volumen conferre. Nec id futurum aliquando desperamus hoc præsertim pontifice Julio tertio, quem rumor est (atque utinam is non vanus sit) de ruinis Ecclesiæ fulciendis & restituendis canonibus antiquis serio cogitare. Quo nihil potest in ejus mentem ac cogitationem cadere

ere divinius. Extant Hesiodi versus, bus ætatis suæ vitia deplorat, & se alio npore natum non esse conqueritur.

> Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
> Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed quoniam his votis nihil proficitur, modis omnibus enitendum est, ut veteres mores ac instituta revocantes, auream quandam ex ferrea ætatem efficiamus. Vetus est illud,

Moribus antiquis res stat Romana, virisq;.

Quod de ecclesia & statu ecclesiastico multo verius dici potest. Nec aliter censuerunt antiqui illi patres in conventu Niceensi, qui ita decreverant, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω. Quam ad rem noster hic tractatus nonnihil ut spero, adjumenti allaturus est: hoc enim mihi propositum fuit, ut sensim ab heroicis ætatibus ad nostrorum usque temporum fecem deveniens, priscos canones ac instituta primùm, deinde recentiores constitutiones in medium adducerem: sed temporis ubique habita ratione, quo edita ac promulgata quæque fuit: exempla quoque interserui, ex Eusebio, Sozomeno, Socrate, Theodorito, Chrysostomo, Basilio, Gregorio, Hieronymo, Augustino, Cypriano, atque aliis veteribus scriptoribus Ecclesiasticis decerpta, quos mihi eam ob rem evolvere omneis non sine

ſine magno labore ac vigiliis neceſſe fuit. Itaque quiſquis omnium ſæculorum, atque ætatum à Chriſto, & ejus Apoſtolis ad noſtra uſque tempora canones, decreta, conſtitutiones, ritus moreſque eccleſiaſticos noſſe, ac invicem conferre volet, hi noſtri libri ſi minus ſatisfacient omnino, certe non minimo ei futuros adjumento confirmare auſim. Nam cùm hæc primum ſcribere aggreſſus ſum, mihi tantum animus erat, commentarios ad memoriæ ſubſidium, & locos communes de rebus in foro uſitatis conſcribere, qui mihi ad cauſas forenſes tractandas uſui eſſent. Verùm ab amicis perſuaſus, ut commentationes meas cum ſtudioſis communicarem, non invitus feci, ut rerum omnium, quæ in jure pontificio diſputantur, fontes indicarem ac patefacerem, quò ad plures manaret noſtrarum vigiliarum, ſi quæ ſit, utilitas, & non iis tantum, qui foro & litibus dediti ſunt: ſed ceteris etiam omnibus prodeſſem. In iis ſane, quæ ad forum & judicia præcipue ſpectant, modum adhibui, qui docendi rationi & methodo, quam in toto hoc opere ſecutus ſum (haud ſcio, quam fœliciter) mihi convenire videbatur: nec ſingulas, quæ incidere ſolent, quæſtiones, quæque ab aliis ſpinoſe ſubtiliterque diſputantur, omnino hic agitandas eſſe putavi. Quanquam pleraſque ſic attigi, ut verear, ne à quibuſdam in ea re nimius exiſtimer, qui nihil

nihil de fece, quod ajunt, nos haurire facile patientur. Male etenim docet, qui omnia docet. Idque à nobis non multos ante annos satis demonstratum est in eo libello, quem de docendi discendique juris ratione ad And. Guillartum scripsimus, qui tum nobis Jus civile interpretantibus operam dabat, nunc præfectura libellorum juvenis adhuc, sed prudentia senili in regia, summisque tribunalibus fungitur. Ac eleganter Chrysostomus: *In lampadem*, inquit, si *parum instillaveris olei, satis alimenti habet ignis: Sin justo largius infuderis, etiam quæ in ea est, flammam extingues.* Nec minus venusta similitudine usus est Aristo, Græce quidem, uti & Chrysostomus, sed in hanc sententiam: *Veratrum si crassius sumptum fuerit, purgat: tritum vero ac comminutum, suffocat: sic & nimis anxia subtilisq́; in philosophia disputatio.* Quod ad elocutionem attinet, quid nam hic præstiterim, paucis dicam. Equidem ut à novo illo & vere portentoso genere orationis, quod barbari doctores condiderunt, multum semper abhorrui: ita dedi operam, ut propriè, Latinè ac dilucidè, res mirum in modum involutas & obscuras explicarem: nam jus pontificum, quod multos annos jacuit, nec ullum habuit lumen Latinarum literarum, nonnihil excitare ac illustrare conatus sum: idque tametsi consecutum me non profiteor: secutum tamen esse præ me fero: Ac

vehe-

vehementer eos hortor, qui majorem dicendi facultatem ſibi comparaverint, ut inchoatum informatumque à nobis opus aliquando expoliant. Non enim hæc nitescere poſſe diffidimus, modo egregius quiſpiam artifex operi manus admoveat. Illud ſane omnino vitare non potuimus, ne rebus novis nova quædam imponeremus nomina, aut recepta vulgo retineremus: quamquam id à nobis modice factum eſt, & cùm ad id nos cogere inopia videbatur. Licuit enim,

——— ——— ——— ſemperq; licebit
Signatum præſente nota producere nomen.

Quod & in Philoſophia Cicero ipſe fecit plerumque, & alii non pauci, quorum apud omnes eruditos gravis eſt auctoritas. Livius quidem de ſummis Magiſtratibus Carthaginenſium loquens, non conſules eos, ſed *Suffetes* potius vocat. Itaque faſtidii delicatiſſimi eſt, ea verba contemnere ac deſpuere, quæ à noſtræ religionis auctoribus, & veteribus theologis uſurpata ſunt. Quo nomine Spiridion quendam Epiſcopum apud Cyprios concionantem, acriter objurgaſſe fertur, ut Sozomenus ait. Hæc de pontificio, ſeu canonico jure, deque noſtro inſtituto paulo fuſius præfari volui, ut quanta ſit hujus juris non ſolum utilitas, ſed etiam dignitas quædam & amplitudo, iis præſertim juvenibus, qui liberalius inſtituti, cane pejus & angue jus pontificium oderunt hoc tempore,

tempore, planum facerem, & ſimul oſtenderem in re tenui, jejuna & abjecta, ut eſt quorundam perſuaſio, tantam me operam non collocaſſe. Nam ceteris, qui nulla re magis, quam quæſtu & lucro comoventur; quales permultos alunt fere tribunalia, ſupervacanea fortaſſis oratio noſtra futura eſt: cum hi vel eo ſolo nomine jus canonicum amplectantur, ac velut filiolam exoſculentur ſuam. Iis enim litibus, quæ ex rebus eccleſiaſticis oriuntur, & jure magis pontificio, quam civili dirimuntur, omnia vix fora hodie ſufficiunt: cujus rei duæ mihi præcipuæ videntur eſſe cauſæ: Una eſt, quia perſonarum eccleſiaſticarum, quæ jure pontificio reguntur, ea eſt multitudo, ut populus univerſus in treis ordines diſtribuatur, Sacerdotium, Nobilitatem ac Plebem, quorum omnium ampliſſimus eſt ſacerdotum ſive eccleſiaſticorum ordo: Altera cauſa eſt, quia immenſas Eccleſiæ opes nemo non, quibuſcunque modis poteſt, ad ſe rapit: innumerabiles ejus rei gratia paſſim excogitantur technæ & fraudes: veteres canones indignè miſerabiliterque ſolvuntur: ut quæ inde naſcuntur, controverſiarum neque finis neque modus ullus reperiatur. Unde fit, ut nulla alia ex re uberior quæſtus ad cauſidicos, pragmaticoſque redeat. Proinde qui ad quæſtum omnia referunt, nec ullum ſibi alium finem ſtudiorum, ſcopumque propo-

nunt, hi mea oratione non egent, quò ad ſtudium juris pontificii alliciantur. Cum iis igitur mihi res eſt impræſentiarum, qui cùm generoſioris indolis ſint, & literis elegantioribus expoliti, jus pontificium ob eas, de quibus jam diximus, cauſas averſantur & faſtidiunt: quibus noſtra oratione jam aliqua ex parte ſatisfactum eſſe opinor. Nam iſti vituperant factum, quod ab aliis unum laudatur maximè: quòd videlicet cum antiquorum canonum ſimplicitate recentiorum argutas, ut dicunt, ineptias conjunxerimus. Eſt enim poſteriorum canonum uſus hodie major & frequentior in foro. Sed illi fortaſſis de rebus forenſibus admodum ſolliciti non ſunt. Itaque illud eis objiciemus, quod elegans & feſtivus poëta ſcribit;

Non opus eſt nobis nimium lectore guloſo:
Hunc volo, qui fiat non ſine pane ſatur.

Et ſane mirari ſatis non poſſum iſta ab iis deſpici, qui libros de ſacris, ſacerdotibus, cæremoniiſque veterum ethnicorum cum voluptate legunt, ejuſque rei ſcientia, ut honeſta ac liberali delectantur. Nam ut eis concedamus poſteriorum pontificum decreta veteribus longe diſſimillima eſſe, & quædam forte in eis reperiri, quæ aliquam emendationem correctionemque deſiderent: tamen viciſſitudinem illam admirabilem ac mutationem cognoſcere juvat, quam in noſtra religione tot ſecula pepererunt. Nùm minus

nus libenter Neronis & Caligulæ perditissimorum hominum res gestas legimus, quam Augusti, Trajani, Marci, & quorundam aliorum, qui prudenter & fœliciter Romano præfuerunt Imperio? Est enim harum rerum cognitio homine politico digna: nec dubium est quin jura, quibus nunc utimur, pontificia, ad statum publicum & politiam maximè spectent, quæ tametsi aliquando emendata immutataque fuerint, ut sæpe res hujusmodi solent: tamen futurum auguror, ut eorum cognitionem nihilominus affectet posteritas, nec satis eruditus habeatur, cui hæc ignota fuerint. Illud postremo hîc admonere lectores volumus, quædam in his scriptis inveniri posse, quibus nondum suprema manus imposita sit. Id enim nobis non licuit, cum otii temporisque satis ad ea recognoscenda limandaque non suppeteret, & magnæ nos rationes impellerent, ne ultra editionem differremus. Idque eò nos æquiore animo fecimus, quod spes nobis sit multorum exemplo scripta nostra, quamvis edita jam pervulgataque, cum id necessitas poposcerit, emendare, & subinde opus sub incudem ita revocare, ut novissima quaque editione absolutius atque limatius in publicum prodeat.

LIBER PRIMUS
De
ECCLESIA ET MINISTERIIS ECCLESIASTICIS.

ARGUMENTUM.

Quoniam via & ratione de beneficiis ecclesiasticis disserere instituimus, operæ pretium nobis visum est, ab ipsa Ecclesia initium facere: Deinde ministeria, officiaq; ecclesiastica sic describere, ut quid unius cujusq; sit proprium, facile intelligi possit. Nam hoc fundamento non jacto, qui rem tractant beneficiariam, sæpenumero eos perturbare omnia ac confundere videmus. Quisquis enim nescit, quid sit Ecclesia, quid potestas ecclesiastica, quemadmodum à politica differat, qui sint episcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi, & alij hujusmodi ecclesiarum sive gubernatores sive ministri, hunc necesse est in magna rerum, quæ ad hoc argumentum pertinent, ignoratione versari. Elementa siquidem hæc sunt totius juris pontificij, quo

utimur

utimur, quodq́ue tot voluminibus perscriptum nobis pontifices reliquerunt. Sed & de monachis quoque aliquid attingere oportet: idque eo magis, quia beneficia, quæ regularia *dicuntur, aliter satis commode explicari, cognosciq́ue non possunt.*

CAP. I.

De Ecclesia, potestate ecclesiastica & civili, ac de utriusque discrimine.

CIVITAS una est inter Christianos unaque Resp. late per orbem diffusa, nec ullo circumscripta loco, quam usitata jam receptaque appellatione *Ecclesiam* dicimus, hujus sacrosanctæ & augustæ civitatis status in sacris, & sacerdotibus & magistratibus consistit, ut de publico Romanorum jure scribit *Ulpianus leg.* 1. *de Iust. & Iur.* Nam etsi religionis & sacrorum procuratio omnibus aliis rebus antiquior nobis esse debeat, tamen imperio magistratus ad tranquillitatem inter homines tuendam est opus, sine qua ne religio quidem consistere potest. Itaque Justinianus noster maxima

DEI inter homines dona esse ait *Novel.* 6. *sacerdotium* & *imperium*, quòd unum divinarum rerum administratio, alterum humanarum gubernatio moderatioque sit. Non enim ut apud Hebræos quondam atque Romanos iidem & reges erant & pontifices, *Eusebius lib.* 1. *histor. Eccles. cap.* 5. *c. cleros.* 21. *distinct.* ita in Christiana Republ. idem homo utramque personam sustinet, & utrumque munus exequitur: sed duæ sunt functiones diversæ, quarum unaquæque plurimum operis habet ac difficultatis. *can. duo sunt.* 96. *dist.* Communis tamen est utriusque finis & scopus, nempe religionis & mandatorum divinorum in otio & pace conservatio. Hinc Justinianus noster de consensu & concordia rerum divinarum & humanarum, sacerdotii & imperii loquens, symphoniæ verbo utitur. Ejus verba hæc sunt: *Novel.* 42. *ὥστε τὰ θειότερά τε, καὶ ἀνθρώπινα συνδεδεμένα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὀρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις.* Nec minus imperium magistratus, quam sacerdotium à DEO constitutum est, ut docet Paulus *ad Rom. cap.* 13. Sunt enim magistratus & sacerdotium velut unius corporis, id est, Ecclesiæ duo membra præcipua: quorum alterum alterius auxilio eget. Sed eò sacerdotium magistratu dignius habetur, quòd hic corpori & rebus externis, illud animæ, ac spiritui potissimum serviat. *d. can. duo sunt.* Itaque

que harum gubernationum altera ſpiritalis vulgo dicitur, quia ſpiritus & animæ tantum eſt curatio, altera temporalis, quia non æternarum rerum ac ſpiritalium adminiſtratio eſt, ſed externarum potius & corporalium, quæ ad temporariam hanc vitam pertinent, & pro tempore, mutationem recipiunt. Id ſatis oſtendit Valentiniani Imperatoris oratio, de Ambroſii ad Epiſcopale munus promotione, apud *Theodoritum lib. 4. cap. 7.* Nam cum Ambroſius, qui tum prætura fungebatur, omnium ſuffragiis lectus eſſet epiſcopus Mediolanenſis Eccleſiæ, exultans gaudio Valentinianus, dixit ſe gratias agere DEO, quod is animorum curationem ei viro tradidiſſet, cui ipſe antea corpora commiſerat. *c. Valentinianus 63. diſt.* Tametſi autem Eccleſia, cœtus, ac multitudo Chriſtianorum omnium, fideliumque ſit, tamen aliter nonnunquam accipitur in jure pontificio: nempe pro collegio & conventu ſacerdotum, ac miniſtrorum doctrinæ divinæ, qui clerici appellantur. *not. in can. relatum. de teſta. c. cum clerici. de verb. ſignificat. c. ult. in præl. vices ſuas.* Hinc poteſtas eccleſiaſtica, à civili ſeu politica diſtinguitur. Sed de utriuſque poteſtatis diſcrimine & officiis videndum eſt, & ab eccleſiaſtica tanquam ſublimiore digniore que incipiendum.

CAP.

CAP. II.

De *Poteſtate & Jurisdictione eccleſiaſtica.*

SAcerdotum functio & officium latiſſimè patet. Nam præter docendi munus, adminiſtrandi ſacramenta, ordinandi miniſtros Eccleſiæ, & quædam alia, quæ non ſunt inſtituti noſtri, poteſtatem habent aliquas, veluti leges condendi de cæremoniis, & aliis id genus, ut omnia decenter & ordine fiant. Item de rebus in religione obſcurioribus judicium faciunt: ac ſi quæ dubitatio emerſerit, eorum cognitio eſt, non magiſtratuum civilium. *l. omni innovatione. Cod. de ſacroſ. eccleſ.* Cauſam enim fidei in eccleſia agendam quis abnuat? inquit Ambroſius *c. convenior. 23. q. 8.* Præterea juriſdictionem aliquam, & coercitionem habent in eccleſia, quoniam abſque diſciplina aliqua munus ſuum tueri non poſſunt. Ea autem diſciplina duplex eſt, una populi, altera cleri. Nam populum ſibi commiſſum, corripiendi caſtigandique & à ſacra communione arcendi jus habent, ob grave ſcilicet delictum & contumaciam, quæ noceat eccleſiæ. *c. novit. de judic.* Quæ poteſtas nihil detrahit imperio magiſtratus, quia nihilominus coercere, & legitimis ſuppliciis delinquen-

linquentes afficere ei licet. *l.* 1. C. *de summa trin.* *l. placet.* C. *de sacros. eccl.* Potest & sacerdotibus obsistere, si temerè & ob alias causas, quam quæ canonibus expressæ sint, quempiam à communione summoverint. *No.* 123. ut paulò post docebimus. Adhæc delicta quædam sunt, quæ legibus non puniuntur, ut usura, concubinatus, perjurium &c. correctioni tamen ecclesiæ sunt obnoxia; & ideo *crimina ecclesiastica* appellantur. Hæc de causis criminalibus. Causæ verò civiles laicorum in Ecclesia non judicantur, nisi quæstio aliqua de fide, aut re alia spiritali occurat. *d. c. convenior. d. l. omni innovatione.* aut nisi consentiant litigatores. *l. si qui ex consensu C. de episc. aud.* Non ignoro Theodosium Imperatorem Romanum legem promulgasse, qua cautum erat, ut lites omnes & controversiæ forenses ad judicium ecclesiæ remitterentur, si alteruter litigatorum id postularet. Quæ lex à Carolo Magno postea renovata, confirmataque fuit. *c. quæcunque.* 11. *q.* 1. *c. novit. de jud.* Sed mutatis episcoporum moribus, in desuetudinem abiit, ut credibile est, utraque constitutio. Nec verò dubium est, quin sacerdotibus reges omnes ac principes in hujusmodi rebus cedere, seque eis subjectos agnoscere debeant. *c. quoniam.* 18. *dist. c. quis dubitet. c. duo sunt.* 96. *distinct.* Quamobrem Valentinianus Imperator, cùm de

 epi-

episcopi cujusdam electione ageretur, ita locutus est sacerdotibus: *Talem in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, syncerè capita nostra submittamus: & cujus monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessariò veluti curantis medicamenta suscipiamus.* Et Constantinus ad episcopos conventus Niceni: *DEVS*, inquit, *vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoq; judicandi. Hist. Eccl. lib.* 10. Proinde Innoc. pontif. Roma. Arcadium Imperatorem à sacra commũnione sumovit, quia consenserat, ut Joannes Chrysostomus à sua sede pelleretur. *d. c. duo sunt.* Et Ambrosius Valentiniano Imperatori fortiter obstitit jubenti, ut templum sedemque suam Arrianis cederet. Sed nihil est ea historia memorabilius, quam *Theodoritus. lib.*5. describit de Theodosio Imperat. quem idem Ambrosius cùm Mediolanensis Episcopus esset, non solum exclusit à comunione & ingressu templi: sed etiam ad publicam pœnitentiam deposita purpura, omnique regio ornatu, adegit, quod apud Thessalonicam aliquot millia hominum indicta causa, ipsius jussu trucidata essent: ut nescias majorémne Episcopi libertas, an Imperatoris obedientia animique demissio admirationem mereatur. *c. cum apud.* 11. *q.* 3. Ac ut ejus rei perpetuum superesset monumentum, pleniorque esset satisfactio, suis monitis & exhortationibus

nibus perfecit quoque Ambrosius, ut legem promulgaret Imperator, quæ etiamnum in Codice Justiniani inter Constitutiones Imperatoris extat, *tit. de pœnis. l. si vindicari.* in hæc verba: *Si vindicare in aliquos severius contra nostram consuetudinem pro causæ intuitu jusserimus, nolumus statim eos aut subire pœnam, aut excipere sententiam: sed per dies triginta super statu eorum, sors & fortuna suspensa sit.* Eadem humilitate ac dejectione usus est Federicus primus, qui Ænobarbus est appellatus, in Alxandrum III. pontif. Rom. sed vi & armis, ne dicam tyrannide pontificis coactus, qui Imperatorem pro templi foribus humi prostratum pedibus calcasse fertur, ac illud ex sacris literis pronunciari jussisse, *Super aspidem & basiliscum ambulabis, conculcabis leonem & draconem.* Nec verò aliorum principum necessaria est comemoratio, qui à pontificibus Rom. excomunicati sunt & anathemate notati: cùm in manibus omnium sint historiæ, & quæ adduximus exempla, ad id quod instituimus demonstrandum sufficiant. Quod ad disciplinam clericorum attinet, notandum est, ob quascunque causas laici castigantur ab Ecclesia, multò magis eos puniendos esse. Sed magistratus nihilo secius in eos animadvertunt, postquam à suis antistitibus depositi, ac de gradu suo dejecti fuerint, nisi *crimina* sint *ecclesiastica. Nov. 83. & 123. Ecclesiastica* voco

non

non ea tantum, de quibus locuti ſumus, concubinatum, perjurium &c. ſed etiam venationem, bellum aut negotiorum ſecularium tractationem, aliave id genus, quæ clericis interdicta ſunt, ceteris non item. Nam de iis non cognoſcunt Magiſtratus. *d. Nov.* 83. *&* 123. De cauſis verò civilibus clericorum non ſacerdotes olim, ſed præſides & Magiſtratus cognoſcebant. *l. cum clericis. l. omnes. l. jubemus. Cod. de Epiſc. & Cler.* Sed ne avocarentur à miniſterio ſuo, & ut promptius lites finirentur, Juſtinianus civilium quarundam cauſarum cognitionem eis permiſit: ſed ita ut liberum eſſet victo, ſententiæ contradicere & ad civilem magiſtratum provocare. *d. Novell.* 83. *&* 123. *can. ſi quis.* 11. *q.* 1. Verum conſtitutiones Romanorum pontificum huic juri non parum derogaverunt: quibus cautum eſt, non ſolùm ut clerici ad magiſtratus tribunal inviti non trahantur, ſed ut ne volentes quidem Juriſdictioni magiſtratus ſe ſubjicere poſſint, ſive civilis ſit, ſive criminalis cauſa. *c. ſignificaſti. c. ſi diligenti. de foro compet.* Qua de re videnda ſunt, quæ Gratianus ex variis auctoribus collegit quæſtione prima, cauſæ ſive hypotheſeos undecimæ.

CAP.

CAP. III.

De
Pœnis & coërcitionibus eccleſiaſticis.

Quod autem diximus de coërcitione, quam habent ſacerdotes tum in clerum tum in populum, id paulò longiorem explicationem deſiderat: quia nondum ſatis demonſtratum eſt, quo genere coërcitionis poſſint uti, & varia commemorantur *pœnarum genera* in antiquis recentioribuſque canonibus, quarum ut graviſſima, ita etiam uſitatiſſima fuit olim exterminatio illa, quam canones ἀφορισμὸν, & ἀνάθημα nos *excommunicationem* vulgò appellamus: Eaque uti adverſus quenquam non licebat, niſi ex gravi aliqua cauſa, propter quam canones id fieri juberent, ut ait Juſtinianus *Nov.* 123. Nam is qui excommunicatus & anathema factus eſt, non ſolùm à ſacris ſummovetur, verùm etiam ab hominum conſortio, quaſi aqua & igni quodammodo interdictum ei ſit. Eſtque hoc pœnæ genus illi non diſſimile, quo Druydes ſacerdotes Gallorum olim uſos fuiſſe teſtatur *Cæſar lib. 6. de bello Gall.* his verbis: *Si quis aut privatus, aut publicus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos eſt gra-*

viſſima,

vissima. Quibus est interdictum, ii numero impiorum ac sceleratorum habentur, ab iis omnes discedunt, aditum sermonemq; defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: neq; iis petentibus jus redditur, neq; honos ullus communicatur. Solebant quoque Græci εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς, καὶ τῶν ἱερῶν, id est, foro & sacris arcere. Cujus pœnæ pleraque in Græcis auctoribus exempla reperiuntur. Sed & Plin. *lib. 6. cap.* 22. testatur, *Regem Arabum morte multari, nullo interimente, aversantibus cunctis, & commercia etiam sermonis negantibus.* Magnus est autem hujus excommunicationis usus propter disciplinam Ecclesiæ & excommunicati emendationem: est enim nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, ut verè Innocentius quartus ait *c. cum inter. de consuet.* Nec ut pareat quis, ideo excommunicatur, sed ut pudore suffusus resipiscat tandem, & ad frugem bonam redeat. Quod cùm acciderit, absolvitur, & ad sacram communionem admittitur. *can. inter hæc.* 33. *q.* 2. & hæ sunt claves regni cœlorum, potestasque ligandi & solvendi, quam Christus Apostolis suis eorumque successoribus concessit. *cap. audivimus. cap. quodcunq;.* 24. *quæst.* 1. Quod est accipiendum, si quis *simpliciter excommunicatus* fuerit. Si enim *inter sacros homines*, & ut Græci dicunt ἀναθήματα habitus sit auctoritate Ecclesiæ propter acrocissimum

forte

fortè scelus aliquod, omnis ei spes veniæ, utplurimum adimitur. *cap. Engeltrudam.* 3. *quæst.* 6. *cap. nemo.* 11. *quæst.* 3. *cap. si quis suadente.* 17. *quæstio.* 4. Sed quo gravior est pœna, eo apud DEUM futurus est acceptior, si Ecclesiæ judicium æquo animo ferat, hocque commodo severitas condemnationis compensatur & mitigatur. Verùm animadvertendum est, non temerè quenquam olim absolvi consuevisse absque castigatione aliqua propter exemplum, ut dixi; & ut exploratum esset, eum seriò ad Ecclesiam redire. Itaque ut satisfaceret Ecclesiæ quam læserat, & simul pœnitentiæ suæ ac mutatæ voluntatis clarum documentum præberet, plorans & sordidatus publice absolutionem petere cogebatur. *c. cum aliquis.* 11. *quæst.* 3. Sed hæc satisfactio ex causa aliqua honesta aliquando remittebatur, sicut & pleræque aliæ pœnæ ecclesiastica auctoritate alicui inflictæ. Eaque remissio, quæ *indulgentia* vulgò appellatur, res est apud nos hodie frequentissima. *notat. in. c. quod autem. de pœn. & remiss.* Præter hanc excommunicationem, quæ tam clericis quàm laicis varias ob causas irrogatur, aliæ sunt pœnæ ecclesiasticæ, quibus clerici præcipue affici solent. Nam ministerio, officioque suo vel ad tempus. *c. presbyter.* 2. *quæst.* 5. vel in perpetuum iis interdicitur, *c. si quis viduam.* 50. *distinct. c. si quis àmodo.* 81. *distinct.*

Fitque

Fitque interdum hæc *interdictio* ſimpliciter & ſine adjunctione, interdum adjicitur, ut nudum honoris graduſque ſui nomen retineat abſqne adminiſtratione. Qua pœna Melitium epiſcopum aliquando multatum fuiſſe ſcribit Theodoritus *lib.* 1. *cap.* 9. *Tripar. lib.* 2. *can.* 12. *c. presbyter.* 28. *diſtinct. c. presbyteros.* 50. *diſtinct.* Aliquando etiam augendæ pœnæ cauſa exprimitur, ut in monaſterium conjiciatur & includatur. *c. ſi epiſcopus.* 50. *diſtinct.* Eſt & pœna carceris jure pontificio recepta. *c. quamvis. de pœn. in* 6. Quamvis à Juris civilis auctoribus non probetur. *l. aut damnum. de pœnis.* Sed & curiis olim tradi ſolebant, eiſdem ſervituri, ac ex clericis fiebant curiales, quorum in jure civili crebra eſt mentio. *c. clericus.* 3. *quæſt.* 4. *c. ſi quis ſacerdotium. c. ſtatuimus.* 11. *quæſt.* 1. Verùm *curiam* interpretati ſunt quidam Pontifices poteſtatem civilem, & magiſtratum, cui traduntur ſolenni exauctoratione præcedente, quam *degradationem* vocant, ut magiſtratus in eos animadvertat. *c. ad falſariorum. de cri. falſ. c. novimus. de Verb. Sign. c. degradatio. de pœn. in* 6. Quod non eò dico, ut ejuſmodi exauctorationem improbem, aut magiſtratus animadverſionem in criminibus, quæ eccleſiaſtica non ſunt, cujus etiam meminit Juſtinianus in locis ſuprà adductis: ſed morem in eccleſia receptum nocentes clericos tradendi ſuppli-

ſuppliciis afficiendos, veteribus cognitum fuiſſe vix mihi perſuadeo. Hujus autem pœnæ exemplum eſt apud Juſtinianum, *Nov.* 123. cum jubet presbyteros aut diaconos, qui poſt ordinationem uxorem ducunt, curiæ cum bonis ſuis tradi. Meminit & *Theodoritus lib.4.cap.22. trip. hiſt. lib.7. c.ult. & lib.6. cap.* 7. Sed notandum eſt eos, qui ita condemnati eſſent, honore & privilegiis curialium ſive decurionum frui ſolitos non fuiſſe, quamvis onera omnia curialia ſubirent, ut ex *Novel. Juſtiniani* 45. *de Judæis, Samaritanis & hæreticis* facilè colligitur. Ac de iis curialibus, quos Majorianus in quadam conſtitutione *ſervos Reipub.* vocat, multa apud Gratianum leguntur. 33, 51. 53. *diſt.* quæ à propoſito noſtro alieniora ſunt, & aliàs fortè à nobis explicabuntur. Reperitur & inediæ ſive jejunii pœna in jure pontificio. *c. presbyter.* 82. *diſtinct.* Item infamiæ, atque adeò ſupplicii corporis. *c. ante omnia.* 35. *diſt. c. conſpirationum.* 11. *q.*1. *can.*1.23. *q.*5. De exilio & deportatione loquitur Gregorius in quadam epiſtola decretali. *c.* 1. *de Calum.* Ex quo apparet judicia eccleſiaſtica à magiſtratuum animadverſione non multum differre, ſi recentiorum canonum ſine delectu ratio habeatur. *not. in c. qualiter. de accuſat.* Sed magiſtratus noſtri uſquequaque non permittunt, ut à veterum canonum præſcripto hîc recedatur. Ac memoria repeto, damna-

 tum

tum fuisse non ita pridem judicio Curiæ centumviralis archiepiscopum Biturigum, quòd sacerdotes aliquot liburnicarum, sive triremium præfecto vinciendos & remigio mancipandos tradidisset. De multa seu pœna pecuniaria, quæ hodie quorundam antistitum ærarium non mediocriter augere solet, quæstio agitata est, & sanè propter avaritiæ suspicionem ab eo sacerdotes abstinere decet. *c. licet. de pœnis.* Idque exemplo Theodosii Imperatoris, qui se hoc cavere ait, ne in iis, quæ ad morum correctionem spectant, fisci rationem habere videatur. *l. 1. C. de secund. nupt.* Quatenus autem eam pœnam irrogare liceat, copiosè docet Felinus *in c. irrefragabili. de offic. ord.* Sed instituti nostri est in hoc exordio capita rerum attingere, non ea sigillatim pertractare, quæ propriam disputationem requirunt.

CAP. IV.

An jus gladij habeat ecclesia.

Ex his constat sacerdotes jurisdictionem aliquam tam in populum quàm in clerum semper habuisse: sed olim moderatius aliquando exercebatur, nulla vi corporali adhibita. Sed incorruptius ac sincerius, & ma-

& magis ex usu, ut arbitror, ecclesiæ. Cujus rei vel illud argumentum est, quod Eugenius secundus instituisse carceres & vincula ad clericos coërcendos primus omnium fertur. Nunc ea pœnarum genera excogitata, & usitata sunt, ut Jurisdictio ecclesiastica à gladii potestate non multum discrepet: cùm tamen nullo unquam tempore tanta fuerit morum corruptio in ecclesia. Sed nec ea jurisdictio ab episcopis ipsis nunc exercetur, quod olim non solum magna cum gravitate & decore, sed etiam lenitate ac simplicitate fiebat, sed à vicariis quibusdam juridicis qui *officiales* vulgò dicuntur. Quorum auditoria calumniis, imposturis ac strophis forensibus quæcunque regia ac prophana tribunalia longè superant. Gladii igitur jus, imperium non habent sacerdotes, sed magistratus civilis, ut clarè testatur Christus, cùm ait: *Regnum meum non est de hoc mundo, &: Reges gentium dominantur eis: Vos autem non sic.* Nam & Petrus præcipit eis, ut pascant gregem non dominantes. Inde Hieronymus ad Nepo. *Episcopi*, inquit, *sciant se sacerdotes esse, non dominos. c. esto. 95. distinct.* Itaque dicuntur non habere territorium, nec præbendi, summovendique facultatem, *l. pupillus. §. territorium. de verb. sign.* magistratibus quibusdam Romanis non dissimiles, qui ut *Gellius ait. lib. 12.* vocationem habebant, non prehensionem. Nam

& Justinianus noster episcopos non *dominos*, ut hodie vulgò appellari solent, sed spiritales patres vocat, *Novel.* 81. Nec nos movere debet, quod plerosque sacerdotes, atque ecclesias imperium illud, quod à Jureconsultis dicitur merum, omnemque jurisdictionem exercere videamus. Ea siquidem potestate non ut sacerdotes, sed ut Duces, Comites, ac domini utuntur. Quod non videtur usquequaque improbandum esse, modò ea gubernatio à spiritali procuratione eos non avertat. Nam sicut prædia sibi donata à principibus aut aliis propria habere ac retinere possunt: ita & jurisdictionem, quæ cum prædiorum donatione transfertur. Præterea quid vetat dominum ac principem civitatis alicujus aut provinciæ, si idoneus reperiatur, episcopum creari? Quod si usu venerit, nemo dixerit, opinor, eum facultates ac patrimonium suum deserere oportere; quasi id retinendo, episcopali munere fungi non possit. Certè *apud Theodoritum lib.* 2. *cap.* 30. cujusdam Jacobi mentio est, qui ejusdem civitatis & princeps & episcopus fuit. Sed ea jurisdictio nihil commune cum sacerdotis officio habet. Ideoque cùm eam exercet sacerdos, aut ejus nomine alius, duplicem gerere personam intelligitur. Itaque ab eorum judiciis non Synodi, non Episcopi, non Archiepiscopi, non denique Romani pontifices: sed rex tantum; ac judices

dices regii appellantur. Hinc etiam vulgò traditum est, secundum leges civiles & regias eam Jurisdictionem exerceri debere *gloss. in cap. ult. de præscript. cap. quo jure. 8. distinct.* Nolim tamen episcopos neglecta propria functione prophana tractare negotia, nisi fortè necessitas aliqua urgeat. Idque Eusebii illius exemplo, quem Theodoritus *libro* 4. *cap.*13. scribit militari ornatu & tiara capiti imposita Syriam circumeuntem presbyteros & diaconos creasse. Sed plerique sunt nostro tempore à religione & sacris, quàm quivis Satrapæ, & principes prophani longè alieniores. Nec aliud eis curæ est, quàm ut ditionem & possessiones suas quo jure quaque injuria tueantur & augeant. Similes enim planè sunt Demadi illi Atheniensi, qui nolentibus Atheniensibus divinos honores Alexandro decernere, *Videte*, inquit, *ne dum cœlum custoditis, terram amittatis.* Ac mihi nunc venit in mentem fabellæ, quam Fulgosius ille, qui Ligurum imperio dejectus fuit, *lib.* 6. *suorum collectaneorum*, refert in hanc sententiam: Cùm Archiepiscopus idemque dux Coloniæ Agrippinæ in Germania per quendam pagum iter faceret, & ingens armatorum numerus more gentis eum prosequeretur, fortè fortuna bubulcus nescio quis eum aspiciens, vehementius ridere cœpit. Ac interrogatus, quænam tanti risus causa esset, respondit, valdè sibi ridi-

culum videri, quòd Petrus Apostolus sacerdotalis ordinis princeps, in tanta inopia vitam egisset, ut ejus successores adeò locupletarentur, & regibus satrapisque pares fierent. Objiciente verò Archiepiscopo, personam se duplicem sustinere, ducis scilicet & episcopi: & tum ducis munere fungi, cùm armatus, satellitioque stipatus incedit, in sacra autem æde episcopum ac sacerdotem agere, multò majorem cachinnum sustulit rusticus. Denuò igitur causam rogatus, Velim, inquit, hoc unum abs te doceri, cùm hunc ducem cujus personam geris, jam fato functum cacodæmones ad inferos rapient, quonam iturum esse episcopum existimas? Excipitur tamen pontifex Romanus constitutione Bonifaciana, quasi jus gladii habeat in omnes Christianos, sed usum & executionem spontè regibus concedat, negotiis spiritalibus nimis scilicet districtus & occupatus. *extravag. Unam sanctam. de major. & obed.* Itaque conferendi regna totius orbis Christiani, & eadem auferendi potestatem sibi vendicat, *c. venerabilem. de elect. c. ad apostolicæ. de re jud. in 6. cle. Romani. de jurejur.* Et certum est Chilpericum regem Francorum hominem minimè malum ac simplicem à Zacharia pontifice dejectum regno, & Pipinum in locum ejus suffectum fuisse. *c. alius. 16. quæst. 6.* Alius quoque pontifex nomine Leo, Carolum Magnum

creavit

creavit Imperatorem, & Imperium ex Græcia Romam transtulit. & Innocentius quartus habito conventu Lugduni Federicum secundum Imperatorem Romanum abdicavit Imperio *d. cap. ad apostolica.* Quibus exemplis admonemur, pontificem Romanum, tanquam monarcha sit, in omnes imperatores ac reges imperium exercere, & quicquid habent imperii ac majestatis reges ac imperatores, id ab ecclesia Romana omnino pendere. Quod & Clemens quintus in concilio Viennensi constituit. *cle. pastoralis. de re judic.* Sed ea constitutio sic displicuit nobili Jurisconsulto Cyno Pistoriensi, ut eam quasi ex pontificiorum errore profectam notare ac elevare non dubitaverit. Atque ita censuerunt plerique alii non contemnendæ auctoritatis Jurisconsulti. Bartolus verò eam perfunctoriè & dicis causa, ut ita loquar, tueri videtur magis, quàm verè & ex animo. Idque apparet primùm ex eo, quòd fluctuat ille contra morem suum, nec certam profert sententiam. Deinde, quia non obscurè significat, ideo se eam constitutionem defendere, quod in loco Ecclesiæ Romanæ subjecto maneat. *Bart. in leg. 1. de req. reis.* Extat sanè constitutio Clementis V. qua Bonifacianam sic interpretatur, ut Francorum regem non aliter pontifici Romano subjectum esse dicat, quàm ante eam constitutionem fuerat. Idque in Philippi Pulchri

Francorum Regis gratiam ſe facere teſtatur, qui gravem ea de re contentionem cum Bonifacio habuerat. *extravag. meruit. tit. de privileg.* Quale verò hoc beneficium pontificis in regem fuerit, alii viderint. Ego certè neminem paulò ſaniorem, eruditioremque hoc tempore eſſe arbitror, cui inceptum illud Bonifacii probari poſſit. Ac maximè verendum eſt, ſi tales eſſe pergant reliqui, ne D. Bernhardi vaticinium tandem verum eſſe comperiamus, qui ad Eugenium pontificem Romanum ſcribens de utroque gladio: Utrumque inquit, habere ſi voles, utrumque perdes. *lib.2. de conſid. ad Eugen.* Traditum eſt in Meroe, Jovis ſacerdotes adeò ſuperſtitione impleſſe animos, ut nonnunquam miſſo nuntio necem regi Ætiopiæ demandarent nullo detrectante, aut mandatum juſſionemve abnegante: donec ad Erganem regem perventum eſt, qui omnes occidit, & ſacerdotium ſuſtulit.

CAP. V.

De Civili gubernatione.

POlitica gubernatio magiſtratus, à DEO perinde conſtituta eſt ac ſacerdotium ipſum, ut ante diximus. *c. quæſitum. 23. quæſt. 4.* Quod adeò verum eſt, ut ita

ſenſe-

ſenſerint Ethnici, inter quos Homerus diſertè ait, regis imperium à Jove proficiſci. Verſus ejus hi ſunt. *lib.* 1. Iliad.

—— —— ἐπεὶ ὄυποτ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς
Σκηπ7ῦχος βασιλεὺς, ᾧτε ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.

Et *lib.* 2.

θυμὸς δέ μέγάς ἐςι διοτρεφόος βασιλῆος
Τιμὴ δ' ἐκ διός ἐςι, φιλεῖ δὲ ἐμηἰέται ζεύς.

Id enim natura eſt inſitum hominibus, au∙ctore Ariſtotele. Quare cùm id jus naturale ſit, id eſt, à DEO naturaliter mentibus noſtris inditum, neceſſe eſt, ut & divinum quoque dicatur. Id docet Paulus *Roman.* 13. cùm ait, omnem hominem poteſtatibus excellentibus ſubditum eſſe debere, nec magiſtratum ſine cauſa gladium geſtare; cùm ad vindicanda ſcelera DEI miniſter ſit. Quos enim doctrina & exhortatio ſacerdotis compeſcere, ac meliores efficere nequit, hi metu ſuppliciorum abſtinere à flagitiis per magiſtratum coguntur. *c. non fruſtra.* 23. *quæſt.* 5. *l.* 1. *de Juſt. & Jur.* Petrus quoque nos admonet, ut regem honore proſequamur, utque non tantum ei, ſed etiam præſidibus ab eo miſſis ad nocentium vindictam, & laudem rectè agentium pareamus. Magnum igitur DEI donum eſt, & non mediocris uſus inter homines hæc poteſtas, quæ rerum omnium ad incolumitatem ſtatus publici ſpectantium gubernationem complectitur.

 Sola

Sola enim ſacerdotibus relinquitur Eccleſiæ rerumque eccleſiaſticarum ac ſpiritalium cura ratio. *c. te quidem*. 11. *quæſt*. 1. Sed poteſtas hæc civilis utcunq; delibata primùm à ſacerdotibus, deinde ſenſim ac pedetentim adeo imminuta eſt, ut ad extremum penè in ordinem redacta ſit, quod jam à nobis demonſtratum eſt. Illud præcipuè hic tractandum occurrit, an principes ſeu magiſtratus in eccleſiam reſque aut perſonas eccleſiaſticas imperium aliquod & poteſtatem habeant, & ſciendum eſt verbis tam Petri quàm Pauli ſuprà recitatis, quia generalia ſunt, etiam clericos & perſonas eccleſiaſticas contineri. *c. magnum*. 11. *quæſt*. 1. De Romanis pontificibus ſuprà aliquid attigimus, quorum aliqui Imperatorem dominum ſuum nominare haud quaquam veriti ſunt. *c. ſacerdotibus*. 11. *quæſt*. 1. *c. ſalonitana*. 63. *diſtinct*. *c. quoties*. 1. *quæſt*. 7. Alii etiam ipſius judicium libenter, aut æquo certè animo ſubierunt. *c. nos ſi incompetenter*, 2. *quæſt*. 7. Sed hoc nimis ſanè odioſum hac tempeſtate argumentum omittamus. Notandum eſt præterea magiſtratum ſive principem non modo corporis ſubſtantiæq; noſtræ cuſtodem eſſe, quaſi ad vim atque injuriam prohibendam tantùm conſtitutus ſit: ſed etiam religionis & cultus divini, quod ad externam diſciplinam attinet. Quamvis enim legibus civilibus ea præcipuè contineantur, quæ ad arcendam injuriam tuendamque pacem pertinent:

nent; tamen & de plerisque aliis rebus ad honestatem aliquam, & maximè ad religionem spectantibus leges fiunt. Quarum omnium custodem esse magistratum Aristoteles ait. Tria siquidem juris præcepta sunt, quorum primum est, honestè vivere: ejusque præcepti multa exempla sunt in jure civili, de quibus alibi diximus. Nec me latet de rebus sacris ac spiritalibus judicium esse ipsius ecclesiæ. Nam synodi episcoporum ac presbyterorum de rebus sacris rectius, quàm prophani homines judicare possunt. *dict. leg. omni innovatione. Cod. de sacrosanct. eccles. d. cap. convenior.* Quod satis animadvertit Alexander Romanus Imperator, quamvis Christianæ Religioni addictus non esset. Sic enim de eo scribit Lampridius: *Pontificibus tantum detulit & quindecim viris, atq; auguribus, ut quasdam causas sacrorum à se finitas iterari, & aliter distingui pateretur.* Nec alienum est à proposito, quod de Leontio Tripolitano episcopo à scriptoribus ecclesiasticis memoriæ proditum est. Cùm enim Constantius Imperator in conventu episcoporum de ecclesiasticis multa verba faceret, & promulgaret constitutiones, omnibus aliis approbantibus, hic solus obstinatè tacuit. Ac sciscitante Imperatore, cur ipse loquentibus ceteris solus taceret, respondit se cogitabundum mirari apud se, quod à propriis negotiis tantum ei superesset

otii,

otii, aliena ut curaret. Quamvis autem de rebus ſacris judicium ſit eccleſiæ, ut diximus: tamen ubi ſemel conſtituta ſunt ac judicata, magiſtratus officium eſt eccleſiæ judicia & decreta tueri & conſervare, ſi id neceſſarium eſſe perſpexit. Itaque blaſphemias, hæreſes & omnem impietatem externam punit & vindicat. *c. quando. 23. quæſt. 4. c. de Liguribus. c. quali. 23. quæſt. 5.* Sacerdotes item in officio continet magiſtratus, diſciplinam eccleſiaſticam conſtituit ac reformat. *c. filiis. 16. quæſt. 7.* Quorſum enim tot conſtitutiones principum editæ ſunt de officio ſacerdotum, & diſciplina eccleſiaſtica, niſi eas executioni mandare poſſint? Quales permultæ ſunt Romanorum Imperatorum *lib. 1. Cod. Juſtinia. & lib.* τῶν νεαρῶν. Sed multò plures extant principum Galliæ antiquorum, & Caroli Magni præſertim, brevi, ut ſpero, in lucem exituræ, ut de recentioribus taceam, quæ nemini non hodie in Gallia cognitæ ſunt. Ex quibus facilè perſpici poteſt, principem leges condere poſſe, quibus epiſcopi ceterique omnes eccleſiæ miniſtri ad canonum eccleſiaſticorum, veteriſque diſciplinæ obſervationem in regno ac ditione ſua compellantur. Eóque jure atque auctoritate poſt hominum memoriam uſi ferè ſunt reges noſtri, non tantum in Galliæ ſuæ epiſcopos, ſed in ipſos etiam pontifices Romanos, ſi quid in finibus Galliæ adver-

adverſus canones & diſciplinam eccleſiaſticam moliri viderentur. Hujuſque libertatis expreſſiſſima quotidie veſtigia conſpiciuntur in ſummis tribunalibus, cùm *à reſcriptis Romani Pontificis appellationes* interponuntur. Nam etſi ab executione ejuſmodi reſcriptorum appellari ſoleat magis, quàm à reſcriptis: tamen effectu hæc appellandi genera non differunt: & videtur hic mos ex errore interpretis ortum habere. *cap. 1. x. de appell.* qui reſcriptum D. Pii apud Vlpianum è Græco in latinum malè convertit. Et quoties præſens rerum ſtatus mutationem aliquam in ſpiritualibus rebus poſcere credebatur, habito conventu epiſcoporum Eccleſiæ Gallicæ, quod tempori viſum erat convenire, conſtituebatur. Ac tantum abeſt, ut Romani Pontificis ullum interveniret decretum, ut is etiam interdum in ordinem cogi ſoleret. *c. de capitul.* 10. *diſt.* Exemplorum pleni ſunt annales noſtri & acta monumentaque curiæ Pariſienſis de Clodoveo, Carolo Magno, Ludovico Pio, Philippo Auguſto, Sancto Ludovico, Philippo Pulchro, Carolo quinto, Carolo ſexto, Carolo ſeptimo & aliis regibus perpetuæ memoriæ cauſa diligentiſſimè perſcripta, & vulgò circumfertur *libellus curiæ Pariſienſis ad Ludovicum undecimum* Francorum regem miſſus, in quo miſerabilis illa Eccleſiæ confuſio, ac perturbatio demonſtrata eſt, quæ ex Ro-

manæ

manæ curiæ nundinatione tum nascebatur, & simul Regum nostrorum ac magistratuum in asserenda libertate Ecclesiæ Gallicæ adversus Pontificem Romanum virtus, & constantia. Suffragatur nobis Isidorus apud Gratianum, cujus hæc verba sunt: *Principes seculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adepta culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant.* & paulò post: *Cognoscunt*, inquit, *se DEO reddituros esse rationem propter ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt: nam sive augeatur pax & disciplina ecclesiæ per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum potestati suam ecclesiam tradidit. c. Principes. 23. quæst. 5.* Principes enim sunt religionis & Ecclesiæ defensores, ac ut Esaias loquitur, nutritii, *cap.* 49. Id quod Justinianus noster expendisse videtur, cùm ait, se nihilo minorem Ecclesiæ, quam vitæ suæ curam habere. *Novel.* 3. Eòdem pertinet Joadis Regis exemplum memoria dignum, qnod imitari coguntur aliquando Reges Magistratusque nostri: nam cùm suspectos haberet sacerdotes, ne pecuniam interverterent, quæ offerebatur à populo ad tutelam templi, eam primùm in arcam clausam inferri, deinde scriba suo præsente fabris ac cæmentariis erogari jussit. 4. *Reg. cap.* 12. Porrò ex jam dictis satis colligi potest, non omnino alienum à verò esse, quod plerique asserunt,

con-

concilium ſive *conventum eccleſiæ*, *principis juſſu* & imperio *convocari poſſe*. Nam etſi de pontificis Roma. auctoritate contendere hîc nolim: tamen ſi officio in hac re ſuo non fungatur, nec ceteri fortè ejus conſiliarii & collegæ *Cardinales* vulgò appellati: ſed canones omnes, quod abominor, & diſciplinam eccleſiaſticam contemnant, ac pro nihilo ducant: boni certè principis eſt ejus negotii curam ſuſcipere, niſi malit eccleſiæ deſertor ac proditor verius, quàm tutor haberi. Quod non modò Conſtantinum, ſed pleroſque etiam alios Imperatores Rom. feciſſe veteres teſtantur hiſtoriæ. *c. ſexta*. 16. *diſt. c. Adrianus*. 63. *diſt.*

CAP. VI.

Quam poteſtatem habeat princeps circa miniſteria eccleſiæ.

DE clericorum ac miniſtrorum Eccleſiæ ordinatione loco magis idoneo diſputaturi ſumus. Sed interim animadvertendum eſt, quamvis ſacra res & maximè ſpiritalis habeatur, nihilominus Regem noſtrum in eam plurimum juris atque auctoritatis meritò ſibi vindicare: nam *epiſcoporum* & archimandritarum *creatio* ferè ex ejus nutu pendet, ſublata canonicorum atque

mona-

monachorum electione. Quod ægrè admodum fert hodie universa ecclesiasticorum hominum natio, queruntur que vulgò ex aulicorum fece prophanos abjectissimosque homines sibi antistites dari solere. Verùm eos cogitare & expendere imprimis decet, cùm eorum cupiditas & corruptio tanta esset, ut nulla veterum Canonum habita ratione indignissimos quosque promoverent, ut in re prorsùs alioqui desperata, hoc veluti cauterium quoddam necessarium visum fuisse. Deinde non ita de his rebus princeps decernit, ùt incommodis, si quæ sunt, vitiisque medendi facultas Ecclesiæ, aut eis qui se κορυφαίους ejus esse & capita dictitant, omnino erepta sit. In consecrationibus enim & solennibus ordinationibus liberum est eis, sine gravi morum, ætatis, doctrinæ examinatione neminem in clerum recipere, & tales consecrare sacerdotes, qui idonei sunt ad quamcunque functionem Ecclesiæ, quam princeps ipsis committere voluerit. Nam princeps impositionem manuum, consecrationem, inquisitionem ecclesiasticis viris nunquam ademit, sine qua nemo Ecclesiis præficitur. Hûc accedit, quòd cùm princeps patronus sit ecclesiarum ac monasteriorum, non permittunt canones eum hoc jure fraudari; quod nihil plane aliud est, quàm præsentatio quædam seu nominatio: adeo ùt pontificibus oblatum nominatumque, si idoneus

neus non videatur, rejicere & aliter ecclesiis consulere liceat. Ac certo certius est, nullo unquam tempore sive canonicos sive monachos tantum potuisse, ut sine permissu regis electionem aliquam celebrare ipsis liceret. Eodemque jure imperatores ac reges alios plerosque usos fuisse constat etiam in electione Rom. pontificis. Qua de re multa Gratianus collegit, ad quem lectores remitto. *c. Adrianus, c. in Synodo. c. cum longè. can. Reatina.* 63. *distinctio. can. hinc est etiam.* 16. *quaest.* 1. Optarem sanè à principibus majorem haberi delectum personarum. Attamen res ejusmodi est, ut ecclesiastici viri de se magis, quàm de principe, qui patroni tantùm, non etiam ordinatoris officio fungitur, conqueri debeant. Quod si culpam conferant in pontificem Roma. ut plerosque eorum crebrò facere audio, quod probationem ac examinationem sibi retinere & legibus omnibus ac canonibus quoscunque passim solvere consueverit, ipse me nihil interpono. Penes alios esto hac de re judicium. Illud unum vere ingenuéque dico, nihil Reipubl. Ecclesiæque Gallicæ mihi videri utilius, quàm auctoritate regis pastores præfici ecclesiis, si à pontifice Romano obtinere possint episcopi, ut ordinatio, inquisitio, ac confirmatio secundum veteres canones libera ipsis relinquatur, modò ipsi officii sui meminisse velint. Quis enim est

e adeò

adeò imperitus rerum, ut Romanæ curiæ artes non norit, & quantum ea hirudo Gallici exorbeat ſanguinis quotidie, non ſatis intelligat? Dicam, quod à viris peritiſſimis, ac diu in Republ. verſatis non ſemel accepi, quanquam incredibile videtur, quotannis variorum diplomatum à pontifice obtentorum nomine ad *ſeptingenta*, aut eo amplius *aureorum millia* hinc Romam exportari ſolere, quæ ita illîc velut capta vinctaque detineantur & cuſtodiantur, ut nullo unquam poſtliminio ad nos redeant. Quid multa? In proverbium abiit jamdudum Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro, non minus quàm illa Diomedis & Glauci apud Homerum: cujus & Ulpianus noſter meminit. *l.1. de contrah. empt.* Nec cauſari poſſunt epiſcopi hujus regni liberam non fore ordinationem, ſi regis auctoritas neceſſariò accedat: eſt enim ad frænandum non paucorum cupiditatem ſummè utilis ac neceſſaria, qualis fuit olim populi conſenſus, ſine quo non poterant miniſtri eccleſiæ ab epiſcopis ordinari. Idque poteſt iis objici, quibus abſurdum videtur, *jus*, quod *regaliorum* à noſtratibus vulgò appellatur, regem noſtrum in quaſdam ſui regni eccleſias habere. Quid enim aliud hîc agit Rex, ſi pauca quædam excipias, quàm quod à civibus cujuſque civitatis & plebe quondam fieri ſolebat? cujus conſenſu, ut dixi, paſtores eccleſiarum

ordina-

ordinabantur. Nam ipſam ordinationem & inquiſitionem, quæ cum beneficii collatione conjuncta antiquitus erat, nunquam ſibi attribuit. Populo autem propter tumultus & diſſidia veriſimile eſt hoc jus ademtum, ac in principem translatum eſſe. Nam ſcinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Quo tamen jure nec ſemper, nec in in omnibus eccleſiiis princeps utitur. Sed de his omnibus infra copioſius diſſeremus, *lib. 3. c. ult.*

CAP. VII.

De Hierarchia, & variis adminiſtrationibus Eccleſiæ.

QUæ ſit poteſtas eccleſiaſtica, & quemadmodum à politica differat, ſatis pro inſtituto diſſeruimus. Nunc de iis videndum eſt, per quos eccleſiaſticæ res procurantur & adminiſtrantur. Quorum varii ſunt gradus. Nam, ut Petrus Apoſtolus in epiſtola Clementis ait, *Eccleſia magnæ cuipiam navi ſimilis eſſe videtur, in qua præter vectores ſeu epibatas, gubernatore, proreta, nauta, & miniſtris quibusdam aliis opus eſt.* Populus enim in eccleſia vectoribus, epiſcopus proretæ,

 pres-

presbyteri nauticis, diaconi & alii, qui clerici dicuntur, reliquo navis ministerio comparantur. Horum igitur alii parent, nulloque munere ecclesiastico funguntur: & hi verbo Græco *laici*, quasi populares vulgò dici solent. Alii imperant, & principatum quendam in ceteros habent, qui *Hierarchia* à Græcis appellatur. Quanquam eo verbo rarissimè usos fuisse veteres existimo. Hi enim *ministri* aliorum, quàm domini aut principes vocari maluerunt. Quod eorum singulari modestiæ & sanctitati ascribendum esse putamus. Sed de nomine, modò ut rem teneamus, minus est laborandum. Ut igitur tota res commodius explicetur, ministerium doctrinæ divinæ, quod Lucas vocat, διακονίαν τοῦ λόγου, à ceteris ministeriis distinguemus. Circa ministerium doctrinæ animadvertendum est, Christi legatos sive Apostolos initio exorientis ecclesiæ per singulas civitates, in quibus Christus colebatur, administratores quosdam instituisse, qui gubernarent ecclesias, ipsisque præessent. Hos vocarunt *sacerdotes*, quòd sacrorum curationem haberent, & *presbyteros*, id est, seniores, quòd prudentia & gravitate venerabiliores essent ceteris. Nam hoc Græcum verbum non ad ætatem sed ad dignitatem quandam potius refertur. *c. cleros.* 21. *dist.* Idque multis exemplis demonstrat Budæus noster. Quam loquendi formam nostrates imitan-

imitantur, *Seignores* vulgò appellantes eos, quos honore aliquo dignos judicant. *c. 1. de cens.* Dicuntur præterea *ministri*, ut ait *Chrysostomus, homil. 2. in epist. ad Philip.* & *pastores*, quod ministrent magis quàm dominentur ceteris, & gregem sibi commissum pascant. Quod verbum iis convenire, qui alios gubernandos susceperunt, indicat Homerus, cùm Agamemnonem subinde vocat *ποιμένα λαῶν*. Sed & *episcopi* quoque, quasi speculatores atque inspectores sunt appellati. Quo ferè sensu episcopi ab Arcadio Jureconsulto vocantur, qui pani cetérisque rebus venabilibus præsunt. *l. ult. de muner. & hono.* Nam Paulus in epistolis utraque appellatione, presbyteri nempe & episcopi, promiscuè utitur. Idque Chrysost. Augùst. Hierony. & plerique alii annotarunt. *d. c. cleros. c. olim. 95. dist.* Verùm communis illa administratio presbyterorum visa est incommoda propter dissidia & contentiones, quas pariebat. Quare ne unusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet, ut inquit Hierony. operæ pretium duxerunt in singulis civitatibus unum ex presbyrerorum ordine ceteris præficere, ita ut cum eorum consilio omnia gereret, atque administraret. Huic uni nomen *episcopi* quod ante omnibus erat commune, attributum: ut insigni aliqua propriaque appellatione à ceteris facilius discerni posset. *can. legimus. 93.*

 distinct.

distinct. Proinde ex eo tempore reliqui presbyteri, nunquam episcopi sunt appellati. *Euseb. lib.* 6. *c.*33. *hist. Eccl. & tripart. historiæ lib.*4. *c.*24. Quamvis episcopi presbyterorum nomen non respuerint. *Eusebius lib.* 5. *cap.* 24. & notandum est in singulis civitatibus horum presbyterorum collegium quoddam fuisse, cui præerat episcopus. Cujusmodi est hodie *canonicorum* collegium, qui in eorum locum successisse videntur, & hunc cœtum presbyterorum vocat senatum ecclesiæ *Hieronymus c. Ecclesia,* 16. *quæst.* 1. Nondum enim presbyteri separatas habebant ecclesias, in quibus docerent & sacramenta administrarent. Quod vel Sozomenus demonstrat, cùm ait, consvetudinem fuisse in Alexandria tempore suo, ut uno existente super omnes episcopos, presbyteri seorsum ecclesias obtinerent, & populus in eis collecta solenniter celebraret. *Trip. histo. lib.* 1. *c.* 19. Sed crescente numero Christianorum, cùm passim constructæ essent basilicæ seu ecclesiæ non in civitatibus modò, sed etiam in vicis atque pagis, tandem inter presbyteros confusionis discordiæque vitandæ causa, ubique terrarum divisæ sunt regionibus, ita ut unusquisque sua Ecclesia regioneque contentus ab aliena omnino abstineret. Cujus rei auctor fuisse dicitur Dionysius urbis Romæ episcopus, ut ex ipsius epistola ad Severinum episcopum Corduben-

dabensem scripta colligitur, quæ integra apud Gratianum non extat. *cau.* 13. *quæst.* 1. *De ecclesiis*, inquit, *parochianis, unde apostolicam sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendæ per Cordubensem provinciam, ac dividendæ sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm ut sequaris, quod nos in Rom. ecclesia nuper egisse cognoscitur. Ecclesias verò singulas singulis presbyteris, dedimus parochias, & cæmeteria eis divisimus. Sed unicuiq; jus proprium habere statuimus, ita videlicet ut nullus alterius parochiæ terminos, aut jus invadat: sed unusquisq; suis terminis sit contentus, & taliter ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni Judicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non Judicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hanc quoq; normam charissime, te & omnes episcopos sequi convenit, & quod tibi scribitur, omnibus quibuscunq; potueris, notum facias, ut non specialis sed generalis fiat ista præceptio.* Anacletum autem idem decrevisse apud Gratianum legimus, quod Dionysius Romæ factum fuisse refert. *Presbyteri*, inquit, *per castella & modicas civitates atq; villas debent ab episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos, &c. can. episcopi.* 80. *distinct.* Historiographi, ut Platina, divisionem quandam titulorum & diœcesium in urbe, Euaristo atque Marcello ascribunt. Sed cujus inventum hoc fuerit, non multum

arbitror ad rem pertinere. *Paroecias* autem appellarunt veteres fana illa & ecclesias, quæ singulis assignantur presbyteris in cujusque episcopi diœcesi. Sed paulatim corrupto vocabulo, *parochiæ* appellari cœperunt. *tit. de paroch.* Quanquam pro tota illa diœcesi ipsius episcopi, quæ in varias regiones distributa est, frequenter hoc verbum accipitur, ut postea dicemus, *lib. 2. cap. 7.* Sciendum est præterea *post hanc ecclesiarum partitionem &* distributionem episcopi in magna illa diœcesi sua & presbyterorum in suis Ecclesiis parem non fuisse potestatem atque auctoritem: cùm *ordinatio presbyterorum*, ceterorumque ministrorum ecclesiæ, basilicarum consecratio, & quædam alia episcopo tantùm permissa sint, non etiam presbyteris inferioribus. *can. perlectis. 25. distinct.*

CAP. IIX.

De *Variis presbyterorum generibus.*

PResbyteri, quos episcopo subesse diximus: non omnes ejusdem gradus, dignitatis atque auctoritatis sunt. Nam *archipresbyteri* inter eos reperiuntur: sicut & inter episcopos archiepiscopi. *Grat. in*

dec. 60. distinct. c. 1. de ætat. & qualit. Sunt autem archipresbyterorum duo genera: quorum urbani quidam dicuntur, alii vicani. *Urbani* dicuntur, qui in urbe & in majore ecclesia officio suo funguntur. Cùm enim episcopus propter absentiam fortè vel occupationes suas, non possit omnia episcopi munia vel solus, vel unà cum presbyteris obire, sed curas suas cum eis partiri necesse habeat: utilius visum est ex presbyteris unum ceteris præponere, qui ea quæ ad presbyterorum officium pertinent, partim ipse exequatur, partim aliis facienda præscribat: quàm omnibus simul presbyteris id committere, ne contentio aliqua inter ipsos ex communione administrationis oriretur. *c. officium. de offic. archipresbyt. d. c. perlectis. 25. distinct.* Itaque archipresbyter urbanus eam potestatem habet in majore ecclesia, quam quivis presbyter in parœcia sibi assignata habere dicitur. Sed & ceteris quoque ejusdem ecclesiæ presbyteris, qui Cardinales, id est, primarii & præcipui dicuntur, ad differentiam eorum, qui in inferioribus Ecclesiis sunt constituti, haud dubiè præest. *c. 2. de offi. Archipresbyt.* Archipresbyteri *vicani* nullam in urbe potestatem, nullum ministerium habent, sed in majoribus celebrioribusque pagis constituuntur. Ac singulis præter Ecclesiæ propriæ curationem, certarum ecclesiarum, certorumque presbyterorum,

rum, qui videlicet per minores titulos habitant, inſpectio, obſervatioque committitur. *c. ult. de offic. Archipresbyt.* Hactenus de presbyteris epiſcopo inferioribus. Nunc de epiſcopis eſt videndum, quorum varii quoque gradus reperiuntur.

CAP. IX.

De Epiſcopis, qui gradus ſint epiſcoporum, & quæ poteſtas olim fuerit eorum, qui chorepiſcopi dicebantur.

EPiſcoporum varii ſunt gradus. Quidam enim præſunt uni alicui civitati, & vicis, qui illi civitati ſubſunt. Et hi ſimpliciter *epiſcopi* appellantur. Alii non tantùm civitati, ſed etiam provinciæ, quæ multas civitates complectitur, præſident, & dicuntur *archiepiſcopi*, quòd epiſcopis ſuperiores ſint. *Metropolitani* autem ideò vocantur, quia in metropoli aliqua, id eſt, matrice civitate jam olim conſtituti ſunt. Alii non uni provinciæ, ſed multis præfecti ſunt: & in omnes non ſolùm epiſcopos, ſed etiam archiepiſcopos poteſtatem habent. Ideoque

prima-

primates ſeu *patriarchæ* dicti ſunt. *c. cleros.* 21. *diſt. c. urbes.* 80. *diſt. c. provinciæ.* 99. *diſt.* Hi ſunt numero quatuor (præter Romanum Epiſcopum, qui vertex omnium, & princeps eſſe dicitur, de quo mox videbimus) Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus. *c. antiqua. de privi. c. ſacroſancta. c. Conſtantinop. c. renovantes. c. diffinimus.* 22. *diſt.* Quibus & alii quidam veluti *minorum gentium patriarchæ* adjecti ſunt, Aquilejenſis, Cantuarienſis, Biturigenſis & Gradenſis. Ideò autem inſtituta eſt potiſſimum hæc hierarchia, ut auguſtæ illius ac divinæ civitatis, quam nos Eccleſiam vocamus, unitas ac tranquillitas melius conſervetur. *Nam Eccleſia una eſt,* inquit Cyprianus, *quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo ſolis multi radij, ſed lumen unum, & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum. c. loquitur.* 24. *q.* 1. Deinde hujus ordinis hierarchici ingens in eo conſpicitur utilitas, quod ſicut epiſcopus convocat presbyteros ſuæ civitatis & vicorum civitati ſubjectorum, ut eorum conſilio res eccleſiaſticas adminiſtret, & controverſias dirimat: ſic archiepiſcopus, aut patriarcha ſuæ provinciæ aut nationis antiſtites cogit & congregat, quò graviora negotia in ampliori majorique conventu tractari ac definiri poſſint, & quæ perperam ac injuſtè decreta, vel

judi-

judicata sunt ad majus judicium gradatim referantur: 6. *q.* 3. & 4. Nam hujus rei gratia synodi tàm civitatum, quàm provinciarum, atque nationum singulis annis indici solebant. 18. *dist. c. sicut olim. de accusatio.* Quod & constitutione quadam præcipit Justinianus. *Nov. de sanct. episc.* Illud prætermittendum non est, antiquitus cùm episcopi otio, ut verisimile est, suo consulere vellent, vicarios quosdam episcopos ordinare solitos fuisse, qui vulgò *chorepiscopi* dicebantur, auctore Damaso in verbosa quadam epistola, quasi χωρικὸι, id est, rustici episcopi: quia non in civitate, sed per vicos & pagos munus episcopi quadantenus gerebant. Nam lectores, exorcistas, ceterosque inferioris ordinis clericos ordinare ipsis licebat, quamvis presbyteros, aut diaconos ordinare non possent. *conc. Ancyr. c.*13. *conc. Neocæs. c.*13. *conc. Antioch. c.*8. & 10. *c. eccles.* 68. *dist:* Verùm hoc prætexu, quòd episcopalem honorem sibi insolenter arrogarent tandem, nec ulla satis bona ratio eorum institutionis appareret, id munus omnino sublatum atq; antiquatum est. *c. quamvis. c. chorepiscopi.* 68. *dist.* & facilè mihi persuadeo, archipresbyteros, de quibus ante locuti sumus, in eorum locum successisse, quibus neque episcopi nomen attributum est, neque aliud quicquam eorum, quæ episcoporum propria sunt: ne fortasse ipsis audaciæ

atque

tque insolentiæ illius, propter quam de-
ecti fuerant minuti isti episcopi, occasio præ-
eretur.

CAP. X.

De *Episcopo Romano, ac de ejus amplitudine & auctoritate, tùm de nominibus variis, quibus appellari solet.*

EPiscopus Romanæ urbis, quin primus patriarcharum olim habitus sit, dubium non est. Id enim variis conciliis & principum sanctionibus est constitutum. *Novel. Justin.* 131. Unde in historia ecclesiastica non semel legimus jus convocandi universalis concilii ad ipsum pertinere. Quam potestatem à Christo acceperit, necne, meum diffinire non est, sed theologiæ professorum. Ego etenim, qui me Jurisconsultum profiteor, de his rebus tanquam politici cujusdam ordinis causa, *hominum consensu* institutis, ita dissero: veritus scilicet, ne theologi nostri temporis aut interdicto mecum contendant, aut me ex jure manu consertum vocent, quod temerè in proprias ipsorum possess-

possessiones irruerim. Sive igitur hoc datum est urbi, quæ caput Imperii erat, sive apostoli Petri memoriæ, qui primus in ea sedisse dicitur, aut denique ipsius Christi institutioni, ut vulgò receptum est, constat vetustis temporibus, primam præcipuamque sedem episcoporum in Ecclesia Romana fuisse. Quo *honore* atque dignitate initio moderatè admodum usi sunt, adeò, ut ceteros episcopos fratrum, collegarumque loco semper habuerint, nec *imperium* exercere in eos regum ac principum more unquam in animum induxerint. Id quod ex epistolis Hieronymi ad Nepotianum & Euagrium facilè perspici potest. Nam & concilio Carthaginensi 3. *cap.* 26. vetitum fuerat, ne quis *princeps sacerdotum*, aut *summus sacerdos*: sed tantùm primæ sedis episcopus appellaretur. *c. primæ sedis*, 99. *distinct.* Itaque quod de summo Romanæ urbis pontificatu legitur in *Novel. Justiniani*, qua de præscriptione centum annorum loquitur, quibusdam valdè suspectum est, nec in Græco Justiniani codice τῶν νεαρῶν reperitur ea constitutio. Hinc Gregorius pontifex Roma. Joanni episcopo Constantinopolitanæ urbis, quæ nova tunc Roma propter translationem imperii dicebatur, vehementer obstitit, cùm Imperatoris Mauritii auctoritate fretus, *episcopum* se *universalem* ecclesiæ esse contenderet, & extat ejusdem Gregorii in Gra-

tiani collectaneis epiſtolà ad Eulogium patriarcham Alexandrinum ſcripta, qua epiſcopi univerſalis titulum quaſi ſuperbam inſolentemque appellationem reſpuit. *can. ecce. 99. diſtinct.* Verùm non ita multò poſt *Bonifacius tertius* magna contentione à Phoca Imperatore obtinuit, ut epiſcopus *Oecumenicus* & univerſalis fieret: eamque auctoritatem ceteri ejus ſucceſſores non ſolùm mordicus retinuerunt, ſed mirabiliter auxerunt etiam, præſertim à Pipini & Caroli magni Franciæ regum temporibus, qui ſtudio incredibili Eccleſiam Romanam ſunt proſecuti, adeò ut regium excedat faſtigium pontificatus, & magnitudine ſua nunc laborare videatur. Admirati ſunt veteres *ſacerdotem Commanorum* in Ponto, cui ut à Strabone literis proditum eſt, regum Ponticorum tempore maximus ſecundum regem honos habebatur, & regium diadema geſtare licebat. Commana etiam imperio ejus ſuberat, cum ſacris ſervis, qui *hierodul*i dicebantur, non pauciores ſex millibus, in quos omnem poteſtatem habebat, dempta ſolùm vendendi facultate. Nec eo inferior perhibetur Commanorum ſacerdos in Cappadocia, de quo multa idem auctor ſcribit. Fuerunt & alii, quorum ſplendor & magnitudo multum celebratur. Verùm ea eſt Pontificis Romani amplitudo & majeſtas, ut omnes, quotquot uſquam fuerunt pon-

tifices

tifices ac ſacerdotes, longo poſt ſe intervallo reliquerit, & hæc, ut ita dixerim, *monarchia* magno conſenſu Chriſtianorum ideò recepta eſt, opinor, quia tot tantaque inter epiſcopos erant diſſidia tàm diſcrepantes ſententiæ & voluntates, ut in illa jam propemodum ferrea ætate nullum aliud præſentius remedium ad conſervandam eccleſiæ unitatem ſupereſſe videretur. Scitum etenim eſt illud Homeri; οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Quid quòd naturales dicuntur eſſe converſiones Rerumpubl. ut mirum non ſit Ariſtocratiam aliquando in Monarchiam commutari, & rurſus Monarchiam in aliud gubernandi genus, cùm vel hæc in tyrannidem, vel illa in Oligarchiam degenerat. Etenim *Hierarchia* hæc de qua loquimur, Eccleſiaſtica eò evaſit, ut non abs re quis civili cuipiam gubernationi eam comparaverit: tametſi longè dignior auguſtiorque habeatur. Nec ſanè me fugit, quid Chriſtus ipſe de muneris eccleſiaſtici, & principatus atque imperii diſcrimine Apoſtolos ſuos docuerit, quidque Petrus ea de re ſcripſerit in gravi illa epiſtola, qua epiſcopi officium ab eo deſcribitur. Sed hæc theologis libenter diſcutienda relinquimus. Quæſitum eſt à pleriſque, cur Epiſcopus Rom. Eccleſiæ *Papa* appelletur, quaſi hoc vocabulum ceteris epiſcopis commune non ſit. Verùm illi magnoperè fal-

lun-

luntur, cùm ex antiquis ſcriptoribus conſtet omnes epiſcopos ac presbyteros, qui ſanctitate vitæ & doctrina commendarentur, honoris cauſa ſic nuncupari olim conſueviſſe. *not. in cap. ſi Papa. 40. diſtin.* pauca ex infinitis exempla hîc proferam. Hieronymus in epiſtolis, Auguſtinum epiſcopum Hipponenſem ſubinde Papam vocat. Apud eundem Athanaſius, Epiphanius, Evagrius, Alypius, Chromatius, Theophilus Papæ dicuntur. Martinus Epiſcopus Braccarenſis paſſim apud Gratianum, Papa vocatur, & ſæpe *concilium Martini Papæ* commemoratur ab eodem. *c. Epiſcopo. 8. quæſt. 1. cum ſimil.* Sic enim ferè librum vocant, quem is ex variis Græcorum ſynodis excerpſit atque collegit. Cyprianus quoque Papa crebrò appellatur in jure pontificio. *c. abſit. 50. diſt. c. omnis, de conſec. diſt. 1. c. 1. de conſecr. diſt. 2.* Nam Πάππας Græcum nomen à veteribus uſurpatum patrem ſignificat, vel Suida auctore. Hinc Arrianus in Bithyniacis ſcribit, Jovem à Bithyniis πάππαν appellari ſolitum fuiſſe. Sed vulgò receptum eſt, ut uni Romano pontifici hoc vocabulum attribuatur. Illud quoque proprium eſſe Romani pontificis nonnulli tradunt, ut *ſervus ſervorum DEI* nuncupetur. *not. in proœm. Decret.* Quo pertinent vulgares, nec omninò inſulſi verſus, quos Decretorum Gratiani interpres refert. *gl. in c. quoties. 1. q. 7.*

Roma tibi quondam ſuberant domini dominorum:
Servorum ſervi nunc tibi ſunt domini.

Verùm hæc ut otioſa omninò, aut certè non admodum uſui futura jam omittimus.

CAP. XI.

De Conventibus eccleſiaſticis, quas Synodos vocant.

DE Synodis jam aliquid attigimus ſuperiori capite: ſed ea res pleniorem diſcuſſionem requirit. Sunt autem Synodorum tria genera: Unum eſt earum, quæ à cujuſque civitatis epiſcopo celebrantur. Nam epiſcopus ſacerdotes ac presbyteros parœciæ ſuæ *quotannis* convocare ſolet. *c. annis.* 18. *diſt. cap. ſicut olim. de accu.* Sed quoties, aut quo tempore anni, jure pontificio non ſatis expreſſum eſt. Itaque hîc ſpectanda erit conſuetudo. Niceenſis enim concilii canon quo certum tempus definitum eſt, de provincialibus conciliis loquitur, de quibus mox dicturi ſumus. *c. habeatur.* 18. *diſtinct.* Quod à pleriſque animadverſum non eſt. *glo. prag.* Ac tametſi ſolenne ordinariumque ſit, ſacerdotes qui Eccleſias regunt ad Syno-

Synodum convocare, non etiam ceteros clericos & archimandritas ſeu monaſteriorum præſules: tamen ſi juſta aliqua cauſa epiſcopum moveat, his etiam mandare poteſt, ut ad Synodum accedant. *cap. quod ſuper his. de major. & obed. c. Epiſc. cap ult. 18. diſtinct. cap. ult. 28. quæſt. 2. not. in c. dilectis. de offi. ord. c. ex ore. de privileg.* De ſodalibus *mendicantibus* aliquando dubitatum fuit. Verùm Gregorius pontifex conſtituit eos ab epiſcopis cogendos non eſſe, ut ſolennibus Synodis adſint. *c. nimis. de exceſ. prælat.* Illud animadverſione dignum eſt, eos qui ad Synodum ire non compelluntur, canonibus in Synodo editis obtemperare nihilominus debere. Olim hi conventus indicebantur, ut epiſcopus ſimul cum presbyteris de diſciplina cleri, de cauſis eccleſiaſticis, de doctrina divina deliberaret. Nihil enim quod paulò gravius eſſet, epiſcopi abſque eo cœtu ac veluti Senatu quodam facilè decernebant. 15. *quæſt. 7. in decret.* Sed hujus honeſtiſſimi inſtituti vix umbram hodie retinemus. Synodus *provincialis* eſt conventus epiſcoporum cujuſque provinciæ, qui à Metropolitano aut patriarcha convocatur. *cap. regula. 3. diſtinct. & tota 18. diſt.* Addit Gratianus auctoritate etiam Romani pontificis præſente ipſius legato concilia provincialia celebrari. *d. cap. regula.* Quamvis autem hic conventus præcipuè epiſcopo-

rum ſit : tamen ab Innocentio tertio conſtitutum eſt, collegia Eccleſiaſtica, quæ vulgò *Capitula* vocamus, etiam convocari debere. *c.ult. de his quæ fiunt à præl.* Quod tamen pleriſque Juris pontificii doctoribus parum probatur. *not. in cap. grave. de præb.* Archimandritas invitos adeſſe non cogi vulgò receptum eſt, quòd ſinguli epiſcopi poſtea ipſis exponant, quæ in concilio geſta, conſtitutaque ſunt. *c. decernimus*, 18. *diſtinct.* Sed verius eſt, non hos tantum, ſed interdum etiam laicos homines adeſſe debere : quod vel eorum interſit fortaſſis, vel neceſſarium ſit eorum conſilium. *not. in d. c. grave. c. ad ſedem.* 35. *quæſt.* 5. Nec aliter hoc definiri poſſe videtur, cùm ex varietate cauſarum pendeat. Et animadvertendum eſt hujuſmodi Synodos ſecundum veteres canones bis in anno aut ſaltem ſemel celebrari. *cap. habeatur.* & *ſequ. cap. quoniam.* 18. *diſtin.* Ac in eo cònventu tractantur & judicantur cauſæ eccleſiaſticæ, totiuſque cleri mores reformantur & corriguntur, ut ſcribit Juſtinianus. *Novel.* 123. *de ſanct. epiſc.* & Synodus Antiochena conſtituit *can. propter.* 18. *diſtinct.* Cujus rei gratia *teſtes*, qui dicuntur *Synodales*, conſtitui moris eſt, ſicut & in cujuſque epiſcopi Synodo. *c. epiſcopus in ſynodo.* 35. *q.* 6. *cap. præterea. de teſtib. cog.* Nam ſi quid gravius occurrat in conventu epiſcopi, & presbyterorum, quod majoris & am-

& amplioris conventus judicium postulet, aut si quis ab eo injuria se affectum conqueratur, ad concilium provinciale id deferendum est. *c. si quis à proprio. 21. q. 5.* Illud quæsitum est, an episcopus in eo conventu deponi, ac de gradu suo dejici possit. Et certum est priscis temporibus id usitatum fuisse concilio Antiocheno. *c. 12. c. si quis à proprio. 21. q. 5.* Sed pontificiis quibusdam decretis talis condemnatio prohibita est, inconsulto Romano pontifice. *c. accusatus. & seq. 3. quæst. 6. not. in c. ex tuæ. de cler. non resid.* Sed & Gratianus ait hujusmodi concilia ad corrigendum non etiam ad constituendum, vel diffiniendum efficacia esse. 18. *distinct. in prin.* Verùm hanc Gratiani sententiam improbant multi existimantes Synodum provincialem canones constituere posse, qui intra provinciæ fines vim habeant. *gloss. ibidem.* Cujus rei pleraque exempla ex veterum monumentis proferre licet. Sanè in judicandis causis ecclesiasticis antiquitus multum Romanæ sedi tributum est, adeò ut plerumque ejus sedis arbitrio judicia episcoporum atque adeo conciliorum provincialium vel infirmarentur, vel rata manerent. Quod vel ex canonibus Sardicensis concilii perspici potest. *c. si quis episcopus. 2. quæst. 6.* Ac si tametsi magna sæpe fuerit hac de re contentio, & canonibus concilii Milevitani ab episcopis Africanis prohibitæ fuerint hu-

jusmodi provocationes, *c. placuit. 2. q. 6.* quas etiam magnopere detestatur Bernardus *lib. 3. de Consi.* Romani pontifices ad extremum obtinuerunt, ut eorum judicio ceteri omnes episcopi subessent, utque ipsi nullius censuræ essent obnoxii. *c. cuncta per mundum. 9. q. 3. c. nemini. 7. q. 4.* Quod ad causas tamen attinet, in quibus ad Romanam sedem hodie interponitur appellatio, decreta Basiliensis concilii in Gallia ferè observantur, nec discutitur aut judicatur Romæ negotium, sed in qua diœcesi lis cœpta est, in ea Judices dantur, *tit. de causis. in prag. & in concor.* Superest, ut de synodo universali & *œcumenica* aliquid dicamus. Ac imprimis quæritur, qui interesse huic synodo debeant: quod Panorm, fatetur nullo jure expressum esse *in cap. grave. de presb.* Et sanè magna canonum decretorumque pontificiorum varietas hîc reperitur. De episcopis orbis Christiani minus dubitatur, & extat in decretalibus formula & conceptio jurisjurandi, qua obstringuntur omnes episcopi, ut ad Synodum veniant. *cap. ego. de jurejuran.* De monasteriorum antistitibus, presbyteris, & quibusdam aliis clericis aliquot exempla leguntur in jure Pontificio, *c. in nomine Domini. 23. distinct. c. Adrianus. 63. dist.* Reges præterea ac Imperatores non adfuisse tantum Synodo, sed & præfuisse legimus: *c. futuram. 12. quæst. 1. c. nos.*
ad

ad finem. 96. distinct. ca. si quis ingenuus. 29. quæst. 2. cap. Adrianus. 2. 63. dist. Sed & alios quoque laicos homines interdum concilio adhibitos fuisse constat. *c. ad sedem. 35. quæst. 5.* Verùm illud scrupulum plerisque injicit, quod immensa illa quorumlibet clericorum turba non videtur absque magno incommodo & confusione ad hunc conventum admitti posse. Deinde alienum videtur ab ecclesiastica disciplina, ut laici de ecclesiasticis negotiis judicium faciant. *c. bene quidem. 96. dist. c. non placuit. 16. q. 7.* Confusio autem vitari potest, si ex singulis provinciis moderatus aliquis numerus eruditiorum ac probatiorum eligatur, & ad Synodum mittatur. Nam & alioqui pastoribus destitutæ manerent Ecclesiæ. De laicis verò nihil aliud respondendum nunc occurrit, quam quod *Nicolaus Pont. scribit ad Micha. Imperatorem. 96. distinct.* Ubinam legistis, inquit, Imperatores antecessores vestros Synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solùm ad clericos, verum etiam ad laicos, & omnes omnino pertinet Christianos? Quamvis enim Judicia ecclesiastica soli exerceant sacerdotes & clerici. *d. ca. bene qui.* tamen ubi de eo negotio agitur, quod ad Ecclesiam universalem pertinet, quæ non solum ex clericis, sed etiam ex

laicis constat. *c. Ecclesia. de consec. distinct. 3.* æquum non est laicos ab hujusmodi deliberationibus summoveri, sed communi potius decreto omnia diffiniri, quod & ab ipsis Christi Apostolis observatum fuisse satis Lucæ testatur historia, *Actor.15.* Atque ita celeberrimi juris pontificii doctores senserunt. *glo. cap. Adrianus. 1. 63. distinct. glo. c. ult. de his quæ fiunt à præl.* tametsi Panormitanus in libro quæstionum, laicis deliberationem & consilium permittens, judicium ac definiendi facultatem adimat. Nolim tamen in hunc conventum quoslibet laicos passim recipi, sed cum regibus & principibus eos, qui in quaque provincia insignis alicujus doctrinæ, & sanctitatis nomine celebrantur. *d. c. adsedem.* Idque si unquam aliàs maximè hoc sæculo necessarium est, quo episcopatus & sacerdotia indoctissimis hominibus & à religione alienis deferri solent. Priscis temporibus rarum ac prodigio similè habebatur, aliquem Ecclesiæ præfici, qui divinarum literarum doctor non esset, nec ideò laicorum contemnebatur judicium. Cùm igitur hodie episcopi nostri paucis exceptis, sacrarum literarum scientia cæteris ex populo longè inferiores sint, quonam ore soli de rebus divinis judicium sibi arrogabunt?

CAP.

CAP. XII.

De

Diaconis, Hypodiaconis, & aliis inferioris ordinis & gradus clericis.

HUcuſque de iis Eccleſiarum adminiſtratoribus tractavimus, qui miniſtri doctrinæ divinæ dicuntur: jam de cæteris eſt videndum, id eſt, Diaconis, Hypodiaconis, &c. Dicuntur autem *Diaconi*, verbo Græco epiſcoporum miniſtri, nec Epiſcoporum modo, ſed etiam presbyterorum, ut concilio Carthaginienſi quarto. *cap.* 37. *cap. Diaconi.* 93. *diſt.* ſancitum eſt. Et quamvis Diaconi ſeu miniſtri vocabulum epiſcopis quoq; ac presbyteris conveniat, magis quàm principis aut domini, atque ita olim uſurpatum ſit, tamen iis de quibus loquimur propriè id tributum eſt, ut facilior eſſet eorum à cæteris diſtinctio. Appellantur & Levitæ aliquando, propter ſimilitudinem miniſterii: Lege ſiquidem Moſaica inſtituti ſunt Levitæ, ut Aaroni ſacerdoti inſervirent, ac miniſtrarent. 21. *diſtinct. can.* 1. Quamobrem in cœtu ſacerdotum, aut coram ſacerdote aliquo Diaconis ſedere vetitum eſt. *cap. pervenit. cap. non oportet.* 93. *diſtinct.* Inſtitutio au-

tem eorum orta eſt ab Apoſtolis, quamvis presbyteri ſeu epiſcopi à Chriſto ipſo inſtituti ſint, ut ait Cyprianus. *c. Dominus.93.diſt.* Cum enim Apoſtoli in divina doctrina occupati miniſtrare non poſſent menſis, quæ pauperibus tum parari ſolebant, ſeptem Diaconos, ſive miniſtros ejus operis gratia conſtituerunt. *Actor. 6. cap.* Eorum igitur officium olim in cura pauperum præcipuè, & rerum earum quæ Eccleſiæ offerebantur, pauperum clericorumque alendorum gratia verſabatur. *ca. præcipimus.* 12. *quæſt.* 1. *c. in ſancta. 92. diſtinct.* Hinc fit ut hodie in Eccleſia oblationes ad altare factas recipiant, cum hypodiaconis ſuis. *cap. cleros.* 21. *diſtinct. cap. perlectis. 25. diſtinct.* Proinde quidam juris pontificii conſultus non levis apud noſtrates auctoritatis, Diaconus, inquit, hoſpitalitatis nomen eſt, presbyter ætatis. *gloſſ. prag. tit. de ætа. & qualit. card. verb. cardinales.* Sed poſtea id munus auctum eſt, ut Clementis & Euariſti reſcripta indicant. Ait enim Clemens, Diaconi Eccleſiæ ſint tanquam oculi epiſcopi oberrantes, & circunluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, perſcrutantes diligentius ſi quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum eſſe peccato, ut referat hoc ad epiſcopum, & ita epiſcopo ſuggerere, quæ ad cultum Eccleſiæ & diſciplinam ejus pertinent, Diaconis cura ſit. *c. diaconi. 93. diſtinct.* Et Euariſtus,

Dia-

Diaconi, inquit, qui quaſi oculi videntur eſſe epiſcopi, in unaquaque civitate ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant epiſcopum prædicantem, ne ipſe epiſcopus ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur, aut lædatur à ſuis, aut verba divina detrahendo, aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur, ſed veritas ſpirituali redoleat fervore, & pax prædicata labiis cum voluntate animi concordet. *cap. Diaconi.* 2. 93. *diſtinct.* Hieronymus quoque ad Ruſticum de Diaconis ita loquitur, ut magnum fuiſſe eorum munus in Eccleſia facilè appareat. Diaconi, inquit, ſunt quos in Apocalypſi legimus, ſeptem Angeli Eccleſiarum, hi ſunt ſeptem candelabra aurea: hi ſunt voces tonitruorum, virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, evangelizantes pacem, annuntiantes bona, diſſenſiones & rixas, & ſcandala reſecantes: docentes, ſoli DEO colloquentes in templo, nihil penitus de mundo cogitantes: dicentes patri & matri, Non novi vos: & filios ſuos non agnoſcentes. Sine his ſacerdos nomen non habet, ortum non habet, officium non habet. Hic miniſter DEI dicitur, quia ſcriptum eſt: Major eſt qui miniſtrat, quàm cui miniſtratur, & ſicut eſt in ſacerdote miniſtratio, ita in miniſtro ſacramenti diſpenſatio. Sacerdotibus etiam propter præſumptionem non licet de menſa Domini calicem tollere, niſi

eis

eis traditus fuerit à Diaconis: ita enim Dominus noster omnipotens universa disposuit, ut qui majorem se esse crediderit, minor esset, & qui minor videretur, major existeret. Denique quàm hoc verum sit, ipse perpende. Levitæ componunt mensam Domini: Levitæ sacerdotibus cùm sacramenta benedicunt, assistunt: Levitæ ante sacerdotes orant: ut si distinctio locorum creditur in mundo, etiam in altari DEI videant sibi Episcopi qui superbi sunt, diaconos anteponi: si humilitatem diligunt, & diaconi majores se esse in eo quòd sunt humiles, recognoscant: tunc demum ut aures habeamus ad DEUM, diaconus acclamat, ipse prædicat, ipse hortatur, ipse etiam commovet astantibus sacerdotibus, ne leviter hanc vocem qua loquitur hæc, & pacem annuntiat, audiant, aut negligenter aspiciant. Sufficit huic ordini, tantum fuisse per DEUM concessum, ut non solus sacerdos in templo DEI solum agere & implere videatur. *c. diaconi. 5. 93. distinct.* Ex quibus locis planum, ut arbitror, factum est, tum doctrinam divinam & sacrorum procurationem, tum disciplinam ecclesiasticam ad diaconorum munus & functionem aliquatenus pertinere, quamvis non solùm episcopis, sed etiam presbyteris inferiores sint. Extiterunt sanè nonnulli quondam adeò vecordes, ut eos presbyteris anteponendos, nedum exæquandos esse contenderent,

erent, adversus quos acriter invehuntur Hieronymus, *in Epist. ad Euag. ca. legimus. 83. dist.* & Augustinus. *in quaestio. vet. & novi. testa. 9. 101.* Et hanc scribit Hieronymus causam fuisse tantae insolentiae & supercilii, quia diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles faciebat. De Diaconis Romanae Ecclesiae Cardinalibus vulgò appellatis, qui moribus nostris episcopos omnes non modo presbyteros antecedunt, paulò post disseremus. *Hypodiaconi* longo post Diaconos tempore instituti sunt, quòd diaconi omnia quaecunque ad ministerium suum pertinent, obire & exequi prae multitudine negotiorum non possent, nondum videlicet institutis ordinibus, qui inferiores dicuntur. Subest ergo Hypodiaconus diacono, ut presbytero diaconus, juxta vetus proverbium, δοῦλος περὶ δούλου, δεσπότης περὶ δεσπότου. idque vox ipsa satis indicat. *c. cleros. 21, dist.* *Archidiaconi* ex corpore Diaconorum creari primùm soliti sunt eadem ratione qua & Archipresbyteri ex presbyterorum ordine, de quibus supra locuti sumus, *d. c. legimus.* nempè ut quae ad diaconorum officium spectant, tam ipsi exequerentur, quàm à diaconis exequenda perficiendaque curarent ac juberent. *c. perlectis. 25. distinct. c. volumus. 89. distinct. & 94. dist. c. si quis. c. ult.* Horumque institutionem novam non esse ex eo constat, quod Hieronymus

eorum

eorum meminerit ad Nepo. & veterum alii plerique, *histor. trip. lib.* 5. *cap.* 48. Theo. *lib.*2.*cap.*13. Tradunt & historicorum nonnulli Laurentium Martyrem sub Sixto Pont. Romano hoc munere functum, & pecuniæ ecclesiasticæ custodiam habuisse. Porrò huic Diaconorum cœtui, qui sub Episcopo oblationum omnium obventionumque ecclesiasticarum curam habebant, cùm valdè excrevissent ecclesiasticæ possessiones ac reditus, adjuncti sunt *œconomi*, vel potius in œconomos hoc onus rejectum est, *c. quoniam. ca. in nova.* 16. *q.*7. ut liberius possent diaconi presbyteris sacramenta dispensantibus in Ecclesia assistere & ministrare: & ne prædiorum possessionumque procuratio variæque lites, quæ earum rerum nomine móveri solent, à sacro spiritalique munere eos avocarent. *concil. Chalced.c.*26. & *Hispal.* 2. *c.*9. Horum crebra mentio est in constitutionibus Justiniani. Tametsi autem presbyterorum gradus quàm diaconorum longè sublimior nunquam non habitus sit, & contradicentium ambitiosa temeritas gravissimorum virorum auctoritate repressa semper ac damnata: illud tamen obtineri ad extremum non potuit, ut archidiaconi in presbyteros, atque adeò in archipresbyteros ipsos potestatem non haberent. Idque excusatur hoc prætextu, quod Archidiaconi non modo inspectionem & observationem, ut olim,

olim, ſed coërcitionem etiam jurisdictionemque habeant, & veluti quodam magiſtratu fungantur. *c.1. de offic. archid. can. perlectis. 25. diſtinct.* Maximæ autem dignationis hoc munus fuiſſe ſuperioribus ſæculis in Gallia, vel illud argumento eſt, quod noſtrorum annalium ſcriptores memoriæ prodiderint, Ludovici Craſſi Francorum regis filium in Eccleſia Pariſienſi hoc munere functum fuiſſe. Quanquam id alia etiam ratione factum dici fortaſſe poteſt.

CAP. XIII.

De Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, cur ita vocentur & unde ortum habuerint.

Ordo poſtulare videbatur ut poſt Pontificem Romanum, de ampliſſimo purpuratorum collegio, qui *Cardinalium* nomine cenſentur, diſſereremus: ſed quia inter eos epiſcopi quidam ſunt, alii presbyteri, alii diaconi, melius eſſe duximus & ad docendum accomodatius, de diaconis aliquid prius attingere. Et videntur Cardinales appellati quaſi præcipui atque primarii, cæteriſque Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis digniores

ac

ac præſtantiores, non aliter ac magiſtri quidam militum dicuntur Cardinales in vetere *Indice civilium, militariumque officiorum*, qui abſque ullius auctoris nomine editus eſt. Nam epiſcopo Romano ad tantæ majeſtatis faſtigium evecto, par erat non ſolùm epiſcopos urbi vicinos, à quibus conſecrabatur, ſed presbyteros & diaconos quoque ejuſdem urbis ſimul cum capite ſuo paulatim creſcere, cùm præſertim horum conſilio ut quivis epiſcopus ſive archiepiſcopus in Eccleſia regenda ab initio uteretur, ut ex jam dictis perſpicuum eſt. Non enim videntur presbyteri urbis Romæ aut diaconi multo majoris olim dignationis, quàm aliarum eccleſiarum fuiſſe. Idque Hieronymus Eccleſiæ Romanæ presbyter & ipſe crebrò affirmat. Cujus temporibus Cardinalis appellationem in uſu nondum fuiſſe veriſimile eſt, cùm nuſquam ea vox in ſcriptis ejus reperiatur. Deducitur autem à *cardine*, niſi fallor, quô ſuſtinentur & volvuntur oſtia ſive januæ. Eorum ſiquidem conſilio, nutu & auctoritate totus orbis Chriſtianus moveri, volui, ſuſtentarique creditur. Inde apud Latinos authores hæ loquendi formulæ manarunt, *in eo rei cardo vertitur*, id eſt, ex eo tota res pendet: & *Cardinem cauſæ in aliquo ponere*, id eſt, ſummam litis conſtituere. Quintil. Hîc cauſæ cardinem ponit, in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequenti-

bus

bus ruit. Quamvis igitur usitatum non fuerit apud veteres Cardinalis vocabulum, tamen ratio probabilis ostensa est, quamobrem summa illa Ecclesiæ columina nunc ita appellentur. Sed omittendum non est aliquanto latius olim acceptum fuisse vocabulum ab iis, qui illud fabrefecerunt atque usurparunt. Nam Gregorius Magnus sæpenumero in epistolarum volumine de episcopis loquens *sacerdotes cardinales* eos appellat, quod presbyteris, ut suprà diximus, majores & excellentiores sint. *c. relatio. c. illud.* 21. *q*, 1. *c. pastoralis*. 7. *q*. 1. *Et Leo c*. 2. *de of. archipres. lib*. 5. *decret. presbyteros cardinales* meo judicio vocat, non quosvis presbyteros, sed qui in majore Ecclesia, quam cathedralem dicimus, rem divinam simul cum episcopo suo faciunt: *Canonici* hodie vulgò appellati. Mitto quod in quibusdam civitatibus, cujusmodi Ravenna est & Compostella, etiamnum sacerdotes quidam prædipui hoc nomen retinent. Sed splendor amplitudoque Senatus illius Romani, qui ex cardinalibus constat, facit ut hodie in cæteris ecclesiis excepta Romana, ludibriis obnoxia sit non minus quam Ivetotii Regis apud nos ista appellatio, *glos. can. pudor*. 32. *quæst*. 2. Hi enim à regio non longè absunt fastigio, eorumque insigne est ruber pileus. Cujus usum Innocentius IV. ordinandi ejus ordinis causa ipsis concessit. Ex

 his

his facile est colligere quod interpres Decret. quodam in loco scribit, Episcopi cujusque civitatis majorem quàm diaconi aut presbyteri Romanæ Ecclesiæ cardinalis dignitatem esse. Quod vel authoritate Augustini confirmatur in quadam ad Hieronymum Romanæ Ecclesiæ presbyterum epistola. Quamquam, inquit, secundum vocabula quæ usus obtinuit, episcopatus sit presbyterio major: Augustinus tamen Hieronymo minor est. *c. quamquam* 2. *q*. 7. *ubi glo.* Nec aliam esse causam presbyterorum aut diaconorum urbis Romæ, quàm cujuscunque alterius civitatis demonstrat *Hieron. in epistola ad Evag. c. legimus*. 93. *distinct. ubi gloss.* Quod quidem sacrosanctæ potestatis elevandæ gratia nunc à me dictum nolim quisquam existimet, sed ut fons & origo ejusdem magis innotescat. Verùm hæc invaluit consuetudo, quæ speciosis quibusdam rationibus vulgò defendi solet, ut tam presbyteri quàm diaconi Romanæ Ecclesiæ cardinales longo intervallo omnes alios episcopos ac presbyteros antecedant. *gloss. in prag. sanct. in verbo, legitimè. tit. de num. & qual. card.* Ac tametsi ad dignitatem episcopalem promoveri eos quotidie videamus, certum tamen atque exploratum est, contra veteres canones & instituta majorum id fieri, cùm assidui in Ecclesia parœciaque sibi commissa more aliorum cujusque diœceseos presbyterorum

ac

ac diaconorum esse debeant. *c. 2. de cler. non resid.* Itaque veniam eis & gratiam canonum impetrare necesse est.

CAP. XIV.

Qui fuerint olim Ostiarij, Lectores, Exorcistæ, Acoluthi, & cæteri omnes qui clerici appellantur: unde mos tondendi capitis ortus sit, atque item consuetudo canendi in sacris ædibus.

IN veteri Ecclesia non erat hæc munerum distinctio, quæ postea in usum venit, ut alii Ostiarii dicerentur, alii Lectores, Exorcistæ, aut Acoluthi, sed Diaconorum Hypodiaconorumque muneri conjuncta erant hæc omnia. *c. 1. 21. dist. c. ult. 60. dist.* Hujus rei locuples testis est Hieronymus. *in. 19. c. Esajæ*, qui ordines quinque ac veluti classes totius Ecclesiæ describens post episcopos, presbyteros & diaconos, nec ostiariorum, nec lectorum, aut acoluthorum mentionem ullam facit: sed fideles omnes in

quarto ordine locat, & catechumenos in postremo. Verùm procedente tempore unum idemque munus in plura dispertitum est, idque à Cajo Pontifice Romano primùm ut quidam scribunt: ejusque partitionis faciendæ magna oblata est occasio. Nam ut seminarium quoddam esset eorum, qui episcopis, presbyteris & diaconis succederent, alebatur sumptu publico magnus juvenum numerus Ecclesiæ ministerio consecratorum, qui interim non solùm instituebantur in studio literarum, sed portio aliqua etiam munerum ecclesiasticorum ipsis comittebatur. Eorum nempe quæ leviora minorisque momenti essent, quæque antea à diaconis obiri solebant, ut his veluti rudimentis quibusdam ad majora gravioraque obeunda præpararentur. Ac ne qua confusio perturbatioque eam functionem impediret, distincta sunt divisaque inter ipsos officia, ita ut unusquisque suo muneri bona fide incumbens, de alieno solicitus non esset. In qua distributione gradus quidam ideo constituti sunt, quòd eorum munerum alia aliis digniora videbantur, nec poterat quisquam ad majus promoveri, qui in minore antea versatus non fuisset. Sed de his gradibus constituendis ac discernendis, quia non convenit inter juris pontificii theologiæque doctores, & subdifficilis est explicatio propter varietatem locorum ac temporum, quæ authorum

locis,

locis, qui de ea re scripserunt, nonnihil tenebrarum obduxit, sequar distinctionem ordinemque traditum à Gelasio, Sylvestroque pontificibus Romanis apud Gratianum, *can. illud.* 77. *distinct. can. à subdiacono.* 93. *distinct.* qui quatuor classes ponunt, ostiariorum, lectorum, exorcistarum, acoluthorum, nec dissimilis est enumeratio Leonis Pontificis. *can. seriatim.* 32. *distinct.* nisi quòd iis omnibus præponit clericos, sicut & synodus Carthagin. psaltas, *can. psalmista.* 23. *distin.* quasi psaltarum aut clericorum distinctus sit à cæteris ordo, isque infimus omnium. Nam Isidori descriptiones non moror, in quibus mihi non videtur usquequaque ordinis rationem habuisse. *c. cleros.* 25. *distinct. can. perlectis.* 25. *distin.* Primus igitur gradus, ut ab infimis incipiamus, eorum est, qui Græce πυλωροὶ; Latinè *ostiarij* dicuntur, quibus aperiendi & claudendi templi cura mandatur, eosque repellendi & excludendi, quibus sacra communione interdictum est. *d. can. perlectis.* Hi numero centum fuerunt in Ecclesia Constantinopolitana, authore Justiniano. *Novel.* 3. Secundus gradus est eorum, qui sacras scripturas ex suggesto in Ecclesia recitant, & hi ἀναγνωσαὶ, id est, *lectores* dicuntur. *d. c. perlectis.* Quo munere aliquando functum fuisse in Ecclesia Julianum imperatorem testis est Theodoritus. *lib.* 3. Author est etiam So-

crates, in Alexandrina Ecclesia non solum fideles, sed etiam catechumenos huic ministerio adhiberi solitos fuisse, cùm in cæteris ecclesiis id minimè observaretur. *Tripar. lib. 9. cap. 38.* Tertius gradus est *Exorcistarum*, quorum officium erat catechumenis & energumenis, qui à cacodæmone vexabantur, manus imponere, & solennibus quibusdam imprecationibus & obsecrationibus dæmones fugare. *d. can. perlectis.* Ulpianus noster exorcizare verbum impostorum esse scribit. *l. 1. Digest. de extraor. cognit.* Nec mirum est ab Ulpiano Christianæ religionis hoste acerrimo impostores fuisse ministros Ecclesiæ appellatos, cùm & Christo ipsi idem aliquando objectum fuerit. *Matth. 27.* Nam Ulpianus (ut obiter id referam, quod de eo Lactantius scribit) rescripta principum contra Christianos. *lib. 5. de offic. procon.* collegit, ut doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui se cultores DEI confiterentur. Horum exorcistarum non meminit Justinianus in libro τ̃ νεαρῶν, quòd in Ecclesia Constantinopolitana, ut existimo, usitatum non esset hoc ministerii genus, sed meminit Valentinianus. *leg. presbyteros. Cod. de episcop. & cler.* Quartus gradus est eorum, qui *Acoluthi* Græcè dicebantur, id est, comites seu ministri, ideo fortassis, quia episcopum comitabantur, quòcunque proficisci vellet. Nam episcopus magno famu-

litio

litio ſtipatus jam olim incedebat, ut author eſt Juſtinianus. *Novel. 6.* Et extat reſcriptum cujuſdam Pontificis apud Gratianum, quo præcipitur epiſcopis, ut comites ſemper aliquos ſecum ducant famæ ſuſpicioniſque vitandæ cauſa. *can. jubemus. de conſecr. diſtinctione prima.* Vel ideo Acoluthi appellati ſunt, quòd funus unà cum canonicorum & aſcetriarum cœtu comitarentur. Nam eos id munus obire ſolitos fuiſſe ſatis perſpicuum eſt ex conſtitutione Juſtiniani *Novel.* 59. Sed neſcio quomodo tandem factum eſt, ut hoc munus in *luminariorum* curam poſtea converſum ſit, & Doctores noſtri paſſim acoluthos *ceroferarios* interpretentur. *dicto can. perlectis.* An autem *cantores* propriam claſſem ordinemque diſtinctum à cæteris habuerint, nec ne, quæri ſolet, & hoc ſenſiſſe videtur Iſidorus. *d. can. perlectis.* cujus ſententia authoritate Juſtiniani utcunque juvatur. *Novel.* 3. Et fortaſſe aliquo tempore, & aliquibus in eccleſiis ita obſervatum eſt. Ego autem puto omnium ordinum, ac præſertim inferiorum, de quibus antè diximus, commune fuiſſe pſallendi officium. *can. in ſancta. 92. diſtinct.* Movet me quòd Pontifices, quorum ſuprà meminimus, in ordinum catalogo hunc non recenſeant. *can. illud. 77. diſtinctione. can. à ſubdiacono. 93. diſtinctione.* Ideò autem Leo Pontifex in primo ordine poſuit clericos, eoſque oſtiariis præ-

 poſuit;

posuit: & synodus Carthaginiensis psaltas, sive cantores: quandoquidem recens cooptatis in clerum non statim proprium concedebatur officium, quamvis permitteretur eis unà cum cæteris in choro psallere, idque sine ulla episcopi ordinatione. *dicto cap. psalmista.* Verùm quia nihil habebant, quod cæterorum commune non esset, quamvis & psaltæ, & clerici verè dicerentur, in certam classem eos non retulit Gelasius. Utcunque se res habeat, certum est eos non minus inter clericos, quàm cæteros, de quibus suprà diximus, numerandos esse, cùm divino cultui addicti mancipatique sint. *can. duo sunt.* 12. *quæst. prima.* Nam quamvis appellatione τῶν κλήρων in sacris libris fidelium grex contineatur, qui cuique episcopo sive presbytero sortè obtigit gubernandus. 1. *Petri. cap.* 5. tamen peculiariter his hoc nomen tribuitur consuetudine loquendi vulgò recepta, qui sacro ministerio Ecclesiæ dediti devotique sunt, ideò fortassis, quia olim sorte eligi solebant, vel quòd eos DEVS velut sorte quadam in suos elegisse videatur. *can. duo sunt.* 12. *quæst.* 1. Specialiter autem hoc nomine designari solent ii, qui raso tonsoque capite in clerum recepti nullo adhuc proprio ministerio funguntur, nec aliud nomen proprium habent: unde autem hic *mos tondendi radendique* ortum habuerit, vix certò cognosci potest. Quidam exemplo Nazaræorum

ræorum Mosaicæ legis inductum id putant, de quorum instituto mentio est *in libr. Numerorum. cap. 6. Nazaræi* verò dicebantur, ut quidam eruditi interpretantur, qui ut liberius vacarent legi discendæ & expendendæ benignitati DEI, aliorum commercio se abdicabant ad tempus, & Domino se totos dedebant: Vel qui cùm profusius vino, & reliquis corporis deliciis usi fuissent, postea severiori vitæ generi se mancipabant, ut corpus affligerent. Alii à Sacerdotibus Ægyptiis id ortum asserunt, quorum meminit Herodotus in Euterpe. Alii verò hunc fuisse morem antiquum testantur, ut ii demum comam nutrirent, qui elegantiæ, ornatus & lauticiæ studiosiores essent. Ideóque ut clerici inanis cujuscunque apparatus & splendoris se contemptores profiterentur, statutum fuisse, ne quis in clerum nisi vertice raso admitteretur. *Augustinus de oper. monachorum, ad finem, & in libro retractuum.* Et huic sententiæ maximè suffragatur, quod Æmilius & alii quidam non leves Authores scribunt, olim in Longobardia capillum barbamque ponere, sanctioris cujusdam deditionis argumentum fuisse. *Æmil. in Carol. Magno.* Nam & apud Francos, ut idem ait *Æmilius in Clodo. & Clota. 2.* promissa barba, intonsusque capillus Regiæ nobilitatis insigne habebant. Adde quòd apud Lacedæmonios quondam ingenui tantùm

comam alebant. Inde illud Aristophanis in Avibus, cujus meminerunt Paroemiographi. Δῦλος ὢν κώμην ἔχεις. *Servus cùm sis, comam habes.* Curiositatem verò & delicias veterum Romanorum in coma & capillis insectatur *Seneca, lib. de brevit. vitæ, cap.* 12. his verbis: Quid illos ociosos vocas, quibus apud tonsorem multæ horæ transmittuntur, dum decerpitur si quid proxima nocte succrevit, dum de singulis capillis in consilium itur, dum aut disjecta coma restituitur, aut deficiens hinc atque illinc in frontem compellitur? Quomodo irascuntur si tonsor paulò negligentior fuit, tanquam vivum tonderet? Quomodo excandescunt, si quid ex juba sua decisum est? Si quid extra ordinem jacuit, nisi omnia sua in annulos suos reciderunt? Quis est istorum, qui non malit rempub. suam turbari, quam comam? qui non solicitior sit de capitis sui decore, quam de salute? qui non comptior esse malit, quam honestior? Hos tu ociosos vocas, inter pectinem speculumque occupatos, &c. Ego in plerisque constitutionibus observavi tonsuram pœnæ genus, idque grave & ignominiosum fuisse, quarum nonnullæ quæ Principum Romanorum sunt, apud Harmenopulum extant, aliæ inter constitutiones Caroli Magni, & quorundam aliorum Franciæ Regum referuntur: Tantus erat hominum ejus temporis in comam suam affectus.

Sed

Sed & Paulus in epiſtola ad Corinthios indecorum ait viros comatos eſſe, idque naturam ipſam ſatis nos docere ſcribit. 1. *Corint.* 11. Quæ Pauli admonitio hujus clericorum inſtituti fortè cauſa fuit. *c. prohibete.* 24. *diſtin.* Verùm ut ad cantiones revertamur, ſciendum eſt hunc canendi morem longè antiquiſſimum, & jam inde ab apoſtolorum temporibus in Eccleſia uſitatum fuiſſe. Quod vel ex epiſtolis Pauli fácilè animadverti poteſt. Teſtatur id ipſum & Plinius Cæcilius in quadam ad Trajanum epiſtola, in qua de Chriſtianis ita loquitur: Affirmabant hanc fuiſſe ſummam vel culpæ ſuæ, vel erroris, quòd eſſent ſoliti ſtato die ante lucem convenire, carmenque Chriſto quaſi DEO, ſecum dicere invicem, &c. Sobria enim illa muſica & pronunciationi vicinior quàm cantui, quam in Alexandrina Eccleſia fertur inſtituiſſe Athanaſius, *Auguſtin. lib.* 10. *confeſſ.* facit ut verborum ſenſus efficacius influant in animos auditorum, non illa operoſa & theatrica quæ hoc tempore in Eccleſia frequentatur. In pleriſque ſanè eccleſiis ſerò admodum ritus canendi receptus eſt, cùm Auguſtinus *in lib. 9. confeſ. c. 7.* ſcribat tempore Ambroſii primùm in Eccleſia Mediolanenſi inſtitutum, ac inde in alias occidentales eccleſias perductum fuiſſe. Et Theodoritus author eſt. *lib.* 2. *c.* 24. Flavianum, & Diodorum in Eccleſia An-

tioche-

tiochena morem Davidicos psalmos decantandi, in duas partes divisis canentium cœtibus, induxisse. Hodie sic ista modulatio ubique probatur, ut inter omnia Ecclesiæ ministeria tanquam præcipuum maximéque necessarium habeatur, celebreturque. Nulliusque rei tutela major est ac sumptuosior in sacris ædibus. Nec tantùm iis cantionibus vacant inferiorum ordinum clerici, quibus hæc cura olim mandabatur, sed sacerdotes etiam & diaconi, quibus officio cantandi aliquando interdixit Gregorius, ne vel hi à pauperum cura, vel illi à doctrina divina propter hoc psallendi onus averterentur, *c. in sancta. 92. distinct.* Adde quòd sicut ex ordine presbyterorum & diaconorum antiquitus creati sunt archipresbyteri & archidiaconi, sic cantorum choro hodie præsidet unus, *præcentor* vulgò appellatus, penes quem est auspicatus melodiæ, quod Græci ἐνδόσιμον vocant. *can. cleros. 21. dist.* Quo in munere plurimum inesse dignitatis creditur, adeò ut vel archipresbyteris ipsis, nisi fallor, præponi soleant.

CAP. XV.

De scholæ ecclesiasticæ magistris & doctoribus.

QUamvis episcopi officium sit populum in Ecclesia docere, tamen apud Paulum docto-

doctores à cæteris Ecclesiæ ministris & pastoribus distinguuntur. *Ephe.* 4. Fuerunt enim antiquitus ecclesiasticæ scholæ, ad clericorum & aliorum egentium eruditionem, institutæ: quibus scholis præficiebantur magistri, qui non literas modò sacras, sed Grammaticam etiam & liberales disciplinas docerent. Erat igitur hoc munus à pastoris officio distinctum & separatum. Qua ratione Gregorius episcopum quendam objurgat, quod Grammaticam profiteatur. *c. turbat.* 37. *dist. c. cum multa.* 86. *dist.* Et veteris hujus consuetudinis in Alexandrina Ecclesia meminit *Eusebius lib.* 5. *eccle. histo. c.* 10. in qua Ecclesia functos eo munere fuisse Pantenum, Origenem & Achillam viros doctissimos refert, *lib.* 6. *c.* 3. *lib.* 7. *cap.* 29. Idemque de Didymo Alexandrino scribit Ruffinus *lib.* 11. *eccle. hist. c.* 7. Recentioribus verò canonibus statutum est, ut non solùm in majoribus, seu cathedralibus ecclesiis, sed in cæteris etiam inferioribus magistri, doctoresque liberalium artium juventutis erudiendæ gratia ab episcopo & collegio Ecclesiastico constituantur. *c. de quibusdam.* 37. *distin. c.* 1. *c. quia nonnullis de magist.* Sed invaluit consuetudo, ut ab episcopo *scholarchus* quidam omnibus his scholis ecclesiasticis præficiatur, qui magistros deligat, & cætera quæ ad scholarum tutelam necessaria sunt, procuret & exequatur.

CAP,

CAP. XVI.

De *Sacris ordinationibus, & cur olim absolutè quemquam ordinari vetitum sit.*

PResbyter, Diaconus, Hypodiaconus, Lector &c. nomina quondam fuerunt certorum ministeriorum ac onerum in quaque ecclesia, nec ullus horum erat, qui munus illud suum non exequeretur. Nam quia absolutè & sine titulo ordinationes fieri vetabantur, certum erat ministerium cujusque sive presbyteri, sive diaconi, sive lectoris. &c. & cuique certus locus assignabatur, cui velut mancipatus adstrictusque erat. *glo. c. ult. 66. distin.* Verba concilii Chalcedonensis hanc prohibentis ordinationem hæc sunt: Μηδένα ἀπολελυμμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρείῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. &c. Quæ verba refert *Gratian.* 70. *dist.* ubi *possessionis* legitur, pro *pagi*, sed fortassis interpres νόμης legit, non κώμης. Huic consentaneum est, & quod ibidem ex concilio Placen-

centino recitatur: Sanctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Ecclesia quis intitulatus est, in ea perpetuò perseveret. *c. Sanctorum. 70. dist.* Posteriores verò constitutiones Pontificum huic juri derogaverunt, quibus constitutum est, ut irrita non sit ordinatio, sed is qui ordinavit, ordinatum si egens sit, interim alere cogatur, dum certus ei titulus assignatus fuerit. *c. 2. c. episcopus. cap. cùm secundum. de prabend.* Quæ constitutiones confusionem incredibilem & dedecus attulerunt Ecclesiæ. Idque satis prospexerat futurum Justinianus, ut ex *Novel.* 111. facilè colligitur. Sed ad rem. Quia igitur reditus ferè aliquis, sive, ut loquimur, beneficium cum ministerio conjunctum erat, simul cum ministerio & beneficium ipsum conferebatur. Non aliter ac hodie, cùm Princeps magistratum creat, annônas & stipendia illi magistratûi attributa concedere eadem operâ intelligitur. Hinc factum est, ut omnes clerici, tutelæ cæterorumque munerum personalium vacationem habeant, ne videlicet ob munera publica à functione ministerioque suo avocentur. *l. presbyteros. C. de episco. & cler.* Argumento illud est, quòd iis demum hæc vacatio tribuitur, qui in ministerio suo occupati sunt. *leg. generaliter. C. de episc. & cler. can. generaliter. 16. quæst. 1.* Hodie nec diaconis, nec

aliis

aliis inferioribus clericis ullus locus eſt in Eccleſia, ullumve miniſterium, aut munus quod exequantur. Sed quia priſcis canonibus ſtatutum eſt, ut nemo presbyter ordinetur, niſi per omnes gradus inferiores aſcenderit, ideo dicis cauſa, ut ita dicam, gradatim ordinari ſolent, idque certo quodam ſolennique ritu, ut ad honorem presbyterii, aut quemvis alium ſublimiorem capeſſendum idonei reddantur. Poteſtque dici *imaginaria* hæc *ordinatio*, quomodo olim imaginaria militia dicebatur ſine ullo labore & exercitatione. Presbyteri autem ordinantur certo etiam ritu ac cæremonia, non ut eccleſiam certam regant, certumve populum, ut olim fiebat, ſed ut ſi fortè contingat eos ad curationem alicujus Eccleſiæ promoveri, ii quaſi jam conſecrati atque initiati eam ſuſcipere, beneficioque illi conjuncto frui poſſint. Ac interim miſſas paſſim celebrare eis permittitur, vel gratis, quod perrarò fit, vel accepta ab aliquo levi tenuique mercede. Itaque *Utopienſes presbyteri* non inſulsè fortaſſis nec ineptè dici poterunt, ut à Germanis illis presbyteris qui certas Eccleſias regunt, diſcernantur. Septem verò hujuſmodi ordinationum gradus vulgò eſſe dicuntur, totidemque ſacramenta, quamquam de numero controverſia eſt inter juris pontificii theologiæque Doctores. Primus eſt Presbyterorum. Secundus Diaconorum.

Tertius

Tertius Hypodiaconorum, & ſic deinceps. Proinde tam onus procurationis Eccleſiæ rerumque eccleſiaſticarum, quàm emolumentum beneficiumque illi cohærens, ab ordinatione moribus noſtris ita ſeparatur, ut ordinatio abſque injuncto onere beneficioque collato fiat. *cap. cùm ſecundum. de præbend.* Et hæc quidem verbi ſignificatio hodie vulgò probatur, nec eam improbare volo. Ego autem latius hoc vocabulum in tota hac diſputatione ferè accipio, nempe pro quacunque ad miniſterium eccleſiaſticum promotione. Et hoc ſenſu Archiepiſcopi, epiſcopi, archipresbyteri, archidiaconi, præpoſiti, decani, œconomi, archimandritæ rectè dicuntur *ordinari*, cùm eliguntur, creantur, inſtituuntur. Eſtque hæc ſignificatio apud Juris pontificii quoque authores uſitata. *60. diſtin. can. 1. 2. 3. c. abbatem. c. nullam.* 18. *q.* 2. Nam & apud veteres Latinos ordinari dicebatur is, qui ad honorem magiſtratumve aliquem provehebatur. *Tranquillus in Veſpas.* Quendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam quaſi fratri petentem cùm diſtuliſſet, ipſum candidatum ad ſe vocavit, exactaque pecunia quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinavit. *Idem in Domitia.* Auditus eſt certè dum ex eo quærit ecquid ſciret, & quid viſum eſſet ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum. Hinc conſequi-

tur presbyteri duplicem ordinationem esse. Una est, cùm solenni ritu consecratur, & idoneus redditur ad Ecclesiæ gubernationem, quamvis nulla ei Ecclesia tum assignetur quam regere possit. Altera est, cùm ei certa Ecclesia committitur regenda, certumque beneficium confertur sine ullo ritu ac cæremonia: etenim verbo *ordinationis* utitur Gratianus in utraque significatione. *c. adjicimus*, 16. *q*. 1. *vide c. pastoralis*. 7. *q*. 1.

CAP. XVII.

De Pseudoclericis.

Diximus in superiori capite, veteres canones hodie frigere & negligi, quibus cautum erat, ut nemo absolutè clericus ordinaretur. Qua ex re plurimum incommodi natum est in Ecclesia Christiana. Nam quia nulli certo muneri destinantur, qui vulgò ordinari solent, & rasum habere verticem satis est, vix ullus reperitur, qui ad Sacrum illum ordinem non adspiret, ut ejus ordinis privilegiis atque immunitatibus fruatur. Cùm autem nemini ferè hæc initiatio negetur ab antistitibus, qui fortassis è re sua credunt esse quam plurimos sibi obstrictos, subjectosque homines habere, nunc perditissimus quisque ac profligatissimæ vitæ in eum ordinem

dinem cooptatur, & ad illud veluti impunitatis asylum confugit. Quondam ii demum clerici habebantur, qui munere suo fungebantur in Ecclesia, nec alius quisquam privilegia istius ordinis sibi vindicare audebat. *not. in c. ult. de vita & honest. cler. l. generaliter. C. de episcop. & cler.* Sed hodie invaluit ea consuetudo aut corruptio maxima potius, ut ad severitatem judiciorum publicorum eludendam, detonsum caput cum antistitis nescio cujus elogio, id est, gravissimorum scelerum impunitatis symbolo quodam, judicibus ostendere sufficiat. Atque hinc fit, ut principum atque magistratuum in tanta tamque manifesta indignitate conniventiam satis admirari non possim. Sed de hoc genere clericorum, aut *pseudoclericorum* potius aliis in locis infrà disseremus.

CAP. XIIX.

De Canonicorum collegio.

DE canonicis satis antè dictum videtur ea parte, qua de presbyteris & aliis quibusdam Ecclesiæ ministris disseruimus. Nam *canonicorum collegium*, quod veluti senatus quidam est Ecclesiæ, ut verbis utar Hieronymi *can. Ecclesiæ. 16. q. 1.* ex his conflatum est. Dicti autem videntur canonici à *canone*

 sive

ſive regula, quia communem quandam vitæ regulam, inſtitutumque obſervant. Ideoque *canonicè vivere* dicuntur à Gregorio *cap. quoniam.* 12. *quæſt.* 1. Quo ſenſu *canonicas* quaſdam *mulieres* à Juſtiniano dictas arbitror. *Novel.* 59. Nam eccleſiarum miniſtri antiquitus certis ſe votis obſtringebant, ferè non aliter ac monachi de quibus mox dicturi ſumus. Nec eorum vitæ ratio à monachorum inſtituto multum diſcrepabat. Sed poſteaquam horum ſodalitiorum nonnulla iis vinculis ſoluta liberataque ſunt: factum eſt ut cæteri ab imperitis, qui vim Græci verbi parum aſſequebantur, non ſimpliciter canonici, ſed *Canonici regulares* vulgò dicerentur, quaſi diverſa eſſet utriuſque vocis ſignificatio. Quod ſi quis à *canone* dictos potius eſſe contendat, id eſt, penſione, ſive annona quæ ipſis diſtribuebatur, velut pro ſtipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariamque ac certam penſionem ii tantùm accipiebant fortè, qui in id collegium cooptabantur: cæteris Eccleſiæ miniſtris ſive clericis pro cujuſque merito aliquid erogari ſolebat, ex oblationibus incertis, quæ fiebant in Eccleſia. Nam ea eſt ferè ejus verbi ſignificatio apud veteres. *l. placet. C. de ſacr. eccleſ. l.* 1. *C. de indict. tit. C. de cano. frum. urb. Romæ. & lib.* τ̃ νεαρῶν, *conſt.* 128. Unde videtur & *canonica* illa *portio* nomen accepiſſe, cujus mentio crebra eſt

in jure

in jure potificio. *c. ult. de testa.* Quamvis Innocentius III. satis probabiliter canonicam *legitimam* interpretetur, *cap. officij. de testa.* Habent hæc canonicorum collegia suos quosdam præfectos, qui vel *præpositi* vel *decani* secundum cujusvis Ecclesiæ consuetudinem dicuntur.

CAP. XIX.

De Ministris Ecclesiæ qui clerici non sunt.

QUidam sunt ministri in Ecclesiis, qui laici atque adeo plebeii nonnunquam magis quàm clerici censentur. Hujusmodi sunt *œconomi*, qui dispensationem facultatum ecclesiasticarum sub episcopo habent, quorum meminit sæpè Justinianus *sub tit. de sacrosan. eccles. & tit. de episc. & cler.* Item *syndici* sive defensores & *apocrisiarij* sive responsales, qui causis forensibus nomine Ecclesiæ & legationibus dant operam. *tit. de Synd.* Hi quoque qui nolarum ænearum pulsatione & campanæ sonitu convocant populum, Ecelesiæ ministrant atque inserviunt. Sed nemo horum ideo clericus esse intelligitur. Eadem est causa eorum, qui ad ægrotantium curam adhiberi olim

consueverant, & *Parabolani* ideò fortassis dicebantur, quia παράβολον ἔργον, id est, rem periculi ac discriminis plenam tractabant. *l. placet. C. de Episc. & cler. & l. parabolani.* His annumerandi sunt & *decani*, de quibus loquitur Theodosius. *l. non plures. l. qui sub prætextu. C. de sacrosan. eccles.* Nam hos in numerum clericorum non referri satis apertè ostendunt Justiniani constitutiones, quibus eorum officium describitur *Novel.* 43. *&* 59. Quamvis nonnulli decanos pro clericis & canonicis accipiant. *Alciat. in dictis ll.* sed cur inter clericos non numerantur, dixerit aliquis, sicut ostiarii & acoluthi, quorum munus non magis spiritale quàm istorum esse videtur? *glos. in c.* 1. *q.* 3. Respondeo ostiarios, acoluthos, & alios hujusmodi, de quibus supra dictum est, ideò clericos censeri, quia in clerum recipiantur, ut aliquanto spiritalia tractent, & presbyterorum atque episcoporum officio fungantur. Sed onus claudendi templi vel aliud simile, ut interim se exerceant, ut ad sacram functionem se præparent, ipsis injungitur. Alii verò, qui spiritali administrationi dicati consecratique non sunt, quamvis Ecclesiæ inserviant ac ministrent, inter clericos non sunt habendi. Constitutionibus tamen plerisque cautum est, ut non nisi ex clericorum cœtu ad tractanda Ecclesiæ negotia quisquam assumatur. *c. indicatum.*

tum.89. dist.c.in nova.16. q.7.c.decernimus. de judic. Quod jus aliquam utilitatem habet, si opera quædam sordida serviliaque demas, & earum rerum procurationem, quæ ab instituto clericorum abhorrent, cujusmodi sunt forenses controversiæ. *l. repetita. C. de Episc. & cler.* Nam laicorum opera & labore in talibus negotiis uti magis decet.

CAP. XX.

De Monasteriis & monachis, eorumque statu, conversatione & instituto.

ABsoluto tractatu de clericis ac ministris Ecclesiæ, optimum judicavimus & de monachis eorumque officio & instituto aliquid attingere, quandoquidem ejus rei cognitio valde utilis & necessaria est in re beneficiaria. Dicebantur autem olim *monachi* verbo Græco homines à cæterorum consortio segregati, & quietam tacitamque vitam durissimè & laboriosissimè in montibus, saltibus, ac speluncis degentes, idque certis legibus ac institutis, de quibus mox videbimus. Iidem & *Eremitæ* & *Anachoretæ*, & *Hesycastæ* vocari solebant authore Justi-

niano *Novel.* 5. Hinc Hieronymus ad Paulinum: Si cupis, inquit, esse quod diceris, monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? *c. si cupis.* 16. *q.* 1. Et Pelagius Pontifex Romanus de eorum officio disserens, hæc tria ipsis attribuit, *quietem, orationem & laborem manuum. c. de præsentium.* 16. *quæst.* 1. Labore enim suo monachi olim victum sibi aliisque egenis parabant, ut Chrysostomus, Augustinus, aliique veteres tradunt, adeò ut celebretur in ecclesiastica historia cujusdam monachi apophthegma, *Monachus, qui non operatur, latroni par judicandus est. tripar. hist. lib.* 8. *cap.* 1. Quapropter Justinianus *Novel.* 133. Duabus, inquit, potissimum in rebus operam & diligentiam reponere oportet Monachos, ut aut sacris vacent scripturis, aut quas *manuarias* vocare solent artes monachos decentes meditentur exerceantque: siquidem mens inerti otio dedita haudquaquam sanè quicquam bonorum pepererit. Ac illud quidem ex Hieronymi aliorumque scriptis liquet, literis præsertim sacris operam eos dare solitos fuisse, ut non morum probitate vitæque sanctimonia tantum excellerent cæteris, sed etiam doctrina. *c. sic vive. c. si clericatum.* 16. *q.* 1. Itaque mirum videri non debet, quòd vitam monasticam Justinianus ut rem sacram ac divinam tantopere commendet:

Novel.

Novel. 133. cum ii non tantùm ſibi, ſed etiam univerſo generi humano, precibus ſuis apud DEUM, exemplo, doctrina, labore & induſtria multum prodeſſent. Non enim natura abhorrebant ab hominum congreſſu, qúod Ariſtoteles non immeritò damnat, tales improbos eſſe dicens, aut homine præſtantiores. Nec ita ocio dediti erant, more pſeudomonachorum noſtri temporis, ut nihil in commune conferrent, & ſe homines eſſe, id eſt, ad ſocietatem hominum juvandam natos non recordarentur. Non ignoro quoſdam in eo grege repertos fuiſſe quorum ſuperſtitio nemini ſano probari queat. Nam Theodoritus *lib.*4.*c.*28. ſcribit monachum quendam ſexaginta annos neque locutum cum ullo, neque à quoquam conſpectum fuiſſe. Sed rara admodum fuiſſe hæc prodigia compertum eſt. Proinde ex monaſteriis velut ex quodam ſeminario, legi & aſſumi conſueverant ad munera eccleſiaſtica, qui probatiſſimæ inter ipſos vitæ & eruditionis habebantur: ut Auguſtinus cùm alibi ſæpe, tum maximè ad Aurelianum ſcribens teſtatur *cap. nos. autem. cap. legi.* 16. *q.*1. In qua quidem promotione & graduum ratio habebatur, de quibus ante diſſeruimus, *cap. monacho.* 16. *quæſt.* 1. & eorum antiſtitis ſeu archimandritæ conſenſus erat neceſſarius. *c. monachi cum pro utilitate.* 16. *q.* 1. Et quoties ad miniſteria Eccleſiæ eos vocari continge-

 bat,

bat, monasticum institutum officiumque deserere cogebantur, ut majore præstantiorique, fungerentur munere: quia simul utrumque obire & exequi non poterant: sicut & clerici cùm vitam monasticam amplectebantur, *militiam* suam, ut ait Gregorius, munusque clerici amittebant. *c. nemo c. presbyteros, c. ne pro cuiuslibet.* 16. *q.* 1. Officium enim clerici est docere & pascere populum, monachus verò, ut ait Hieronymus, non doctoris, sed *plangentis* habet officium. *c. monachus. c. alia, cap. hinc est.* 16. *q.* 1. Quam ob causam nullí in monasteriis reperiebantur sacerdotes aut clerici. *not. c. non est. de regula.* Sed tanquam cæteri ex populo, qui *laici* Græcè dicuntur, ad comunem omnium ædem sacram, percipiendorum sacramentorum causa se conferebant. *Panor. in cap. dilectus. de capel. mona.* Quod & Justinianus satis apertè ostendit. *Novel.* 133. Sed & sacerdotem accersebant interdum qui ipsis liturgiæ, quam *missam* vocamus, solennia celebraret, ut à monachis Scythi factum aliquando fuisse refert Hieronymus. *c. hinc etiam,* 16. *quæst.* 1. Ac idcirco suberant tam monachi quàm eorum antistites, Ecclesiæ presbyteris & clericis. *not. in d. c. cum dilectus.* ipsisque longè inferiores habebantur. *c. à subdiacono.* 93. *dist. c. generaliter.* 16. *q.* 1. Verùm ut hac molestia liberarentur monachi, postea cœperunt ex his aliqui in suis mona-

naste-

nasteriis presbyteri ordinari, sed ita ut in cœtu tantum suo Sacramenta administrarent, & veluti quandam ecclesiam inter se constituerent, nec ad alias ecclesias amplius accedere, aut alienos presbyteros advocare cogerentur. *c.* 1. *pervenit. c. interdicimus.* 16. *q.*1. Atque ita ratio excogitata est qua idem & presbyteri, id est pastoris atque doctoris, & monachi officio fungeretur sine ullo, ut videbatur, incommodo. Cujus instituti mentio est in historia *Tripertit. lib.* 8. Quare cùm quidam episcopus prohiberet in certo monasterio liturgiam celebrari, acriter eo nomine increpavit eum Gregorius. *c. Agapitus.* 16. *q.*1. Idemque Bonifacius fecisse legitur. *c. sunt nonnulli.* 16. *q.*1. Hac viâ patefacta omnes monachi, passim sine ullius Ecclesiæ gubernatione sacerdotes creari cœperunt, quamvis ea turba monasterio fortassis non adeò necessaria esset, credo ut ea re majorem sibi dignitatem conciliarent. Nam ut suprà diximus, monachorum ordo gradu clericorum erat inferior. Præterea variis constitutionibus postea sancitum est, non ideo monachum ab instituto vitaque monastica recedere posse, quòd in aliena Ecclesia clericus ordinatus sit, non quòd simul cum ecclesiastica procuratione, monastica obire munia usquequaque compellatur, quod utique fieri nequit, sed ut habitum monasticum retineat, cæteraque hujusmodi obser-
vet,

vet, quorum executionem Ecclesiæ ministerium non impedit. *c. de monachis. c. hinc est.* *16. q. 1.* Quamvis autem suprà dictum sit, monachos in cœtu suo tantùm sacramenta administrare, nec populum eos regere posse: tamen si intra monasterium Ecclesia aliqua sit, in eoque populos regi soleat, constitutum est absque eorum consilio presbyterum illi Ecclesiæ ab episcopo præficiendum non esse. *cap. 1. de capel. monach.* Nam verisimile est ibi Ecclesiam initio institutam esse, ut populus fidelis à viris sanctis & eruditis quales ferè tum monachi erant, privatim doceri & admoneri commodius posset, tametsi palàm docendi & concionandi ad populum facultatem non haberent, ut ante docuimus. Potest & alia hujus constitutionis ratio adduci, sed ea ex his quæ mox dicentur satis elucescet. Fuerunt postea & aliquæ extra monasteria Ecclesiæ, hodieque sunt ita subjectæ & obnoxiæ monasteriis, ut ab ipsis aut certè ipsorum arbitrio & voluntate presbyteri in eis ordinentur atque instituantur, idque accidit, vel quia in monasterii prædiis constructæ sunt fortassis ædes sacræ, in quas populus sacramentorum causa convenit: vel quia à dominis prædiorum monasterio id jus postea concessum est, & aliis quibusdam modis de quibus suo loco disseremus. *cap. illud. cap. cum pastoralis. cap. cum sæculum. de jure patrona. not. in cap. de monachis. de præbend.*

bend. cap. pastoralis. de donat. Et harum quidem ecclesiarum duo sunt genera: quædam enim à monachis tantùm reguntur, aliæ à quibuscunque aliis sacerdotibus: quia sic ab initio institutum est, vel consuetudine longa introductum. *cap. possessiones. de rebus ecclesiæ non alienan. c. cum de benefic. de præbend. in 6. clemen. quia regulares. de supplen. negligen. prælatorum.* Ex his perspicuum est, quantum juris & authoritatis monachorum natio in populum & Ecclesias paulatim sibi vindicarit & acquisierit.

CAP. XXI.

De Monachorum sectis.

Monachorum variæ sectæ & professiones sunt, sed eas tantùm persequi in animo est, qui ad institutum nostrum conferunt, & ad rem beneficiariam maximè pertinent, cujusmodi sunt *Benedictini*, omnium ut fertur, antiquissimi, & qui *Canonici regulares* vulgò appellantur. Cùm primùm igitur exoriri cœperunt monachi, idque in Ægypto, congruentem nomini suo vitam, id est, solitariam agebant. Et quanquam statis horis ferè in unum locum eos convenire moris esset, tamen simul non commorabantur, sed domunculas sparsim per montes & saltus extru-

extructas habebant, unde non solum monachi, sed etiam *Eremitæ*, & *Anachoretæ* meritò dicebantur. Sed postea visum est conducibilius ac decentius in eisdem ædibus eos habitare & vivere, omnia habentes inter se comunia, & paupertatis, castitatis, obedientiæque votis obstrictos, quàm Timoniano quodam more in speluncis delitescere. *cap. si clericatus.* 16. *quæstio.* 1. Quod & Justinianus constituit. *Novel.* 133. & concilio Agathensi *cap.* 38. & concilio Aurelianensi confirmatum est. *cap. monachum.* 20. *quæst.* 4. *Cœnobia* tunc ea loca à communione vitæ, verius quàm *monasteria* à solitudine appellata sunt dicta *Novel.* 133. Sed *monachi* appellationem nihilo secius hi retinuerunt, quòd ea conversatio non multum adhuc abesset à solitudine. Et *Benedictini* sunt appellati, quod vir sanctimonia clarus *Benedictus* honestorum inter eos quorundam institutorum author fuisset. Deinde cùm in urbibus & celebribus locis manentes viri ecclesiastici, horum monachorum vitam & institutum sequi in animum inducerent excepta solitudine; quia conversari cum populo & multitudine propter ecclesiasticum ministerium cogebantur, *canonicorum regularium* nomen aptius eisdem & accommodatius visum est, quàm monachorum. Quod institutum æmulati sunt & alii, ministerio nulli ecclesiastico addicti: *not. in cap. causam*

sam quæ. de jud. Nam & nostra patrumque memoria in plerisque cathedralibus Ecclesiis, sacerdotes & clerici, qui nunc *canonici* simpliciter & sine adjunctione dicuntur, simul cum Episcopo suo huic monasticæ vitæ generi erant addicti: & aliquas hujusmodi Ecclesias adhuc superesse existimo. *cap. si quis. 58. distin. cap. quorundam. 74. distinct. not. in d. cap. causam quæ. & cap. Quod DEI timorem. de statu monacho.* Itaque dicebantur non simpliciter, ut nunc *canonici*, sed *regulares* ab illo peculiari instituto, ac *regula* quam amplectebantur, & hoc modo discrimen inter eos designabatur, & aliarum Ecclesiarum canonicos, qui hujusmodi se votis non alligaverant, idque suprà à nobis ostensum est. Hæc secta cujus author *Augustinus* perhibetur, cùm Hipponensis Episcopus esset, latè Christianum orbem pervagata est, adeò ut eorum cœnobia hodie, in quibus locis monachorum nomen deletum non est, nusquam non reperiantur. Sed effectu à cæteris monachis differre non videntur. *cap. 2. de postul.* quamvis plerique asserant in odiosis monachos eos habendos non esse. *notatur in dicto capitulo, quod DEI timorem. de statu monachorum,*

CAP.

CAP. XXI.

De Monachorum gradibus & officiis.

INter monachos atque eos qui regulares dicuntur non minus quàm inter clericos, *gradus officiorum* & administrationum hodie reperiuntur quorum insigniores & præcipuos cæteris omissis breviter hîc perstringemus: nam sicut clericis cujusque Ecclesiæ præest episcopus, ita singulis monasteriis præsidet unus, qui à Justiniano & plerisque veterum *archimandrita* & *cœnobiarcha*, à cæteris vulgò *Abbas* appellatur. Hic intra monasterii sui septa præfectum quendam, sive ut loquuntur, *Priorem claustralem* constituit: cujus vicaria utatur opera vigilantiaque in his, quæ ad sodalitatis gubernationem spectant. Et quia plerunque extra monasterium minores aliqui conventus, atque sodalitia monachorum sunt eidem archimandritæ subdita: alii quidam præfecti eò cum libera potestate & authoritate dimittuntur, quos *Priores conventuales* appellant. In quibus autem locis conventus ille desideratur, quem verisimile est olim nusquam defuisse, hi præfecti alia atque alia nomina sortiuntur, de quibus hîc non est magnopere

labo-

laborandum. Omnibus autem non ſolum præfectis, ſed etiam archimandritis præſidet unus, qui à Juſtiniano *Exarchus* vocatur, *Novel.* 133. Ac haud ſcio an is ſit quem ἀρχιστράτηγον vocat Hieronymus *ad Pammach.* Sed certæ tantùm ſectæ monachorum hos ſummos antiſtites noverunt. *not. in c. ne religioſi. de regul.* Et notandum eſt, quamvis in pleriſque cœnobiis & monaſteriis hodie votis illis ſolennibus & religioſis alligari non ſoleant, de quibus paulò ante diximus, ſed more clericorum vivant qui *ſæculares* dicuntur, priſtinam tamen appellationem adhuc retinent. Quod ideò adjeci, ne quem fortè admiratio teneat, cùm in abbatiarum aut prioratuum ſæcularium mentionem inciderit.

CAP. XXIII.

De Mendicantium ſodalitate.

Sodales mendicantes ideò à monachis ſeparavimus, quoniam ab eis differre videntur. Monachorum enim propria eſt ſolitudo, & ſeceſſus quidam à cæterorum hominum conſortio: à quo hi multum abhorrent, cùm palàm docere evangelium, & ad populum concionari ſoleant. Itaque

fratres sodalesque dictitantur magis quàm monachi. *Panor. in. c. causam quæ. de judici.* Eisdem tamen votis & aliquanto gravioribus obstringuntur quàm monachi, cùm nec singuli, nec universi quicquam proprium habere queant & votivam mendicitatem, nedum paupertatem, quæ illius germana est, ut apud Aristophanem Chremylus ait, si minus re, at certè verbis profiteantur. *c. exiit. de verb. sign. in 6.* Discrimen autem πενίας καὶ πτωχείας id est paupertatis & mendicitatis docet Aristophanes: cujus hi sunt versus *in Pluto*,

Πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστὶ
μηδὲν ἔχοντα.
Τοῦ δὲ πένητος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα.
Περιγίνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μήδ'
ἐπιλείπειν.

Porrò hi mendicorum cœtus suos habent præfectos custodes sive observatores, & administros, tam universales, quàm provinciales, per quos velut quædam Respubl. inter eos regitur, & administratur exemplo monachorum, de quibus jam diximus.

CAP. XXIV.

De Monialibus.

NOn solum viri, sed mulieres etiam apostolorum, Christi tempore ministerio

Ecclesiæ addicebantur, ut constat ex epistola Pauli *ad Timoth.* Et harum mulierum quæ *diaconissæ* dicebantur, crebra in jure tum pontificio, tum civili est mentio: eumque morem quasdam Ecclesias retinere etiam nunc accepimus. Verùm procedente tempore instituta sunt collegia, sive monasteria virginum DEO consecratarum, & solennibus votis obstrictarum, ut de monachis antè dictum est. Quod genus *monialium* vetus ut existimo, non novit Ecclesia, ac ne *canonicarum* quidem, quarum meminit *Justinianus Novel.* 59. Hæ in singulis *parthenonibus* suis, suas habent antistitas exemplo monachorum, quibus nihilo minus parent quàm monachi archimandritis suis. De his autem aliquot extant constitutiones Justiniani, quibus vetat né *duplicicia monasteria*, id est, virorum simul & mulierum usquam sint, & ut eunuchi in singulis monasteriis constituantur, qui ipsarum negotia gerant. *Novel.* 123. & 133. Sed quicquid ad harum monialium institutum, & vitæ regulam pertinet Bonifaciana constitutione & Clementina plenius continetur. *c. periculoso. de stat. reg. in 6. clem. attendentes. de statu monach.*

CAP. XXV.

De *Sacerdotiis veterum Romanorum ante Christianismum.*

IN Juris pontificii libris mentio reperitur Pontificum, Flaminum, Augurum, aliorumque hujusmodi sacerdotum, qui apud priscos Romanos ante Christianismum in usu fuere. *c. cleros.* 20. *distinct. c. in illis.* 80. *distinct.* & 26. *q.*3. *q.*5. Nec veteris illius sacerdotii cum nostro inutilis videtur esse collatio, cùm præsertim Latinè scribenda pleraque vocabula inde mutuemur. Itaque de eo pauca quædam ex multis hîc dicturus sum, quæ ad nostrum institutum magis spectare existimavi. Fuerunt autem hæc ferè sacerdotum genera: Pontifices, Augures, Flamines, Curiones, Feciales, Vestales, Salii, Duces Celerum &c. *Pontifices* omnibus sacris ac cæremoniis præerant, & sacerdotum omnium erant maximi ac supremi, id quod ostendit Cicero *in orat. pro domo sua.* & *lib.* 2. *de Legib.* Huic Pontificum collegio qui præerat, *Pontifex Maximus* dicebatur, cujus officium & authoritatem describit *Livius lib.* 1. de Numa Pompilio loquens his verbis: Omnia publica privataque sacra Pontificis

tificis scitis subjecit, ut esset, quò consultum plebs veniret, ne quid divini juris (negligendo patrios ritus, peregrinosque asciscendo) turbaretur. Nec cœlestes modò cæremonias, sed justa quoque funebria placandosque manes, ut idem Pontifex edoceret, &c. De eorum etiam munere, authoritate dignitateque plura scribit *Halicarnasseus lib.* 2. & *nos* ex pandectis juris civilis quosdam locos obseruavimus, ut cùm dicitur, Pontificem, dum sacra facit, in jus vocari non posse. *l.* 2. *de in Jus vocan.* Pontificali authoritate compelli hæredes ad monumentum ædificandum. *l. hæreditas. de petit. hæred.* Pontificem de religiosis locis consulendum esse. *l, ultim. de mortuo infer.* Pontificem à quibusdam muneribus non excusari. *leg. ult. de muner. & honor.* Sed longè eorum maxima authoritas in legum actionibus conspicitur, quas scribit Pomponius apud *collegium pontificum* fuisse. *l.* 2. *de origine juris.* Nam ut Valerius ait, Jus civile per multa sæcula inter sacra cæremoniasque deorum imortalium abditum, solisq; Pontificibus notum fuit. Quanta autem hujus pontificatus dignatio fuerit, vel hinc æstimare licet, quòd Imperatores Romani, ut augustiores essent, ferè eo sacerdotio fungebantur. Sed cur hi summi Sacerdotes ita appellati sint, inter veteres tum Græcos, tum Latinos authores non convenit. Scævola, ut refert Varro *lib.* 10. *de ling. Latina.* dicebat Ponti-

fices dici à *posse* & *facere*. Nam verbum facere apud Plautum, Ciceronem, Virgilium, & alios scriptores probatos, pro sacrificare accipitur, sicut δρᾶν ἀντὶ τοῦ θύειν apud antiquos, ut docet Athenæus *lib.* 14. Sed idem Varro *à ponte* eos dici mavult, quòd ab eis Sublicius pons factus primùm, ac sæpè restitutus sit. Plutarchus *in Numa* aliam etymologiam adfert. Verùm hanc investigationem, quæ non est magni usus, libenter missam facimus. *Augures*, qui à Græcis οἰωνοπόλοι dicuntur auspiciis præerant, ut sacris pontifices. *Cicero lib.*1. *de natura deorum*. Erant enim artis divinandi periti, & signa à diis missa interpretabantur, ut Halicarnasseus ait, quamvis ab una specie, id est, ab avium garritu nomen acceperint. Tantum autem venerationis & authoritatis eorum collegio accessit, ut nihil publicè sine auspiciis, nec domi, nec militiæ gereretur. *Cicero. lib.*1. *de Divinat.* Ut non immeritò scribat Cicero *in Orat. de Arusp.* authoritatem rerum benè gerendarum augurio contineri. Itaque nobilissimis quibusque & lectissimis civitatis Romanæ viris hoc sacerdotium deferebatur: eratque perpetuum, adeò ut nemo quamlibet flagitiosus eo sese abdicare cogeretur. *Plutarchus in Problemat.* Quanta verò horum Augurum authoritas fuerit in Republ. docet Cicero *lib.*2. *de Legib.* cujus hæc verba sunt: Maximum & præstantissimum in Re-

publi-

publica jus eſt Augurum, & cùm auctoritate conjunctum. Neque verò hoc, quia ſum ipſe augur, ita ſentio: ſed quia ſic exiſtimare nos eſt neceſſe. Quid enim majus eſt, ſi de jure quærimus, quàm poſſe à ſummis imperiis, & ſummis poteſtatibus, comitiatus, & concilia, vel inſtituta dimittere, vel habita reſcindere? Quid gravius, quàm rem ſuſceptam dirimi, ſi unus Augur alium dixerit? Quid magnificentius, quàm poſſe decernere, ut magiſtratu ſe abdicent conſules? Quid religioſius? quàm cum populo, cum plebe agendi jus aut dare, aut non dare? Quid leges non jure rogatas tollere? nihil domi, nihil militiæ per magiſtratus geſtum ſine eorum authoritate poſſe cuiquam probari? Ac hujus authoritatis memorabile exemplum refert Plutarchus *in Marcel.* in hanc ſententiam: Cùm Augures comitiis conſularibus vitio creatos conſules renunciaſſent, confeſtim Senatus literis ab exercitu eos revocavit, quatenus depoſito conſulatu hoſtibus ut conſules bellum non inferrent. Flaminius acceptas literas non antè aperuit, quàm collata pugna verſiſque in fugam Barbaris, in agrum eorum excurſionem feciſſet. Redeunti igitur & multa referenti ſpolia, non proceſſit obviam populus, quia revocatus non continuò mandatis paruerat: ſed tam is, quàm ipſius collega conſulatu ſe abdicare coacti ſunt. *Flamines*, quos Diony-

sius Græcè στεφανοφόρους vocat, diis singulis erant attributi, *Cicero lib.2. de Legib.* à quibus cognomina habebant, authore Varrone *lib.4. de ling. Lat.* ut flamen Dialis, Martialis, Quirinalis, Carmentalis, Pomonalis, &c. & quia inter Deos qui colebantur, aliquod discrimen erat, non omnium flaminum par erat dignitas, ut Festus ait. Proinde is qui sacra Jovi faciebat, id est, *Dialis*, maximæ dignationis habebatur, de quo multa annotavit Gellius. Majorum minorumque flaminum meminit Festus, & *archiflaminum* Gratianus in rhapsodia sua. Sed & *flaminicarum*, id est, *mulierum*, quæ hoc sacerdotio sicut viri fungebantur, mentionem apud veteres quoque comperimus. Verùm omnia sigillatim hîc persequi ab instituto nostro est alienum, qui hæc veluti πάρεργα quædam breviter perstringere voluimus. *Curiones* singulis erant ascripti curiis, quæ numer. 30. erant Romæ, ut Dionysius scribit, & pro curialibus sacra faciebant. Horum verò nec genus sacrificandi, nec insignia describuntur ab eodem, quibus rebus maximè à Flaminibus differebant. Illud ex Festo didicimus, quod minimè prætereundum hîc est, *Curionem maximum* à veteribus eum dici, cujus authoritate curiæ, & curiones omnes regebantur. Hujusque meminit præter Livium & alios veteres Arnobius *lib.4. advers. gent.* Sedent, inquit, in spectaculis publicis sacer-

dotum

dotum omnium, magiſtratuumque collegia, Pontifices maximi, & maximi Curiones, ſedent quindecim viri laureati. & Diales cum apicibus Flamines, ſedent augures interpretes divinæ mentis & voluntatis, nec non & caſtæ virgines perpetui nutrices & conſervatrices ignis. Quem locum ideò hîc referre volui, quia ſacerdotiorum Romanorum brevem deſcriptionem continet. *Fecialium*, quos εἰρηνοδίκας appellat Dionyſius, collegium belli cauſa inſtitutum fuit, Cùm enim religioſus vir, ac quietis publicæ ſtudioſus Numa animadverteret bellum, quod abſque juſta cauſa infertur, nihil aliud quàm latrocinium eſſe, totam eam rem ex arbitrio ſacerdotum ac religioſorum hominum pendere voluit. Non enim licebat Romæ bellum movere, niſi cognita cauſa feciales id juſtum eſſe pronunciaſſent. Itaque fœlicitatem & ſucceſſum Romanorum in bello, huic inſtituto & religioni quidam aſſcribere non dubitaverunt. Quænam autem fuerit horum fecialium authoritas, & qui ritus, præter eundem Dionyſium Plutarchus docet *in Numa*. *Veſtales* erant virgines, quæ Veſtæ Deæ ſacra faciebant, & ſacrum ac ſempiternum cuſtodiebant ignem: de quarum inſtitutione, ritu, cooptatione, caſtitate videnda ſunt quæ Dionyſius, Plutarchus, Gellius, & quidam alii memoriæ prodiderunt. Hæc enim, quæ vulgaria ſunt, & protrita, accuratius hîc de-

scribere instituti nostri ratio non sinit. Præter hos sacerdotes, commemorantur & *Salij*, qui sacra Marti facientes choreis & saltationibus dabant operam, ὑμνηταὶ τῶν ἐνοπλίων θεῶν, ut Dionysius ait. Erant & *Duces Celerum*, qui tametsi milites essent & regum custodes: tamen stata quædam solenniaque sacrificia celebrabant, nec ullos alios commemorat Dionysius, diligentissimè omnia persecutus sacerdotia, quæ à Numa instituta fuerunt. Ait enim leges sacrorum Numam ita libro uno complexum fuisse, ut tota ea descriptione in octo partes distributa, de singulis sacerdotiis, quorum erant totidem genera, separatim dissereret. Reperitur tamen aliorum apud authores sacerdotum mentio, cujusmodi sunt *Fratres arvales, Rex sacrificulus, duumviri, & decem viri sacrorum Galli, Epulones, & qui Titij sodales dicuntur.* Quorum sacerdotiorum explicatio & cognitio ex Tito Livio & aliis veteribus petenda est. Extat & Pomp. Læti non inutilis ea de re libellus. Quod verò titulo Fenestellæ circunfertur ejusdem argumenti opusculum, recentissimi scriptoris esse nemo dubitat, qui alicujus sit in re literaria judicii. Unum suprà dictis adjiciendum est, quòd à cæteris prætermissum esse miror, priscos Romanos non modò sacerdotes, qui Diis sacra facerent, sed etiam ministros quosdam sacrorum ac sacerdotum iis non absimiles, quos in sacris no-

stris

ſtris *Diaconos* appellamus. Eoſque Camillos tum dictos fuiſſe teſtes ſunt Dionyſius *lib.2.* Plutarchus *in Numa.* Feſtus & Servius, cum pleriſque aliis. Et hactenus de ſacerdotiis urbis Romæ, quibus ſimilia quædam in provinciis atque municipiis fuiſſe dubium non eſt: quorum in jure civili crebra eſt mentio. *leg.1.ad legem Juliam de ambit. l. in honoribus. de vacat. mune.* Nam *Phœniarchia & Syriarchia* in conſtitutione quadam Imper. Conſtantini, nomina ſunt provincialium ſacerdotiorum, *l.1. C. de natur. liber.* Et *Martianus. tit. de mat. Senat.* vetat Flamini municipali & ſacerdoti provinciæ ne uxorem ducat ancillam, ſcenicam, tabernariam, &c.

LIBER SECVNDVS
De
ORIGINE, DIFFINITIONE, AC DIVISIONE BENEFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Superiore libro de miniſteriis officiiſque eccleſiaſticis, propter qua beneficia conferuntur, ſatis copioſè diſputatum fuit: Jam de beneficiis ipſis tractandum eſt, & ab origine eorundem diffinitionibuſque ac diviſionibus incipiendum.

CAP.

CAP. I.

De Facultatibus Ecclesiæ, earumque origine & processu.

VT bonorum, quæ Ecclesia possidet, origo, finis & usus rectiùs intelligatur, à Christi usque ac legatorum ejus sive Apostolorum temporibus repetenda est nostra oratio. Ac imprimis constat ex sacra historia Christum facultates aliquas, quamvis pertenues habuisse, nec ita vixisse eum, ut nihil proprium obtinens mendicare cogeretur, quòd nonnulli asserere non dubitarunt aliquando, sed meritò eorum opinio damnata est, *cap. 4. & 5. de verborum significat. in extravag. Joann. 22.* Mendicitas namque in valentibus & otiosis res est minimè toleranda, & furti speciem habet. *C. de val. mend. & in auth. de quæstor.* Oblatam enim sibi pecuniam aut quocunque modo quæsitam, Christus diligenter custodire solitus fuit, ex qua victum vestitumque, tam sibi quàm sectatoribus & comitibus suis compararet. *Joan. 13.* Hinc Augustinus, Habebat dominus loculos, à fidelibus oblata conservans & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primùm ecclesiasticæ pecuniæ forma est

est instituta, & ut intelligeremus quod præcipit non esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ut nihil pecuniæ servetur à sanctis, sed ne DEO propter ista serviatur, & propter inopiæ timorem justitia deseratur. *can. habebat.* 12. *quæst.* 1. Mortuo atque sublato in cœlum Christo, Apostoli, Discipulique & cultores ejusdem non mediocrem pecuniæ vim possedisse leguntur, adeò ut quamvis ingens esset eorum numerus, tamen nemo inter eos egens reperiretur. Nam ut scribit Lucas de fidelibus Christianis, qui tunc Hierosolymis erant: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et quotquot erant possessores agrorum, aut domorum, vendentes afferebant pretia, & ponebant ante pedes Apostolorum, dividebaturque singulis, prout cuique opus erat. Eadem referuntur à Clemente, qui illis temporibus fuisse creditur, in epistola, qua fratres & condiscipulos suos ad bonorum communicationem hortatur & incitat. *ca. dilectis.* 12. *quæst.* 1. Quòd autem ex prædiorum venditione pecuniam conficere maluerint, quàm ea retinere, & ex eorum fructibus seipsos alere, Melchiades id factum ideo scribit, quia cùm futuram Ecclesiam in gentibus viderent, prædia possessionesque adipisci in Judæa utile non putaverunt. *ca.*

futu-

futuram. 12. *quæst*. 1. Sed notandum est eos ad communicationem bonorum neminem invitum compulisse, quòd satis intelligerent eam à Christo non fuisse præceptam, & proprietatem distinctionemq; dominiorum, quæ consensu hominum naturalem rationem sequentium recepta est, juri divino Christianæque religioni repugnantem non esse: ea siquidem est hominum corruptio & improbitas, ut societas humana commodè retineri & conservari nequeat, si quis Platonicam communionem inter homines indiscriminatim constituere velit: Si qui tamen mutuo illo affectu & charitate, quam nobis unicè commendavit præcepitque Christus, constantissimè ita ducantur, ut ultrò non modò facultates, sed operam quoque suam, laborem, industriam bona fide & citra fraudem ullam in commune conferant, non dubito quin vita eorum in hac æquabilitate, & communicatione rerum omnium, & jucundissima & fœlicissima futura sit. Scitè enim à veteribus illud dictum est, si quis id civiliter interpretari magis quàm calumniari velit: quietissimè victuros homines, si hæc duo verba *Meum & Tuum* de medio tollerentur. Quod & sensit haud dubiè Clemens in epist. cujus paulò ante meminimus. *glos. in d. c. dilectissimus*. Ideò autem proprietas & distinctio dominiorum probatur jure gentium, cui religio nostra minimè refragatur, quia obtineri

ab

ab hominibus non posse creditur in tantis eorum vitiis, ut sine fraude & discordia in ea communione perseverent. Proinde cùm Ananias agri venditi pretium retinuisset, parte tantùm ad Apostolos delata, Petrus eo nomine illum non damnavit, sed quòd dolo, simulatione, ac mendacio usus esset. Anania, inquit, cur implevit Sathanas cor tuum, ut mentireris Spiritui Sancto & fraudares de pretio agri? Nonne prorsus tibi manebat, & vænundatus erat in tua potestate? *Actor. c. 5.* Hæc omnia satis demonstrant qualis fuerit status atque usus bonorum Ecclesiæ, tempore Apostolorum. Post eorum verò tempora, cùm viderent Sacerdotes & Levitæ, & reliqui fideles per universum orbem dispersi, utilius fore si hæreditates & agros quos vendebant, ecclesiis quibus præsidebant episcopi, traderent, eò quòd ex sumptibus eorum, tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, cœperunt prædia & agros quos vendere solebant, *matricibus ecclesiis* tradere, & ex sumptibus eorum vivere. Hæc totidem ferè verbis ex Urbano transcripsimus, *c. videntes. 12. quæst. 1.* à quo id quoque decretum fuisse scribunt Platina, & quidam alii eum secuti, ut sacerdotibus liceret prædia ac fundos à cultoribus religionis oblatos recipere. Sed fallun-

tur

tur illi meo quidem judicio, cùm inter Urbani decreta, quæ extant, excepto eo quod recitavimus, nihil reperiatur quod ad hanc rem pertineat. Ex eo igitur tempore certatim unusquisque pius & fidelis prædia, possessionesque dabat Ecclesiæ: ex quorum fructibus non ministri tantùm, sed quicunque etiam alii egentes alerentur. Et hinc perspicuum est, quod & suprà admonuimus, veteres Christianæ religionis cultores non ita paupertatem affectasse, ut opes nullas sibi parare atque asservare vellent, quamvis Imperator Julianus inde ansam arripuerit ecclesias fortunis suis spoliandi. Ecclesiarum enim bona auferens dicebat maximo se beneficio Christianos afficere, nimirum ut pauperes facti citius regnum cælorum intrarent. Qua arte in Philosophos quoque nostri juris authores usos fuisse aliquando animadverti. *leg. in honoribus. de vacat. mune.* Ac præ cæteris Constantini celebratur liberalitas in Ecclesiam. *c. Constantinus. 96. distin. can. futuram, 12. q. 1. Tripar. lib. 1. c. 9.* Et extat ejusdem constitutio in Codice Justiniani, quâ permittit unicuique bona sua Ecclesiæ relinquere. Licinia quoque dives & potens matrona, bona sua Ecclesiæ Romanæ testamento reliquit, Marcello sedente, ut scriptores ecclesiastici literis prodiderunt. Sed nulli plus contulerunt Ecclesiæ Romanæ, nec magis potentiam ejus auxerunt, quàm Pipi-

Pipinus, Carolus, & Ludovicus Francorum reges. Quid ingentia hîc commemorem beneficia in cæteras totius orbis Ecclesias undique à piis hominibus collata, cùm justum volumen descriptio ejus rei desideret? Quale illud est quod de Hilario Arelatensi episcopo Prosper memoriæ mandavit, nempe eum acceptis fidelium numerosis hæreditatibus, ecclesiam mirum in modum locupletasse. *can. expedit.* 12. *quæst.* 1. ex quo de cæteris conjectura fieri potest. Ac præter eos reditus, præterque decimam partem, non modò fructuum, sed etiam negotiationis, quæstus & lucri, de qua mox disseremus, & alias quasdam largitiones, quotidie in sacro ipso conventu fiebant oblationes ad altare. *Theodor. lib.* 5. *cap.* 18. *c. omnis. de consecr. distin.* 1. Ut mirum non sit, quod nunc omnibus testatum & manifestum est, opes Ecclesiæ in immensum excrevisse. De oblationibus Ecclesiæ Romanæ loquitur Marcellinus *libro* 27. cujus verba, quia hujus tractatus nostri loca etiam alia quædam illustrant, hîc subjicere volui: Damasus, inquit, & Ursicinus supra modum humanum ad rapiendam episcopalem sedem ardentes, scissis studiis asperrimè conflictabantur, adusque mortis vulnerumque discrimina adjumentis utriusque progressis, quæ nec corrigere sufficiens Viventius, nec mollire, vi magna coactus secessit in suburbanum; & in concer-

ratione ſuperaverat Damaſus, parte, quæ ei favebat, inſtante. Conſtatque in baſilica Sicenini, ubi ritus Chriſtiani eſt conventiculum, uno die centum triginta ſeptem cadavera reperta peremptorum, efferatamque diu plebem, ægrè poſteà delinitam. Neque ego abnuo, oſtentationem rerum conſiderans urbanarum, hujus rei cupidos ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum jurgari deberi, cùm id adepti, futuri ſint ita ſecuri, ut ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis inſidentes, circunſpectè veſtiti, epulas curantes profuſas, adeò ut eorum convivia regales ſuperent menſas, qui eſſe poterant beati revera, ſi magnitudine verbis deſpecta, quam vitiis opponunt, ad imitationem antiſtitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandique parciſſimè, vilitas etiam indumentorum & ſupercilia humum ſpectantia perpetuò, numini veriſque ejus cultoribus ut puros commendant & verecundos. Omnes autem hujuſmodi obventiones, reditus ac oblationes, in ſua poteſtate habebat epiſcopus, ut præcipiunt canones apoſtolorum. *c. præcipimus.* 12. *quæſt.* 1. *c. pervenit.* 16. *q.* 7. Sed ita tamen ut eas res non diſpenſaret ipſe ac adminiſtraret, ſed diaconis, hypodiaconis, œconomis ac defenſoribus earum diſpenſationem diſtributionemque committeret, qui rationem poſtea to-

tius administrationis suæ ipsi redderent. *c. episcopus.* 12. *q.* 1. *c. vobis.* 12. *q.* 2. Fiebatque hæc distributio clericis & ministris ecclesiarum. *d. c. pervenit.* quorum erat ut plurimum communis vita & conversatio. *can. quia tua. c. scimus. c. nolo. c. non dicatis.* 12. *q.* 1. quamvis ad eam commmnionem inviti nequaquam cogerentur. *c. certe.* 12. *q.* 1. Sed præcipuum locum in hac largitione meritò tenebant pauperes, quorum ingentem numerum alere solebat Ecclesia. Nec enim ulla res unquam majori curæ priscis Christianis fuit, quàm pauperum sustentatio, ut plerisque in locis testatur Eusebius. Ac tot tantæque opes eo potissimum consilio in ecclesiam conferebantur, ut inde nutrirentur pauperes, eaque cura mandabatur episcopis, quòd eorum erga pauperes studium omnibus perspectum esset. *l.* 1. *C. de episc. aud.* Quare bona Ecclesiæ passim in veteribus canonibus dicuntur patrimonia pauperum. *c. quia juxta.* 16. *q.* 1. Qua ratione Augustinus eos qui decimas Ecclesiæ non persolvunt, tot homicidiorum reos futuros ait, quot pauperes fame mortui fuerint, quia rem à DEO pauperibus delegatam suis usibus reservent. *can.* 10. 16. *quæst.* 1. Proferre hîc possem & alia præclara veterum dicta in hanc sententiam, sed aliquot præcipua tantùm referam. Nam omnia persequi infinitum esset. Ambrosius, Aurum Ecclesia

habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus. Quid eſt opus cuſtodire quod nihil adjuvat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo domini Aſſyrii ſuſtulerunt? Nonne melius conflat ſacerdos pro alimonia pauperum, ſi aliqua ſubſidia deſunt, quàm ſi ſacrilegus contaminat & aſportat hoſtis? Nonne dicturus eſt dominus, Cur paſſus es tot inopes fame mori? Certè habebas aurum, unde miniſtraſſes alimoniam, &c. *can. aurum.* 12. *quæſt.* 2. Hieronymus *ad Nepot.* Gloria epiſcopi eſt pauperum opibus providere. Ignominia ſacerdotis eſt propriis ſtudere divitiis. Idem, amico rapere quidpiam furtum eſt: eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt: accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis illud reſervare, vel cautum, vel timidum eſt, aut quod apertiſſimi ſceleris eſt, exinde aliquid ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. *can. gloria.* 12. *q.* 2. Idem, Clericos autem illos convenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum & amicorum nulla ſuffragantur ſtipendia. Qui autem bonis parentum & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, ſacrilegium profectò incurrunt & committunt. 16. *quæſt.* 1. *c. ultim.* Ex his apparet diſpenſationem facultatum eccleſiaſticarum epiſcoporum arbitrio commiſſam fuiſſe. Verùm ob cupiditatem quorundam

rundam parum rectè ac sincerè administrantium, canones veteres modum rationemque dispensandi præscripserunt, nempe ut quatuor partes tam oblationum quàm aliarum quarumcunque obventionum fiant: quarum una pauperibus distribuatur: altera clericis: tertia in ædificationem templi impendatur: quartam episcopus retineat hospitalitatis exercendæ causa. *c. vobis. c. Vulterana. c. concesso. c. quatuor. & seq.* 12. *quæst.* 2. *can. præsulum.* 16. *quæst.* 3. Sed ut est rerum humanarum conditio in eodem statu nunquam permanentium, hæc communium rerum distributio ad extremum antiquata prorsus & sublata est, ac singulis ministeriis certi reditus adjuncti & assignati, quibus ministri tanquam re propria fruantur: eosque ipsi arbitrio suo dispensent atque administrent sine ullius aut diaconi opera, aut episcopi authoritate, & hos reditus ministeriis attributos hodie vulgò *Beneficia* appellamus: cujus verbi significatio & origo pleniùs infrà discutietur. Quam partem abstulerint pauperes in hoc, ut ita dicam, familiæ herciscundæ judicio, mihi nondum planè compertum est, tametsi quid ipsis hîc acciderit, & quàm humaniter accepti sint, satis suspicor. Sed hac de re aliàs erit opportunior dicendi locus.

CAP. II.

De
Vulgari divisione bonorum ecclesiasticorum in temporalia & spiritalia.

BOnorum ecclesiasticorum quædam temporalia dicuntur: alia verò spiritalia. *Temporalia* vocant prædia illa & possessiones, quæ ex Principum aliorumque liberalitate obvenerunt. *Spiritalia*, decimas & alia id genus, quæ à fidelibus Ecclesiæ offeruntur. Nam decimas primitiasque, aut quæ loco primitiarum offerri solent, arbitrantur juris pontificii doctores divino jure sacerdotum & Ecclesiæ ministrorum esse, quòd lex Mosaica eas exsolui præcipiat. Itaque *res divinæ* dicuntur, quòd eas unius DEI benignitati, non cujusquam hominis munificentiæ acceptas referamus. Sacræ verò & *spiritales*, quòd hujusmodi oblationes DEO præcipuè consecrentur, & animæ spirituique nostro maximè existimentur conferre. Reliquæ autem possessiones, quas non à DEO, sed ab hominibus accepit Ecclesia, prophanæ omnique religione puræ habentur, ideoque *temporales* vulgò appellatæ sunt. Nam

quæ

quæ divina ſunt ac ſpiritalia, eadem perpetua eſſe & nunquam interitura creduntur: cætera omnia caduca, fluxa & temporaria. Hinc ea videtur fluxiſſe appellatio. Sed ut ingenuè dicam quod ſentio, divina & ſacra aliquanto rectius & ſignificantius appellari poſſe mihi videntur, quæ ſpiritalia vocant, ut incommodè ſic efferatur diviſio: Bonorum Eccleſiaſticorum quædam divina ſacraque ſunt, alia humana ac prophana. Hujus ergo diviſionis, quam juris pontificii conſulti probant, fundamentum eſt lex Moſaica, de quo quid ſentiendum ſit, viderint alii. Certè ſi Thomæ aliorumque Theologorum opinionem ſequamur, vereor ut conſiſtere poſſit. *not. in ca. in aliquibus. de decimis.* Exiſtimant enim illi decimas non idcirco deberi ſacerdotibus, quod lege Moſaica id præcipiatur, cùm ea lege non adſtringamur, niſi quatenus præceptum aliquod morale juriſque naturalis continet. *c. translato. de conſtitut.* Naturalis enim lex, quam, ut Paulus ait, gentes habent ſcriptam in cordibus ſuis, nunquam abrogatur. Itaque quamvis honeſtum piumque ſit, ac juri naturæ conſentaneum, quo bene merentes de nobis remunerari jubemur, miniſtros Eccleſiæ & paſtores alere ac fovere: Determinatio tamen certæ quantitatis eo nomine præſtandæ, puta octavæ vel decimæ partis bonorum &c. non tam juris naturalis eſt, quàm Moſaici,
 id

id est, quod DEUS per Mosem Judæis tantùm, non etiam aliis gentibus & populis ad tempus constituit. Quæ sententia si vera est, equidem non video cur potius decimæ, quàm alii reditus Ecclesiæ, sive divini sive spiritales dici debeant. Verùm utcunque Theologi suam tueantur sententiam, inficiari nemo poterit, vetustissimam esse consuetudinem de solvendis decimis in Ecclesia, quam sanctissimi & doctissimi quique veterum maximè comprobarunt atque commendarunt. *can. revertimini.* 16. *q.*1.

CAP. III.

Unde dicatur beneficium.

DE origine facultatum ecclesiasticarum admirabilique earum incremento, & ut possessiones ac reditus, qui antè communes erant, divisi sint, & certis ministeriis assignati, satis demonstrasse videmur superiori cap. Cur autem *beneficium* appelletur certa illa redituum portio, quæ cuique ministerio obtigit, videndum est. Nam plerique hanc vocem, ut barbaram omnino & ineptam refugiunt, & *sacerdotia* malunt, quàm beneficia hos reditus appellare. Verùm, nisi fallor, sacerdotium pro munere ac dignitate magis, quàm pro reditu aut obventione accipi videtur apud Latinos authores. Et

constat hæc sacra stipendia non tantùm sacerdotibus, sed alis etiam ministris concedi. Animadvertendum igitur est, moris fuisse veteribus prædia quædam ac possessiones militibus tribuere, ut hoc beneficio devincti animosiores ad Rempubl. tutandam redderentur. Id factum ab Alexandro Severo testis est Lampridius, quem & alii Imperatores ante Justinianum sequuti sunt, ut ex eorum constitutionibus apparet. *C. de fundis limitro.* Meminit & prædiorum hujuscemodi militarium Constantinus quidam Imper. apud Harmenopulum *lib.* 1. eaque στρατιωτικὰ κτήματα & στρατιωτικοὺς τόπους vocat. Quibus perquam affinia sunt ea, quæ ob fidem & obsequium fruenda conceduntur, moribus non Longobardorum modò, à quibus hoc prædiorum fruendorum genus manasse ad nos videtur, sed etiam nostris, & omnium propè totius Europæ populorum ac gentium. Et hæc quidem prædia non ineptè *beneficia* à quibusdam appellata sunt: & *beneficiarij* qui ea possident. Nam & *beneficiariorum militum* mentio est apud Cæsarem *in Comment.* sensu haud omnino dissimili, & apud plerosque alios authores, quorum pura Latinaque est oratio. Hunc verò morem qui in rebus prophanis receptus erat, imitati sunt ecclesiastici viri, & prædia possessionesque ob ministerium Ecclesiæ singulis ministris adscriptas *Beneficia* vocaverunt

quæ utinam *veneficia* plerisque hodie non sint) quia post eam, de qua jam diximus, divisionem hi reditus ecclesiastici magnam cum illis militaribus prophanisque beneficiis affinitatem habere credebantur, id quod alio in loco ostensurus sum. Itaque non tantum *de ministeriis*, sed etiam *de beneficiis ecclesiasticis* hoc nostrum σύνταγμα inscribere voluimus, ut veterem simul & novam loquendi consuetudinem in Ecclesia titulus indicaret. Nam ita hoc argumentum apud veteres tractatum offendimus, ut ministerii ferè mentio fiat, non proventus aut stipendii alicujus. At postquam honos non onus affectari cœpit, & quæstus est habita ratio magis quàm muneris atque officii, unà cum moribus hominum mutata est loquendi ratio. Ut exempli gratia: solebant ita disputare antiquiores, ut quærerent, *quis Ecclesiæ ministrum ordinare*, & *quis ordinari deberet.* Recentiorum verò quæstiones hæ sunt vulgò usitatæ, *quis beneficium conferre, cui conferri possit, &c.* Quod igitur primarium ac præcipuum meritò habebatur quondam, id nunc accessionis cujusdam locum vix obtinet: quâ in re tanta est indignitas, ut eam dissimulare nemo bonus possit. Nam si Plinius suo tempore conquestus est ex gemmis confici vasa, in quibus aurum accessio esset, cum gemmæ vasis aureis accedere soleant, quanto justior

hac

hac de re futura est bonorum virorum querela? Hoc autem ideò hîc adjicere volui, ut ostenderem veteres canones de ministeriis loquentes, quanvis ætatem, ut ita dixerim, non ferant, & magna ex parte antiquati sint, tamen ad hanc disputationem de beneficiis plerunque trahi posse. Hinc natæ sunt illæ theses: *Qui potest ordinare, potest beneficium conferre. Qui potest ordinari, potest beneficium capere; & contra: Qui non potest ordinare, non potest beneficium conferre. Qui non potest ordinari, non potest beneficium capere. gl. c. si eo tempore. de rescr. in 6. gl. c. de his. 28. dist.* Ordinationem verò hîc latè accipimus, pro quacunque ad sacrum ministerium aliquod, aut munus ecclesiasticum promotione, ut ante explicatum fuit.

CAP. IV.

Quid sit beneficium, beneficij ecclesiastici dominium, ususfructusve cujus sit, & an pensiones annuæ atque hospitalia, beneficij appellatione contineantur.

Expli-

EXplicatio verborum quâ jam usi sumus, sufficere posse videtur iis, qui simplicitatem amant in juris interpretatione: attamen ut iis quoque faciamus satis, qui hac simplicitate non contenti subtiliorem & accuratiorem interpretationem requirunt, tradetmus *definitionem beneficij*, non perfectam quidem illam fortassis, & omnibus Dialecticæ legibus inservientem, sed quæ quantum rei natura patitur, ab earum legum præscripto non longè recedat. Sit igitur hæc definitio: *Beneficium est res Ecclesiastica, quæ sacerdoti vel clerico ob sacrum ministerium utenda in perpetuum concedatur.* Cujus definitionis singula verba ἀμαθέστερον, ut dicitur, καὶ σαφέστερον hîc explicanda sunt. Ac imprimis dicitur *res*, quoniam non ministerium ipsum sive officium, sed commodum potius inde proveniens beneficium appellatur. Proinde is qui dignitate ecclesiastica ornatus est sine reditu ac proventu, cujusmodi sunt Archidiaconi quidam, quos *imaginarios & honorarios* vocare soleo, is beneficiarius dicendus non est. Dicitur *ecclesiastica*, quòd ea bona DEO & Ecclesiæ dicata consecrataque sint, ex quibus hujusmodi reditus constant. *c. res ecclesiæ.* 1. *q.* 3. Dicitur *Sacerdoti, &c.* quoniam si quid fruendum concedi soleat laicis hominibus ex bonis Ecclesiæ, quales sunt ii, de quibus diximus 19. *cap.* 1. *lib.* id beneficium propriè non dicetur.

cetur. Dicitur *ob ſacrum miniſterium*, quia ſicut beneficia militaria ac prophana militibus ac prophanis hominibus ob fidem & obſequium dantur, ita hæc ſacra beneficia, DEO conſecratis ob ſacram ſpiritalemque functionem conceduntur. Itaque hæc beneficia ſacra ſpiritaliaque quodammodo eſſe dicuntur, quia tametſi proventus ſacri non ſint, ſed prophani; tamen ſacro ita cohærent muneri, ut ſeparationem non recipiant, *c.1. v. ſi quis objecerit.1.q.3.c.ad noſtram.de ſimo.c.ult. de reſcr. in 6.* Nec ulli conceduntur, qui ad munus illud obeundum idoneus non ſit, puta ſacerdoti aut clerico, ut jam dixi. Nam licet oſtiarii, aut acoluthi munus, prophanum fortè quibuſdam videri poſſit: quia ſacræ ædis oſtia claudere, & alia id genus exequi etiam laicus poteſt: idque nos quotidie fieri videmus & experimur, tamen conſiderandum eſt, quod ſuprà admonuimus, clericos eos dici, qui ſacris initiati ſunt, & ad ſacram functionem delecti ac deſtinati, ſed in levioribus muneribus inſtitutionis cujuſdam cauſa adhuc occupantur & exercentur, nec eis aſſignantur potiſſimùm reditus eccleſiaſtici, ut oſtia claudant, ſed ut interim alantur ac inſtituantur, & ſacerdotum epiſcoporumque perpetuum extet ſeminarium. Proinde annonæ ſive præbendæ eccleſiaſticæ laicis hominibus, & in canonicorum collegium minimè cooptatis ſolitæ concedi ob nola-

nolarum æneareum pulsationem, aut aliud huic simile ministerium, beneficia ecclesiastica propriè non dicuntur, sed abusivè, & latissima significatione. *not. in cap. cum M. de constit. & in c. dilecto. de præb.* *Spiritalia* autem officia quæ sint, facilè ex his, quæ diximus in superiore lib. perspici potest, veluti doctrina Evangelii, administratio sacramentorum, ordinatio ministrorum Ecclesiæ, excommunicatio, absolutio, dedicatio ecclesiarum, & alia id genus, quæ episcoporum, presbyterorum, & diaconorum propria sunt. *Sil.1. part. quæst.7.* Et quoties dubitatur an reditus, de quibus hîc loquimur, ad spiritale sacrumque ministerium constituti destinatique sint, nec ne: quia facti quæstio est magis, quàm juris, vulgò traditum est ad signa, notas & conjecturas recurrendum esse. Itaque si basilica, sive ædes sacra, àltare, tintinabula, cœmeterium, & alia id genus, in eo de quo quæritur loco, reperiantur, sacrum ac spiritale beneficium esse judicabimus, nisi contrarium appareat. Dicitur *utenda*: quia dominium & proprietas clericorum non est, sed quàm diu vivunt, & munere suo funguntur, fructibus perceptis ad alendum se familiamque suam, utuntur. Quòd si præter victum vestitumque necessarium aliquid supersit, id alienare tanquam domini non possunt, sed egentibus erogare debent, extatque hac de re constitutio

tutio cujusdam Synodi, quam vir quidam eruditus *diram* vocat. *c. episcopus.* 10. *q.* 2. Cui alia similis reperitur concilii Antiocheni, & *c. episcopus. c. ult.* 12. *q.* 1. Contendit enim eos usumfructum beneficiorum suorum habere, & fructus tanquam stipendium aliquod mercedemque sui laboris capere. Quod nec ratione, nec æquitate caret. Sed puto majores nostros satis animadvertisse, nihil Ecclesiæ exitialius pestilentiusque esse, quàm ministrorum ejus nimiam opulentiam, id quod eventus, qui non modò *stultorum magister* est, ut ait Livius, sed etiam prudentissimi nonnunquam & perspicacissimi cujusque, satis docuit: ut meritò illud è Satyra nunc dici posse videatur: *Nullum crimen abest facinusq; libidinis, ex quo paupertas Romana perit.* Res enim ipsa loquitur: immensam principum quorundam munificentiam, utcunque pius esset eorum affectus, tantum virus in Ecclesiam sparsisse, ut ex *pixide* illa *Pandoræ* à poëtis decantata, non plus malorum inter homines, & calamitatum exiliisse videatur. Initio ægrè admodum hoc datum est Ecclesiæ, ut prædia possessionesque sibi relictas aut donatas retineret. Et satis constat ex epistola Hieronymi *ad Nepot.* legibus Christianorum principum aliquando prohibitum fuisse clericis, ne hæreditates caperent. Nam ut in omni genere mediocritas illa, quam optimus poëta

auream

auream vocat, meritò commendatur, ita modus facultatum summopere hîc necessarius est. Bonifacius martyr aliquandó interrogatus, an liceret ligneis calicibus in sacris uti, ita respondisse fertur. *Olim aurei sacerdotes ligneis vasis, nunc lignei aureis utuntur.* Haud dubiè sentiens immodicis opibus facilè sacerdotes & gubernatores ecclesiarum corrumpi. *can. vasa. de consecr. dist.*1. Quæ ratio impulit veteres illos, ut clericis præter victum necessarium nihil permitterent ex facultatibus ecclesiasticis sumere, nec puto quicquam salubrius potuisse constitui ad cohibendam eorum cupiditatem & πλεονεξίαν, non quòd hæc ad vivum, ut dicitur, resecanda & summo jure cum eis agendum existimem, quod nec canones exigunt, opinor: sed quia verissimum est illud Satyrici poëtæ: *nemo satis credit tantum delinquere, quantum permittes, adeo indulgent sibi latius ipsi.* Legimus in histo. Tripar. *lib.*11. *c.*10. Episcopum quendam Constantinopolitanum nomine Chrysanthum, nihil ex reditibus ecclesiasticis capere solitum fuisse, nisi dominico die panes duos: nec desunt alia hujusmodi exempla in scriptoribus ecclesiasticis: ex quibus apparet quænam fuerit veterum de bonis ecclesiasticis eorumque usu & administratione sententia. Nec verò dissimile fuit quorundam politicorum hominum in Repub. judicium, idque satis osten-

ostendit Anaxander qui interrogatus, cur Spartani pecunias in ærarium publicum non colligerent: Ne, inquit, earum custodes corrumpantur. Itaque beneficiarios *usuariis* magis quam usufructuariis comparandos esse non uno in loco Panorm. docet. *in c. ult. de pec. cler. & in repet. c. cum esses. de testa. c. illud. 16. q. 6.* Nec ullum arbitror canonem esse, cui repugnet hæc sententia, quamvis ea moribus nostris recepta non sit. *glos. pragm. tit. de anna. in verbo, acquisitos.* Dicitur *in perpetuum*, quia cùm ad tempus minister Ecclesiæ ordinari non possit, necesse est beneficium ipsum, quod ministerio conjunctum est, perpetuum esse. *c. 1. de capel. mon. in 6.* Nam & de beneficiis militàribus ac prophanis idem constitutum est, quibus hæc perquàm vicina similiaque esse jam admonuimus. *titul. in quibus cau. feud. amit. §. ultim. in usib. feudo.* Excipitur tamen Romanus Pontifex, qui velut legibus canonibusque solutus beneficia ad tempus conferre posse dicitur. *not. in can. veniens. de fil. presbyt. c. si gratiosè. de rescr. in 6.* Inde consequitur præfecturas illas monasteriorum, quas vulgò *Prioratus claustrales* vocant, beneficiis non annumerari, quia perpetuæ non sunt, sed precariæ tantùm, ac temporariæ administrationes. *Hostien. in c. de multa. de præb. Sal. quæst. 21. part. 3.* Hactenus de diffinitione beneficii: cujus ut magis elucescat usus, tra-

ctandæ hîc sunt duæ vulgares quæstiones: quarum una est de *Annuis* sive pensionibus: altera de *hospitalibus ædibus*, an scilicet appellatione beneficii contineantur. Nam contingit aliquando, ut ex reditibus beneficii certa portio quotannis alicui pendatur authoritate Romani pontificis, vel alterius episcopi ob certas causas, de quibus alibi differemus. *c. nisi essent. de præb.* Sed hujusmodi pensio, quæ *Annuum* genere neutro propriè ac Latinè dici posse nobis videtur, beneficium non est. *cap. quamvis. de præb. in 6. not. in cap. ad audientiam.2. de rescript.* Cùm enim ob nullum in Ecclesia sacrum ministerium constituatur, & non tantùm clerico, sed etiam laico competere possit, satis perspicuum est definitioni quam tradidimus, non convenire. *c. possessiones.16. q.1. not. in ca. præterea.1. & 2. de transact. glo. pragm. tit. de collatio. §. item quod universitates. in verbo, beneficiorum.* Sed de his infrà plenius. Quod ad secundam quæstionem attinet, sciendum est, studium ingens Christianorum in omnes egenos, debiles, senes, peregrinos ac pupillos semper extitisse, adeò ut omnes passim Ecclesiæ nosocomia sua, xenodochia, brephotrophia, orphanotrophia, gerontocomia, ptochotrophia haberent: quorum mentio est apud Justinia. *tit. de episc. & cler. Theodor. lib.5. Eccles. histor. c.18. Sozom. lib.6. Tripar. cap.29.* Ea omnia nos hodie *hospitalia*

talia vocare ſolemus, quæ vox apud veteres Latinos in uſu fuit, pro ea parte domus, quam opulentiores hoſpitibus advenientibus inſtruebant, eâq; utitur noſter Ulpia. *l. ſi verò. de his qui dejec. vel effude. Vitru. lib. 6.* Sed quæritur, an hujuſmodi hoſpitalia in numerum beneficiorum referenda ſint? & conſtat ex diffinitione beneficii, ſi ab homine privato propria authoritate inſtituta ſint, beneficia non eſſe: quia res eccleſiaſticæ non ſunt. Quòd ſi in ea inſtitutione epiſcopi authoritas intervenerit, ne hoc quidem caſu beneficium dici meretur. *clem. 2. de præb.* quia eorum redituum procuratio & adminiſtratio non clericis, ſed quibuſcunque viris probis & idoneis mandari ſolet, qui adminiſtrationis ſuæ rationem exemplo tutorum & curatorum reddere coguntur. Et hæc ita accipienda ſunt, niſi ex ipſa inſtitutione, aut, ut loquimur, *fundatione*, contrarium appareat. Quod in ſynodo Viennenſi Clemens V. conſtituit. *clem. quia contingit. de religio. domib. l. orphanotrophos. C. de epiſc. & cler. Fel. in c. de quarta. de præſcr. & ca. in noſtra. de reſcrip.* Nam contingere poteſt ut beneficium ſacerdoti attributum ſit, ita ut præter ſacerdotalem functionem, onus quoque pauperes alendi ſubeat. Certè apud Nicephorum in Eccleſiaſtica hiſtoria Euphemii cujuſdam mentio reperitur, qui ſimul & prochotrophus & preſbyter fuit.

CAP. V.

Beneficiorum divisio & qualitas.

EXplicata diffinitione, aliquot divisiones beneficiorum docendæ sunt, ad nostri temporis mores accommodatæ: quarum in forensibus controversiis hodiè magnus est usus. Ac summa quidem divisio hæc est: Quædam beneficia titulum habent *dignitatis*, ut episcopatus, archidiaconatus, &c. Quædam habent curam animarum *sine dignitate*, ut parœcia. Alia neque dignitatis titulum habent, neque curam animarum, sed *simplicia nudaq́;* beneficia sunt. Inter hæc tamen aliqua differentia reperitur. Nam quædam aliquid eminentiæ, ornamenti & decoris habent, ut canonicorum præbendæ. Quædam infima sunt atque humilia, de quibus omnibus sigillatim hîc differemus.

CAP. VI.

Quæ sint dignitates ecclesiasticæ, & quot modis accipiantur.

IN rebuspublicis honores distinguuntur à muneribus. *tit. de muner. & honor.* Et diffini-

diffinitur *honor*, adminiſtratio Reipubl. cum dignitatis gradu. *Munus* verò, adminiſtratio Reipubl. ſine titulo dignitatis. *l. honor. de muner. & honor.* An autem adminiſtratio dignitatem habeat nécne, ex conſuetudine & hominum exiſtimatione judicari ſolet. *leg. ult. de muner. & honor.* Similiter in rebus eccleſiaſticis quædam adminiſtrationes titulum dignitatis habent, & *Dignitates* à pontificibus appellantur. *tit. de præb. & dign.* idque ferè accidit quoties adminiſtratio cum juriſdictione aliqua & poteſtate conjuncta eſt. *glo. in c. 1. de conſuet. in 6. Panor. & alij in c. de multa. de præb.* Sed hæc exemplis illuſtriora fient. Epiſcopus ſummam in Eccleſia dignitatem habet, & quamvis alius alii præponatur, veluti archiepiſcopus epiſcopo, archiepiſcopo patriarcha, & his omnibus Pontifex ſive epiſcopus urbis Romæ: idem nihilominus ordo horum omnium eſſe dicitur. Unde omnes epiſcopi, *fratres* à Pont. Rom. vocari ſolent. *c. quàm gravi. de crimin. fal.* Archimandritæ ſive cœnobiarchæ, qui & *Abbates* dicuntur, proximum epiſcopis locum hodie obtinent, quamvis olim, ut ſupra diximus, omnibus clericis poſtponerentur. *c. ſi quis deinceps.* 16. *q.* 7. *c.* 1. *de æta. & qualit. c.* 2. *de jud. ubi not.* Archidiaconi quoque, Archipresbyteri, primicerii dignitatem habent in Eccleſia eorumque munus ante à nobis deſcriptum explanatumque eſt,

de quibus speciales extant tit. *lib.* 1. *Decret.* Decani, non quorum meminit Justinianus, sed qui vulgò sic appellantur, hoc tempore, item præcentores, præpositi & cæteri similes, de quorum officio perscriptum nihil est in pontificio jure, dignitate præditi sunt, si consuetudo ecclesiarum, quæ maximè hîc spectatur, in numerum dignitatum officia hujusmodi referat. Id quod nominatim *de Decano* scriptum reliquit Bernardus *in c. ex parte. de cleric. non resid.* Sed notandum est, hæc ministeria, de quibus postremò locuti sumus, propriè & usitatè *dignitates* appellari in pontificio jure. Itaque specialius hîc accipitur dignitas, quàm suprà diximus, ut videlicet episcopatum non comprehendat. *c. dilectus. de concess. præb.* Quæri solet an præfectus monastici conventus, qui *Prior conventualis* dicitur, aut sodalium mendicantium sive præfectus, sive *custos* & observator, dignitatem habeat. Et receptum est eos habere, quoniam appellatione prælatorum continentur, & jurisdictionem aliquam habent. *no. in c. edoceri. de rescrip. clem.* 1. *eo. tit. glo. in clem. dudum. de sepult. Fel. in c. insuper. de testib.* Idem traditum est de *vicario generali episcopi*, non de eo, qui extra civitatem in aliqua diœcesis regione constituitur, quem *foraneum* vocant. *not. in clem. etsi principalis. de rescrip.* His exceptis nullus clericus in Ecclesia dignitatem habere dicitur,
nisi

nisi generaliter hoc verbum accipias. Nam adeò latè patet aliquando hujus verbi significatio, ut omnes clerici dignitatem habere dicantur. *c. deniq.4. distin. can. reperiuntur.* 1. *q.*1. *c. si quis post.*51. *distin.* Atque hinc colligi potest, triplicem hujus vocis significationem esse. Nam imprimis generaliter omnem gradum Ecclesiasticum significat.

II. Omnem administrationem, cum qua conjuncta est jurisdictio.

III. Archidiaconatum, & alia hujusmodi officia, de quibus jam diximus. Hinc existit quæstio, cùm sit tam varia hujus vocabuli significatio, quo sensu accipi debeat. Sed ex locis communibus de interpretatione definiri potest, ac imprimis subjecta materia, & mens disponentis spectari debet. Itaque in materia odiosa, quæ interpretatione adjuvari non debet, sed potius restringi, appellatione dignitatis non continentur episcopatus, veluti si de gratia legis, sive canonis facienda agatur. *Panorm. in c. cum Vinton. de elect. Sal. in* 1. *par. quæst.*3.

CAP. VII.

De Curatione animorum.

ORdo postulat ut de beneficiis, quæ propter curam animorum dantur absque

ullo dignitatis titulo, aliquid dicamus. Hæc autem beneficia habere dicuntur presbyteri, quibus Ecclesia aliqua parochialis curanda regendaque committitur. Nam ea diœceseos pars, cujus curationem habent singuli presbyteri sub episcopo, *parochia*, aut fortasse rectius *parœcia* appellatur. *c. omnes basilicæ, c. nullus*.16. *q*.7. Budæus noster jam dudum admonuit hæc aliter Latinè exprimi posse, ut *curia* dicatur, quam nos parochiam vocamus. *Curiales* verò parochiani ipsi, & *Curio* presbyter, qui parochianorum curationem ac gubernationem habet. Non me latet parochiam usurpari pro tota diœcesi episcopi, quæ multas complectitur ecclesias. *c. bonæ rei*.12. *q*.2. *c. apostolicæ. de donat.* Sed hîc aliter accipitur. Cura autem presbyteri, sive Curionis in ligatione animarum, ut scriptura loquitur, & earum absolutione præcipuè versatur. Sicut enim noxios à sacra communione arcet, ita veniam poscentes absolvit, ut suprà docuimus. Itaque jurisdictionem quandam spiritalem exercet, quæ pœnitentialis fori potestas vulgò dicitur. Sunt & alii qui disciplinam & contentiosam exercent jurisdictionem, & causas forenses judicant, quæ judicia ad Ecclesiam aliquando pertinere suprà admonuimus. Et quia spiritalis est ea jurisdictio, eam exercens dicitur etiam curam animarum habere, quamvis fortè nulli curiæ seu parœciæ præfectus

fectus ſit. *Innoc. in c. cùm ſatis. de offic. archid. ca. dudum. 2. de elect. ext. c. execrabilis ad finem, de præb.*

CAP. IIX.

Simplicia beneficia quæ ſint, & præbendarum vocabulo quid ſignificetur.

INter beneficia ſimplicia, quæ nec titulum dignitatis habent, nec curam animorum, primum gradum tenent *canonicorum præbendæ.* Nam ea majoris cujuſdam dignationis ſplendoriſque exiſtimantur, quàm cætera, propter jus ſuffragii quod habent in collegio honoratiſſimo, adeò ut ſeparatim de his tractare commodius videatur *Panòr. in c. ult. de præb.* *Præbenda* autem vulgò dicitur annona quædam ſodalibus ſive canonicis alicujus Eccleſiæ in compenſationem miniſterii ſui præſtari ſolita, *c. ſi monachus. 16. q. 1.* Utiturque hoc verbo Caſſiod. *lib. 5. variarum, in epiſtola ad Ampelium quendam ſcripta.* *Præbenda* aliquando rectius & Latinius ϖλητωλικῶς quis vocaverit, exemplo veterum linguæ Latinæ ſcriptorum, à quibus eam vocem uſurpatam eſſe animadvertimus. *l. invicti. de teſt. Gell. lib. 5. ca. 4.* Sed & *canon* ea

quoque præstatio dici poterit, ut antè diximus. Hujusmodi autem annonæ sive præbenda, ideò sacra spiritaliaque existimantur, *c. dilecto. de præb.* quòd sodalibus tantùm sive canonicis Ecclesiæ dicata sint, quos sacris initiatos esse necesse est: quorumque sacra spiritalisque functio habetur, quamvis animarum curationem, quam olim habebant, nunc deseruerint. *c.2. de instit.* Nihil tamen prohibet ex reditibus Ecclesiæ communibus partem aliquam, quæ canonicis adscripta non sit, laicis hominibus, ut laboris industriæque suæ mercedem largiri, ut puta æditui, aut iis quibus campanæ tinnitus cura mandatur. Quod genus erogationis per me licet, ut *præbenda* sive *præbendam* quisquis voluerit appellet, sed quia nihil sacri spiritalisque habet, multum differt ab ea, de qua hîc differitur, quam muneri sacro spiritalique dicatam esse dicimus. *not. in c. cum M. de constit.* Et quia canonicorum corpus & sodalitium ex variis Ecclesiæ ministris conflatum est, quorum aliqui sacerdotes sunt, alii inferiorum ordinum clerici: item alii doctores Theologiæ, alii magistri & professores literarum, magna hinc præbendarum diversitas nata est. Nam quædam *sacerdotales* dicuntur, quarum nemo capax est, nisi sacerdos: aliæ inferiorum ordinum clericis conferri possunt, & hæc varietas in quibusdam ecclesiis observatur. *c. cui de non sacerdotali.*

c. ei

c. ei cui. de prab. in 6. Præterea quædam *Theologales* ſunt appellatæ, quæ Theologiæ doctoribus tantùm in cathedralibus eccleſiis aſſignantur. Sunt & *magiſtrales* dictæ, quæ literarum magiſtris & præceptoribus attribuuntur. *c. quia nonnullis. de mag. & in prag. ſanct.* Sed hæc omnia accuratius infrà diſputabuntur. Ex jam dictis facilè apparet, quænam ſint reliqua beneficia, quæ *ſimplicia* appellantur. Nam ideò ſimplicia dicuntur, quia beneficia tantùm ſunt, nec eis ulla qualitas ineſt, ex iis quas ſuprà commemoravimus. Quoties igitur beneficium tale eſt, ut beneficiarius curam alterius non habeat, ſed aliter divinæ rei incumbendo, munere ſuo defungatur, *ſimplex beneficium* vocari ſolet. Exempla paſſim obvia ſunt.

CAP. IX.

Beneficiorum diviſio in regularia & ſæcularia.

SEcunda diviſio beneficiorum hæc eſt, cujus explicatio ex iis quæ ſuperiore libro diſſeruimus de monachis, omnino pendet. Beneficiorum quædam *Regularia* dicuntur: alia verò *Sæcularia*. *Regularia* ſunt, quæ monachis & regularibus tantum acquiri poſſunt. *Sæcularia* quæ clericis etiam ſæcularibus, id eſt, monaſtico voto regulaque non ob-

obstrictis. Cujusmodi censenda sunt omnia beneficia, nisi contrarium ostendatur. Nam si constet ita institutam fuisse ecclesiam, ut à monachis sive regularibus gubernetur, Regulare beneficium dicendum erit. *glos. pragm. tit. de collat. §. item quod ad dictas.* Verùm spatio temporis, nempè 40. annorum, status beneficii potest mutari, ut ex regulari sæculare, aut contrà ex sæculari regulare fiat. *c. cùm de beneficio. de præb. in 6. clem. 1. de supplen. neglig. prælat.*

LIBER TERTIVS

De

HIS QVI POSSVNT BENEFICIA CONFERRE.

ARGVMENTVM.

Post diffinitiones divisionesque beneficiorum ecclesiasticorum, proximus locus est de iis qui beneficia conferre ac distribuere possunt. Et quia frequentes de ea re incidunt controversiæ, propterea quod varij non solùm sacerdotes, pontifices, episcopi, antistites, sed alij etiam prophani homines hoc jus ut fructuosum valdè, ne quæstuosum dicam, certatim sibi vendicent, hic locus separatim hîc tractandus fuit.

CAP.

CAP. I.

Quorum beneficiorum distributionem habeat Romanus Pontif. & quemadmodum is ordinari eligique debeat.

DE his qui beneficia conferre poſſunt tractaturi à *Pontifice Romano* incipiemus, qui primus epiſcoporum, primamque ſedem occupare dicitur. Et hujus quidem diſputationis noſtræ duæ ſunt præcipuæ quæſtiones. Una de *poteſtate* Romani epiſcopi in beneficia & miniſteria Eccleſiæ. Altera de *promotione* ipſius atque *ordinatione*. Quod ad primum attinet, ſciendum eſt eum priſcis temporibus nullum jus nullamque poteſtatem ordinandorum ſacerdotum aut clericorum extra propriam diœceſin ſibi vindicaſſe. Nam veteribus canonibus epiſcopus à metropoliano & aliis qui ſunt in provincia epiſcopis, jubetur ordinari electione cleri, ac plebis conſenſu hanc ordinationem antecedente. *62. 63. 64. 66. diſtin.* Cæteri verò clerici ab epiſcopo ſuo ordinantur, non à Romano epiſcopo, ſed cum aſſen-

ſu

ſu plebis & civium, ut de epiſcopo jam dictum eſt. 67. *diſtin.* Cùm ergò pontifex Romanus ſecundum antiquos canones in alienis eccleſiis neminem ordinare, id eſt, ad miniſterium Eccleſiæ promovere poſſit, ſatis perſpicuum eſt ex his, quæ ſecundi libri cap. 3. diximus, eccleſiaſtica beneficia totius orbis ab eo conferri non poſſe. Nec verò dubium eſt, quin vetuſtiores ſanctioreſque urbis Romæ epiſcopi ſede Eccleſiaque propria contenti, reliquis epiſcopis eccleſiarum ipſis commiſſarum liberam adminiſtrationem reliquerint, quaſi urbis unius magis quàm orbis epiſcopi, ut antè annotavimus. Quæ ratio fortè epiſcopum neſcio quem movit, cujus meminit Æmilius *lib. 9. de reb. geſt. Francorum*, ut paulò liberius Gregorio undecimo pontifici Romano reſponderet. Cùm enim Gregorius tum Avenione ſedens, ab eo ſciſcitaretur, cur ſedem ſuam non inviſeret: *Si quis*, inquit, *te roget, cur urbem tuam Romam tamdiu ab epiſcopis ſuis deſertam non adeas, multò minus habeas quod reſponſurus ſis quàm ego.* Poſteriores verò pontifices ſeſe intra hos fines non continuerunt, ſed velut domini regeſque omnia pro poteſtate agere, univerſalis Eccleſiæ gubernationem ſibi arrogare non dubitarunt. Itaque dicitur Pontifex Romanus, plenam, liberam, nulliſque legum vinculis adſtrictam diſpoſitionem omnium beneficiorum habere, & cum omni-

bus

bus episcopis, quoties ei libuerit concurrere, eosque omnes prævenire vacuum beneficium conferendo, & antevertere posse, idque constitutionibus aliquot expressum est. *can. cuncta per mundum.* 11. *quæst.* 3. *ca. proposuit. de conces. præben. ad c. honorem. de auth. & usu. pal. c.* 2. *ca. dudum. de præb. in* 6. *clem.* 1. *ut lite pend. gloss. pragm. tit. de electio. in verbo, reservationes.* Quæ quidem ipsæ satis tolerabiles essent, si nihil gravius inde consecutum fuisset. Non enim facilis erat Romanis pontificibus in tot provinciis, quot habet Christianus orbis longissimè ab urbe Roma distantes, ea præventio & occupatio. Ideoque nón multum incommodi seu publicè, seu privatim, poterat afferre. Verùm hac via patefacta, mox ratio excogitata est aliquanto certior & expeditior, qua cæteris episcopis conferendorum beneficiorum facultatem adimerent. Invaluit enim mos, antiquis omnino incognitus, diplomatum expediendorum, quibus beneficia nondum vacantia mandantur certis personis conferri, cùm ea vacare contigerit. *Gratiæ expectativæ* vulgò dicuntur, & *mandata de providendo*, de quibus infra. Hæc de priore quæstione. Nunc de Romani episcopi *ordinatione* tractandum est, quæ quidem olim à cæterorum episcoporum electione non multum differebat. Vicini etenim episcopi, qui *Cardinales* dicebantur, clericis cardinalibus Romanæ

Eccle-

Ecclesiæ convocatis, de ordinatione cum eis tractabant ac deliberabant. Deinde requisito non solùm reliqui cleri, sed etiam populi consensu, Pontifex ab ipsis ordinabatur, & consecrabatur, ut sexta Synodus statuit, *can. in nomine domini. 23. distinct.* Quòd si diversa fortè essent suffragia, vincebat sententia plurimorum. *can. si transitus. 79. distin.* Eligebatur verò presbyter, aut diaconus Ecclesiæ Romanæ, qui per omnes gradus inferiores ascenderat. *c. nullus. 79. distin.* Aliarum ecclesiarum episcopi etiam Cardinales ideò non eligebantur, opinor, quia vetitum erat canonibus ne episcopus unius Ecclesiæ ad aliam transiret. Quoniam autem multitudinis consensus videbatur necessarius, par erat & Principis voluntatem non negligi: & eò magis quod ad compescendam furentis plerumque populi temeritatem, ejus authoritas ac majestas plurimum valeret. Itaque sine Imperatoris Romani consensu & authoritate non solebat antiquitùs Romæ pontifex ordinari. *ca. Agatho. ca. vota. ca. quia sancta. 63. distin.* Eademque ferè potestate singuli reges in ecclesias regni sui utebantur. *c. cùm longè. 63. dist.* Sed non ideò jus eligendi clero ademptum erat. Verùm posteà Carolo Magno & Othoni imperatoribus, ultrò jus eligendi pontificis Romani omnino concessum ac permissum est. *c. Adrianus. §. in Synodo. 63. distin.* Quod cùm videre-

tur

tur cleri populique Romani libertatem infringere, tandem instantibus Romanis pontificibus, sese non amplius eo jure usuros confirmarunt atque jurarunt. *ca. ego Ludovicus. cum ca. seq. 63. distin.* Forma autem jurisjurandi, quæ apud Gratianum hodie legitur, authoritatem & consensum imperatoris, qui antè adhibebatur, ipsi fortassis non aufert, sed plenam illam potestatem arbitrio suo eligendi, quæ Carolo concessa fuerat. Qua tamen in re amplius deliberandum est. *can. cùm Adrianus. 63. dist.* Hæc ferè ex Gratiano decerpsimus, quibus posteriores aliquot constitutiones Romanorum pontificum addendæ sunt. Una est Alexandri tertii: in qua id præcipuum reperitur, quod electionem à duabus partibus Cardinalium fieri necesse est, cùm antea majoris partis sententia sufficeret. *cap. licet. de electio.* Altera est Gregorii X. in concilio Lugdunensi, quæ formam electionis præscribit: & disertè ea cautum est, Cardinales absentes decem dierum spatio tantummodo expectandos esse. *cap. ubi periculum. de electio. in 6.* Tertia est Clementis quinti in concilio Viennensi edita quæ pauca Gregorianæ addidit constitutioni, non multum digna quæ hîc referantur. *clem. ne Romani. de electio.*

CAP. II.

An concilium œcumenicum beneficia conferat, & an ei subsit Romanus pontifex.

TRactatur quæstio, an synodus œcumenica, sive ut loquimur, concilium universale Ecclesiæ, beneficia possit conferre. Quæstionem facit, quòd pontifex Romanus, cui hoc jus competit, subesse dicitur concilio, & eo inferior esse. Quod an verum sit, ante omnia discutiendum est. Et videtur hoc imprimis juri divino consentaneum esse, ut Ecclesia, quam repræsentat synodus, potestatem omnimodam habeat, utque pontifex se ei subjectum agnoscat. Non enim uni Petro, cujus dicitur successor Pontifex Romanus, data est à Christo potestas ligandi & solvendi, sed toti Ecclesiæ, *Matth.*18.*cano. quodcunq;*.24.*quæst.*1. Quanquam inficias non eo cæteris apostolis eum præpositum fuisse. Hinc, temporibus apostolorum quoties ordinandus fuit aliquis, sive episcopus, sive diaconus: vel aliquid decernendum quod ad Ecclesiam pertinet, nunquam id sibi sumpsit Petrus, sed toti Ec-

clesiæ permisit. Illud fuit in eo præcipuum, quòd cæteros convocare tanquam princeps apostolorum, & de his quæ agenda forent, apud eos orationem habere solitus fuit. *Act. cap.1.6.15.* Sicut hodie apud nos curiæ parlamentalis præses Senatum cogit, primus in senatu, cùm opus est, verba facit, multaque alia exequitur, quæ præstantiam quandam personæ quam gerit, facilè ostendant. Non ideò tamen major aut superior tota curiâ est, nec potestatem in universos Senatores, aut contra eorum judicia quicquam decernendi habet: quinimò ipsius curiæ, cujus caput esse præses dicitur, de controversiis omnibus judicium est, non præsidis. Adde quòd curia in ipsum, si res exigat, ut in quemvis alium jus dicit, & animadvertit. Et hæc quidem olim ita se habuerunt. Verùm nescio quomodo tandem factum est, ut summum in omnes Christianos imperium uni sit tributum, utque legibus omnibus, canonibusque synodalibus imperatorum exemplo solutus sit. Nam Paschalis decretali epistola cautum expressumque est, nulla concilia Romanæ Ecclesiæ legem præfigere posse. *can. significasti. de electio.* & in decretis quibusdam synodalibus Romani pontificis excepta reperitur authoritas. *can. ideo. 25. quæst.1.* Quæ varietas diu magnam in Ecclesia perturbationem dissensionemque peperit. *Panormit. in prima suarum quæstio-*

 num.

num, *& in tractatu de concilio Basil.* Sed Constantiensis Synodus hanc dirimere voluit controversiam, statuitque in iis, quæ ad fidem religionemque pertinent, aut Ecclesiæ tam in capite quàm in membris constitutionem & reformationem, concilio pontificem subesse, eique obtemperare oportere. Id quod veteribus quibusdam canonibus satis convenit, *can. Anastasius.* 19. *distin. can. si papa.* 40. *distin.* & synodo Basiliensi posteà confirmatum est. *tit. de potest. sacr. concil. in pragm.* Ut igitur ad propositam quæstionem redeamus, nec jus quo nunc utimur, nec mores, qui ut Plautus ait, optimas leges perducunt aliquando in potestatem suam, videntur permittere, ut synodus universalis beneficiorum conferendorum potestatem sibi vindicet, cùm episcopatus distincti sint, & certis personis hæc potestas attributa. Nec veterum exemplo carere videtur usquequaque hæc sententia, cùm Theodoritus scribat, *libro* 5. *c.* 9. Nectarium in concilio generali episcopum Constantinopol. ordinatum fuisse, sed non sine clericorum omnium civiumque approbatione. Ac tametsi non invitus fateor, authoritate Romani pontificis synodum convocari. *can. multis.* 17. *distin.* quod ex Eusebio, Socrate, Theodorito cæterisque scriptoribus ecclesiasticis discere licet, id tamen parum ad rem pertinere existimo, multumque ab iis dissen-

tio,

tio, qui in eo firmamentum suæ opinionis constituunt. Non enim hîc quærimus an pontificis totiusque synodi consensu facta collatio valeat necne, quod indubitatum est: sed an quod Synodus de ea re decreverit, vel major pars synodi etiam dissentiente pontifice ratum sit.

CAP. III.

De Legato Romano pontificis.

QUamvis Romanus pontifex, ut jam diximus, concurrat cum omnibus ordinariis in beneficiorum collatione, legatus tamen ipsius in provincia sibi commissa eodem jure non utitur, nisi sit Cardinalis. Nam si pontifex ex collegio cardinalium aliquem sibi legaverit, qui vulgò *legatus à latere* dicitur, hoc præventionis sive occupationis jus ei competit. *capit.* 1. *de offic. leg. in 6.* Potest & beneficia nondum vacantia reservare certæ personæ, ita ut secuta deinde vacatione ordinarius ea conferre non possit. *cap. præsenti. de offic. leg. in 6.* Ad beneficia tamen vacatura jus concedere ei non licet. *cap. dilectus. de praben.* Nam mandata quibus hoc jus tribuitur, odiosiora sunt reservationibus, & majorem captandæ mortis alienæ occasio-

nem præbent. Reservatio enim non impedit, quo minus vacans postea beneficium, ab eo qui reservavit, cuivis pro ipsius arbitrio conferatur. *gloss. in cap. 1. de offic. leg. in 6.* Sed notandum est beneficia quædam esse, in quæ legatus, quamvis Cardinalis sit, nullum jus habet: cujusmodi sunt ampliora beneficia ac dignitates, de quibus in quadam constitutione loquitur Bonifacius *cap. de liberatione. de offic. leg. in 6.* Item beneficia ad patroni laici præsentationem spectantia. *ca. cum dilectus. de jure patron.* Nam patroni clerici alia causa est, *cap. dilectus. de offic. legati. in antiquis.* Ut suo loco demonstrabimus.

CAP. IV.

De Episcopis cæterisque, qui ordinarij collatores dicuntur.

BEneficiorum collatio non nisi extra ordinem Romano pontifici competit, ut jam diximus. nunc videndum de iis, qui ordinario quodam jure beneficia conferre possunt. Qua in re sic distinguendum videtur. Quoties vacat episcopalis sedes, collegium ejus Ecclesiæ futurum episcopum eligit. *cap. 1. de elect.* quam electionem confirmat Metropoli-

politanus. *cap. cùm dilectus. de electio.* Idem obſervatur in Metropolitani ipſius electione, quem ab univerſis collegis electum confirmat Patriarcha, ſicut & Patriarcham ipſum confirmat pontifex Romanus. *authent. de privileg.* Non diſſimilis eſt cauſa abbatis. Is enim à monachis eligi, *can. ult.* 16. *quæſt.* 7. *can. abbatem.* 18. *quæſt.* 2. & ab epiſcopo confirmari ſolet. *can.* 2. 18. *quæſt.* 2. Præbendas autem Eccleſiæ cathedralis, ac dignitates ejuſdem receptius eſt ab epiſcopo conferri, ſed totius collegii eccleſiaſtici conſenſu accedente, niſi conſuetudo contraria oſtendatur. *capite, ea noſcitur. de his quæ fiunt à prælat. notat. in capite, cùm Eccleſia Vulterana. de electio.* In eccleſiis verò inferioribus, quæ collegii nomine & titulo inſignitæ ſunt, *præſentatio* quidem ad prælatum collegiumque ipſius eccleſiæ pertinet, ſed epiſcopi tanquam ſuperioris eſt *inſtitutio. can. nullus.* 16. *quæſt.* 7. *notat. in dict. cap. cùm eccleſia.* Cætera beneficia quæ nomine collegii non cenſentur, confert epiſcopus, ſed in hac collatione, cleri collegiiq; conſenſus ſive conſilium requiritur. *c. novit. cap. quanto. de his quæ fiunt à prælat.* Et notandum eſt ſimulatque quis electus eſt & confirmatus, *jus beneficiorum conferendorum* ei competere, licet nondum conſecratus ſit. *cap. noſti. cap. tranſmiſſam. cap. qualiter. de elect. cap. àvaritiæ. eô. tit. in* 6. Quod adeò verum eſt, ut ne *inductio*

quidem illa in possessionem sit necessaria, nisi beneficium ab alio prius occupatum sit. *ca. eum qui. de præben. in 6.* Sed & *sine confirmatione ulla* interdum hoc jure uti potest: veluti si episcopus aliquis cis Alpes electus sit, cujus confirmatio à Romano pontifice pendeat. Nam interim ei deneganda non est administratio, si totius collegii suffragia meruerit. *ca. nihil. de electio.* Item *Antistita monialium* post electionem statim administrare incipit. *cap. indemnitatibus. §. si. verò. de electionib. in 6.* De *fiduciariis antistitibus*, id est, quibus velut fiducia contracta, commendantur Ecclesiæ moribus nostris. *libro 5.* dicemus.

CAP. V.

De Curatore dato episcopo, quem vulgò coadjutorem appellamus.

CUm episcopus ob morbum animi vel corporis, aliamve hujusmodi causam fungi munere suo non potest, durum inhumanumque visum est, eum episcopatu suo dejicere, sed ne ecclesia pastore destituta maneat, datur ei adjutor atque dispensator rerum ecclesiasticarum, quem nos & *curatorem* possumus appellare: qua de re multa leguntur

tur *apud Gratianum*. 7. *quæſt*. 1. Hujus rei exemplum eſt apud Euſebium *libro* 6. *eccleſiaſtic. hiſtor. cap*. 9. de Alexandro qui adjutor datus eſt Narciſſo Hieroſolymorum epiſcopo, quòd is jam ſenio fractus pontificis munia obire non poſſet. Et convenit inter omnes, ſi quaſi non ſanæ mentis homini datus ſit hujuſmodi curator, eum poſſe beneficia conferre, quia plenam adminiſtrationem habet. *leg. inter bonarum. de adminiſtrat. tutor*. & incertum eſt, an & quando epiſcopus ad ſanitatem mentis reverſurus ſit. *leg. ambiguitatem. Cod. de uſufruct*. Si verò propter ſenium vel morbum corporis, qui uſque ad animum non penetret, datus fuerit curator, crebrior opinio eſt, collationem beneficiorum nihilominus ad epiſcopum ipſum pertinere, *gloſſ. pragm. tit. de collat*. idque exemplo minoris, qui ſine authoritate ſui curatoris contrahit matrimonium. *l. in copulandis. C. de nupt*. Sed mihi videtur alia cauſa eſſe matrimonii quàm beneficiorum collationis. Nam curator minoris rerum ipſius tantùm adminiſtrationem habet, non etiam perſonæ. Itaque mirum non eſt, ſi in nuptiis contrahendis minimè requiratur ejus conſenſus. Cùm autem generaliter datur hîc curator, rerum eccleſiaſticarum diſpenſationem ſive adminiſtrationem habet. *can. quamvis*. 7. *quæſt*. 1. Itaque non video cur beneficiorum conferendorum facultas hâc

generali conceſſione non contineatur. Fateor tamen hoc caſu æquum eſſe ita curatorem dari ab initio, ut epiſcopo libera conferendorum beneficiorum facultas relinquatur: aliaque hujuſmodi ſalva ei maneant, quorum executionem morbus ſenectuſve non impedit. Sed de his alibi copioſius. *tit. de cler. ægrot. in 6. cap. grandi. de ſuppl. negl. prælato. in 6. cap. is cui. de elect. in 6. cap. venerabili. de officio delegati. in antiquis.*

CAP. VI.

De Collegio eccleſiaſtico vacante ſede epiſcopali.

PAulò ante diximus collationem beneficiorum jure quodam ordinario ad epiſcopum ſpectare, niſi mentis compos non fuerit, &c. Nunc quæritur mortuo epiſcopo, & vacante ſede epiſcopali, quis poſſit beneficia conferre? Et jure cautum eſt, collegium ipſius Eccleſiæ, quod vulgò *Capitulum* appellatur, interim conferre non poſſe, ſed collationem futuro epiſcopo integram relinquere debere. *ca. 2. ne ſede vacant.* Quod eſt accipiendum, niſi collatio ad collegium ipſum cum epiſcopo communiter pertineat. Hæc enim communio efficit, ut deficiente uno, poteſtas conferendi ad alterum

terum devolvatur. *cō. tit. in 6.* Poteſt ſanè collegium electos confirmare, & præſentatos à patronis inſtituere. *cap. cùm olim, de major. & obed.* quoniam ea res futuro ſucceſſori non adeò gravis eſt, ut beneficiorum collatio. Nam tametſi beneficia principaliter conferantur, ut eccleſiis conſulatur, non perſonis : tamen epiſcopus cui vult gratificatur conferendo, & ita viros probos ſibi conciliat ac devinctos reddit, adeò ut collatio beneficiorum *in fructibus* ipſius epiſcopatus numerari ſoleat. *notat. in dict. c. cùm olim.* Receptum quoque eſt interim dum vacat epiſcopatus, licere collegio Eccleſiam *commendare*, & viro idoneo adminiſtrationem concedere, donec eligendus epiſcopus miniſtrum paſtoremque ei præfecerit. *notat. in dict. cap. cùm olim. & c. bona. de appel.* Illud animadvertendum eſt, quamvis collegium eccleſiaſticum beneficia non conferat, ea tamen quæ *jurisdictionis* ſunt, expedire & exequi poſſe. *tit. de major. & obed. in 6. not. in d. c. cùm olim.*

CAP. VII.

De
Propontifice, qui Vicarius appellatur.

CErti juris eſt *vicarium generalem* epiſcopi beneficiorum conferendorum jus non habere.

habere. *cap. ult. de officio vicar.* Poteſt tamen ſpecialiter ea facultas ei concedi ab epiſcopo, nec cuiquam alii qui vicarius generalis non ſit. *notat. in dict. cap. ultimo. cap. de liberatione. §. ultimo. de officio lega. in 6. cap. ſtatutum. de præben. eod. libro.* Quo caſu beneficia vacantia quibuſcunque perſonis idoneis rectè confert, præterquam ipſi epiſcopo, cujus vice fungitur. *c. 2. de conſecr. in 6.* Cùm enim una & eadem perſona eſſe intelligantur, inter dantem ac recipientem beneficium nihil intereſſet, quod abſurdum videtur. *cap. ult. de inſtit.* Verùm ſi vicarius, qui poteſtatem ſubſtituendi ab epiſcopo accepit, aliquem ſibi ſubſtituerit, non prohibetur ſubſtitutus vicario beneficium conferre, cùm ab epiſcopo magis quàm à vicario ſubſtitutus intelligatur. *leg. item eorum. Digeſt. quod cujuſcun.* Quamvis autem beneficia non conferat vicarius generalis, confirmare tamen electos & præſentatos à patronis inſtituere poſſe creditur. *cap. ex frequentibus. de inſtit. cap. dilecto. de præben.* Tractari ſolet, an Epiſcopus vicario ſuo certi tantùm beneficii conferendi facultatem concedere poſſit. Quod dubitationem non habet, ſi de beneficio jam vacante loquamur. Sed ſi nondum vacet beneficium, vulgò traditum eſt, hanc facultatem nec vicario quidem concedi poſſe. *ca. conſtitutus, de conc. præben.* ne fraus fiat Lateranenſi concilio, quo benefi-

cio-

ciorum nondum vacantium collatio tanquam inducens votum captandæ mortis alienæ prohibetur. *cap. nullà. de conc. præb.*

CAP. IIX.

De conductore.

CONductor redituum obventionumque episcopalium, an possit beneficia conferre quæsitum est. Solent enim antistites nostri temporis novo more ac veteribus incognito, muneris sui vacatione impetrata, ecclesiarum sibi creditarum reditus omnes fruendos locare, *ut lib.*8. dicemus. Et videtur non posse, cùm id ne vicario quidem ipsi liceat, ut sup. diximus. *Jus* tamen *præsentandi* habet, ut ex Alexandri rescripto colligitur, quod nonnulli interpretatione ita restringunt, ut de conductione ad non modicum tempus facta intelligatur. *cap. ex literis. de jure patron.*

CAP. IX.

De possessore.

QUi jus non habet conferendi beneficia, si *bonæ fidei possessor* sit, nihilominus conferre potest. Quod adeò verum est, ut ea collatio proprietarii ipsius collatione prior habea-

habeatur. *cap. cùm olim. de cauſ. poſſeſſ. cap. querelam. de elect. cap. conſultationibus, de jure patronat.* Nam collatio beneficiorum, ut antè admonuimus, fructuum pars eſſe intelligitur: & conſtat bonæ fidei poſſeſſorem fructus conſumptos lucrari. *§. ſi quis à non domino. Inſtit. de rerum diviſione. cap. gravis. de reſtit. ſpol.* Proinde ſi malæ fidei poſſeſſor contulerit beneficium, irrita eſt ea collatio. Et quorundam ſententia eſt, hoc caſu collationem à proprietario, qui non poſſidet, factam valere. Sed opinio contraria verior eſt, cùm propria authoritate invaſorem ſpoliare non debuerit. *cap. in literis. de reſtit. ſpol. Panorm. in dicto cap. conſultationibus.*

CAP. X.

Sequeſtrum beneficia conferre poſſe: & obiter explicati duo loci, qui invicem pugnare videbantur, Juliani ſcilicet & Florentini Jureconſultorum adverſus aliorum ſententiam.

Quæſtio

QVæstio est controversi Juris, an sequester beneficia conferre possit. *Sequestrum* vocamus eum, apud quem res controversa deponitur, ut finita lite & controversia, restituatur victori. *l. sequester. de verb. signif. l. ei apud quem. l. propriè. l. licet. depos.* Et probabilior mihi videtur eorum opinio, qui existimant eum conferendi jus habere. *Innocent. in cap. examinata. de Jud. Felin. in capit. cùm Bertoldus. de re judic.* non quòd possideat: nam & possessor esse, & non esse potest. Qua de re magna est inter juris Doctores contentio, nec satis convenit, quando possidere dicendus sit. Ego autem ita sentio, si ea mente sequestratio fiat, ut ipsa possessio, de qua existit controversia, dimittatur, sequestrum possidere: aliàs custodiam rei tantum ei commissam videri. Sed si incertum sit, qua mente id factum fuerit, possessionem in eum translatam minimè interpretabimur: id quod ex Juliani verbis apertissimè colligitur, *l. interesse. de acquiren. possess.* Nec me movet quod Florentinus scribit. *l. licet. depos. Rei depositæ proprietas apud deponentem manet, sed & possessio, nisi apud sequestrum deposita est. Nam tunc demum sequester possidet, &c.* Quibus verbis significare videtur sequestrum semper possidere, quamvis depositarius non possideat. Hæc enim verba non rectè meo judicio ab interpretibus vulgò accipiuntur,

sed

ſed mihi videtur is ſenſus eſſe, rei depoſitæ poſſeſſionem apud deponentem manere, niſi ipſa poſſeſſio depoſita eſt, id eſt, niſi res animo dimittendæ poſſeſſionis tradita eſt, ut Julianus ait. *d. l. intereſſe.* Nam *deponere* verbum, dimittere ſignificat, unde imperium deponere, magiſtratum deponere, & ſimiles locutiones. Et Ulpianus *cap. 34. de acquiren. poſſeſſ.* deponere poſſeſſionem dixit eodem ſenſu: *Animo*, inquit: *deponere & mutare poſſeſſionem nos poſſe Celſus & Marcellus ſcribunt.* Cui interpretationi mirum in modum congruunt & ſequentia ejuſdem Florentini verba: *Nam tunc demum ſequeſter poſſidet*, id eſt, eo tantum caſu poſſidet ſequeſter, cùm poſſeſſio apud ipſum dimiſſa depoſitaque eſt. Et ſubjicitur ratio. *Id enim agitur ea depoſitione, ut neutrius interim poſſeſſionis tempus procedat.* Dixerit aliquis: Nihil ergo opus erat ſequeſtri mentionem facere, ſed generaliter excipere ſufficiebat, *niſi depoſita eſt poſſeſſio*, id eſt, dimiſſa. Reſpondeo ſequeſtri mentionem ideò factam eſſe à Florent. quòd penes depoſitarium non ſoleat poſſeſſio dimitti, niſi ſequeſter ſit. Ut igitur ad propoſitam quæſtionem revertamur, quamvis ſequeſter fortaſſis non poſſideat, eum nihilominus beneficia conferre poſſe arbitror. Nemo ſiquidem inficiari poteſt, quin adminiſtrationem habeat non temporalium modò ſed etiam

ſpirita-

ſpiritalium. *clem. de ſeq. poſſeſſ.* Itaque fructuum collectio ad eum pertinet, in quibus & beneficiorum collatio numeratur. Adde quòd utilitas exigit, ut primo quoque tempore Eccleſiis vacantibus provideatur. *c. ne pro defectu. de electis.* Non obſtat huic ſententiæ quòd fructus rei ſequeſtratæ debent reſtitui victori, quos ſequeſter conſumere hîc videtur, *clem. de ſeq. poſſeſſ.* Nam id accipiendum eſt de fructibus, qui conſervari poſſunt: at collationem beneficiorum differre, donec finem acceperit controverſia, favor Eccleſiæ non permittit: nec ulla eſt alia horum fructuum reſtituendorum ratio. Taceo quòd tametſi viros bonos conferendis beneficiis demereri fructus non exiguus meritò habeatur, quo non temerè quenquam privari oportet. *glo. c. cùm olim. de major. & obed.* nimis tamen præfractè hoc jus defendere haud ſcio, an ſacerdotem deceat: ſuſpicionem certè πλεονεξίας cujuſdam, atque adeò turpis quæſtus effugere vix poteſt, qui tanti hoc jus facit, ut pro eo ſibi aſſerendo tanquam pro reditu quovis comodoque pecuniario dimicandum putet. Nihilomagis obſtat, quòd ſequeſter nomine tantum alieno adminiſtrat, & creditori ſimilis videtur, quem conſtat ob jus patronatus, quod cùm univerſitate ei obligatum eſt, præſentare ad beneficium obti-

nendum neminem posse. *cap. cùm Bertholdus. de re jud.* Cessat enim hîc ratio, cujus antè meminimus, cùm patronus, idemque debitor interim præsentare queat. Nullus autem litigatorum, quandiu res sequestrata est, ejus rei nomine quicquam exequi potest.

CAP. XI.

Jus conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & unde id jus quod Regalia dicimus, ortum habuerit.

QUædam sunt in Gallia cathedrales seu episcopales Ecclesiæ, quibus rectore pastoreque destitutis, si quæ beneficia interim vacaverint, dum aliquis in demortui pontificis locum suffectus fuerit, rex noster jure suo, sed certo quodam modo ea confert, ac distribuit. Nam quæ beneficia pontifex ipse vivus ac superstes conferret (exceptis quæ *parochiales* dicuntur, ecclesiis) eorum collatio interim principis est: idque jus *Regalia* vulgò appellatum singularia quædam præcepta habet: de quibus

bus variis in locis hujus tractatus nostri disseremus. *cap. generali. de elect. in 6. gloss. pragmat. tit. de annat.* Nec dubitandum est, quin hoc jus regi competat, saltem ob temporis vetustatem, quæ hominum memoriam excedit. *cap. 1. de præscript. in 6.* Sed quia collatio beneficiorum res sacra, spiritalisque esse dicitur, ideóque à laicis prophanisque hominibus aliena, *cap. decernimus. de jud.* sunt qui hanc consuetudinem ex errore magis, quàm ratione profectam esse contendant. *Archidiac. in cap. imperium. 10. distin.* Cujus opinionis refellendæ gratia non dicam quod Marsilius Patavinus ante annos ducentos ad Ludovicum IV. Imperatorem Romanorum scripsit, nempe beneficiorum distributionem rem omninò prophanam temporalemque judicandam esse, quæ principibus ac magistratibus prophanis magis quàm episcopis conveniat. Quæ res fortè quondam ex regibus nostris nonnullos impulit, ut proceres ac milites prophanos monasteriis præficerent, eisque monasteriorum opes fruendas largirentur. De quibus ita scribit Æmylius *libro 3. in Carolo Simplice.* Summi proceres prophani locupletissimorum cœnobiorum opes beneficio regum acceperant, ac monachis tantum in sumptum suppeditabant, quantum necessarius usus postulabat, ex iisque ipsi deligebant,

qui non *Abba* (nam id ſibi nomen velut ampliſſimum arrogabant) ſed *Decurio* vocitaretur. Per multas ætates is mos tenuerat, jam epiſcoporum jura invadebant. Simplex coacto concilio divitias pontificum ſanctas eſſe conſtituit. Cœnobiorum libertas ſanciri nondum poterat, quòd earum facultatibus Robertus magiſter equitum ac Ugo fratres militem alebant, ac jam cum factionis ſuæ hominibus ad occupandum regni jus enitebantur. *Idem lib.* 5. Cœnobiorum opes prophanis proceribus attributas in Francia, oſtendimus: Robertus Francus rex eum morem ſolvit. Henricus rex paternæ ſanctitatis ea in re fuit æmulus. Quamvis igitur beneficia eccleſiaſtica Marſilius non minus prophana eſſe cenſuerit, quàm quævis alia prædia, & reges Franciæ prophanis hominibus ea erogare non dubitaverint, tamen nec ratione, nec exemplis hujuſmodi jus Regaliorum tueri velim. Illud dicam quod *libro* 1. jam attigi, & cuivis mediocriter docto homini facilè me probaturum ſpero, in his Regalibus nihil eſſe, quòd à Chriſti apoſtolorumque doctrina, & veterum Eccleſiæ patrum canonibus & inſtitutis magis diſcrepet, quàm in pontificia beneficiorum collatione. Nam ſi ad priſcorum inſtitutorum normam omnia exigere velimus, nullum eſt in Gallia beneficium, nullum

Eccle-

Ecclesiæ ministerium, quod absque regis consensu cuiquam deferri possit. Constat enim secundum veteres canones, in eligendis Ecclesiæ ministris, non solùm cleri, sed etiam populi consensum maximè requiri: idque ab apostolis etiam ipsis observatum fuisse postea docebimus *libro* 5. Cùm igitur princeps non modò unus è populo, sed totius populi κορυφαῖος sit, in quem omne jus quod populus habet, aut potest habere, transfusum est, satis liquet veteribus canonibus hoc jus ei ablatum non esse. Adempta siquidem populo ob tumultus fortè ac seditiones eligendi facultate, magna ratio suadet, ut in principes populi ac magistratus, magis quàm in sacerdotes translata ea potestas intelligatur. Dixerit aliquis, principem jus omne quod clerus olim habebat hîc sibi vindicare, adeò ut nullum clero, antistitibusque suffragium relinquat. Quod utique perquam absurdum esse videtur. Nam etsi *nominationem* illam, qua principes velut ecclesiarum ac monasteriorum patroni, utuntur, de qua suo loco dicemus, tolerabilem esse fateantur plerique, quòd clero suum jus hîc salvum maneat: nulla tamen ratione fieri ajunt, ut plenum jus ministeria beneficiaque ecclesiastica deferendi principes habeant. Verùm admonuimus *lib.* 1. ordinationem, consecrationem ac proba-

tionem miniſtrorum Eccleſiæ, quæ olim cum beneficii collatione conjuncta erat, regem ſibi non arrogare, ſed antiſtitibus liberam omnino atque integram dimittere. Videant igitur antiſtites, ne ullos ordinent clericos abſolutè & ſine certa functione in eccleſia, ut concilio Chalcedonenſi præcipitur, cujus *libro* 1. meminimus: vel ne quenquam ordinent, qui miniſterio Eccleſiæ dignus non ſit, cui rex eum præficere voluerit. Hoc ſi facere in animum induxerint, nec paſſim quoſlibet canonibus eccleſiaſticis ſolvere, ut fieri hoc tempore ſolet, confirmare auſim hoc jus Regaliorum à *nominatione* illa, quæ fundatoribus patroniſque eccleſiarum recepto jure competit, non multum differre. Itaque meritò antiſtitibus, qui graviter eo nomine de regibus conqueruntur, objici poteſt vetus proverbium, Διασύπτες κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Ex jam dictis perſpicuum eſt, ſi vetuſtiſſimorum canonum atque inſtitutorum ratio habeatur, principem in omnia Eccleſiæ miniſteria atque beneficia plurimum juris & auctoritatis habere: tantum abeſt, ut jus Regaliorum, quo nunc utitur in quibuſdam tantum eccleſiis, nulla auctoritate aut ratione in mores perductum dici debeat. Poſteriora verò decreta Romanorum pontificum, item ſynodi eccleſiaſticæ, quantum regibus ac imperatori-

bus

bus hac in re tribuant, vel etiam ex Gratiani rhapſodia ſatis notum eſt, ex qua nos, quæ ſequuntur, excerpſimus. 63. *diſt.* Adrianus pontifex Romanus cum univerſa Synodo Romæ congregata, Carolo Magno jus conceſſit Romanum pontificem creandi, præterea ſtatuit, ut archiepiſcopi & epiſcopi per ſingulas provincias ab eo inveſtituram acciperent, utque aliter conſecrari non poſſent. *c. Adrianus. eadem diſtinct.* Nec verò iſta conceſſio, ut privilegium aliquod ex mera pontificis gratia & liberalitate profectum accipi debet, ſi vera ſunt, quæ antè diximus, ſed tanquam hominis ultrò bonam fidem agnoſcentis confeſſio. Leo pontifex Romanus cum toto clero ac Romano populo Othoni imperatori idem jus conceſſit. *capite, in ſynodo. eadem diſtinctione.* Concilium Toletanum XII. apertè decrevit, epiſcoporum creationem regii juris eſſe. *can. cùm longè. eadem diſtinctione.* Leo pontifex Romanus quadam epiſtola Lotharium & Ludovicum imperatores rogat, ut Reatinæ eccleſiæ gubernationem cuidam diacono concedant. *can. Reatina. ead. diſtinct.* Apud Gregorium mentio eſt cujuſdam monaſterii, quod in finibus erat Franciæ, præcipiturque ne abbas in eo abſque Regali proviſione conſtituatur. *can. hinc eſt.* 16. *quæſt.* I. Poſſem & alia quædam non

leviora his testimonia proferre: sed quia volumen illud Gratiani ita vulgò probatum est, ut pars juris pontificii hodiè habeatur, libenter feci, ut auctoritatibus ex eo sumptis uterer. Non sum autem nescius, quanta fuerit postea inter pontifices & imperatores quosdam de hujusmodi investituris contentio. Quod vel ex Æmylio rerum Gallicarum scriptore luculentissimo cognosci potest. Sic enim scribit *lib.* 5. Cùm bellum sacrum in Asia geritur, & in Europa summus pontificatus cum imperio Cæsaribusque decertabat, quod vetusta jam consuetudine Augusti scipionem sacrum, annulumque pastoralem episcopis cæterisque patribus dabant, eamque *sacrarum dignitatum vestituram juraque regia* appellabant, contendebantque illa Carolo Magno à pontifice maximo Adriano cum patritiatu, & à Leone cum imperio data penes se esse. Idem *eod. lib.* de Henrico imperatore loquens: Paschali necesse fuit caput hostis sui corona exornare, ac *jus sacrarum vestiturarum* fando illi permittere. Discessu Cæsaris pontifex habita synodo decretum vi factum induxit. Eodem libro *vesturæ ecclesiasticæ baculiq; sacri ac annuli dandi juri* cessit Augustus. Et legatus Romanus in gratiam consortionemque piorum recepit: & *jus litui dandi* ea ratione restituit, ut id privilegium foret, ac homini datum ad posteros

non

non valeret, nec exemplo haberetur. *Eodem libro.* Philippo primùm ac deinde Crasso regibus mirum est, quantum incrementi res sacræ ceperint. Imprimis abrogatum est jus Cæsaribus locupletissima sacerdotia, quibus videretur, dandi, quæ res multum virium illorum majestati detraxit in animis popularium. Causa imperatorum victa, indignatio tamen manebat & querela. Fuit etiam de ea re controversia non mediocris inter Philippum Pulchrum Francorum regem, & Bonifacium octavum: cujus meminit idem Æmylius *lib.* 8. Post tantas igitur tamque diutinas concertationes, hoc jus, quod *Regaliorum* appellatur, in sacra beneficia solùm retinuerunt reges nostri, & credibile est eos ita decidisse, ac veluti transegisse cum Romanis pontificibus, cùm totum obtinere quod petebant, ipsis non liceret. Certè illud jus concilio Lugdunensi primùm, cui Bonifacius octavus præfuit, *c. generali. de elect. in* 6. deinde Basiliensi probatum atque confirmatum est. *§. item quod dicto. de annat. in pragmatica.* De hoc autem jure melius erit fortassis pauca quædam obiter subjicere ad forensem usum necessaria, quamvis ea disputatio ab hujus libri argumento paulò alienior esse videatur. Ac imprimis sciendum est, hoc jus non solùm in distributione beneficiorum, sed

etiam *in perceptione fructuum* consistere. Nam princeps, quamdiu vacat episcopalis sedes, prædiorum omnium administrationem suscipit, ipsisque arbitrio suo utitur ac fruitur: idque existimant nonnulli ex *clientelarum*, seu, ut nunc loquimur, *feudorum lege* ortum esse, quod à vero non abhorret. Nec sanè multum refert, quomodo vacet Ecclesia episcopalis, an morte, an promotione ad aliud munus ecclesiasticum, aliisve modis, de quibus libro octavo tractavimus. De eo, qui in cardinalium Romanæ Ecclesiæ ordinem & collegium cooptatur, quæstio agitari solita est. Verùm ex iis, quæ scripsimus libro primo, satis apparet, Cardinalis Romani officium hujusmodi esse, ut alterius civitatis episcopo id exequi non liceat. *Panormitanus in cap. bonæ. de postulat. prælat.* Proinde is, qui ad eum dignitatis gradum provehitur, non immeritò dicitur episcopalem honorem amittere. Atque ita sæpe judicatum est *in curia centumvirali*, cujus propria ac peculiaris est de Regalibus cognitio. 1361. 20. *Novembris*. 1384. 2. *mensis Julij*. 1363. 20. *Januarij*. Ut autem vacare desinat episcopalis sedes, quædam requiruntur, quæ vulgari illa constitutione, cujus initium est, *Dum Episcopus*, disertè expressa sunt. Primùm enim novum antistititem ritè ac legitimè creatum lectumve esse

esse oportet. Deinde eum ut Regis clientem jurejurando in ipsius verba adactum esse, & literas regias jurisjurandi hujus solennis nomine apud præfecturam ratiociniorum receptas perscriptasque esse necesse est. Hoc amplius aliis literis opus est, quibus præfecti ratiociniorum, regio fundorum episcopalium dispensatori mandent, ut novum antistitem eisdem frui sinat. Nec antè desinit Rex jure suo uti, quàm administrator ille, seu dispensator hujusmodi literas acceperit. Et quia sæpenumero quæri solet, in quas episcopales ecclesias hoc jus Regaliorum rex sibi vindicet, apponam hîc catalogum, qui apud præfecturam ratiociniorum perscriptus reperitur, in hunc ferè modum: In tota provincia Senonensi, excepta diœcesi Antissiodorensi, Regalia locum habent: in provincia Rhemensi, excepta diœcesi Cameracensi: In provincia Bituricensi, Lemovicensi, Chathurcensi, Ruthenensi, Albiensi, Mimatensi: In provincia Turonensi, excepta Macloviensi, Venetensi, & aliis Britanniæ ecclesiis. In archiepiscopatu Burdegalensi solùm, non etiam in aliis ejusdem provinciæ. De Pictavensi, quia dubitabatur, præcepit rex, ut inquireretur, &c. In tota Normania, Regalia locum habent. Superest, ut ex præceptis Regaliorum singularibus quædam hîc per-

perstringamus. Nam omnia persequi non est hujus loci neque instituti nostri. Ac præcipua quidem eorum præceptorum ad vacantia beneficia pertinent, quæ Regaliorum jure rex distribuit, tantisper dum sedes episcopalis vacat. Quæritur enim quandiu vacantia judicari debeant, ut rex ea conferre possit: & an ea, quæ vacare cœperunt ob mortem, aut delictum, aut aliam hujusmodi causam ante Regaliorum inceptorum tempus, collato alicui beneficio, vacare desinant. Et receptum est, quamvis beneficium ante id tempus collatum sit à Romano pontifice, si tamen possessio nondum fuerit eo tempore apprehensa, liberum sit regi beneficium ut vacans, arbitrio suo conferre. Dupliciter enim hîc dicitur *vacare* beneficium.

Primò, cùm nemini ante tempus Regaliorum ita collatum est, ut jus aliquod adhuc ei quæsitum sit.

Secundò, cùm is cui fortè collatum est, non possidet: tametsi jure communi possessionis ratio haberi non soleat. Sive igitur utroque modo beneficium, sive altero tantùm vacet, collatio regis est jure singulari; idque Philippina constitutione nominatim cautum est.

Sed & quorundam opinio est, durante lite, quæ possessionis nomine mota est sine fraude, adhuc vacare beneficium, donec vin-

vindiciæ alterutri adjudicatæ fuerint, quamvis fortè quis corpore incumbat poſſeſſioni.

Secundùm quam opinionem judicatum eſt anno 1387. die 18. Januarij. Idemq; dicendum putant aliqui, etſi quis per procuratorem tantùm poſſeſſionem beneficii adeptus fuerit. Quia conſtitutio Philippina veram requirit poſſeſſionem, nec ullam juris fictionem admittit. Sed hæc ſententia ſcrupulo non caret, ut aliàs demonſtraturi ſumus.

Adde quod ſi quis in canonicorum collegium lectus & cooptatus ſit, receptio & in poſſeſſionem inductio, quæ ab eodem collegio peti ſolet, adeò neceſſaria eſt, ut de ea re collegium appellaſſe, & omnem diligentiam adhibuiſſe non ſufficiat, ut judicatum eſt anno 1380. die verò 27. Novemb.

Aliud jus ſingulare in Regalibus repéritur, quia pendente lite poſſeſſio, quam *ſtatum* vocant, interim regia liberalitate ſubnixo adjudicari, nec adverſarius rem controverſam ſequeſtrari poſtulans audiri conſuevit. Quinimo ſi triennii continui poſſeſſionem alleget, ne hac quidem præſcriptione regis beneficiarius ſummovebitur, cui ſola triginta annorum exceptio obſtare poterit, ut Ludovici XII. conſtitutione ſancitum eſt. Sed vereor ne cancellos, quos mihi ipſe circundedi, jam nimium

mium

mium egredi videar. Itaque finem hic facio, reliqua paulò commodius suis quæque locis explicaturus.

LIBER QVARTVS QVIBVS POSSINT BENEFICIA CONFERRI.

ARGVMENTVM.

SEquens locus est de personis, quibus beneficia possunt distribui, quo nullus est in tota hac disputatione tractatu dignior. Non enim Isocrati assentimur, qui ad Nicoclem scribens ait: Non sicut sacerdotium, ita & regnum cujusvis hominis esse, cùm in his beneficiis conferendis, morum, eruditionis, ætatis, natalium, conjugii, aliarumq; rerum hujusmodi maximè sit habenda ratio, ne parùm idonei ad honores ecclesiasticos promoveantur. De quibus sigillatim in hoc libro disserere, & à moribus promovendorum exordiri instituimus.

CAP. I.

Quibus præditum moribus, & à quibus vitiis

alie-

alienum eſſe eum oporteat, cui beneficium confertur.

IN eum qui ordinandus eſt, & ad ſacrum miniſterium promovendus, ſic inquirendum eſſe canones præcipiunt, ut morum & vitæ ante actæ potiſſimùm habeatur ratio. *can. cùm in cunctis. de electionib. c. ſi quis viduam.* 50. *diſtin. c. qui in aliquo.* 51. *diſtin. ca. priſcis.* 55. *diſt.* Nam ſicut conſtitutio imperatoria magiſtros & profeſſores artium primùm vult excellere moribus, deinde facundia, *l. magiſtros. C. de profeſſoribus & medicis.* ita à ſacerdote, morum gravitatem & honeſtatem præcipuè efflagitamus. Scitum etenim illud eſt: *Quales in rebuspubl. principes ſunt, tales & reliquos ſolere eſſe cives.* Quod & ad Eccleſiæ præfectos atque miniſtros pertinere dubium minimè eſt. Quomodo enim poteſt, inquit Divus ille Hieronymus, præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum ſimile corruit? Aut qua libertate peccantem corripere poteſt, cùm tacitus ipſe ſibi reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe quæ corripit? *cap. ult.* 25. *diſtinct.* Verùm & aliam rationem affert Juſtinianus noſter *novella* 123. Si hi, inquit, quorum munus eſt orare pro populo,

indi-

indigni ministerio DEI inventi fuerint, quomodo pro populi delictis placare DEUM poterunt? *49. distinctione, in principio.* Et constat hunc morem jam inde ab initio fuisse in Ecclesia observatum, ut nemo ad sacerdotium seu ministerium Ecclesiæ reciperetur, nisi publicè in ejus mores inquisitione facta. Quod vel Lamprid. testatur *in Alex. Severo* his verbis: Ubi aliquis voluisset vel rectores provinciis dare, vel præpositos facere, vel procuratores, id est, *rationales*, ordinare, nomina eorum præponebat, hortans populum, ut si quis quid haberet criminis probaret manifestis rebus, si non probasset, subiret pœnam capitis. Dicebatque grave esse, cùm id Christiani & Judæi facerent in ordinandis sacerdotibus, non fieri in provinciarum rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita. Ob quæ autem vitia arceatur quis à sacro illo ministerio, Paulus ipse non uno in loco docet ac demonstrat. 1. *ad Timoth. cap.* 3. *ad Titum. cap.* 1. Ex quo ferè sumpta sunt ea, quæ diffusissimè tractantur à Gratiano, *à* 25. *distinct. ad* 50. *suorum collectaneorum.* Ait enim Paulus, eum eligi episcopum seu presbyterum debere, qui sit νηφάλιος, id est, vigilans, σώφρων, id est, sobrius, κόσμιος, id est, modestus, φιλόξενος, id est, hospitalis, μὴ πάροινος, id est, non

vino

vino deditus, μὴ πλήκτης, id est, non percussor, μὴ αἰσχροκερδὴς, id est, non turpis lucri cupidus, ἄμαχος, id est, à pugna & contentione alienus, ἀφιλάργυρος, id est, pecuniæ non avidus; μὴ αὐθαδὴς, id est, non superbus nec præfractus, μὴ ὀργιλὸς, id est, non iracundus, φιλάγαθος, id est, bonarum rerum studiosus, δίκαιος, id est, justus, ὅσιος, id est pius sive sanctus, ἐγκρατὴς, id est, temperans. Hoc autem ita accipi debet, non ut episcopus is demum eligatur, in quo nihil horum vitiorum penitus insit: res enim contra naturam penè est (inquit Hieronymus) sine peccato aliquem esse; sed egregium & animi dotibus virtutibusque præcellentem multitudini esse oportet, ut ejus comparatione (quod idem ait) cæteri grex dicantur. *cap. unum. 25. distin.* Maximè verò illud cavendum est, ne quid accusatione judiciali criminatione que dignum ab eo perpetratum sit. Quod satis ostendit Paulus cùm ait eum ἀνέγκλητον, aut quod idem est, ἀνεπίληπτον esse debere. Et quanquam Paulus in eo loco de episcopis loquitur, tamen de cæteris omnibus presbyteris dubium non est, quin ea verba accipi debeant, cùm eo tempore iidem & presbyteri, & episcopi appellarentur, ut Chrysostomus & Hieronymus aiunt. De diaconis verò seu ministris ecclesiarum, qui presbyteri non-
 dum

dum creati sunt, paulò post ita loquitur Paulus, ut facilè appareat, eum non minorem vitæ integritatem puritatemque ab illis, quàm à presbyteris exigere. Hinc à nostris traditum est, ob crimen hæreseos, *cap. odit.*1. *quæst.*1. schismatis, *cap. inter hæresim.*24. *quæst.*3. ambitus, *l. si quemquam. C. de episcopis. cap. nobis. de simon. cap. cùm clerici. de pact.* majestatis, *cap. fœlicis. de pœnis. in 6.* sacrilegii, *cap. venerabilem. de elect.* falsi, *cap. ad falsariorum. de crimin. fals.* perjurii, *cap. querelam. de jurejuran.* homicidii, *cap. accedens. de accusat. cap. ad aures. de ætate & qualitate. cap. ultim. de tempor. ordin.* & alia hujusmodi crimina hominem beneficii incapacem reddi. Et observandi hîc sunt canones atque constitutiones, quæ causas continent, propter quas amittitur beneficium, de quibus postea aliquando plenius disseremus. Nam ob easdem causas multò magis beneficium adipisci quis prohibebitur. *cap. ultim.* 15. *quæst.* 1. *cap. super his. de accusat.* Adde supradictis eum cui nota aliqua infamiæ inusta est, & cujus apud bonos & graves viros gravata est existimatio, beneficium consequi non posse. *c. laici.*33. *distin. cap. ult. de furt.* Quod & in eo locum habet, qui reus alicujus delicti postulatus est, quamvis fortè damnatus nondum sit. *c. ultim. de testi. c. omnipotens. de accusa.* Idem de eo est dicendum,

cui

cui vel ſacra communione, vel officio miniſterioque ſuo interdictum eſt. *ca. poſtulatis. de cler. excommu. ca. cum bonæ. de ætate & qualit. ca. cùm dilectus. de conſuet.* Hæc autem omnia ſic accipienda ſunt, niſi veniam reſtitutionemque impetraverit beneficiarius vel à ſummo pontifice, cujus pleniſſima eſt in hac re poteſtas ac libertas: vel ab alio inferiore epiſcopo, cui interdum & gratiam canonis facere permittitur. *c. 2. de cler. non ord. miniſt. c. 2. de cler. pug. in duel. ubi not.*

CAP. II.

Quarum literarum atque linguarum cognitione inſtructus debeat eſſe beneficiarius.

IMperitis literarum beneficia conferenda non eſſe certi juris eſt. *c. illiteratos. 36. diſtin. c. pœnitentes. 55. diſtin. c. cùm in cunctis. de elect. c. ult. de temp. ord. in 6.* adeò ut irrita cenſeatur hujuſmodi collatio authore Innocentio, quem & Felinus ſequitur: *Innocent. in c. cum noſtris. de conc. præb. Feli. in c. per tuas. de ſimon.* Proinde ſi quis fortè literarum ignarus ad ſacrum miniſterium obrepſiſſe deprehendatur, is confeſtim ab eo remo-

vendus eſt. *cap.ult. de æta. & qual.* Nam ſi laicis prophaniſque hominibus doctrina neceſſaria eſt, in iis profectò qui cæteris præſunt, & ſe doctores aliorum profitentur, intolerabilis eſt, nec ullam veniam meretur inſcitia. *cap. ſi in laicis.* 38. *diſtin.* Hinc legitur *Oſeæ.* 4. *cap.* Quia tu ſcientiam repuliſti, ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi. *cap. omnes.* 38. *diſtin. cap. niſi cùm pridem. de renunt.* Et *Malach.*2. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam & legem exquirunt de ore ejus. *c. ſit rector.*43. *diſtin.* Quibus locis admonentur ſacerdotes, ut ignorantiam veluti peſtem quandam, ut ait Iſidorus, & ut legitur in concilio Toletano, matrem cunctorum errorum à ſe abjiciant, *c. ideò.* 37. *diſtin. c.*1.38. *diſtin.* Sacerdotis enim partes ſunt, non ſolùm docere verbum DEI, ſed etiam contradicentes refellere, ac ut Paulus ad Titum ſcribit, *cap.*1. ἐπιστομίζειν. Et rationem omni poſcenti de fide ſua eos reddere jubet Petrus. 1.*Pet. cap.*3. Quæ omnia abſque doctrina & eruditione præſtari non poſſunt. *can. qui eccleſiaſticis.* 36. *diſtin.* periculum ſiquidem eſt, ne ſi cœcus cœco dux fuerit, ambo in foveam cadant. *can. ideò.* 37. *diſtin. can. quæ ipſis.* 38. *diſt. cap. cùm ſit. de ætate & qualit.* Verùm ad hanc eruditionem ſibi parandam ſtudio, labore, vigiliis, meditatione opus. Cujus rei quodnam locupletius

tius teſtimonium eſſe poteſt, quàm quod Paulus ad pedes Gamalielis legem & prophetas ſe didiciſſe teſtatur? *Actorum.* 22. quodque Timotheum ac Titum ad ſtudium & lectionem tantopere hortatur & ſtimulat? 1. *ad Timotheum.* 4. *ad Titum. cap.* 1. 38. *diſtin. can.* 1. Qua ratione conſtitutum eſt, ut beneficiarius ſtudiorum cauſa abſens, integros ſui beneficii fructus percipiat. *cap.* 2. *de privilegiis. in* 6. Nec nos movere debet, quòd noſtræ religionis Coryphæi literas non didicerint, cùm omnia SpiritusSanctus ipſis ſuggereret, ut ait Hieronymus, eſſentque ut loquitur Eſaias *cap.* 54. *Theodidacti.* Nec verò *ſacras* tantùm *literas,* id eſt, vetus & novum teſtamentum intelligere ſacerdotem oportet, ſed *canones* quoque, qui dogmata & diſciplinam eccleſiaſticam continent, noſſe debet. *can. nulli.* 38. *diſtin.* ac præſertim epiſcopus, cui ad dirimendas de matrimoniis aliiſque hujuſmodi negotiis controverſias, canonici juris ſcientia perquam neceſſaria eſt. *cap.* 1. *de conſang. ubi not.* Alia cauſa videtur eſſe *juris civilis,* cujus ſtudium beneficiariis quibuſdam Honorius tertius pontifex interdixit. *cap. ſuper ſpecula. ne cler. vel mon.* His etenim opprobrium eſt, inquit Juſtinian. ſi peritos ſe velint oſtendere forenſium diſceptationum. *l. repetita. C. de epiſc.* Si tamen jus civile ſacerdos velit legere,

non ut in foro verſetur, & cauſas agat, ſed ut ex illo æquitatis juſtitiæque uberrimo fonte aliquid hauriat ac deguſtet, quod ad profeſſionem ſuam conferat, minimè id improbandum reor: nam ut de illo doctrinarum orbe taceam, qui à Græcis ἐγκυκλοπαιδεία dicitur, jus canonicum ſive pontificium, ſaltem id, quo nunc utimur, magna ex parte cum jure civili conjunctum eſt, ut abſque eo commodè tractari nequeat. Quæ ratio fortaſſis movit Alexandrum cum tota ſynodo Lugdunenſi, ut non modò Juris civilis ſtudium permitteret beneficiariis, ſed vacationes quoque & immunitates ſtudioſis largiretur. *cap.2. de privileg. in 6.* De Honorio ſanè nobis affirmare religio eſt, quod juris pontificii interpres Goffredus Beneventanus in literas retulit, ignorantiam juris in pontifice notans, nempe Honorium non aliter ac Vulpem feciſſe, quæ cùm uvas proceræ cujuſdam vitis decerpere fruſtrà diu conata eſſet, tandem eas contempſit ac damnavit, quòd ſibi acerbiores viderentur. Alluſit opinor ad illud Gabriæ poëtæ Græci tetraſtichum:

Κερδὼ βότρυν, βλέπουσα μακρᾶς ἀμπέλου,
Πρὸς ὕψος ἧρτο, καὶ κάμουσα πολλάκις,
Ἑλεῖν, ἀπεῖπε, πρὸς δ' ἑαυτὴν ταῦτ' ἔφη·
Μὴ κάμνε, ῥαγὲς ὀμφακίζουσι μάλα.

Verùm de his jam plus ſatis. Studium *medicinæ*, ſeu ut loquuntur, *phyſicæ*, eâdem

Honorii conſtitutione non aliter ac jus civile prohibitum eſt. Nam medicos rudi illo ſeculo phyſicos fuiſſe appellatos, multis teſtimoniis argumentiſque compertum habemus. *cap. ad aures. de ætat. & qualit.* Videndum tamen eſt meo judicio, quorſum hoc medicinæ ſtudium amplectantur, ut de jure civili diximus. Quod enim præfatur Honorius de amplificando theologiæ ſtudio, ſatis oſtendit conſtitutionem de his accipiendam non eſſe, qui eo conſilio ſtudent medicinæ, ut theologiam commodius ac fœlicius tum diſcere, tum docere queant. Conſtat enim plurimum commodi atque ornamenti ex medicina, ſicut & ex reliqua Philoſophia, theologiæ ſtudio accedere poſſe. Ut mittam quod Galenus doctrinam anatomicam theologiæ initium eſſe ſcribit, & aditum ad agnitionem DEI. Id quod ſatis probaſſe videtur ſynodus Baſilienſis, quæ profeſſores medicinæ à ſacris beneficiis minimè arcendos eſſe voluit. *tit. de collat. §. inſuper. in pragm.* Ac ut ſummatim omnia complectar, nulla eſt liberalium diſciplinarum, quamvis fortè ethnicorum libris contineatur, quæ ſacerdoti admodum utilis ac neceſſaria non ſit, ſi modum in ea re adhibeat, & ad eum de quo jam dixi, ſcopum ſtudia ſua conferat. *can. turbat. 37. diſtin.* Qua de re Baſilius Magnus in homilia,

lia, cui titulus eſt, *De utilitate capienda ex Gentilium authorum libris,* copioſiſſimè diſſerit. Nec aliter veteres illos patres ſenſiſſe veriſimile eſt in ſynodo Carthagin. cùm epiſcopo præcipiunt, ne gentilium libros legat. *can.1. 37. diſtin.* niſi quis eorum nimiæ ſimplicitati, ne dicam ſuperſtitioni id adſcribere malit. Paulus epiſcopum διδακτικὸν eſſe vult, id eſt, aptum idoneumque ad docendum: id enim eſt epiſcopi munus præcipuum. *cap. inter cætera. de offic. ordin.* At docere & explicare commodè non poteſt, qui in veterum authorum lectione diu verſatus, magnam ac variam doctrinam ſibi non comparaverit. Quamobrem Julianus imperator, qui dictus eſt *Apoſtata,* quòd à religione Chriſtiana defeciſſet ad hellenismum, ſcholas Grammaticorum, Rhetorum ac Philoſophorum, Chriſtianis, quos *Galilæos* vocabat, interdixit, futurum ſperans, ut abſque liberali eruditione religionem tueri ſuam non poſſent. Author eſt Ammianus Marcellinus *lib. 22. & 25.* Et Theodoritus *eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 3.* his eum verbis uſum fuiſſe refert: *Propriis pennis configimur, ex noſtris enim libris arma capiunt, quibus in bello adverſus nos utantur.* Vide eundem *lib. 4. ca. 29. & Tripar. hiſtor. lib. 6. c. 17.* De peregrinis linguis, quibus theologiæ fontes continentur, extat Clementis V. conſtitutio, in concilio Vien-

Viennensi edita, quæ nemini non juris pontificii studioso hodie nota est. *clem.2. de mag.* Et Augustinus in quadam epist. Ut veterum, inquit, librorum fides examinanda est, ita novorum veritas græci sermonis normam desiderat. *c. at veterum. 9. distin.* De libris ethnicorum pulchrè loquitur Beda: cujus verba hîc subjecimus: Turbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis sæcularibus libris omnibus modis existimat prohibendos, in quibus si qua inventa sunt utilia, quasi sua sumere licet, alioqui Moses & Daniel sapientia & literis Ægyptiorumque Chaldæorumque non paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones simul & delitias horrebant. Nec etiam ipse magister gentium aliquot versus poëtarum suis vel scripturis vel dictis indidisset. *ca. turbat. 37. dist.* Sed, ut jam admonui, etiam atque etiam videndum est, ne hujusmodi Sirenes ab instituto itinere nos avertant, & τὸ πάρεργον, ut est in proverbio, ἔργον fiat. Si quis (inquit Hieronymus, enarrans epistolam ad Titum) artem noverit grammaticam vel dialecticam, ut rectè loquendi rationem habeat, & inter falsa & vera dijudicet, non improbamus. *can. si quis artem. 37. distin.* Idem alibi, Nonne vobis videtur in vanitate sensus & obscuritate mentis ingredi, qui diebus

ac noctibus in dialectica arte torquetur? &c. *can. nonne. 37. distin.* Et Gratianus refert à Gregorio quendam episcopum reprehensum fuisse, non quia sæculares, ut vocant, literas didicerat, sed quia contra episcopale officium, pro lectione evangelica grammaticam populo exponebat. *c. turbat. 37. distin.* Quæ hactenus à nobis dicta sunt de beneficiariorum eruditione, ea de episcopis accipi volumus, & cæteris animarum curatoribus, quorum munus in docendo consistit. Nam cæteri clerici ordinum inferiorum, puta, lectores, aut cantores, quamvis literarum erpertes esse non debeant, ut scribit Justin. *Novel. 6. & 123.* eorum tamen inscitia non adeò ecclesiæ perniciosa est, toleraturque in eis qualiscunque literatura, modò ut psallendi ac legendi periti sint, aut aliàs ad munus suum obeundum instructi. *not. in d. c. cùm in cunctis. & in d. c. illiteratos.* At enim nimium severi censores ac rigidi plerisque fortassis videbimur, qui rerum omnium tam humanarum, quàm divinarum scientiam à sacerdote exigamus, cùm vel in una aliqua arte ac disciplina excellere difficillimum fit. Sed quid mirum nos in theologo ac sacerdote idem requirere, quod in oratore Cicero, in architecto Vitruvius? Est enim artium omnium ut præstantissima, ita longè operosissima ac periculosissima,

ma, quæ ad curam animarum pertinet. *c. ante. 40. diſtin. c. cùm ſit. de ætа. & qualit.* Nec verò perfectam illam omnibuſque numeris abſolutam rerum cognitionem, quæ nuſquam fortaſſis reperitur, ita deſidero, ut non hîc mediocritatem amplectendam eſſe cenſeam, & nos homines eſſe, id eſt, in magna caligine & rerum ignoratione verſari, oblivifcar. In his enim tenebris beneficio ſacroque miniſterio dignus is judicari poteſt, qui mediocrem earum rerum, de quibus diximus, ſcientiam eſt aſſecutus, quique talis eſt, quales vulgò homines eruditos appellare ſolemus. *c. cùm nobis olim. de elect. c. niſi cum pridem. §. pro defectu. de renun. l. ſciendum. ff. de ædil. edict.* Nec diſcrepat ab hac ſententia, quod de ſuo architecto ſcribit Vitruvius in hunc modum: Non debet, nec poteſt architectus eſſe grammaticus, ut Ariſtarchus, ſed non agrammatos: nec muſicus ut Ariſtoxenus, ſed nec amuſos: nec pictor ut Apelles, ſed graphidos non imperitus: nec plaſtes quemadmodum Myron ſeu Polycletus, ſed rationis plaſticæ non ignarus: nec medicus ùt Hippocrates, ſed non aniatrologetos, nec in cæteris doctrinis ſingulariter excellens, ſed in his non imperitus, &c. Verùm ad hanc perfectæ eruditionis ideam reſpicere debet is qui alium ordinat, & beneficium ei confert: ac eò dignio-

digniorem existimare, quo propius ad eam perfectionem accesserit. Nec enim ullà certa regulâ aut constitutione id definiri potest, sed ejus arbitrio tanquam viri boni ac prudentis id committitur, ut magnitudine muneris seu ministerii perpensa, cæterisque circunstantiis omnibus diligenter consideratis, de doctrina & eruditione judicium faciat. Et si qui sint à studio literarum penitùs alieni, & patinis magis quàm paginis incumbentes, cujusmodi nostra fert ætas quamplurimos, quod utinam verè ne dicerem, eos ceu pestem quandam aversetur, nec ad ullum beneficium ministeriumve admittat. *gloss. pragm. tit. de elect. §. deinde.* Hæc autem eò libentius hîc explanare volui popularitec quidem, & crassa, ut ajunt, Minerva, sed nisi fallor utiliter, quòd vulgaris illa scientiæ divisio in *eminentem, mediocrem, & sufficientem* parum commodè ac eruditè ab interpretibus tradita tractataque nobis videatur. *not. in d. c. cùm in cunctis. de electionibus.*

CAP. III.

An ob vitium corporis à sacro ministerio beneficioque repelli quis debeat.

Cùm

CUm quæritur an ob vitium aliquod corporis debeat quis repelli à ſacerdotio, multum refert an quis hoc malo ſe affecerit, afficiendumve curaverit, an violentia, aut natura id ipſi contigerit: & hi caſus diſtinguendi atque ſeparandi ſunt. Quod ad primum attinet, præcipiunt canones apoſtolorum. *ca.* 21. ut ἀκροτηριάζων, id eſt, ut vulgò interpretantur, qui ſibi ipſi virilia amputavit, clericus minimè efficiatur, quod ſui ipſius homicida ſit, & inimicus creationi DEI. *c. ſi quis abſciderit. can. hi qui. c. ſi quis pro ægritudine.* 55. *diſtin. cap. ſignificavit. de corpor. vit.* Nam is neque virorum neque mulierum numero habendus eſſe videtur, ut olim Romæ in cauſa Genutii cujuſdam decretum fuit, cujus meminit Valerius *lib.* 7. *cap.* 7. Eademque cauſa ejus eſt, qui ſponte digitum aliudve membrum hujuſmodi ſibi abſciderit, tanquam inimicus creaturæ DEI, ut diximus, *can. qui partem.* 55. *diſtin.* Quod Ammonio monacho quondam accidiſſe ferunt. *hiſtor. Tripart. lib.* 8. qui aurem dexteram ſibi amputavit, ne epiſcopus ordinaretur. Nam verbi ἀκροτηριάζων quo canon utitur, latior videtur eſſe ſignificatio, quàm ut de virilium amputatione tantum intelligatur. Excuſatur ſanè is qui valetudinis cauſa ſecari ſe à medicis paſſus eſt. Nam quamvis id conſultò factum fuerit, nec abſo-

absoluta fuerit hæc necessitas, tamen valetudinis ratio & instans periculum, quod vitare voluit, veniam meretur. *can. si quis à medicis. 55. distin. c. ex parte. de corpor. vit.* Si quis autem superstitione, vel impatientia libidinis ductus, aut malæ alicujus suspicionis vitandæ causa seipsum castraverit, ut quondam Origenes fecisse traditur ab Eusebio *lib.6. eccles. histor.* & alius quidam nomine Leontius, cujus apud Theod. mentio est, *lib.2.* si quis inquam, sibi ob hujusmodi causam genitalia exciderit, sacro ministerio indignus judicatur. *c. hi qui. 55. distin.* Grati sunt enim DEO eunuchi quos castravit voluntas, non necessitas, ut inquit Hieronym. *can. qui sitit. 33. quæst. 5.* Sed de his jam satis: ad eos qui non sponte & consultò mutilati sunt veniamus. Si quis igitur per vim à barbaris ac latronibus puta, eunuchus factus est, aut ita natus, is ordinari non prohibetur, ut habet vicesimus canon apostolorum, & canon primus Nicenæ synodi. *can. eunuchus. 55. distinct. cap. ex parte. de corpor. vit.* Proinde Dorotheum Antiochiæ episcopum fuisse scribit Euseb. *lib.7. eccles. histor. c.28.* quamvis natus eunuchus esset. Idem dicendum est, etsi casu aliquo fortuito id acciderit. *c. præcepta. 55. distin.* Si quis tamen aliquod membrum, aut partem corporis amiserit, quæ ad ministerium functionemque

que eccelesiasticam necessaria sit, tametsi casu & sine culpa sua, is ordinari prohibetur, non quia læso corpore est, inquit canon apostol. 77. sed ne ministerium ecclesiasticum impediatur. Quod si fortè claudicet tantùm, vel oculo defectus sit, sed ita ut munus suum exequi nihilominus valeat, canones eum non arcent à ministerio. Non enim, ut inquit *canon 76. apostol.* mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ. Posterioribus tamen decretis pontificum ministerio excluditur altero carens oculo, aut aliter læsus, si ea res magnam ei deformitatem afferat. *c. si evangelica. 55. distin. c. presbyterum. de cler. ægrot.* Quod ex cacozelia quadam legis Mosaicæ provectum videri potest. *Levit. 21. c. usque adeò. 33. distin.* utcunque eam legem Theologi allegoricè interpretentur, *canone, Hinc etenim. 49. distin.*

CAP. IV.

De Morbis corporis, qui hominem ministerij beneficiique ecclesiastici incapacem reddunt, item qui dicantur

energu-

energumeni & engastrimythi in jure pontificio.

QUisquis gravi morbo laborat, ut ad sacrum munus obeundum non sit idoneus, is beneficii capax non censetur, quamvis non eruditio, nec morum probitas, nec aliæ dotes animi in eo desiderentur. *cap. cùm inter canonicos. de elect.* Quid enim si morbo comitiali corripiatur, quem Græci ἐπιληψίαν vocant? Nàm qui subitò concidit, cujus ex ore spumæ moventur, ut inquit Celsus, cùm membrorum ac nervorum distentione, is ad rem divinam in Ecclesia faciendam utilis judicandus non est. *c. communiter. 33. distin.* Idemque de aliis hujusmodi morbis est statuendum, tametsi eum qui jam ordinatus promotusque est, non dejiciant. *tit. de cler. ægrot.* Maniaci autem, ac fanatici, qui à cacodæmone vexari existimantur, quin ad hunc locum pertineant, minimè dubito, quamvis Ulpiano is morbus animi, magis quàm corporis esse videatur. *l. 1. de ædil. edict.* Nam & hi à sacerdotio repelluntur veteribus canonibus. 78. *c. apost. c. maritum. c. communiter. c. clerici. c. usq; adeò. 33. distin.* Et animadvertendum est variis nominibus eos appellari solere: dicuntur enim *energumeni,*

gumeni, quasi lunatici, ut quidam interpretantur: de quibus sic statuit Synodus Carthagin. IV. Ut exorcistæ energumenis manus imponant, ut energumeni pavimenta domorum DEI verrant, ut energumenis assidentibus in domo DEI, victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur. *c. exorcista.* 23. *distin. c. omni die. de consec. distin.* 5. Vocantur & ἐγγαστρίμυθοι, cujus vocis mentio est apud Aristophanem, quasi dicas ventriloqui. Sic enim eos Latinè vocat August. *c. illud.* 26. *quæst.* 2. qui *spiritum pythonem* habere dicuntur. *Act.* 16. *c.* quòd malus quispiam genius (immotis nempè labiis) ipsorum in ventre inclusus loqui credatur.

CAP. V.

Eos qui ex justis nuptiis procreati non sunt, ad ministerium ac beneficium ecclesiasticum admitti non debere, & qua ratione id constitutum sit.

QUi ex justis legitimisque nuptiis procreati non sunt, cujusmodi sunt spurii

 seu

ſeu nothi, & quos *naturales* appellamus, ii ad miniſterium eccleſiaſticum admitti prohibentur. *56. diſtin. & ca.*1. *de filiis presbyter.* Sunt qui authoritate legis Moſaicæ id confirmare nitantur, propterea quòd in Deuteronomio ſcriptum ſit. ca. 23. *Non ingredietur Manſer, id eſt, ex ſcorto natus, in Eccleſiam Domini.* Sed viri eruditi *ingredi eccleſiam Domini* interpretantur, *habere commercium cum populò DEI*, & *habere jus ducendi Iſraëlitidem.* Quare ad rem ille locus non multum pèrtinet. Ratio autem hujus prohibitionis triplex affertur: Una, eſt metus incontinentiæ paternæ: quoniam ſæpe accidit, ut mores patris ſectetur filius, ſitque non corporis tantùm paterni, ſed etiam animi quædam imago. Hinc illud tritum apud Græcos proverbium, κακȣ̃ κόρακος κακὸν ὠόν. *can. ſi gens Anglorum.* 56. *diſtin.* Fortes enim creantur fortibus, &c. Hûc pertinet quod Honorius in quadam conſtitutione de filiis eorum, qui perduellionis rei ſunt, loquens, ſcriptum reliquit: paterno deberent perire ſupplicio, in quibus paterni, hoc eſt, hæreditarii criminis exempla metuuntur. *l. quisquis. C. ad l. Jul. majeſt.* Quod ſi quis mihi aut Herculem ex adulterio natum objiciat, cujus maximè virtus enituit, aut eos pontifices, quos Damaſus apud Gratianum recenſet. *ca. Oſius.* 56. *diſtin.* aut ſi qui ſint alii ſimiles,

quibus

quibus arte benigna, & meliore luto finxit præcordia Titan. Huic reſpondeo ex Theophraſti ſententia, quæ raro accidunt, ea contemni à legiſlatoribus. *l. jura. ff. de legibus.* Altera prohibitionis ratio eſt, ut hoc etiam pœnæ genere plectatur ac vindicetur crimen paternum, quamvis nihil admiſerint filii, & revera alieno laborent vitio. *l. ſpurij. ff. de decurio. l. legem. C. de natur. lib. c. naſci. 56. diſtin.* Nam verum eſt quod ſcribit Paulus Jureconſultus. *l. iſti quidem. ff. de eo quod met. cau.* tantum eſſe affectum patris in filium, ut pœnâ moleſtiaque filii magis quàm ſuâ terreatur & excrucietur. Qua ratione inductum eſt, ut libera non ſit cum filiis naturalibus teſtamenti factio, nec poſſit eis pater quantum voluerit, relinquere. *l. ultim. C. de natur. lib.* Unde ob crimen perduellionis, filii quanquam inſontes & nulli affines culpæ, puniuntur. *dict. leg. quiſquis.* Qua de re ſic loquitur Cicero in quadam ad Brutum epiſtola: Nec verò me fugit, quàm ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præclarè legibus comparatum eſt, ut charitas liberorum amiciores parentes Reipubl. redderet. Et alibi: Illud videtur eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna pervenit, ſed id & antiquum eſt, & omnium civitatum. Huic non diſſimile eſt, quod ſtatuit Conſtanti-

nus, de muliere, quæ ſe proprio ſervo junxit, nempe ut filii, quos ex ea conjunctione habuerit, exuti omnibus dignitatis inſignibus, in nuda maneant libertate. *C. de mul. quæ ſe prop. ſerv.* Tertia ratio eſt, eorum qui ita nati ſunt, probrum quoddam & ignominia, ob quam indigni tanto munere judicantur. Nam etſi prætoris edicto notati non ſint, nec inter infames habiti, tamen ea eſt ferè hominum de ipſis opinio, is contemptus, ut non immeritò macula quapiam aſperſi quibuſdam videantur. Azo *in ſumma, C. tit. ex quibus cauſ. irrog. infa. argum. dict. c. ſi gens Anglorum.* Cujus rei argumentum illud eſt, quod nemo eſt quin tali appellatione ut turpi ac contumelioſa offendatur, receptumque eſt eo nomine actionem injuriarum competere. *l. 3. ubi not. ff. de libe. & poſthum.* Itaque quamvis ſpuriis jure civili Rempubl. capeſſere liceat, præſertim ſi neceſſitas, & hominum penuria id flagitet, *l. generaliter. l. ſpurij. ff. de decurion.* tamen alia cauſa eſt ſacri hujus miniſterii, quod publicis omnibus civilibuſque muneribus longè præſtat. Nam & Ariſtot. *lib. 7. polit.* cenſet viliores humilioreſque perſonas ad ſacerdotium admitti non debere propter honorem qui DEO & religioni à civibus eſt impendendus. Id enim majeſtati DEI indulgetur (ut verbis Pauli Jureconſulti utar) cujus

ſacris

ſacris vacare ſacerdotes oportet. *l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de recept. arbitr.* Non me movet, quod à quibuſdam dicitur ſpurii nomen apud veteres ignominioſùm non fuiſſe, cùm Homerus *lib. Iliad.* 8. Teucrum alloquens, eumque laudibus extollens, νόθον nihilominus appellet:

Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίσατο, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

Sed ne Euripidis verſus ab hac ſententia nos dimovere poſſunt, quibus oſtendere nititur legitimis liberis nothos inferiores non eſſe: ita namque ſcribit *in Antigone*

Ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.

Et *in Euriſtheo*:

Μάτην δὲ θνητοὶ τοὺς νόθους φεύγουσ' ἄρα
Παῖδας φυτεύειν, ὃς γὰρ ἂν χρηστὸς φύῃ,
Οὐ τοὔνομ' αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθείρει.

Et *in Andromeda.*

Ἐγὼ δὲ παῖδας οὐκ ἐῶ νόθους λαβεῖν.
Τῶν γνησίων γὰρ οὐδὲν ὄντες ἐνδεεῖς
Νόμῳ νοσοῦσιν, &c.

Non enim veterum hîc Græcorum mores reſpicimus, apud quos non ita magno in pretio pudicitia fuit, ſed noſtros Romanorumque tantùm, qui nihil antiquius caſtitate & pudicitia unquam habuerunt. Cùm igitur hæc ita ſe habeant, ponendum eſt, & pro certa firmaque regula conſtituendum, eum qui ex juſto matrimonio editus

non eſt, nullum beneficium conſequi poſſe. *ca. cùm in cunctis. ca. innotuit. de elect. cap.* 1. *de fil. presbyt.* Idque potiſſimum in ſacerdotum filiis locum habet, cùm ne filii quidem eorum juſti ac legitimi beneficium paternum capere poſſint. *Paternum* vocamus, quod pater ἀμέσως, & nulla media intercedente perſona poſſedit. *cap. ad extirpandas. cap. ex tranſmiſſa. de fil. presbyter.* Regula ſupraſcripta ſic accipienda eſt, niſi quis natalibus reſtitutus, aut ut vulgò loquimur, *legitimatus ſit. cap. per venerabilem. qui fil. ſint leg.* Nam hæc reſtitutio naturales filios juſtis & legitimis omnino exæquat, ut ait Juſtinianus, *Novel.* 74. *tit. quib. modis natur. efficiun. ſui.* Præterea profeſſio monaſtica hanc maculam ex natalibus contractam quadamtenus abſtergere dicitur. *Novel. Juſtian.* 5. *tit. de mona. ca. non liceat.* 19. *quæſt.* 3. Nam ordinari poteſt monachus, quamvis nothus ſit, ſed nullam dignitatem, ſeu præfecturam eccleſiaſticam conſequi poteſt. *can.* 2. 56. *diſtin. cap.* 1. *de fil. presbyt. gloſſ. cap. ultim. eô. tit.* Sed etſi gratiam canonis ſpurio facere viſum fuerit ſummo pontifici (quod interdum expedit & neceſſarium eſt, ne ſummum jus, quod dicitur, ſumma fiat injuria) is quodcunque beneficium adipiſci poterit. *cap. innotuit. de elect. cap. ultim. de fil. presbyt.* Plenam ſiquidem & liberam quidlibet ſtatuendi

tuendi, permittendi, decernendi facultatem habet Romanus Pontifex in re beneficiaria, quaſi legibus omnibus canonibuſque omnino ſolutus ſit, ut ſuprà admonuimus. Eadem cauſa videtur ejus eſſe, cui pontifex ipſe ſciens & prudens beneficium contulit, cùm eo caſu voluntas ejus obſcura non ſit, eaque tanquam principis pro ratione habeatur. *arg. l. quidam. ff. de re judic.* Sed an hæc juris ſcripti mitigatio ac moderatio, cæteris quoque pontificibus & epiſcopis in ſua cuique diœceſi permiſſa ſit, quæritur. Et vulgò recepta eſt hæc diſtinctio: Si de eo quæratur, qui ad beneficium paternum aſpirat, gratia ſummi pontificis neceſſaria eſt, non modò ſi ſpurius, ſed etiam ſi verus legitimuſque filius ſit. *ca. dilectus. de fil. presbyt.* Sin autem de alio quopiam beneficio, non de paterno agatur, quod ſpurius nanciſci velit, ad conſtitutionem Bonifacianam recurrendum eſt, quam ex recentioribus ſcriptoribus quidam legiſſe non videtur. Ea autem conſtitutio omnem faciendæ gratiæ facultatem, niſi circa minores ordines beneficiaque ſimplicia, quibus animarum cura non cohæret, epiſcopis ademit, & ſummo pontifici attribuit. *c. 1. de fil. presbyt. in 6.*

CAP. VI.

Quibus sacris initiatum esse eum oporteat, qui ad sacrum beneficium promovetur.

NEmini potest sacrum beneficium conferri, nisi sacris initiatus sit. *cap. cum adeò. de rescript. cap. ex literis. de transact. cap.2. de instit.* Proinde si cui nondum manus imposita est, quamvis fortè clericus fieri & in numeros, ut ita dicam, sacræ militiæ referri mox cupiat, rata non est beneficii collatio. *arg. l. ex eo. de milit. testam. not. in dict. ca.2. de instit.* Idem dicendum est & de eo qui clericorum more & ritu vivit, nec tonsura, nec veste, nec cæteris rebus quibuscunque ab eisdem differens. *not. in dict. c.2. Sel.3. part. q.6.* Hinc consequens est, si quis obtento jam beneficio clericus effectus fuerit, irritam nihilominus beneficii collationem esse: quia quod initio non valuit, tractu temporis convalescere non potest. *l. quod initio. de reg. jur. not. in dict. c.2.* Verùm imprimis videndum est, ut ea ordinatio manuumque impositio rectè atque ordine fiat. Aliàs beneficii collatio, tanquam laico prophanoque homini

mini facta, nullius momenti plerunque judicabitur. *gloſſ. pragm. tit. de elect. §. deinde. ver. ordinibus.* Exemplis, ut res dilucidior ſit, hoc demonſtrabimus. Beneficii, quod cum animarum curatione conjunctum eſt, quiſquam capax non eſt, niſi ad presbyterii uſque gradum promotus fuerit, nec enim clericum eſſe hîc ſufficit. *ca. licet canon. de electio. in 6.* Sed gradatim ad hunc presbyterii honorem aſcendiſſe oportet. Nam is, cujus virtus in minoribus levioribuſque officiis probata non eſt, ut ad majores amplioreſque honores non tam aſcendat, quàm proſiliat, nec ratio, nec vetus diſciplina eccleſiaſtica patitur. 52. 59. *diſtinct. & 61. tit. de cler. per ſal. pro. l. ut gradatim. de muner. & honor.* Nam & Paulus vetat, ne νεόφυτος epiſcopus ordinetur, id eſt, qui recens Chriſtianæ militiæ nomen dedit. 1. *ad Timoth. cap. 3. & in decret.* 48. *diſtinct.* Quid enim abſurdius quàm ei gubernacula tradere, qui remum tenere non novit? ut verbis utar Auguſtini ad Valerium. *c. ante. 40. diſt.* Itaque is qui beneficium hujuſmodi petit, non tantum ſe ſacerdotem ſeu presbyterum eſſe, ſed gradatim & progrediendo per omnes inferiores ordines eò provectum docere debet. Et quanquam hic rigor interdum laxatus legitur, ut cùm Nicolaus etiamnum laicus ad epiſcopatum promotus eſt: Severus ex

lanificio vocatus eſt ad archiepiſcopatum: Ambroſius nondum ſacrâ tinctus aqua archiepiſcopus eſt electus. *c. ſtatuimus.61. diſt. Theodor. lib.4. eccleſ. hiſtor. c.6.* tamen novorum, ut ait poëta, fatorum exempla contra veteres canones eccleſiaſticamque diſciplinam non temerè ad conſequentiam trahi debent. *l.1. de conſtit. princ. c. non exemplo. 26. q.2. Vid. can. apoſtol.79.* Hinc tractatur quæſtio, ſi quis non à ſuo, ſed alterius civitatis antiſtite ordinatus ſit, an ea ordinatio valeat: & imprimis conſtat, ſimul atque inter alicujus Eccleſiæ clericos quis receptus eſt, non poſſe eum ab alterius eccleſiæ epiſcopo ordinari. Id enim concilio Sardicenſi ideò vetitum eſt, quòd diſcordia inter epiſcopos inde naſci ſoleret: cautumque eſt nominatim ac disertè ut irrita ſit ordinatio. Grave ſiquidem erat epiſcopo, qui juvenem inſtituere & erudire in ſua eccleſia cœperat, ſperans ſibi & toti eccleſiæ imposterum uſui fore, ob alterius epiſcopi ſolicitationem fortaſſis eo commodo privari, *can.1.71. diſt.* Itaque quo caſu ea ordinatio ad conſequendum beneficium jure pontificio neceſſaria eſt, ita ordinatum beneficii incapacem eſſe arbitror. Verùm is qui nondum in eccleſia aliqua facto, ut ita dicam, tyrocinio, ad alienam ſe eccleſiam contulit, & ibidem ordinatus eſt, videtur tanquam ſacris rectè initiatus benefi-

beneficium capere posse, cùm ratio suprà scripta hîc cesset. Nec me latet constitutionibus pontificum posterioribus, atque adeo conciliis generaliter prohibitum esse, ne quis ab alienæ civitatis episcopo ordinetur, quòd perditissimi quique, quorum in patrio solo mores cogniti essent, ad alienam civitatem confugere, & ad sacrum munus obrepere solerent. *c. 1. c. eos. de tempo. ordin. in 6.* Sed nusquam statutum reperio, ut irrita nulliusque momenti sit talis ordinatio. *Guid. Pap. q. 449.* Etenim pleraque in jure tum civili tum pontificio facta tenent, quamvis ea fieri prohibeantur. *l. 1. §. biduum. quan. appel. l. relegatorum. §. ad tempus. de interdict. & relega.* Quæri potest, quomodo probet quis se ordinatum & sacris initiatum esse, si fortassis ea de re controversia oriatur. Et videtur Theodosii Imperatoris constitutio nullam probationem, nisi quæ literis episcopi fiat, admittere. *l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.* At jure pontificio à clericis peregrinantibus literæ probationis hujus gratiâ minimè exiguntur, sed testes aut etiam argumenta sufficiunt. *c. 2. & 3. de cler. pereg.*

CAP.

CAP. VII.

An cœlibatus beneficiariis necessarius sit.

UT intelligamus, an conjugati beneficiorum capaces ſint, altius repetenda eſt diſputatio noſtra, videndumque eſt non modò, quid recentioribus conſtitutionibus pontificum, ſed etiam quid priſcis canonibus de ea re ſtatutum fuerit. Igitur vetus eccleſia conjugatos à ſacerdotio non ſummovebat, modò unius uxoris mariti eſſent. Sic enim habet *canon Apoſt.5.* Epiſcopus aut presbyter aut diaconus uxorem ſuam prætextu religionis non abjicito: ſi abjicit, ſegregator à communione: ſi perſeverat, deponitor. Non enim idonea hæc cauſa viſa eſt matrimonii diſſolvendi, tametſi ea Jureconſultis veteribus probetur. *l. vitricus. de donat. inter. vir.* Idem & ſynodo Gangrenſi, & ſexta ſynodo ſancitum eſt, *can. ſi quis docuerit. can. ſi quis diſcernit. 28. diſtin. ca. quoniam. 31. diſt.* Sed & in Nicæna ſynodo id quoque comprobatum eſt. Nam, ut ſcribit Sozomenus, cùm in Nicæna ſynodo vellent aliqui epiſcopis, presbyteris & diaconis uxorum ſuarum uſum interdicere, exurgens quidam nomine Paphnutius contradixit, honeſtam

rem

rem conjugium eſſe contendens, & caſtitatem cum propria uxore concubitum. Cujus ſententiam ſynodus laudavit, & amplexa eſt. *c. Nicæna.* 31. *diſtin.* Sed & ipſi Apoſtoli Chriſti Petrus, Philippus, Paulus, leguntur uxores habuiſſe. *lib.*3. *eccleſ. hiſtor. cap.* 30. Hinc Juſtinianus *Novel.*3. Epiphanium Patriarcham œcumenicum laudat, quòd ex ſacerdotibus genus & originem ducat. Et Harmenopolus *lib.*4. *promt.* de lege clericis matrimonium interdicente diſſerens, verbo ἀκελϐείας utitur, περὶ ἀκελϐείας νόμου, inquit, περὶ κληρικῶν, id eſt, de rigore legis quæ de clericis lata eſt, quandoquidem legiſlator θεομαχεῖν, ut puto, & cum natura pugnare ipſi videbatur. Nec aliter ſenſiſſe Chryſippum opinor, qui ducendam uxorem ſapienti præcipit, ne Jovem Gamelium & Genethlium violet. Quamquam id ceu ridiculum notat Hieronymus *in Jovin.* Ex his autem qui cœlibes in clerum pervenerant, id eſt, qui ante ordinationem matrimonium non contraxerant, canon apoſtolorum 25. jubet ut lectores tantùm & cantores, ſi velint, uxorem ducant, cæteris puta diaconis & presbyteris, id non permittit. Conſtitutum tamen fuit ſynodo Ancyrana, ut diaconi tantùm, nam de presbyteris nulla mentio eſt, ſi in ipſa ordinatione proteſtati fuiſſent, ſe velle matrimo-

trimo-

trimonium contrahere, nec posse se continere, postea uxorem ducere possent, & nihilominus in ministerio manere. *c. diaconi.* 28. *distin.* Adde quòd presbyteri, quamvis adversus votum in ordinatione factum, & expressam professionem, uxorem duxissent, excommunicabantur tantùm, nisi gratiam eis episcopus facere voluisset, ut habetur *c.*16. *Concilio Chalced.* aut à ministerio sacerdotioque summovebantur, ut scribit Justinianus *Novel.* 22. *de his qui nuptias iterant.* & habetur *in c.*1. *Neocæsar. conc.* Nec ideò dirimebatur matrimonium. *ca. nuptiarum.* 27. *q.*1. *c. quidam.*27. *distin.* Hodie autem ita jus constitutum est, ut conjugati nullo modo ordinentur, nec ad beneficia aut dignitates ecclesiasticas aspirent, id quod de presbyteris sanxit Justinianus, *Novel.*123. *cap.*2. *c. cum decorem. de cler. conjug.* Veriti sunt fortè istius juris authores ne gravissima matrimonii onera functionem muneris ecclesiastici impediant, nec immeritò. *Negotium habere qui volet,* inquit Plautus, *navem & mulierem, hæc duo sibi comparato.* Hinc Cicero rogatus ab Hircio, ut post repudium Terentiæ sororem ejus duceret, omninò facere supersedit, dicens non posse se uxori & philosophiæ pariter operam dare. author Hieronym. *in Jovin.* Conjugatos accipimus, qui verbis in præsens tempus conceptis

nuptias

nuptias contraxerunt, quamvis fortaſſe ſecutus non fuerit concubitus. *extr. c. antiquæ. de vot. not. in c.1. de cler. conjug.* Orientalis tamen eccleſia hanc conſtitutionem tanquam moribus populi parum congruentem non recepit, ſed adhuc veteres canones ſervat. *c. cùm olim. de cler. conjug.* Quod ad eos attinet, qui cœlibes in clerum admittuntur, hoc jure utimur, ut lectores, cantores, & qui in inferioribus ordinibus ſunt conſtituti, nec ad ſubdiaconatum uſque conſcenderunt, uxorem ducere poſſint, tenetque matrimonium, quod ita contractum eſt, niſi alia cauſa obſiſtat: beneficia verò ſua minimè retinent, ſed ſtatim vacare dicuntur. *ca.1. ubi glo. c. diverſis. de cle. conjug.* id quod nonnulli accipiunt, etiamſi matrimonium ob aliquod impedimentum efficax non ſit: ſed hoc inferius diſputabitur. Cæteris omnibus, puta hypodiaconis, diaconis, presbyteris, epiſcopis uxorem ducere fas non eſt, nullumque eſt matrimonium, quod ab ipſis contrahitur: præterea beneficiorum ſuorum amiſſione mulctantur. *ca. ut lex. 27. q.1. c.1. c.4. de cler. conjug. c. pen. 27. diſtinct.* nec proteſtatio diaconorum recipitur cujus paulò antè meminimus, quoniam epiſcopi nullos ordinare jubentur, niſi ſe perpetuò cœlibes victuros promiſerint. *c.1. 28. diſtin. novel. Juſtinia.123.* Sed an ſtatim ac nuptiæ con-

contractæ ſunt, beneficia vacent, an verò privatio condemnatioque ſit neceſſaria, controverſi juris eſt quæſtio, de qua ſuo loco diſſeremus. *not. in ca.2. de cler. conjug.*

CAP. IIX.

Digamum à ſacerdotio & beneficio eccleſiaſtico ſummoveri, & qua ratione id canonibus ſancitum ſit.

QUamvis conjugatus ad ſacerdotium veteribus canonibus admittatur, ut diximus, digamus tamen omninò repellitur. *Digamum* vocamus non qui eodem tempore duas habet habuitve uxores, quod nunquam in eccleſia orthodoxa permiſſum, Romano autem jure ſemper vetitum fuit. *l.2. C. de inceſt. nupt.* ſed qui diverſis temporibus. Sic enim habet *canon* qui dicitur *Apoſtolorum* XVI. Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt. Cui conſentaneæ ſunt conſtitutiones Juſtiniani. *Novel.6. novel.22. novel.*123. Idque ſumptum ex Paulo videtur, qui ad Timotheum

theum & Titum ſcribens, epiſcopos & diaconos unius uxoris viros eſſe vult. 1. *ad Timoth. c.3. & ad Tit. c.1.* Idem *ad Timoth.* Vidua, inquit, deligatur, quæ unius viri uxor fuerit. 1. *ad Timoth. c.5.* Quorum verborum interpretatio apud Gratianum erat. 26. *diſt.* Sic apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmum & alias item gentes, digami à ſacerdotio repellebantur. Hieronymus *ad Geruntiam:* Hierophanta apud Athenas eviratur, & æterna debilitate fit caſtus. Flamen unius uxoris ad ſacerdotium admittitur. Flaminea quoque unius mariti eligitur uxor. Ad tauri Ægyptii ſacra ſemel maritus aſſumitur. Hinc ſacerdos *univiria* dicitur à Trebellio Pollione. Nam etſi polygamia humano divinoque jure permiſſa ſit, vitandæ incontinentiæ cauſa, tamen à veteribus patribus non ſatis honeſta judicata eſt, quòd immodicæ cujuſdam incontinentiæ argumentum eſſe videretur: adeò ut non dubitaverit Chryſoſtomus conjunctionem hujuſmodi, ſcortationem appellare. Et ſanè Paulus, ut ab eo, cujus ſumma ſacroſanctaque eſt apud nos authoritas, incipiam, hortator eſt virginitatis ac cœlibatus. 1. *ad Corinth.7.* Præterea ſatis conſtat, his omnibus, qui plures nuptias contraherent, quanquam laicis, pœnam olim impoſitam fuiſſe. Sic enim legitur in canone III. Neocæſarien. con-

cilii. De his, qui frequenter uxores ducunt, & de his, quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ iis constitutum, manifestum est, sed conversatio & fides eorum tempus abbreviat, &c. *c. de his. 31. quæst. 1.* Item Chrysostomus apud Gratianum, Hac ratione, inquit, & Apostoli præceperunt secundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam secundam quidem accipere secundùm præceptum apostoli licitum est, secundùm autem veritatis rationem verè scortatio est, &c. *can. hac ratione. 31. quæstio. 1.* Et Augustin. Nec contra humanæ verecundiæ sensum audeo dicere, ut quoties voluerint, nubant, nec ex corde meo quotaslibet nuptias condemnare. *c. ultim. 31. q. 1.* Hæc ratio movit antiquos juris pontificii conditores, ut digamos ad sacerdotium non admitterent. Quomodo enim potest hortator esse viduitatis apud populum, qui & ipse conjugia frequentaverit? ut inquit Ambrosius in *lib. de off. c. una. 26. distinct.* Nec verò tantum à sacerdotio, sed ab aliis etiam inferioribus ordinibus eos summovendos esse putaverunt. *c. si quis viduam. c. cognoscamus. 34. distin. c. maritum. 33. dist.* Quòd si fortè ordinationem eorum sequuta fuerit digamia, ut si fortè in inferioribus ordinibus constitutus, alteram uxorem duxerit, statim irrita fit ordinatio, digami-

que

que omni privilegio nudati esse intelliguntur, adeò ut à laicis hominibus, & qui nunquam ordinati fuêre, non differant, idque novo jure pontificio expressum est. *tit. de biga. in* 6. Veteri siquidem jure hac pœna tantùm afficiebantur clerici, ut ad sublimiores ordines non pateret eis ascensus. Diaconi verò presbyterique à ministerio summovebantur, ut ex Justiniano colligere licet. *Novell.* 22. *de his qui nupt. iterant. c. seriatim.* 32. *distin.* Quod autem novo jure matrimonium hujusmodi cum sacerdotibus diaconisve contractum non teneat, nemini dubium esse potest. *ca. à nobis. de biga. non ord.* cùm ne monogamia quidem ipsis ullo modo concessa sit post ordinationem, ut ex jam dictis apparet. Quod autem diximus humano civilique jure polygamiam iis qui initiati non sunt, permissam esse, de jure civili, quod in libros Justiniani relatum est, accipi volo. Nam apud Harmenopolum Græcum authorem *lib.*4. *tit.* 7. constitutio cujusdam Imperatoris legitur, quæ quartas nuptias interdicit omnino, & irritas esse jubet. Quod de digamis hactenus dictum est, in iis quoque qui viduam duxerunt, locum habet. *c.*3. *ca. debitum. de biga. ca. si quis viduam.* 34. *dist.* Nam hos *canon apostolorum* XVII. digamis omnino comparat, hâc ut arbitror ratione, quia digamiam

uxoris, quam ducunt, probare videntur, ejusque digamiæ occasionem eis præbere. Nam digamia mulierem non minus, imò magis quàm virum dedecere videtur. Quare Portia cùm laudaretur apud eam (inquit Hieronymus *in Jovin.*) quædam benè morata, quæ secundum habebat maritum, respondit, Fœlix & pudica nunquam præterquam semel nubit. Itaque lege Mosaica præceptum fuit, ut pontifex virginem tantùm uxorem ducere posset. *Levit.* 21. Adde si lubet, quòd ridicula vulgò res est, & cavillis hominum obnoxia, uxorem viduam ducere, quod vel tritum apud juris civilis doctores dicterium Bulgari Jurisconsulti discipulorum in præceptorem satis ostendit. *gl. l. rem non novam. C. de judic.* Sed & Verrius Flaccus, ut refert Varro juris pontificii peritissimus, eos qui viduas ducerent, veteres fossas tergentibus comparare perquàm facetè solitus fuit. Hæc enim fuisse ejus sententia fertur, quia feriis tergere veteres fossas liceret, novas facere jus non esset: ideò magis viduis, quàm virginibus idoneas esse ferias ad nubendum. *Macrob. lib.* 1. *Satur. cap.* 15. Quamobrem non immeritò præcipit Hesiodus, virginem ducendam esse, ut gratis moribus imbui possit, *lib.* 2. ἔργων καὶ ἡμέρ.

Παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ὡς κ᾽ ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Ejus-

Ejuſdemq; ſententiæ eſt Ariſtoteles *lib.* 1. *œcono*. Porrò idem jus eſſe in meretrice, quod in vidua ſatis perſpicuum eſt ex canone Apoſtolorum, cujus ſuprà mentionem habuimus *cap.* 17. Qui viduam, inquit, duxit, aut divórtio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam &c. *c. ſi quis viduam.* 34. *diſtin. Meretrix* autem quam canon Græcè ἑταίραν vocat, accipienda eſt authore Hieronymo, quæ multorum libidini patet. *ca. vidua.* 34. *diſtin.* vel ut Auguſtinus ait, cujus publicè vænalis turpitudo eſt. *c. meretrices.* 32. *q.* 4. Quæ igitur cum uno aut altero ſe miſcuit, meretricis appellatione non continetur. *l. palam. de ritu nupt.* Veruntamen ad hanc quoque canon productus eſt, ut quiſquis talem duxerit, à ſacro miniſterio arceatur. *c. curandum. c. præcipimus.* 34. *diſt. c. qualis.* 30. *quæſt.* 5. Idque Toletano concilio diſertè cautum atque expreſſum eſt. *ca. qui in aliquo.* 51. *diſtin.* De eo autem qui uxorem adulteram retinuit, quid judicandum ſit, malo ſynodi ipſius verbis quàm meis referre. Verba Synodi Neocæſar. *ca.* 8. hæc ſunt: Si cujus uxorem adulterium commiſiſſe, cùm eſſet laicus, evidenter fuerit probatum, hic ad miniſterium eccleſiaſticum admitti non poteſt. Quòd ſi in clericatu eo jam conſtituto adulteravit, dato repudio dimittere eam debet. Si

verò retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui. *c. si cujus. 34. distin.*

CAP. IX.

De Beneficiariorum ætate, & legibus annalibus: item de iis, qui plura adversus canones beneficia impetraverunt.

ÆTatis quoque habenda est ratio in beneficiis conferendis: idque nos docet Paulus, cùm Timotheo præcipit, ut nemini citò manum imponat. 1. *ad Timoth. cap.* 5. *ca. quid est.* 78. *distin.* Sed & Christus Joanni, quem maximè charum habebat, ideò prætulisse Petrum fertur, quòd hic senex, ille juvenis admodum esset. Paulus tamen Timotheum adhuc adolescentem Ecclesiæ præfecit, cùm nulla adhuc regnaret ambitio in ecclesia, & eum prudentia senili eximiaque pietate & doctrina esse intelligeret. Nam sicut veteres Romani, authore Cicerone, *leges annales* non habuerunt, quas attulit ambitio, ut

gra-

gradus essent petitionis inter æquales: sic videntur canones ecclesiastici ministrorum ætatem definientes ex hominum vitiis profecti esse. Leges egregiæ, inquit Tacitus, honesta exempla apud bonos ex delictis aliorum gignuntur. Sic oratorum licentia, Cinciam rogationem: candidatorum ambitus, Julias leges: magistratuum avaritia, Calphurnia scita pepererunt. Horum igitur canonum constitutio & observatio perutilis Ecclesiæ ac necessaria non immeritò visa est, in iis præsertim muneribus, quæ graviora majorisque momenti sunt. Ratio enim utilitasque suadet, ut senex aliquis jam maturus, ac ut Homerus ait, παλαιά τε πολλά τε εἰδὼς potius quàm juvenis rerum imperitus, clavum Ecclesiæ teneat. Idque in omni parte Reipubl. præceptum maximè tenendum, nec unquam sine gravi necessitate violandum est. Quare Sylla de Mario juniore dicebat, debere juvenem prius remo, quàm gubernaculo admoveri. Ac tametsi tribunatum militum puero delatum aliquando, atque adeò consulatum apud juris civilis authores legamus. *l. nemo. C. de religios. l. ultim. C. de milit. test.* tamen arbitror nullam id ætatis hominibus administrationem legibus concessam fuisse, & juris authores de tribunatu consulatuve honorario sive imaginario tantùm

loqui, quo titulotenus & absque ulla administratione fungebantur. Nam & militiæ hujus imaginariæ apud Ciceronem & Tranquil. mentio est. Videamus igitur quæ ætas legibus & canonibus definita sit. Et imprimis *episcopus* prohibetur eligi, nisi qui XXX. annum excesserit. Idque concilio primum Agathensi, deinde Lateranensi constitutum est. *c. episcopus. 77. distin. c. cùm in cunctis. de electio.* quamvis Justin. *in Novel.* XXXV. annorum tempus statuat, *Novel.* 123. *Archimandrita* sive *abbas* cujus ætatis esse debeat, nusquam certo jure definitum expressumque reperitur. Quare ad canonem de dignitatibus episcopali inferioribus generaliter editum, cujus mox à nobis mentio fiet, hunc referemus. *d. c. cum in cunctis. §. inferiora.* Mulieri sanè monialium curam gerenti, quæ *abbatissa* dicitur præstituti sunt anni XXX. *c. indemnitatibus. de elect. in 6.* Sed eam constitutionem interpretatione ad viros porrigere & extendere dissimilitudo rationis non patitur: cùm præsertim exemplo turpe esse dicant Jureconsulti fœmineo vocabulo masculos contineri. *l. si ita scriptum. de leg. 2.* in dignitatibus conferendis cujusmodi sunt decanatus, archidiaconatus, &c. tempus XXV. annorum spectatur. Quod non solùm in archimandrita locum habet, uti diximus, sed

ſed in præfectis etiam illis monaſticorum conventuum, qui *priores conventuales* appellantur. *c. ne in agro. §. cæterum. de ſtatu monac.* In *presbytero* ætas 35. annorum, aut ſaltem 30. annorum requirebatur priſcis canonibus. *can. presbyter.* 78. *diſtin.* Quod etiam Juſtinianus conſtituit *Novel.* 123. *can. nemo.* 78. *diſt.* Presbyterumque intelligebant veteres, qui curationem animarum habebat, cuique certæ alicujus Eccleſiæ committebatur gubernatio. Sed hodie brevius aliquanto temporis ſpatium, nempe 25. annorum definitum eſt, *d. c. cum in cunctis. §. inferiora.* Quo tempore diaconi, ſubdiaconi, acoluthi & cæteri inferiores clerici ordinari debeant in re beneficiaria, quam hîc tractamus, parum refert. Nam cæremonialis eſt & imaginaria tantùm hæc ordinatio ſine ullo onere ac beneficio, quamvis olim promotio eſſet ad certum miniſterium & cum beneficii collatione conjuncta. Quum igitur ordinationes fiebant ad certum miniſterium beneficiumque, non ut nunc abſolutè contra Chalcedonenſe concilium, alia ætas ordinationi ſeu miniſterio, alia beneficii, quod illi miniſterio conjunctum erat, collationi præſcripta non erat. De *præbendis canonicorum* nihil ſatis expreſſum offendimus in jure pontificio, ſed vulgò receptum eſt 14. annorum tempus, ut minimum requiri.

Panorm. in c. super inordinata. de præb. Aliqui septem annos sufficere putant. *ca. si eo tempore. de rescr. in 6. ca. ex eo. de elect. eod. lib.* quorum opinio in simplicibus levioribusque beneficiis sine curatione animarum, & dignitate ulla, defendi potest, cùm sit verisimile non alio consilio clericis inferioribus hæc assignata esse, quàm ut ex eis ali, & ad ministerium Ecclesiæ institui possint. *not. in d. ca. super inordinata. d. ca. si eo tempore.* Tempus ergo quo potest clericus ordinari, id est, septem annorum, hîc inspicitur. *can. de his. 28. dist. c. in singulis. 77. distin. c. ultim. de tempor. ordin. in 6. not. in. c. cui. de præb. in 6. clem. ultim. de ætat. & qualit.* Hæc de *legibus* Ecclesiæ *annalibus* breviter dicenda putavi: quibus illud præterea adjiciendum est, solere pontifices Romanos pro potestate passim harum legum gratiam facere, ut *telæ* quædam *aranearum*, ut Anacharsis dicebat, esse videantur. Cæteris verò episcopis ita demum permittitur hæc relaxatio, si animarum curationem beneficium non habeat. *cap. 1. de ætat. & qualit. in 6.* De hujuscemodi gratia, quod scribit alicubi Budæus noster, continere me non potui, quin hîc adscriberem: Translatitium inquit, esse jamdiu cœpit, interpretatione *juris Mercurialis* eos, qui nondum tutelæ suorum bonorum facti sunt, imò verò qui necdum in suam tute-

lam

lam venerunt, ad annos venisse fingi tutelæ animarum *annalium legum* solutione. De iis qui ob multitudinem beneficiorum canonibus prohibitam, beneficiorum minimè capaces esse dicuntur, *lib.* 8. disseremus.

LIBER QVINTVS

QVIBVS MODIS ACQVIRANTVR BENEFICIA, ET ECCLESIAE MINISTRI ORDINENTVR.

ARGVMENTVM.

Ne homines non idonei ad ministeria honorésve ecclesiasticos aut irrepere aut irrumpere possint, editi sunt varij canones, quibus ratio munerum hujusmodi distribuendorum continetur: quam hoc libro accuratè ac diffusè exequemur & explicabimus. Nam mores hominum variis ætatibus ac seculis subinde mutati effecerunt, ut ex uno genere honores ecclesiasticos deferendi tandem multa exorirentur, Electio videlicet, Postulatio, Translatio, Conjunctio, Fiducia,

cia, Mandatum apoſtolicum, Reſervatio, Nominatio, & cætera quæ ſingulis capitibus hîc deſcribuntur.

CAP. I.

Quæ ſit forma & ratio eligendi miniſtros ecclesiæ, tam vetus quàm nova: quidque inter ea beneficia interſit, quæ vulgò collativa & electiva dicuntur.

DE ratione & forma ordinandi miniſtros Eccleſiæ, nullum in ſacra ſcriptura præceptum extare arbitror, ſed ritus ab apoſtolis obſervatus, quorum exemplum vice cujuſdam præcepti nobis eſſe debet, ex aliquot ſcriptorum ſacrorum locis cognoſci poteſt, quæ nos hîc adſcripſimus. Ac primùm omnium Lucas ſcribit, *Actor. ca.* 1. apoſtolos hortante Petro in locum Judæ proditoris Mathiam ſuffeciſſe, ſed convocatis prius omnibus diſcipulis, quorum communi conſenſu id factum eſt. Cùm enim duo ipſis ſacro munere digni vide-

viderentur, Josephus & Mathias, quos in conspectu omnium statuerant, tandem precibus apud DEUM fusis, & facta sortitione, in eorum cœtum Mathias cooptatus est. In hac igitur creatione quamvis intervenerit sors, tamen electio aliqua judiciumque antecessit. Idem in creandis diaconis sorte usos fuisse apostolos nequaquam ait, sed unà cum discipulis, communi consensu elegisse septem, quibus coram tota multitudine post precationem manus imposuerunt. *Actor. c.* 6. Idem in cooptatione Barnabæ & Sauli, quæ facta est Antiochiæ, post preces & jejunium adhibitam fuisse manuum impositionem refert, *Actor. ca.* 13. Idem presbyteros per singulas civitates à Paulo & Barnaba constitutos fuisse ait, facta precatione cum jejunio. *Actor. c.* 14. Ex quo loco sunt qui colligant, suffragio populi creatos fuisse, quod verbum Græcum χειροτονεῖν, quo usus est Lucas, non simpliciter creare significat, sed suffragio & consensu populi tantùm, quæ manuum elevatione significetur. Sed hæc sententia apud me dubia adhuc est, cùm id verbum ad alia transferri plerumque soleat. Ex authoribus aliis qui sacri non habentur, Clemens apud Eusebium scribit, *eccles. histor. lib.* 2. *ca.* 1. Jacobum fratrem Domini à Petro, Joanne & Jacobo apostolis creatum fuisse episcopum, sed is nul-

nullius certi ritus meminit. *c. porro. 66. distin.* Teſtatur & Euſebius *lib.3. ejuſdem hiſtoriæ, c.*11. vita functo Jacobo, omnes apoſtolos ac diſcipulos Domini, qui tunc ſuperſtites erant, ex variis locis in unum conveniſſe, & communicato conſilio Symeonem epiſcopum elegiſſe. Nec aliud præterea adjicit. De epiſtola Clementis, qua ſe Petri ſucceſſorem in Eccleſia Romana delectum ab eodem fuiſſe aſſerit, poſtea videbimus. Poſt apoſtolorum tempora editi ſunt varii canones de epiſcoporum & aliorum Eccleſiæ miniſtrorum ordinatione. Nam canones qui dicuntur apoſtolorum, à Clemente, ut fertur, conſcripti ſtatuunt, ut epiſcopus à duobus aut tribus epiſcopis, presbyter, diaconus, & cæteri clerici ab uno epiſcopo ordinentur. Nam eo tempore cœperat in ſingulis civitatibus unus epiſcopus, qui presbyteris omnibus præeſſet, conſtitui, ejuſque erat ordinatio & manuum impoſitio, non presbyterorum. Creatis archiepiſcopis & Metropolitanis conſtitutum eſt, ut epiſcopus ab omnibus ſuæ provinciæ epiſcopis, ſi commodè congregari poſſint, ordinetur: in eoque negotio primas partes obtineat Metropolitanus, ejuſque præcipua ſit authoritas. Sic enim Synodi Nicænæ Græcum canonem interpretor, qui de confirmatione apud nos uſitata non loquitur.

c. epi-

c. epiſcopi. 64. diſt. Nàm præſentibus tam Metropolitano, quàm cæteris epiſcopis, fiebat epiſcopi electio, quanvis hodie poſt electionem adiri ſoleant: cujus rei teſtis eſt Cyprianus *lib. 5. epiſt. 4.* Cæteri verò miniſtri, præſente epiſcopo, qui eos ordinabat, eligebantur. Ac ſuffragia non tantùm cleri, ſed etiam populi erant in hujuſmodi electionibus. *c. epiſcopus. 24. diſtin. & 63. 67. diſtin.* Quod veriſimile eſt & apoſtolorum temporibus obſervatum fuiſſe, licet non ſatis exploratum id ſit. Unde Leo Pontifex, Nulla, inquit, ratio ſinit ut inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus ſunt expetiti, nec à comprovincialibus epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati. *c. nulla. 62. diſtin.* Idem, Vota civium, teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum in ordinationibus ſacerdotum, &c. conſtituatur, &c. *c. vota. 63. diſtin.* Ipſi etiam Principes, cùm opus erat, authoritatem ſuam interponebant. Nec ſanè æquum erat eos deterioris conditionis, quàm cæteros cives haberi. Ac ſimilis propemodum fuit ratio creandorum ſacerdotum apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmum, ut teſtatur Cicero *in 2. oratio. de lege agra. contra Rullum,* his verbis: Ne hoc quidem vidit, majores noſtros tàm fuiſſe populares, ut quod per populum creari

creari fas non erat propter religionem ſacrorum, in eo tamen propter amplitudinem ſacerdotii noluerunt populo ſupplicari. Atque hoc idem de cæteris ſacerdotiis Cn. Domitius tribunus plebis vir clariſſimus tulit, quod populis per religionem ſacerdotia mandare non poterat, ut minor pars populi vocaretur: ab ea parte qui eſſet factus, is à collegio cooptaretur. Rectè tamen conſtitutum fuit in concilio Laodiceno, *c.* 13. ut multitudini & plebi non permittatur electio. *c. non eſt.* 63. *diſtin.* quæ, ut ait Origines, ſæpe clamoribus aut grātia, aut pretio excitata moveri ſolet, *c. ſi ergo.* 8. *q.* 1. Quanquam enim populo invito non dabatur epiſcopus, tamen immoderatam ejus cupiditatem clerus non cogebatur ſequi, quaſi ex populi arbitrio penderet electio, ſed eos docere ac admonere debebant, & gravitate prudentiaque ſua ab incœpto revocare. *c. docendus.* 62. *diſtin.* Electio igitur tàm à clero, quàm populo celebrabatur, epiſcopo uno præſente vel pluribus epiſcopis, ut jam diximus, inquirebaturque in mores, doctrinam, ætatem, natales, & cætera, de quibus integro libro diſſeruimus ſuprà. Ac ſi nulla nota aſperſus reperiebatur, propter quam rejici deberet, ſtatim ab epiſcopo vel epiſcopis manus ei imponebantur. Nec abſque ea inquiſitione conſecrari ordina-

dinarive poterat. *concil. Nicæ. cap.9.* Et plerique authores sunt, palam proponi solita fuisse nomina ordinandorum, facta omnibus potestate quicquid vellent eis objiciendi. *Lamprid. in Alex.* Hæc fuit vetus forma ordinandorum Ecclesiæ ministrorum. Nec fuit ullum discrimen inter episcopos & alios ministros inferiores, nisi quòd hi ab uno, illi à pluribus episcopis ordinabantur. Verùm hæc forma eligendi non solùm immutata, sed etiam in quorundam ministrorum ordinatione omnino sublata est, adeò ut plerique citra electionem in Ecclesia constituantur, jure quo nunc utimur, pontificio. Hinc beneficia quædam *electione* dicimur acquirere: alia *collatione* quadam & concessione, quæ nullam electionem requirat. Nam majora quædam amplioraque ministeria ac beneficia, cujusmodi *episcopia* sunt, solenni electione deferuntur. Cætera ab episcopis, & interdum à collegiis prætermisso illo solenni electionis ritu, tribui & conferri solent. Fit autem episcoporum electio à collegio canonicorum cathedralis Ecclesiæ, eo ritu & ordine, quem Innocentius in quadam synodo præscripsit. *c. quia propter. de elect.* Cæteri verò clerici præter canonicos suffragia non ferunt, ac multò minus laici, qui priscis temporibus interesse electioni, & verè eligere consueverant. *c. Massana.*

de elect. Is igitur in quem omnes canonici, aut certè πολλοὶ κἀγαθοὶ, id est, major meliorque pars consenserit, post communicationem deliberationemque mutuam, quæ solennem suffragiorum perscrutationem continuò in ipsis, ut ita dixerim, comitiis sequitur, à collegio eligi debet: id à veteribus *dirimere sententias vel suffragia*, nisi fallor, dicebatur. Non enim suffragia & sententiæ singulorum hîc numerantur solùm, sed etiam ponderantur, & is potior habetur nonnunquam, quem pars gravior atque melior comprobaverit. *c. in genesi. c. Ecclesia vestra. de elect.* Vincitque in dubio numerus, si nulla in meritis candidatorum, aut eligentium affectu, cæterisque hujusmodi, inæqualitas appareat. Ad quam demonstrandam admittitur is, qui contra numerum pugnat, nisi adversarius duarum partium collegii puncta tulerit, ut concilio Lugdunensi statutum est. *c. si quando. de elect. in 6.* Cùm autem nulla præterquam in calculis atque suffragiis inæqualitas reperitur, non satis est aliquem majore numero, quàm adversarium niti ut eligatur, sed majorem partem eorum canonicorum, qui adsunt, ab eo stare oportet. *c. ecclesia. c. Cumana. de elect.* tamesi juris civilis authores majorem partem anni in interdicto utrubi aliter interpretati sint. *l. majore. de verb. sign.* Et notandum est

omnes

omnes canonicos, qui in provincia degunt, ad hæc comitia vocandos eſſe. *c. coram. de elect.* Alioqui vulgò dici ſolet, magis obeſſe electioni contemptum unius abſentis, quàm multorum præſentium interceſſionem, & contradictionem. *c. bonæ. de elect.* Infirmatur enim ob eam cauſam electio, quanquam aliàs ritè, & plurimorum conſenſu celebrata, niſi fortè is, qui ſpretus eſſe dicitur, quod ita geſtum eſt, poſtea ratum habuerit. *c. quod ſicut. de elect.* Poſt electionem hoc modo factam, *confirmatio* Metropolitani requiritur. *c. nihil. c. cum dilectus. de elect.* nec antè electus quicquam adminiſtrandi facultatem habet. *c. noſtris. c. qualiter.* eaque confirmatio maturè fieri debet, & inquiſitione examinationeque accurata præcedente, ut ſuprà diximus. *c. 3. c. nihil. de elect.* ita ut omnes audiantur, qui ordinationis impediendæ cauſa quidpiam objicere voluerint, quamvis fortè competitores non ſint. Quamobrem Bonifacius veterem illam conſuetudinem nomina ordinandorum publicè proponendi, cujus antè meminimus, non immeritò repetiit, ac renovavit. *c. ult. de elect. in 6.* Quòd ſi facta diligenti inquiſitione electus non reperiatur idoneus, non modò non confirmatur, ſed etiam in futuris comitiis, in quibus iteratur electio, iure ſuffragii carent, qui ſcientes prudenteſque

talem elegerunt. *c. cum in cunctis. c. cum Vintoni.* Confirmationem ſequitur *conſecratio,* quæ olim à confirmatione non diſtinguebatur. Nam canonem illum Synodi Nicænæ, quem ſupra recitavimus, malè converſum è Græco in Latinum huic diſtinctioni occaſionem dediſſe ſuſpicor. *ca. epiſcopi. 64. diſt.* Fit autem hæc conſecratio ab epiſcopis provincialibus cum authoritate Metropolitani, ut ex canonibus ex Gratiano congeſtis perſpicuum eſt. *64. diſt. & ſeq.* Ac tametſi poſt confirmationem res eccleſiaſticas adminiſtrandi jus habeat electus, tamen conſecrare, & alia quædam id genus exequi ei demum licet, qui conſecratus eſt. *c. tranſmiſſam. c. quod ſicut. de elect.* Hæc cùm ita ſe habeant, dubium non eſt quin epiſcopium inter miniſteria ſeu beneficia, quæ dicuntur *electiva,* rectè connumeratur. De cæteris autem quæri ſolet. Et quorundam veterum opinio eſt, conſtitutionem Innocentianam, quæ ritum ordinemque electionis præſcribit, ad omnia eccleſiarum quaruncunque collegia pertinere. Quæ opinio ad veteris Eccleſiæ ritum propius cæteris accedit. Sed moribus comparatum eſt, ut in epiſcoporum tantum & archimandritarum promotione hæc forma ſervetur. Et ſanè plurimum in hac re conſuetudini videtur tribuendum eſſe. Non enim inſtitutum

Inno-

Innocentii fuit, quæ ministeria beneficiaque electiva essent aut contrà, definire, quod eo tempore fortassis erat indubitatum, sed in omnibus electivis formam atque rationem eligendi ideò constituere voluit, quòd unusquisque propriam quandam eligendi viam, aut inutilem plerunque, aut perniciosam Ecclesiis pro suo ingenio comminisceretur. *d. c. quia propter.* & excogitaret. Itaque in canonicorum promotione, aut aliorum, qui inferiores sunt, eam formam servari necesse non est. Sed cur ea beneficia, atque alia hujusmodi electiva non dicuntur, cùm suffragiis omnium canonicorum promotio fiat? Respondeo duplicem hujus rei causam esse: una est, quia cùm suffragiis suis protinus beneficium conferant collegæ, nec ullam episcopi confirmationem expectent, simplex meraque electio nequaquam esse intelligitur, quocunque modo sententiam in conventu suo dixerint. Ut enim beneficium *collatione* acquiri dicatur, an ab una aliqua singulari persona, an ab universitate aut collegio conferatur, nihil refert. Sunt qui hæc beneficia *mixta* appellent: nec id quidem malè, præsertim si solennis ille constitutionis ritus in dicendis sententiis observetur. Eadem enim opera, & eligere & conferre dicuntur, quia nulla ipsis confirmatione post eam electionem

opus eſt. Altera cauſa eſt, quia quoties Innocentianæ conſtitutionis forma ſervari non ſolet, ſed conſenſum quoquomodo in cœtu atque conventu declarari ſufficit, ut fit plerunque, non videtur propriè electio dicenda eſſe, quamvis fortè conſenſus, authoritas, aut confirmatio antiſtitis ſuperioris requiratur. *gl. cap. ſicut. de electio. in 6.* Proinde *collativa* dicuntur etiam ea beneficia, quæ epiſcopus cum conſenſu & conſilio collegii confert, quoniam abſque ſolenni ritu conſtitutionis Innocentianæ, is conſenſus voluntaſque declaratur. Cùm autem eximia habeantur ea miniſteria beneficiaque, in quibus præter ritum ſolennitatemque electionis, confirmationem quoque antiſtitis neceſſariam eſſe majores noſtri voluerunt, conſtitutum eſt à Bonifacio octavo, ut generalibus diplomatum pontificiorum verbis contineri minimè intelligantur. *cap. cum in illis. de præb. in 6.*

CAP. II.

De

Eo genere ad ſacra miniſteria beneficiaque promovendi, quod vul-

vulgò postulationem vocamus.

Antiquis recentioribusque canonibus multifariam prospectum est, ut hominum ambitiosorum temeritas retundatur, & ut ne quis indignus promoveatur ad ministerium Ecclesiæ. Volunt enim canones in ministrorum electione, morum, doctrinæ, ætatis rationem haberi, & cæterarum rerum, de quibus *lib.*4. abundè tractatum fuit. Illud etiam nominatim cautum est, ne quis episcopus ad aliam civitatem transferri possit, de quo plenius infrà differemus. Quod si qui contra hanc disciplinam aliquem elegerint, non solùm intercidit electio, sed electores etiam, qui jus suffragii habent, ejus amissione mulctantur, ut antè diximus. Verùm hæc severitas absq; humaniori interpretatione & ἐπιεικείᾳ consistere non potuit. Quid enim si vir spectatæ integritatis & eruditionis reperiatur, qui sacris initiatus nondum sit, aut justæ ætatis non sit, nec alius idoneus fortè existat, qui Ecclesiæ præficiatur? Quid si Ecclesiæ magna aliqua utilitas ac necessitas suadeat, episcopum unius civitatis in aliam transferri? Itaque visum est juris pontificii authoribus ita rem temperare, ut summum jus æquitati cedat, & nihilominus salva sit priscarum legum ca-

nonumque reverentia. Non enim temerè electoribus permittitur alienæ civitatis episcopum aut nothum hominem vel prophanum, vel non legitimæ ætatis quasi sacro munere dignum, contra leges institutaque majorum eligere, sed superiorem antistitem adire, ab eoque veniam gratiamque canonum postulare ipsis licet. Qua impetrata eligere ita demum potcrunt, si vitium propter quod canones electionem prohibent, libello postulationeque sua complexi fuerint, & nominatim expresserint. *not. in c. innotuit. de elect. & in c. ult. de postul. prælat.* Idque jure pontificio sic est constitutum. Sed moribus receptum est visitandi circuitus inanis causa, ut si visa fuerit æqua postulatio, statim ordinetur minister Ecclesiæ, adeò ut postulationis admissio justæ electionis confirmationisque vim ac potestatem habere dicatur. *not. in c. ult. de postul. prælat.* Hujus autem postulationis nullum apud veteres exemplum reperio, nisi fortè in promotione Joannis Chrysostomi, cujus mentio est *lib.* 10. *Tripar. histor. cap.* 3. Sed ne ea quidem promotio huic nostræ omninò similis est. Nam tametsi utilitatis ac necessitatis causa à canonum præscripto nonnunquam recederent, ut docet *canon Apostolorum* 79. tamen quia episcopi præesse electioni, nedum interesse consueverant, eorumque

ductu-

ductu & authoritate omnia gerebantur, hæc ſolennis poſtulatio, quæ hodie uſitata eſt, omnino fuiſſet ſupervacanea. Itaque Theodor. *lib. 4. eccleſ. hiſtor.* de Ambroſio loquens, qui ſacro ablutus lavacro nondum erat, eum à populo & epiſcopis, qui juſſu Imperatoris Valentiniani convenerant, epiſcopum Mediolani edictum fuiſſe ſcribit. *c. ſtatuimus.* 61. *diſt.* Quamvis Gratianus ad priſci ſæculi mores non reſpiciens, poſtulatum fuiſſe potius aſſerat. *c. Valentinianus.* 63. *diſtin.* Cùm autem dictum ſit poſtulationis comprobationem electionis confirmationi parem eſſe, quibuſdam fortaſſis videbitur inter electionem ac poſtulationem hodie nihil intereſſe. Verùm aliquod diſcrimen, nec id quidem leve adhuc animadverti poteſt. *c. epiſcopus.* 61. *diſtinct.* Non enim ut electo, ita etiam ei cujus promotio ordinatioque poſtulatur, ullum jus ex poſtulatione intelligitur acquiſitum eſſe. Atque ideò interim canonicis variare, & ſententiam mutare permiſſum eſt, donec antiſtes aditus, ipſique oblata poſtulatio fuerit. *ca. bonæ. de poſtul. prælat.* Nam canonici cùm communi conſenſu & conſilio poſtulandum eſſe aliquem decernunt, nequaquam ſe eum eligere teſtantur, ſed libenter electuros oſtendunt, ſi per leges & canones liceret. Quorum canonum rigorem laxari ac re-

mitti, & eligendi potestatem sibi fieri suppliciter petunt, aut certè voluntatem suam à superiore antistite comprobari, perinde ac si vera legitimaque esset electio, quod hodie receptum est, ut diximus. Ea siquidem petitio si justa utilisque Ecclesiæ videatur, pro solenni legitimaque electione haberi solet, ut nullam aliam electionem postea celebrari necesse sit. Qua ratione vulgò traditum est, in hujusmodi postulationibus, ritum ordinemque constitutionis Innocentianæ, cujus paulò antè meminimus, omninò servandum esse. Nam licet ex duabus viis altera extraordinaria sit, nihilominus eòdem ferre ambas, & par in utraque periculum esse videmus. Prætereà qui hominem sacro munere indignum postulant, non continuò jus suffragii, ut electores amittunt, cùm poscentes veniam, & vitium agnoscentes confitentesque, ejus quem ordinari desiderant, canones violare non videantur. *cap. innotuit. de elect.* Quod tamen est ita accipiendum, nisi tale vitium sit, ut gratiam canonum remissionemque sperare non debeant, ut puta, si noxius aliquis sceleratusque vir postuletur, in quo nulla vitæ emendatio eluceat. Hunc enim quem nefarium est promovere, postulantes, exemplo eligentium plecti mulctarique debere constitutum est. *c. 2. de postulat. prælat.* Quamvis autem

autem electio ac postulatio res diversæ sint. *c. episcopus. 61. distin.* tamen quibus verbis utantur postulare volentes, non multum referre arbitror, modò voluntas eorum obscura non sit. Nam sive postulandum se eligere, sive eligendum postulare dixerint, nihil contra canones facere videntur, si constet eos gratiam ab antistite suo exposcere velle, quia fortè vitium aliquod exponunt, propter quod jure suo eligere se non posse ultrò fatentur. *c. post translationem. de renunc.* Nam & veteres promiscuè his verbis usos fuisse animadvertimus. *c. literas. 63. distin.* Nec me movet quòd Bonifacius constitutione quadam sua, hoc pronunciandi genus ut captiosum subdolumque improbavit. *tit. de postul. prælat. in 6.* Nam adversus eos edita est ea constitutio, qui sacro munere indignum quempiam eligere cupiunt, sed quia verentur ne patefacta tandem ejus indignitate, pœnæ sint obnoxii, his verborum involucris improbitatem suam tegere conantur. Quæri solet à quo gratia remissioque, de qua hîc loquimur, postulanda sit. Et quidem Romanus pontifex, cùm de promotione episcoporum agitur, quòd res magni ponderis sit, & ad exemplum maximè pertineat, eo nomine adiri consuevit. *not. in cap. ultim. de postul. prælat.* Pro cæteris verò majoribus ministeriis ita

demum,

demum, si vitium, propter quod inhibetur electio, tale sit, ut aliis antistitibus gratiam canonum facere non liceat. Proinde si candidatus XX. annos natus sit, nec animarum curatio petatur, sed aliud quidvis ministerium Ecclesiæ, apud proprium episcopum hæc venia rectè postulabitur: cùm hoc genus gratiæ inter ea quæ recepit, ac sibi reservavit Romanus pontifex, non recenseatur. *tit. de ætat. & qualit. in 6.*

CAP. III.

Translatio episcoporum quamobrem sit prohibita: aliter explicatum, quàm à juris pontificij enarratoribus factum adhuc sit.

DIximus in superiore capite, episcopum unius civitatis ad aliam transire non posse, sed quia obiter id tantùm attigimus, & res est animadversione digna, nunc de ea breviter hìc differendum est. Dubium autem non est, quin hæc sedium mutatio, ut ecclesiis valde perniciosa, jam olim canonibus prohibita sit, idque ex concilii *Nicæni c. 15. Sard. c. 1. Antioch. 16. c. 21. Chalced.*

*ced. ca.*5. *Carthag.*3. *can.*38. perſpicuum eſt. *d.c. epiſcopum. c. propter.*7. *q.* 1. Fit & hujus prohibitionis mentio in confeſſione fidei, quam miſit Papa Damaſus Paulino epiſcopo Theſſalonicæ apud Theod. *lib.*5. *eccl. hiſtor. c.* 11. Ac idem Theod. *lib.* 1. *ca.* 19. Euſeb. quendam inſectatur, qui Nicomedia deſerta, cujus erat epiſcopus, contra canones ad Conſtantinop. eccleſiam tranſierat. Cujus prohibitionis rationem hanc eſſe dicunt juris pontificii conſulti, quia matrimonium quoddam inter epiſcopum & eccleſiam intelligitur contractum eſſe, quod hominum arbitrio diſſolvi non poteſt, juxta illud, *Quod DEUS conjunxit, homo non ſeparet.* Itaque ajunt eum qui epiſcopio ſe abdicavit, in alia civitate eligi & ordinari poſſe, quod priori vinculo matrimonii obſtrictus eſſe deſierit. *not. in ca. ult. de poſt. prælato.* Sed profectò longè alia ratio veteres ad id conſtituendum impulit, quæ concilio Sardicenſi apertiſſimè expreſſa eſt, cujus concilii hæc verba ſunt, è Græco in Latinum ſermonem converſa. *ca.*1. Oſius epiſcopus dixit, non minus mala conſuetudo, quàm pernicioſa corruptela funditus eradicanda eſt, ne cui liceat epiſcopo de civitate ſua ad aliam civitatem tranſire. Manifeſta eſt enim cauſa quâ hoc facere tentant, cùm nullus in hac re inventus ſit epiſcopus, qui de majore civi-

tate

tate ad minorem transiret, unde apparet avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni servire, & ut dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet ut hujusmodi pernicies austerius vindicetur, nec laicam communionem habeat, qui talis est: universi dixerunt, Placet. etiam si talis aliquis extiterit temerarius, ut forsitan excusationem afferat, quòd populi literas acceperit, cùm manifestum sit præmio & mercede paucos, qui synceram fidem non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur episcopum, omninò has fraudes removendas esse damnamus, ita ut nec laicam communionem in finem accipiat talis, quod si vobis omnibus placet, statuite. Universi dixerunt, Placet. Hujus autem canonis pars tantum posterior extat, *in cap.2. tit. de elect. li.1. Decr.* sed à juris pontificii doctoribus, qui ex fonte non hauserunt, parùm rectè explicata. Eandem quoque rationem confirmat Leo pontifex in quadam epistola his verbis, Si quis episcopus suæ civitatis mediocritate despecta administrationem celebrioris loci ambierit, & ad majorem plebem se quacunque ratione transtulerit, à cathedra quidem pellatur aliena: carebit etiam propria, ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprevit. *c. si quis episcopus.*

pus.7. *q*.1. Et Theod. *lib*. 5. *eccl*. *c*. 8. clarè testatur authores canonum hujusmodi translationes prohibuisse, ut ambitionem præciderent. Illud non possum non admirari, quod Socrates *in eccl. histor.* priscis canonibus hanc translationem episcoporum vetitam fuisse negat: ideoque Proclum quendam qui Cyzicenus erat episcopus, Constantinop. episcopum ordinari potuisse contendit. *lib*.2. *Tripart*. *c*.8. canones enim ante id tempus de ea re editi hodie reperiuntur, quos suprà indicavimus. Verumenimvero mutatiò hæc tantam potest utilitatem aliquando afferre ecclesiis, ut non immeritò tolerari debeat. Canones siquidem mutationem sedis interdicentes, de ea non intelliguntur, quam necessitas utilitasque ecclesiarum flagitat; sed quæ ex cupiditate & ambitione episcoporum proficiscitur. *c. mutationes*. *c. scias*. *c. episcopus*.7. *q*.1. Cujus rei exempla apud Socratem varia leguntur in historia ecclesiastica, cujus modò mentionem fecimus, *lib*. 2. *Tripar*. *cap*. 8. *Theodo*. *lib*. 5. *cap*. 8. Et quædam alia pontifex Antherius refert, vulgóque receptum ac probatum est, quod is de Petro ex Antiochia Romam translato scribit, tametsi de ea re nonnulli dubitent. *d. c. mutationes*. Sed ne prætextu utilitatis ac necessitatis leges ecclesiasticæ eludantur & infringantur, hodie unius Ro-

mani

mani pontificis arbitrio hæc transferendi facultas omninò commiſſa eſt. *totô tit. de translat. epiſc.* Qui alia via ad epiſcopalem ſedem aſpiravit, pœna adverſus eum jure pontificio ſtatuta eſt, ut munere utroque careat. *c. ſi quis epiſcopus. & c. ſeq. 7. q. 1. c. quanto. de translat. epiſc.*

CAP. IV.

Quale ſit nominationis ac præſentationis jus iis competens, qui patroni eccleſiarum dicuntur.

PRæter epiſcopos canonicoſque, quorum antè mentio facta eſt, ſunt aliæ quædam perſonæ, quarum voluntas & conſenſus interdum in ordinandis miniſtris eccleſiarum requiritur. Nam ſi quis ſacram ædem condiderit, atque conſtituerit clericum, qui ſacri miniſterii curationem habeat, *nominare* ei licet, & epiſcopo offerre, ut ab eo ſi idoneus judicatus fuerit, ordinetur, nec poteſt epiſcopus abſque ea nominatione quenquam in hujùſmodi Eccleſia ordinare. Id enim non ſolùm canonibus pontificiis, ſed etiam jure civili con-

conſtitutum eſt. *c. decernimus.* 16. *q.7. Novel.* 67. 123. Sicut inſtitutum ejus meritò commendatur, qui pio affectu religioſoque ductus, de ſententia conſilioque antiſtitis ſui, rem ſuam conſecrat DEO, ejuſdem proprietate amiſſa, ita æquum viſum eſt eum aliquid juris retinere, quod pietatis ipſius ſingulariſque in eccleſiam voluntatis perpetuum monumentum eſſe poſſit. Idque adeò probatur, ut vulgò proditum ſit, tale jus ei competere, quamvis nominatim non receperit in conſtituenda Eccleſia. *c. ſignificavit. de teſti.* Nec multum refert, ut hoc jus retineat, an baſilicam fundaverit, in ſuoque ſolo aut extruxerit ab initio, aut dirutam collapſamque reſtituerit, an verò ad ædificii miniſtrorumque tutelam reditum ei vectigalque certum largitus fuerit. *c. filiis.* 16. *q.7.* Nam ſine reditibus, qui dotes eccleſiarum in quibuſdam canonibus non malè dicuntur. *c. decretum.* 10. *q.* 1. ut dotes prædiorum apud Papinianum. *l.3. de inſtruct. lega.* nec quicquam ædificaretur eccleſia. Quamvis ergo dominus ſit ejus ſoli, in quo baſilicam ædificat, aut earum rerum quas Eccleſiæ conſtitutæ donat: tamen ratio juris non patitur, ut poſt conſecrationem dedicationemque is locus, aut aliæ res DEO conſecratæ, in ejus dominio manere dicantur, quamvis eo verbo quidam abuſi fuerint. *c. monaſterium.* 16. *q.* 7. Itaque *patroni* appellatio magis

quàm domini ei convenire credita est, quasi Ecclesiæ defensor propugnatorque tantum sit. Potest & idcirco patronus appellatus videri, quòd cum eo qui servum suum manumisit, aliquam similitudinem habeat. Is enim etsi dominus servi manumissi esse desinat, tamen jus quod dicitur patronatus, in jure civili, in eum perpetuò obtinet. Horum verò patronorum duo sunt genera. Unum est *laicorum*, ad quos nomine suo ex iis causis, de quibus locuti sumus, id jus pertinet: Alterum est *ecclesiasticorum*, quibus non suo nomine hoc competit, sed Ecclesiæ potius, cujus gubernationem administrationemque habent. Operæ pretium igitur est ea jura, quæ patrono post Ecclesiæ constitutionem supersunt, breviter & summatim perstringere. Quorum illud primum præcipuumque habetur, quod jam attigimus, nempe eorum qui ecclesiis præficiendi sunt, *nominatio*. Sic enim à veteribus linguæ Latinæ authoribus dicitur. *Brut. ad Cicer. epist. 7. Plinius lib. 2. & 4. epist.* cui vocabulo & Græcum, quo Justinianus utitur, respondet, vulgus *præsentationem* vocat. Verùm hominem idoneum & sacro munere dignum, idque intra certum tempus nominare patronus debet. Nam patrono laico tempus quatuor mensium, ecclesiastico sex ad nominandum jure pontificio

præ-

præſcriptum eſt. Quo tempore præterito abſque patroni conſenſu liberum eſt epiſcopo eccleſiæ miniſtrum ordinare. *tit. de jure patronat. in 6.* Quamvis autem nominandi jus habet patronus, in eum tamen, qui ab epiſcopo ordinatus eſt, nullam ſibi poteſtatem vindicat. Quare ne ob culpam quidem gradu ſuo dejicere eum poteſt, ſed hoc ad antiſtitis officium ſpectat. Nec verò rerum Eccleſiæ adminiſtrandarum ullam habet facultatem, ſed quia patronus eſt atque defenſor Eccleſiæ, ſi malè verſari miniſtros deprehenderit, non ſolùm admonere eos & increpare, verùm etiam deferre, tam apud magiſtratum ac principem, quàm apud epiſcopum poterit. *c. filiis. 16. quæſt. 7.* Sed & ſi ad inopiam fuerit redactus patronus, ex proventibus Eccleſiæ áli ſuſtentarique debet, *c. quicunq;. 16. q. 7. c. nobis. de jure patro.* licet eorum diſpenſationem aliàs non habeat. Nam & is qui ſervum manumiſit, cui hunc quadamtenus ſimilem eſſe diximus, à liberto ſuo alimenta quoque exigit jure civili. *l. ſi quis à liberis. de liber. agnoſc.* Jus igitur patronorum in eccleſias in iis ferè conſiſtit. Et notandum eſt, mortuo patrono id jus ad hæredem ipſius tranſire. *c. conſiderandum. 16. quæſt. 7.* Ac ſi plures exiſtant hæredes, in ſolidum quidem patroni ſunt, non pro partibus hæreditariis. *c. 1. de jure*

 pa-

patrona. Verùm quod ad nominationem, de qua hîc disserimus, attinet, non singuli hæredes in solidum jus nominationis habent, ut melior sit occupantis conditio, sed omnes simul nominant ac eligunt, in qua electione stirpium magis, quàm capitum rationem habendam esse constitutum est, ita ut plures unius patroni hæredes, unius tantùm personæ vicem sustineant. *clem. 2. de jure patron.* Hujus quoque juris donatio permutatioque permittitur. *c. ex insinuatione. de jure patron. c. nemini. 36. quæst. 7.* Sed quia juris divini aliquid immixtum habet, honestum visum non est juris pontificii authoribus, ut pretio cuiquam acquiratur. Ideoque venditio ejus prohibita est, nisi universitas quædam prædiorum, cui hoc jus accedat, distrahatur. *c. ex literis. c. de jure. c. cum sæculum. de jure patronat.*

CAP. V.

De Jure ordinandi ministros Ecclesiæ, beneficiaque conferendi, quod tanquam caducum ad superiorem antistitem devolvitur.

Quia

QUia ſæpenumero contingit, ut qui jus habent promovendi miniſtros Eccleſiæ, ſive beneficia miniſteriis aſſignata conferendi, negligentiores ſint in eo negotio: æquum ſanè fuit, huic malo atque incommodo idoneum aliquod remedium quærere. Itaque canonibus pontificiis certum tempus definitum eſt, intra quod ſi Eccleſiæ vacanti proſpectum non fuerit, ſtatim id jus tanquam caducum, ad ſuperiores antiſtites devolvitur, idque gradatim, ut qui propioris gradus eſt primùm adeatur, & eo ceſſante reliqui ſurſum verſus progrediendo, donec ad ſummum pontificem perventum fuerit. *ca. licet. de ſupplen. neg. prælat. cap. nulla. de conceſ. præben.* *Caducum* autem ſatis commodè ac Latinè dici poſſe videtur, non aliter ac Jureconſulti veteres caducam hæreditatem, caducum legatum, caducam dotem, caduca bona vocant. *l. item veniunt. de pet. hær. l. ſi quis officium. l. dote. de rit. nupt. l. 3. de iis, quæ in teſta. delen. l. 9. de S. C. Syllan. l. 2. ſi quis aliq. teſt. probib. tit. C. de cadu. tollen.* Qui verſantur in foro, & qui jus pontificium interpretantur, jus etiam *devolutum*, nec id quidem ineptè meo judicio appellare ſolent. Sic enim à veteribus juris authoribus hæreditas, tutela, dominium, bona devolvi dicuntur. *l. pupilli. de ſolutio. l. ad fiſcum. rer. amot. l. in fraudem. de jur. fiſc. l. de-*

niq;. quod vi aut clam. l. si quis sub conditione. de testa. tut. Sed ut cognoscamus quod spatium temporis singulis antistitibus, vel sodalitiis canones præscripserint, sciendum est, si de præsulatu aut cœnobiarcha agatur, trium duntaxat mensium illud tempus esse. *c. ne pro defectu. de elect. c. obeuntibus. 63. distin. c. postquam. 50. distin.* Sin de aliis præfecturis atque ministeriis inferioribus, sex mensium. *can. nulla. c. dilectus. de conces. præb.* Quod tempus non ex quo vacare cœpit Ecclesia, computandum est, sed ex quo antistes vel collegium vacare eam scivit, nec impedimento aliquid ei fuit, quominus Ecclesiæ vacanti consuleret. *c. quia diversitatem. de conces. præb.* De tempore patronis ecclesiarum dato ad nominandum, sive, ut loquimur, *præsentandum,* quod quatuor aut sex mensium est, posteà dicemus. Unum hîc notandum est, quod vulgò receptum video, ei qui nominatum à patrono instituendi jus habet, id temporis spatium, de quo hîc disserimus, tribuendum non esse, quod canones de temporis præfinitione editi, de eo qui nominatum instituit, minimè intelligantur. Non enim videtur rationi consentaneum, ut post semestre tempus, quod patrono indulgetur ad nominandum, tantundem antistiti ad eum qui nominatus est instituendum concedatur, ne ecclesiæ

nimis

nimis diu paſtoribus miniſtriſque ſuis carentes ac deſtitutæ jaceant. Itaque utilius eſſe putant juris pontificii conſulti, ſi moderatum aliquod tempus à ſuperiore antiſtite ſtatuatur, intra quod inſtitutio promotioque hujuſmodi fieri debeat. Eademque cauſa ejus eſt, ad quem electionis confirmatio pertinet, *not. in c. nulla. de conceſ. præb.* Et hæc quidem omnia de ceſſatione & negligentia eorum accipienda ſunt, qui jus promovendi vel beneficia conferendi habent. Nam ſi promotus ſit indignus, vel aliter contra canones peccatum ſit, &c. caduci jure ordinatio promotioque protinus & ἀμέσως ad ſummum pontificem devolvitur: præterquam in inferioribus eccleſiis, ut Bonifacius conſtituit, *c. quanquam. de elect. in 6.*

CAP. VI.

Conjunctio beneficiorum, quam Unionem vocant, quæ ſit, & quibus ex cauſis permittatur.

GEnus quoddam acquirendi beneficia hodie uſitatum eſt, cùm beneficio,

quod quis possidet, aliud adjicitur & conjungitur. Nam etsi legibus canonibusque pontificiis solutus non fuerit, tamen utrunque obtinere potest. Cujus conjunctionis causa est utilitas aliqua, vel necessitas Ecclesiæ, ut exempli gratia: Si duæ vicinæ civitates, pagi vel compoleis sint, in quibus multitudo populi non mediocriter decreverit, si fana diruta sint, quæ reparari ac in pristinum statum restitui facilè nequeant: si duo pastores ex oblationibus commodè non possint ali, & unus pro tempore sufficere videatur. *c. & temporis. c. postquam. 16. q. 1. c. 2. de relig. do. c. eam te. de ætat. & qualit.* Ac tales magistratuum conjunctiones multæ apud Justinianum descriptæ reperiuntur, quales beneficiorum, munerumque ecclesiasticorum sunt, de quibus hîc disserimus. *Novel.* 8. 24. 25. 26. 27. 28. 29. Civitatum quoque ac populorum, qui in unum coïerunt, quædam exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ atque Romæ apud Livium. Extat & elegans descriptio Ovidiana *lib. 6. Fastor.* in his versibus:

Hæc ubi narravit, Tatium fortemq; Quirinum,
Binaq; cum populis regna coisse suis:
Et lare communi socios generosq; receptos,
His nomen cunctis Junius, inquit, habet.

Hæc autem conjunctio tribus modis fieri posse dicitur. *gloss. in dict. c. & temporis. & in*

c.1. ne sede vacan. Primus est cùm duæ Ecclesiæ in unum veluti corpus confunduntur & coalescunt, adeò ut una Ecclesia, unum ministerium unumque beneficium, non duo verè dici possint. Et hanc confusionem Justinianus verbo Græco ἕνωσιν *Novel.*28. alii vulgò *unionem*, quasi verbum verbo reddentes, sed non satis Latinè vocant. Itaque beneficium, quod hujusmodi accessione auctum & amplificatum est, non modo συνημμένον, ut noster Pomponius loquitur, sed etiam ἡνωμένον rectè appellabitur. *l. rerum mixtura. de usucap.* Secundus modus est, cùm ita connectuntur Ecclesiæ, ut in unum quasi corpus minimè conflentur, sed ut una *superior* sit ac principalis, altera *inferior* & accessoria. Quo casu in inferiore vicarius, qui sacrum ministerium obeat, constitui solet. *c. extirpandæ. §. qui verò. de præb.* Tertius modus est, cùm neutra subjicitur alteri, sed ambabus suum titulum gradumque retinentibus, idem minister præficitur. *c.1. ne se. vac.* Sic enim à Gregorio Cumanam Musitanamque ecclesiam copulatas legimus, ut quamvis utraque maneret episcopalis, unum tamen atque eundem episcopum haberet. *ca. & temporis.16. q.1.* Sed quæritur, cuinam hoc jus conjungendi beneficia competat. Et certi Juris est, Romanum tantummodo pontificem duos episcopa-

tus conjungere posse, adeò ut ne legato quidem ejus id liceat. *c. quod translationem, de offic. legati.* Aliarum verò ecclesiarum ἕνωσις & colligatio episcopis cujusque civitatis ac diœceseos permittitur. *cap. sicut unire. de exces. prælato.* modò ut collegii ecclesiastici consensum adhibeant. *cap. dudum. de reb. eccl. non alien. in 6.* Beneficium tamen episcopio suo adjungere, vel collegio consentiente, eos non posse constitutum est. *clem. si una. de reb. eccle. non alien.* Archimandritæ autem hanc conjungendi potestatem non habent, sed ipsis consentientibus, episcopi cùm opus est, id exequuntur. *clem. in agro. §. adhæc. de statu monacho.* Verùm animadvertendum est, ita demum hanc beneficiorum conjunctionem valere, efficacemque esse, si ob manifestam Ecclesiæ utilitatem necessitatemve fiat, idque causa cognita, & iis omnibus vocatis quorum interest. *c.1. ne sede vac. c. exposuisti. de præb. c. dudum. de reb. eccl. in 6.* Qua de re celebria Oldr. atque Decii responsa in manibus sunt. *Oldr. cons.261. Deci. cons.275.* Est enim valdè alienum à ratione, & canonibus pontificiis contrarium, ut absque gravi causa & necessitate duabus ecclesiis præficiatur unus, aut duobus in Ecclesia muneribus fungatur. *c. cum non ignores. de præb.* ac multò magis ut duas ecclesias ad unam redigendo, cultus divinus aliquod

decre-

decrementum recipiat. Proinde quiſquis contendit ἐνώσει acquiſitum ſibi eſſe beneficium, ritè ac ſolenniter eam factam docere debet, ſive à Romano epiſcopo, ſive ab alio quocunque antiſtite facta proponatur. *l. actor. C. de probatio. Oldr. & Deci. ubi ſuprà.*

CAP. VII.

De *Fiduciis eccleſiarum tam perpetuis quàm temporariis, quæ commendationes dicuntur.*

PRiſcis temporibus cùm Eccleſiæ vacanti paſtor idoneus ſtatim præfici non poterat, interim ut ea evitarentur mala atque incommoda, quæ ut plurimum ἀναρχία parit, ſolebat Eccleſia vacans probo alicubi viro commendari, & committi, qui tanquam tutor quiſpiam aut procurator bona fide actus ſui rationem redderet. Hic enim paſtor Eccleſiæ non erat, & ad tempus ſolùm conſtituebatur. *ca. conſtitutum.7. q.*1. Itaque poterat & alterius Eccleſiæ miniſtro hæc curatio adminiſtratioque mandari. Non enim contra canones pontificios

cios duabus ecclesiis præfici videbatur, aut ab una ad aliam transferri, cùm unius Ecclesiæ pastor perpetuus, alterius verò custos temporarius esset. *c. clericum. c. qui plures.* 21. *q.* 1. *c. obitum. c. Gatinensis.* 61. *dist. c. dudum.* 2. *de electionibus.* Sed nec illa inquisitio usquequaque adhibebatur, quam in promotione pastorum ministrorumve necessariam esse diximus. Proinde ei qui monachus non erat, sive *regularis,* ut vulgò loquuntur, monasterium poterat commendari, donec aliquis ex sodalibus *hæteriarcha* electus creatusque esset. Verùm res longè utilissima, & ad consulendum ecclesiis vacantibus inventa & excogitata, tandem in ipsarum perniciem pestemque mirabiliter conversa est. Nam quibus per canones non licet præfici ecclesiis aut monasteriis, moribus comparatum est, ut eisdem Ecclesiæ, vel monasteria in perpetuum, & quandiu vivunt commendentur. Atque ita concipitur formula hujus commendationis in diplomatibus pontificiis, *ut libera non solum dispensatio rerum, sed etiam consumptio atque dissipatio ipsis permissa intelligatur.* Et sanè mirum est homines ingeniosos, qui fucum hunc commenti sunt, tantæ corruptelæ non alium colorem quæsiisse, ne tàm apertè despici canones, & palam ludibrio haberi viderentur. Quasi verò consilium eorum non cuivis notum

per-

perſpectumque ſit, qui hac arte corruptelam maximam tueri & adumbrare conantur, qui verbis decoris obvolvunt vitium, & ut Ariſtophanes ait, ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν. Itaque etſi vetus nomen adhuc remanſerit, *& commendatio* dicatur hoc beneficii acquirendi genus, quod Latinè & propriè *fiduciam* appellari poſſe crediderim: tamen res ſic immutata ac deleta eſt, ut priſcæ illius fiduciæ, de qua jam diximus, vix imago quædam umbráve ſuperſit. Unde vulgò dicitur, titulum hunc fiduciarium hodie à legitimo titulo nihil differre: *not. in c. nemo. de elect. in 6.* & fiduciarium adminiſtratorem perinde ac juſtum verumque gubernatorem Eccleſiæ fructus ſibi acquirere, quanquam ſi ad veritatis amuſſim, & veterum inſtitutorum normam hæc exigere velimus, neuter rebus eccleſiæ àliter quàm ut commendatis uti debet. Idque Leo pontifex ait, & nos ſuprà annotavimus. *c. ſine exceptione.* 12. *q.* 2. Nec adverſatur huic ſententiæ, quòd *Commendare* apud Juris authores nihil aliud eſt quàm deponere: ac idcircò *cuſtos* & *procurator* tantùm videtur dici debere, qui hac ratione promovetur. *l. comendare. de verb. ſign. l. Lucius. depoſ. c.* 1. *de depoſ.* quoniam, ut diximus, plenior illa conceptio diplomatis pontificii, & mores ubique recepti faciunt, ut non ſimplex cuſtos, depoſitarius pro-

cura-

curatorve, sed dominus quodammodo habeatur. Nam & *procuratores in rem suam* appellantur à Jureconsultis, qui nihil minus quàm procuratores sunt, & suum, non alienum negotium gerunt. *l. qui stipendia. C. de procur.* Et certum est hujusmodi procuratoribus fiduciarios istos dispensatores, aut ut verius dicam, fucatos dissipatores, de quibus loquimur, perquam similes esse, cùm ipsis non ecclesiæ gratia, sed sua potius (ut rectè quidam ajunt) administratio concedatur. *Alcia. in l. pactum curatoris. C. de pact.* Atque hinc fit, ut fiduciæ hujusmodi perpetuæ nunquam revocentur, quamvis depositum mandatumve simplex revocari possit. *l. 1. §. si sic deposuero. depos.* Illud postremo annotandum est, quod Rom. pont. episcopia monasteriaque in perpetuum commendandi potestatem sibi unus vindicat, eodemque jure utuntur cæteri episcopi in fana ministeriaque parœciæ suæ, exceptis curationibus animarum, quas ad semestre solùm tempus commendare possunt. *c. nemo. de elect. in 6. not. in c. si constiterit. de accusatio.*

CAP. IIX.

De *Pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias*

expecta-

expectativas, & mandata de providendo appellat, copiosa disputatio.

INter genera distribuendorum Ecclesiæ beneficiorum quæ hodie usitata sunt, unum longè celeberrimum est, de quo jam dicturi sumus, per diplomata scilicet pontificia, quæ vulgò *mandata de providendo, & gratiæ expectativæ* appellantur. Ex aula siquidem pontificis Romani proficiscuntur diplomata, quibus mandat ac præcipit beneficia quibuslibet conferri in diem mortis eorum sacerdotum ac ministrorum, qui ipsis fruuntur. Convenit tamen inter omnes quotquot sunt juris pontificii enarratores, hanc beneficiorum distribuendorum rationem apud veteres in usu non fuisse. Cujus rei argumentum afferunt sanè quàm probabile, quòd ne in volumine quidem decretorum, quod Gratianus edidit, ullum exemplum ulláve mentio horum diplomatum reperiretur. Avaritia etenim aulæ pontificiæ, post aliquot sæcula, hoc novum pecuniæ aucupium adinvenit, quod nunquam veteribus in mentem venerat. Ac tametsi speciosæ rationes adduci soleant, quibus tanta

αἰσχρο-

αἰσχροκέρδεια tegatur & excuſetur, tamen res ipſa loquitur, & nos quotidie ſatis docet experientia, quantùm hæc lues peſtiſque noceat Eccleſiæ. Nam imprimis occaſio datur captandæ mortis alienæ, præſertim ſceleratiſſimis & profligatiſſimis hominibus, qui talia diplomata ferè impetrant. Jureconſulti veteres, quibus hæc Evangelii lux nondum affulſerat, pacta conventioneſque deteſtantur, quibus hæreditatem ſuam quis promittit alteri, ne ejus hæreditatis ſpe ad optandam promiſſoris mortem invitetur, cùm tamen veriſimile ſit, inter notos homines & amicos hujuſmodi pacta iniri, & eum qui ita paciſcitur ac promittit, probabili aliqua cauſa adduci, ut alteri fidat. Hoc autem diplomatum genere beneficium non ei quem eligit charumque habet beneficii poſſeſſor, cuique juſta aliqua cauſa eſt confidendi, ſed homini plerunque non ſolùm ipſi ignoto, ſed etiam improbo ac malevolo, quem libuerit Roman. pontifici nominare, confertur aut conferri mandatur. Deinde lites & controverſias innumerabiles pariunt hæc diplomata, quibus nec Reipubl. quicquam eſt exitialius, nec Chriſtiano homine indignius. Veriſſimum enim eſt quod Iſocrates homo à noſtra religione alienus, ſcribit, officium eſſe boni principis eas leges condere, quæ inter

cives

cives quam pauciſſimas lites gignant. Nec dubium eſt cordatis hominibus, nedum Chriſtianæ religionis cultoribus, hanc partem juris pontificii probari non poſſe. Hæc enim diplomata tantum offundunt ubique tenebrarum, tantamque fraudibus & ſtrophis forenſibus feneſtram aperiunt, ut aliæ ſuper alias contentiones & lites hinc quotidie exoriantur, ac velut Andabatarum more pugnent litigatores & cauſidici, nec judices quamlibet perſpicaces facilè jus & æquum in tanta caligine perſpicere poſſint. Quæ res efficit ut aſtutiſſimus quiſque, callidiſſimus, & improbiſſimus, quamvis jure nullo aut titulo nitatur, ſæpius in hoc certamine victor evadat, & ſimpliciores homines liberaliorisque ingenii juſtiſſimam cauſam amittant. Non enim libenter tàm odioſis litibus ſeſe implicari ſinunt, & ancipitem judiciorum aleam reformidant, cùm præſertim ad ſtrophas eludendas, quas fraudulenti captioſique homines facilè hîc comminiſcuntur, nati aſſuefactique non ſint. Quid? quod in his litium anfractibus ingenti ſumtu opus eſt, cui ſufficere nequeunt inopes clerici, ideoque opulentioribus cedere coguntur? Præterea hæc πολυπραγμοσύνη pontificum ἀλλοτριοεπισκόπων & ipſos avertit à proprio munere functioneque ſua, & alios antiſtites non ſine aliqua

fortaſſis injuria interturbat, ut neutri in tanta confuſione munus ſuum obire poſſint. Ac ut ſummatim omnia complectar, nec neceſſe habeam ſpeciatim enumerare, quæ in canonibus concilii Baſilienſis perſcripta ſunt, illud dicam, quod aulæ Romanæ quidam alumnus, Gomeſius, ab alio neſcio quo acceptum in commentaria ſua referre non dubitavit. Nempe hujuſmodi pontificum diplomatis, jus canonicum funditùs everſum deſtructumque eſſe. Sunt tamen nonnulli, qui ſtudio, ut credibile eſt, pontificibus blandiendi, aſſerunt, quicquid habent juris reliqui epiſcopi in re beneficiaria, id Romano pontifici acceptum ferendum eſſe, quaſi omnia ab ipſo tanquam fonte aliquo prodierint. Et cùm poſſit jure ſuo totius orbis beneficia arbitratu ſuo diſpenſare ac diſtribuere, præclarè cum cæteris agi cenſent, ſi partem aliquam benignè ſcilicet eis largiatur & indulgeat. *glo. ca. quanquam. de elect. in 6.* Sed quæ fuerit olim epiſcoporum in hac re poteſtas atque authoritas, ſatis antè demonſtravimus libro tertio. Ut autem concedamus Rom. pontifici quidvis impunè hîc licere, tamen omnes boni, ut ſpero, mihi aſſentientur, non modò quid liceat, ſed etiam quid honeſtum ſit ab eo ſpectandum eſſe. Quid autem indecentius ac fœdius in Eccleſia poteſt eſſe, quàm hæc

hæc miniſteriorum functionumque eccleſiaſticarum perturbatio? *ca. pervenit.* 11. *quæſt.* 1. Mitto quod peſſimè videntur pontifices Romani ſibi ſuæque majeſtati conſulere, cùm eo nomine, ut cætera miſſa faciam, quæ non ſunt hujus inſtituti, tantam apud Chriſtianum populum ſibi conflent invidiam, ut niſi DEUS aliquis huic rei proſpiciat, magnum ab univerſa ruina excidioque periculum ſit. Quanto circunſpectiùs Lacedæmoniorum ille Rex, qui uxori objurganti, quod minus ac humilius regnum filiis eſſet traditurus, quàm accepiſſet. Ego, inquit, eo majus relinquam, quo diuturnius. Verùm ut ex diverticulo in viam redeamus, certum exploratumque eſt jus quo utimur, quacunque ratione id conſtitutum fuerit. Quod ut intelligamus, animadvertendum eſt, cùm primùm Romani pontifices cœperunt ubique terrarum beneficia diſpenſandi facultatem ſibi vendicare, parcè admodum ac moderatè ipſos ea poteſtate uſos fuiſſe. Non enim imperioſis iſtis diplomatis terrebant ſtatim epiſcopos, & ad ſibi parendum cogebant, ſed ut leviter primùm tentarent eorum patientiam, literis monere eos ac rogare ſolebant. Sed cùm preces & monita gravatè ab epiſcopis reciperentur, ac plerumque ea contemnerent, mox in præcepta converſa ſunt. Verùm ne ea

quidem satis nervorum habuere, cùm beneficium interim collatum alii adimendum non videretur, sed contumacia tantùm non obtemperantis plectenda. Itaque ratio tandem excogitata est, qua beneficiorum dispensatio ad pontificis Romani potestatem & arbitrium omnino revocaretur: datis nempe per diplomata executoribus, qui aut episcopos ad parendum cogerent, aut eis imperium detrectantibus ipsi conferrent. Sic precibus primùm usi pontifices Romani, deinde jussu ac minis, postremò vi aperta hanc sibi potestatem comparaverunt. Prospiciebant enim episcopos æquiore animo jugum accepturos, cui paulatim assuevissent, quàm si id ab initio per vim cervicibus eorum esset impositum: sicut Milonem ferunt eò facilius taurum gestasse, quòd eundem adhuc vitulum crebrius ferre solitus fuisset. Ac fuit tempus cùm hic ritus observabatur, ut *trinas literas* ejusdem beneficii nomine ad episcopos mitteret Pontifex, quarum unæ *monita* tantum, alteræ *præcepta*, postremæ *legis actionem atq; executionem* complecterentur. Verùm hoc ritu antiquato, in quo veteris moris quædam velut reliquiæ conspiciebantur, ultimas solum, id est, *executorias*, usus Romanæ aulæ ad hunc usque diem retinuit: quæ effectum habent in octo mensibus tantùm, ut canon pontificius

cius docet. Nam quatuor menſes liberos habent reliqui epiſcopi, nec beneficia eo tempore vacantia coguntur iis conferre, qui talia diplomata impetrant, quamvis nullo non tempore pontifex Romanus beneficium vacuum jure occupationis conferat. Sed etſi nullum à pontifice diploma impetratum fuerit, dubium non eſt, quin cæteri antiſtites in ſua quiſque parœcia, eccleſiis quocunque tempore anni vacantibus providere poſſint. Sunt autem hujuſmodi executorum pontificis Romani duo genera. Quibuſdam enim ita mandatur executio reſcripti pontificii, ut antiſtites & collegia compellant ad beneficium conferendum, ſacra communione eis interdicta, non etiam ut ipſi beneficium conferant, aut in poſſeſſionem mittant. *not. in c. abbatem. de reſcript.* Itaque hoc mandato ita demum poteſtas conferendi adimitur antiſtitibus, ſi irritum & inane decreverit pontifex quicquid adverſus ea factum fuerit. *c. ſi ſoli. de conceſ. præbendæ. in 6.* Alii ſunt executores *ad providendum* vulgò appellati, quibus à Romano pontifice mandatur, ut negligentibus epiſcopis, ipſi provideant eccleſiæ qua de agitur, & beneficium conferant. Eſtque magna vis & poteſtas hujus mandati, quia ſimulatque oblatum eſt epiſcopo vel collegio, omnem providendi Eccleſiæ facultatem

continuò amittit, & quasi vinculo quodam injecto constrictas manus habens, beneficium amplius dare non potest. *c. si capitulo. de conc. præb. in 6.* Sed hoc jus Leonina constitutione, cujus sæpe meminimus suprà, magnopere in Francia immutatum est. Nam ea constitutione modus diplomatum quasi vectigalis cujusdam ab antistitibus exigendi definitus est, ita ut nulli pontifici Romano toto sui pontificatus tempore plura concedere liceat. Est enim constitutum, ut in eos antistites, qui decem beneficiorum distributionem habent, uno diplomate contentus sit: in eos verò quibus quinquaginta, aut eo amplius beneficiorum dispensatio competit, duobus diplomatis possit uti. Deinde ea constitutio nulla diplomata probat quibus beneficiorum nondum vacantium spes offeratur, nisi verbis, ita ut constitutum est, conceptis perscripta fuerint. Est enim præscripta forma & conceptio diplomatis pontificii, quâ prætermissa vel mutata, mandatum pontificis irritum nullumque habetur. Quod tamen est ita accipiendum, si quid contra voluntatem ac sententiam eorum, qui formulæ exemplum proposuerunt, vel adjectum, vel detractum fuerit. Nam qui existimant id exemplum omnibus negotiis convenire, ut ne tantillum quidem ex eo immutare fas sit, persi-

miles

miles iis ſunt, qui ex vulgaribus exomologeſeos formulis peccata enunciant ſacerdoti, etiam ea quæ non admiſere confitentes. Extat autem formula reſcripti ſive diplomatis in ea conſtitutione Leonis plenè deſcripta, quam nos hîc integram non referemus, præcipuas tantùm ejus *clauſulas* diſcuſſuri & explanaturi.

Prima igitur clauſula diplomatis eſt, qua pontifex Rom. excommunicatum abſolvit, hactenus ut diplomate ei conceſſum valeat. Nam aliàs reſcriptum ab eo, qui ſummotus eſt à ſacra communione, impetratum nullas vires habet. *c.* 1. *de reſcr. in* 6. *c. poſtulaſtis. de cler. excom.* Effectus autem hujus clauſulæ ad nullam aliam rem porrigitur, adeò ut plerique tradiderint, niſi excommunicatus poſteà abſolutus fuerit, beneficium ei prætextu diplomatis conferri non poſſe. Quæ ſententia non ſolùm Leonis formulæ, ſed æquitati etiam ac rationi congruit. Interdum quoque hæc clauſula ne ad diploma quidem, de quo hîc loquimur, confirmandum prodeſt, ſed eas exceptiones, quæ ab aliis collectæ ſunt, omitto. Facilè autem hinc perſpici poteſt, quod antè diximus, ſingulas hujus formulæ clauſulas non in omnibus diplomatis neceſſarias eſſe. Quid enim ſi is cui conceditur diploma, piorum ac fidelium communione ſummotus non ſit?

Secunda clausula est, quâ Pontifex omnia beneficia ejus, cui diploma conceditur, cum vera eorundem æstimatione ac precio, pro expressis habet, quamvis expressa fortè non sint. Nam rescriptum tanquam obreptitium careret viribus, nisi pontifex hujus expressionis gratiam faceret. *c. si proponente. de rescript. cap. si motu proprio. de præb. in 6.* Cætera verò si quæ insint personæ vitia obtentu hujus clausulæ, pro expressis habenda non sunt: quia hanc extensionem formula non admitttit. Sed ne hæc quidem clausula ubique necessaria est, cùm beneficia non habentibus constet eam omnino supervacaneam esse. Eademque est sequentium ferè clausularum ratio.

Tertia clausula est, quâ pontifex exprimit, se nemine postulante, diploma ultrò concessisse, quæ clausula omnem obreptionis suspicionem tollit, efficitque ut ea tacuisse nihil noceat, quibus alioquin non expressis pontifici obreptum videretur. *cap. si motu proprio. de præbend. in 6. & reg. cancel.* Non enim ob conceptionem diplomatis arguendus est is qui ipsum non impetravit, sed ultrò sibi delatum accepit, tametsi fortè contra leges, aut canones concessum fuerit. *l. 1. Cod. de pet. bon. subl.* Hæc clausula tamen non impedit, quo minus vitia personæ, quæ diplomate juvari vult,

vult, ipsi objiciantur, quasi legibus canonibusque solutus sit à principe, idque vulgò receptum est. *glos. in c. Romanus. de præbend.* Alii sunt præterea varii effectus hujus clausulæ, de quibus cæteri diligenter scripsere. *Fel. in c. ad aures. de rescript. c. causam.* 1. *c. ult. de test. Staphil. de lit. grat.*

Quarta clausula est, quâ Pontifex ostendit non purè ac simpliciter se mandare, sed ita demum si pro alio non scripserit. Non enim velle intelligitur pontifex plurium beneficiorum dispensationem ab ordinario antistite exigere. *cap. mandatum. de rescript.* Et hæc quoque clausula satis demonstrat hanc formulam pro varietate negotiorum mutari posse. Quid enim si antistes quinquaginta beneficiorum conferendorum jus habeat? Nonne ex jam dictis constat pontificem Rom. duorum beneficiorum donationem sibi vindicare posse? Itaque conditio ita concipi poterit, si pro duobus aliis non scripserimus.

Quinta clausula est, quâ Romanus pontifex canonicum creat eum, cui diploma concedit, hac fine ut ad honores ecclesiasticos aspiret: idque propter morem ecclesiarum fit, quo honorem ecclesiasticum consequi nemo potest, nisi in canonicorum collegium ascitus fuerit. Et quia hi canonici *honorarÿ* suffragia ferre dicuntur, & quædam alia hujusmodi jura habere,

quamvis nulla ſit eis annona adhuc attributa. *cap. pro illorum. de præb.* ideò Romanus pontifex ne canonicorum numerum augendo eos oneret, non ſimpliciter hîc canonicum creat, ſed cum hac adjectione, ut dignitatem ſive adminiſtrationem obtinere poſſit.

Sexta clauſula eſt, quâ pontifex exprimit ſe beneficium duntaxat conferri velle, quod poſt menſem quàm oblatum fuerit antiſtiti diploma, vacaverit. Nam alioqui periculum erat, ne tantiſper mandati pontificii denunciatio ſuſtineretur ac differretur, dum alicui opimum beneficium habenti mortem inſtare exploratum eſſet. Sic enim futurum erat, ut muneribus expectationum donati à pontifice, opulentiſſima quæque beneficia auferrent: Verùm hæc clauſula facit, ut appetente hora mortis, facta denunciatio non valde proſit denuncianti, cùm ante finem menſis liberum ſit antiſtiti beneficium alii dare. Clauſula autem ſummota pontificis, candidatus non niſi certior factus de imminente beneficiarii morte, & certa jam ſpe devorato beneficio mandatum denunciaret antiſtiti.

Septima clauſula eſt, quâ Roma. pontifex ut legibus omnibus canonibusque ſuperior, cuicunque legi, conſtitutioni, privilegio, conſuetudini derogat, per quam effectus diplomatis impediri poſſet.

Hacte-

Hactenus de eo diplomate, quod antiſtitibus, & cæteris mittitur: quorum partes ſunt, vacantibus proſpicere eccleſiis, & eiſdem miniſtros præficere. Cui diplomati aliud ceu appendix quædam accedere ſolet, quod ab executione vulgò nomen accepit. Nam eo diplomate mandat cuipiam alii Romanus pontifex, ut non obtemperante antiſtite, mandatum ipſe exequatur. Nec difficilis eſt hæc poſterior formula, modò ut prior rectè intelligatur.

De Exhibitione ac denunciatione diplomatis pontificij.

MAndatum Roma. pontificis denunciari ac exhiberi debet, ut de nominatione poſteà dicemus, ſitque ea exhibitio antiſtiti aut vicario, ad quem diſpenſatio beneficiorum ſpectat, non ei cui executio mandati pontificii committitur. *cap. duobus. de reſcript. in 6.* Hæc enim denunciatio eſt neceſſaria, ne alioqui poſſit antiſtes mandati ignorationem cauſari. *cap. ſi capitulo. de conceſ. præbend. clement. cauſam. de elect.* Qua ratione mortuo interim antiſtite, ſucceſſori ejuſdem denunciabitur. *l. qui in alterius. de reg. jur.* Cùm autem hæc reſcripta pontificis

tificis perpetua ſint, nullum ad ea offerenda tempus præſcriptum eſſe videtur. *l. falso. C. de diverſ. reſcript.* quamvis de reſcriptis quæ litium cauſa impetrantur, aliud conſtitutum ſit. *c. ſi autem. c. plerunq. de reſcript.* Tractatum eſt an ea quoque appendix edi debeat, quæ non ad antiſtitem, ſed executorem potius dirigitur: quod non videtur magnoperè neceſſarium eſſe: nec formula id Leonina apertè requirit: tamen quia controverſum jus, tutius & conſultius erit utraſque literas edere.

De
Effectu diplomatis pontificij.

Oblatio exhibitioque mandati ſive diplomatis pontificis obnoxium quodammodo obſtrictumque beneficium reddit, ut alii conferri nequeat, *c. ſi capitulo. de conceſ. prabend.* Quod adeò verum eſt, ut is qui mandatum denunciavit ac exhibuit, cæteris omnibus anteponatur, quamvis ſcholarum candidati ſint. *tit. de mand. apoſt.* Sed hoc eſt ita accipiendum, ſi beneficium quod petitur tale ſit, ut ad diplomaticam hanc pontificis diſpenſationem pertineat. Quædam enim beneficia his mandatis non includuntur, ut exempli cauſa, *beneficia*

electiva

electiva in quibus regiæ nominationi locus est. *tit. de reg. ad prælat. nom.* Item beneficia in comitatu Romani pontificis vacantia, quæ pontifices, quibus voluerint, dare solent, atque ita constitutum est *c. 2. de præb. in 6.* Beneficia quoque sæcularia iis qui mandatum habent, ad regularia obtinenda non obstringuntur, aut contrà. *§. voluimus. tit. de collat. in concord.* Nec alia videtur earum ecclesiarum causa esse, quarum præfectos nominant patroni, qui *laici* dicuntur, aut earum quæ in civitatibus sunt, vel oppidis muro cinctis, aliarumve id genus, de quibus in tractatu *nominationum* dicemus. Cùm autem plures simul ambiunt, petuntque idem beneficium ab antistite sibi dari, is præfertur cæteris, in cujus gratiam prius rescripsit pontifex, quamvis fortè alius antè suas literas ediderit. *c. eum cui. de præb. in 6. c. tibi qui. de rescrip. in 6.* Quod si eodem tempore pro omnibus rescriptum fuerit, tunc literarum editionis denunciationisque tempus spectatur: in qua editione si concurrant, poterit antistes aditus, cui visum fuerit gratificari. *c. duobus. de rescript. in 6.* Canon tamen pontificius in hac gratificatione impetrationis, gradus, temporis, possessionis, patriæ, & quarundam aliarum rerum habendam esse rationem ait. *reg. cancel. 15.* Fit etiam interdum, ut posterioris melior sit,
quàm

quàm prioris conditio: veluti si pontifex in posteriore mandato disertè expresserit, ut is anteriori præferatur. *c. pen. de conces. praben. in 6.* Sed hæc clausula apud nos minimè recipitur, quòd contra Leoninam formulam adjiciatur rescripto. Idem accidit & cùm prior mandati executionem non prosequitur. *§. declarantes. tit. de manda. apost.* Quid enim si juri suo expressim renunciaverit? *c. sollicitè. cap. audita. de rest. spol.* Quid si eo negligente & alias res agente, beneficium fortè alteri jam collatum sit? *cap. si tibi absenti. c. si clericus. de prabend. in 6. c. tibi qui. de rescript. in 6. Panor. & Felin. in c. capitulum. de rescript.* Idem & in omnibus casibus dicendum, in quibus mandatum extinguitur: veluti si is qui obtinuit diploma, postea uxorem duxerit. *c. 1. de cler. conjug.* si aliud beneficium consecutus sit, quod simul cum eo quod petitur retineri nequeat. *clem. gratia. de rescript.* Mortuo sanè pontifice mandata hujusmodi expirare vulgò receptum est. *c. si cui. de praben. in 6. §. rectè. Instit. mand. Panor. in c. dilectus. 2. de praben.* Quod quidem est ita accipiendum, res nisi integra esse desierit. *capit. si super gratia. de offic. deleg. in 6.*

CAP. IX.

De *Reservationibus beneficiorum, tam universè quàm sigillatim factis.*

Affines sunt *beneficiorum reservationes* mandatis pontificiis, de quibus jam disseruimus. Nam Roma. pontifex beneficia quædam sibi reservare ac accipere solet, ut cùm postea vacaverint, ea solus conferat, idque vel universè, vel sigillatim. Universè, cùm majores (loco exempli) dignitates Ecclesiæ: sigillatim, cùm certi alicujus fani beneficium reservat. Hoc inter *mandata*, de quibus diximus, & *reservationes* istas interest, quòd illa jus tribuunt impetrantibus, his verò nihil juris cuiquam acquiritur, quamvis fortè persona expressa sit, cujus gratia reservatum est beneficium: ideoquè vacante postea beneficio, liberum est pontifici, cuivis alii arbitrio suo id dare. *not: in cap. cum dilectus. de jure patron. & in cap.*1. *de offic. leg. in 6.* Verùm hæ reservationes Leonina constitutione, quâ nunc utimur in Gallia, optima ratione sublatæ sunt, sicut & cætera diplomata,

mata, quibus beneficiorum nondum vacantium ſpes oſtenditur. Quod quemadmodum accipiendum ſit, antè docuimus. Sed animadvertendum eſt, eas tantùm reſervationes prohiberi, quæ à pontifice Romano fiunt. Nam beneficia, quæ in aula Romana vacant, quæque non tam à pontifice, quàm à jure ipſo pontificio excipiuntur ac reſervantur, à diſpenſatione pontificis non eximit conſtitutio. *cap. 2. de præb. in 6.*

CAP. X.

De Pontificum diplomatis, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrantur.

DE poteſtate Roma. pontificis in beneciorum vacantium diſtributione breviter diſſeruimus *lib. 3.* Verùm ut jam orſis quædam attexamus, ſuperiorum capitum diſputatio nos admonet. Nec videtur docendi ratio, quam inſtituimus, permittere ut pontificum diplomata, quæ *vacantium beneficiorum nomine* impetrantur, ab iis de quibus proximè tractatum fuit, ſeparemus. Romanus igitur pontifex fani cujuſcunque beneficia quocunque tem-

tempore anni vacent, jure occupationis largitur, & cum omnibus Christiani orbis antistitibus ita concurrit, ut eos, beneficium dando, antevertere possit, idque *lib.3.* docuimus. Donat & suo magis quàm ullius occupationis jure fanorum omnium beneficia, quorum præfecti in comitatu pontificio mortem obierint. *cap. 2. de præb. in 6.* Sed quæstio hinc existit, quam in judicio agitatam memini. An si quæ beneficia vacent eo tempore anni, quod Leonina constitutio scholasticis viris attribuit, pontifex Romanus aliis personis ea beneficia arbitratu suo donare possit? Et constitutionis verbis expressum est, liberè pontificem ea beneficia conferre posse. Sed ea verba absque ullo incommodo videntur posse intelligi, modò ut scholarum candidatis, & cæteris quibus alia parte constitutionis hi menses attributi sunt, conferat. Quam interpretationem utilitas ipsa, quæ, ut Horatius ait, justi & æqui mater est, hoc præsertim tempore admittendam esse suadet.

CAP. XI.

De Concilio Constantiano ac Basiliensi, & de

Pragmatica Gallorum ſanctione, Romanorumque pontificum decretis, quibus eam aut convellere omnino, aut labefactare ſtuduerunt.

ANtequàm de nominationibus tam Regis quàm ſcholaſticorum conventuum dicere incipio, licet hîc paulisper digredi, & pauca quædam de duobus nobiliſſimis conventibus Conſtantiano ſcilicet & Baſilienſi, in medium adducere, quorum cognitio ad id quod inſtituimus, ſummè eſt neceſſaria. Sigiſmundus Imperator cùm diſſidia motuſque ingentes videret in Eccleſia (erant enim tres Romani Pontifices, Joannes Bononiæ, Gregorius Arimeni, & Benedictus in Hiſpania) nihil antiquius habuit; quàm ut pacem & tranquillitatem Eccleſiæ reſtitueret. Itaque magna cura ſtudioque perfecit, ut ejus rei gratia, conſenſu regum ac principum ſacer conventus indiceretur Conſtantiæ: in quo ipſe cum Joanne pontifice interfuit. Nec ſanè irritus fuit ejus conatus: nam in

eo conventu, pontificio imperio tribus illis, quos jam nominavi, abrogato, Martinus V. omnium consensu & suffragiis pontifex declaratus est, & omnes ferè contentiones sublatæ. De constitutione verò ac emendatione Ecclesiæ, quia quadriennium jam totum in dissidentium pontificum negotio consumptum fuerat, & nimis diu Ecclesiæ suis pastoribus caruerant, nihil confici potuit, eaque res in proximum conventum synodumque rejecta est. Duo autem memorabilia decreta ejus conventus, & ad corrigenda vitia Ecclesiæ magni usus extiterunt. Unum, ut conventus, sive synodus œcumenica, quasi à Christo protinus accepta auctoritate, pontificem etiam Romanum parere suis decretis cogat: & contumacem dictoque non audientem coerceat. Alterum ejusdem synodi decretum est, ut decimo quoque anno conventus Ecclesiæ habeatur, ac sub finem cujusque conventus, locus ad proximum celebrandum idoneus à pontifice Romano de sententia totius conventus aut ab ipso conventu constituatur. Nec pontifici id tempus prorogare liceat, ac ne locum quidem mutare, extra quàm si necessitas aliqua id flagitet, & collegarum consensus accedat. Itaque mox secutus est conventus Basiliensis, rectè, si quis unquam alius, legitiméque indictus. Verùm

Eugenius, qui in Martini defuncti locum suffectus fuerat, modis omnibus hunc conventum dissolvere conabatur, nulla ratione decretorum Constantianorum habita, quia satis prospiciebat, nisi ea decreta delerentur omnino, & perpetuæ oblivioni traderentur, fore ut paulatim coactis in ordinem Romanis pontificibus, quorum erat jam invidiosa potestas, majorem sibi libertatem Ecclesia vindicaret. Sed Basileæ congregati patres nequaquam ab incœpto desistunt, præter paucos quosdam factiosos, qui ad conventum alium Eugenii in Italia quô jure quáque injuriâ ab ipso indictum, proficiscuntur. Nam cæteri quorum & numerus major erat, & authoritas amplior, egregia constantia usi, Eugenium ut contumacem & factiosum pontificatu dejecerunt, multaque præclarè & utiliter decreuerunt in eo conventu, quorum præcipua capita partim ad authoritatem conciliorum asserendam, partim ad ministros Ecclesiæ ordinandos, in officioque continendos, partim ad rem judiciariam constituendam, & lites dirimendas spectant. Quare Gallorum rex Carolus VII. synodo per oratores suos id ab eo contendente, non invitus fecit, ut ea decreta in regno suo tuenda susciperet: sed habito prius in Biturigum civitate procerum, antistitum, aliorumque eruditissimorum

rum hominum atque gravissimorum conventu, quorum auctoritate & consilio adductus, ad ejus synodi decreta confirmandà nobilem illam constitutionem edidit, quæ *Sanctio pragmatica* vulgò appellatur. Quàm fœda autem ac planè miserabilis facies Ecclesiæ, quanta rerum omnium perturbatio atque indignitas tum fuerit, vel præscriptio ipsà procemiumque constitutionis Carolinæ satis indicat. Proinde nihil ea constitutione popularius in Gallia, nihil majore bonorum omnium plausu unquam exceptum fuit. Ante ejus promulgationem infinita emanabant ex aula pontificis Romani diplomata, quæ ordinem ecclesiasticum & hierarchiam perturbabant omnino atque pervertebant. Antistitibus ordinandorum Ecclesiæ ministrorum adimebatur, & è manibus extorquebatur facultas. Indignissimi quique passim ad munera ecclesiastica (viris sanctitate & doctrina commendabilibus præteritis) promovebantur. Et quod longè turpissimum, ac bonis moribus maximè contrarium est, non eorum modò, qui è vivis excesserant, sed superstitum etiam spirantiumque hominum sacerdotia beneficiaque in diem mortis eorum, cujus captandæ dabatur occasio, conferri solebant. Præterea lites & controversiæ de rebus sacris & spiritalibus Romæ disce-

ptabantur, contra veteres canones, & alia quædam hujuſmodi quotidie deſignabantur, quæ ſigillatim hîc recenſeri non eſt neceſſe. Ex quibus omnibus malorum atque incommodorum Ilias exoriebatur. Nam præter neglectam religionem, cultumque divinum, quo nihil poteſt exitialius dici, exhauriebatur res nummaria pecuniis omnibus ad ſacerdotiorum nundinas, id eſt, ad Romanam aulam exportatis. Niſi fortè quis credat, aut gratis fuiſſe conceſſa, aut parvo conſtitiſſe ea Romæ, quæ magna ex parte ad quæſtum excogitata eſſe, nemo eſt adeò rerum imperitus, ut non intelligat. Adhæc litibus omnia fervebant, præſertim inter eccleſiaſticas perſonas. Superiorem cauſam habens, ob difficultatem itineris, & magnitudinem ſumptuum ut plurimum cedere adverſario, & manus dare cogebatur: deſerebantur civitates populo certatim Romam commigrante; & ut verbis Ulpiani ſummatim omnia complectar, viribus & viris miſerè deſtituta erat Reſpubl. *leg. 3. de muner. & honor.* Proinde rex Chriſtianiſſimus Carolus cum univerſa Galliæ ſuæ Eccleſia facilè adductus fuit, ut Eugenii cavillationibus valere juſſis, tam neceſſaria eo tempore decreta, quaſi cœlitus ad ſe demiſſa complecteretur, & ſanctione ſua confirmaret. Scitè etenim ac verè quidam cru-

eruditionis nomine ubique terrarum notus ac nobilis, cum quo mihi ſatis diu magna fuit familiaritas & conſuetudo, de hac ſanctione loquens, *Palladium Franciæ* eam vocare conſuevit. Ut enim Palladis illud ſimulachrum in urbe Trojana è cœlo quondam cecidiſſe fertur, ita & hæc ſacratiſſima conſtitutio ad fovendas Palladis artes, & viros eruditione inſignes honoribus & beneficiis ornandos divino quodam favore Gallis conceſſa videtur: Ac ſicut prædictum fuit ab Apolline ejus civitatis futurum exitium, ſi id ſimulachrum extra mœnia portaretur: ſic illa ſanctio ſine maximo noſtro incommodo è Republ. tolli omnino non potuit. Et tamen adeò inviſa fuit Romanis pontificibus, ob eam de qua jam diximus, cauſam: ut ex annalium ſcriptoribus conſtet, nunquam eos quieſcere potuiſſe, donec ea ſi non penitus convulſa & abrogata, at certè mirum in modum labefactata imminutaque eſſet. Non enim obſcurum eſt, quibus machinis Pius II. Sixtus IV. Innocen. VIII. Alexander VI. Julius II. Leo X. eam oppugnaverint. Sed nemo acrius Pio eam aggreſſus eſt, ſi noſtris annalibus fides habeatur: à quo tamen ipſo cùm adhuc privatus eſſet, & Æneas Sylvius vocaretur, Synodus Baſilienſis ſtrenuè contra Eugenium defenſa fuerat. Atque hinc facilè

apparet, ſimul cum nomine mutatum hominem, & velut quodam Circeo poculo in aliam naturam repentè converſum fuiſſe. Quod & pleriſque aliis principatu pontificio exornatis adverſus omnium expectationem accidiſſe ferunt. Hoc enim eſt axioma certiſſimum inter id genus homines: *Si jus violandum eſt, regnandi cauſa violandum: aliis rebus pietatem colas.* Pius igitur pontifex à Ludovico undecimo Galliarum rege inductus miris technis edictum expreſſit de hujus conſtitutionis abrogatione. Et fama eſt, in ea coitione Pontificem Joanne Ballua Gallo homine, & apud regem gratioſo, qui ad purpuram tunc aſpirabat, ſequeſtro & interprete uſum fuiſſe. Certè conſtat Balluam magno cum impetu, & gladiatorio, ut ita dicam, animo mandata regis ad curiam centenariam detuliſſe, ut ea judicio ſuo de more comprobaret: & eo nomine contentionem ei fuiſſe non mediocrem cum regio cognitore, ſingularis integritatis, conſtantiæque viro, qui *à fano Romani* cognominabatur. Is enim tam iniquæ poſtulationi quanquam ſub principe imperioſiſſimo adeò viriliter obſtitit, interceſſitque, ut negotium confici non potuerit. Hunc etiam conatum graviter admodum ac prudenter curia ipſa repreſſit. Ac circunfertur etiam nunc libellus ejuſdem cu-

riæ,

riæ, quo Ludovico regi persuadere nititur, nihil exitialius Reipubl. Gallicæ posse contingere, quàm si pontificis Romani ea in re desiderio aut cupiditati potius obsequatur. Religiosior enim hîc videbatur esse rex, apud quem fortassis nulla non in re, ut plerunque fit, sacrosancta pontificis authoritas habebatur. Idque cum considero, in mentem mihi venit quod Livius de Bacchanalibus loquens scribit in hæc verba: Nihil est in speciem fallacius quàm prava religio, cùm deorum numen prætenditur sceleribus. Subit enim animos timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini juris aliquid immixtum violemus. Itaque totus ferè liber Ludovico oblatus eò spectat, ut is omni religione exolutus, pontificis authoritatem in eo negotio non magnifaciat, nec tam quid impotentes homines flagitent, expendat & consideret; quàm quid utilitas regni, atque adeò Ecclesiæ, cujus propugnator est, exigat. Erant enim eo tempore, nec hodie tales plerique desunt, qui adversus Basiliensem conventum, Carolinamque constitutionem differentes, simplicioribus hominibus, & divini juris humanique peritia non sat instructis facilè argutiis suis imponerent, ut Ludovico regi fucum eos fecisse mirum non sit. Sed sophisticæ eorum rationes, ne dicam syco-

phanticæ, nihilo magis eruditos ac pios homines movere possunt, quàm philosophi nescio cujus argumenta, qui nivem, quâ nihil est candidius, atram esse hominibus persuadere conabatur. Et horum calumnias ac sophismata acutè refellit, edito nominatim hac de re libello, clari inter Jureconsultos nominis Panormitanus archiepiscopus, qui & ipse conventui Basiliensi interfuit. Meritò igitur Pii non satis piæ voluntati, & postulatis injustissimis vehementer ab omnibus reclamatum est: ideòque re infecta ejus nuncii atque interpretes abire coacti sunt. Quod cùm animadverteret Sixtus, non ita multo post constitutionem annuente Ludovico, sed mitiorem paulò, ac pacis cujusdam fœderisque titulum præ se ferentem, edidit. Verùm ea quoque bonorum omnium consensu, quibus Romanæ artes non incognitæ erant, confestim explosa rejectaque est. *capit.* I. *de treu. & pace. in extravag. comm.* Ad extremum Leo decimus telam pertexere cupiens, quam Julius paulò antè exorsus fuerat, post varias coitiones, quæ in vulgus tandem innotuerunt, non sine perpetuo quorundam nostratium probro, constitutionem promulgavit, quâ Pragmaticæ sanctioni multum derogatum est, quamvis ea omnino antiquata abrogataque non sit, idque prius inescato mirabi-
liter

liter Francisco rege factum est, ut novis assentiretur decretis, quæ ob eam causam *conventorum* nomen postea semper retinuerunt. Maluit enim rex scenæ & tempori servire, cum aliquo suo commodo, quod & ipse fatetur: ac de jure publico aliquid remittere, quàm pro hac Helena toties cum Roman. pontificibus dimicare, cùm præsertim ab illis nonnihil periculi imminere sibi intelligeret. Ac tametsi scholasticus Lutetiæ conventus hoc, ut ita dicam, Palladium sibi ereptum ægrè ferens, à pontificis decreto ad sacrum Ecclesiæ conventum provocasset, obtinuit nihilominus Leo, ut ejus provocationis ratione non habita, decretum suum regia authoritate subnixum curia centenaria reciperet: utque ex ejus præscripto in omnibus summis imisque tribunalibus imposterum jus redderetur. Nec dubitat quisquam paulùm modò versatus in foro, quin hac constitutione Leonina, tanquam certo jure in rebus judicandis hodie utamur.

CAP. XII.

De Nominatione regia in ordinandis antistitibus, & quales regis

candi-

candidatos esse oporteat.

COnventis regiis, ac pontificiis, aut, si mavis, constitutione Leonina, cujus suprà meminimus, honores ecclesiastici longè aliter quàm canonibus statutum sit, in Francia deferuntur: ita ut nec electioni, nec postulationi ullus hodie sit locus relictus. Itaque duplex hosce honores conferendi genus apud nos usitatum est, per *nominationem* scilicet *regiam* & *scholasticam*, de quibus sigillatim hîc tractabimus. *Nominatio* autem verbum est maximè huic rei accommodatum & appositum, quo & veteres Latinos authores in re non adeò dissimili usos fuisse comperimus. Plinius *lib.* 2. *epistolar.* Sic illa die, qua Sacerdotes solent *nominare*, quos dignissimos sacerdotio judicant, me semper nominabant. Idem *lib.* 4. Mihi verò etiam illud gratulatione dignum videtur, quo successi Julio Frontino principi viro, qui me *nominationis* die per hos continuos annos inter sacerdotes nominabat, tanquam in locum suum cooptaret, quod nunc eventus ita comprobavit, ut non fortuitum videretur. Brutus *ad Ciceronem*, Is Pansæ locum petere constituit, eam *nominationem* à te petimus, neque conjunctiori dare beneficium, quàm nos tibi sumus, neque digniorem *nominare*

nare poteſt, quàm Bibulum. Græci autem nominationem hujuſmodi προβολὴν appellant. Quo verbo etiam uſus eſt aliquando Gregorius. Quamobrem ut à *regia nominatione* incipiamus, Caput unum eſt conſtitutionis Leoninæ, ad eam nominationem pertinens, quo hæc ferè continentur. Vacante Eccleſia cathedrali vel Metropolitana, epiſcopus à collegio canonicorum non eligatur, ſed rex intra ſex menſes virum gravem atque idoneum Romano pontifici offerat ac nominet. Ut autem idoneus habeatur, præter ea de quibus *lib.* 4. diſſeruimus, annos ut minimum ſeptem & viginti natum eum eſſe oportet, quanvis veteres canones majorem ætatem requirant. Præterea neceſſe eſt eum in ſchola aliqua celebri ſolennibus gradibus ac titulis præditum eſſe: nempe Theologiæ aut Juris civilis vel pontificii magiſterio ſive *doctura*, qui apex eſt honorum ſcholaſticorum, aut certè huic proximo gradu, quem vulgò *Licentiam* vocant. Nos aliquantò eruditius, vel *prodocturam*, vel μεταδιδασκαλίαν poſſumus appellare. Romanus verò pontifex principis candidato, in quo nihil horum deſideretur, vacantis Eccleſiæ gubernationem committere debet. Quòd ſi idoneus non fuerit is qui proditus ac nominatus eſt, principis partes ſunt, alium quemvis intra ſpatium

trium mensium digniorem & commodiorem nominare. Et hoc quidem trimestre spatium labitur, simulatque repulsam accepit candidatus, & is qui in comitatu pontificis hoc negotium, ipsius nomine procurabat, de ea repulsa certior factus est. Sunt tamen ex candidatis principis nonnulli, quos pontifex creare antistites cogitur: tametsi hæc eis non insint, quæ scilicet constitutione Leonina veteribus canonibus addita sunt: id est, tametsi honores illos scholasticos consecuti non sint. Sic enim ea constitutio videtur accipienda esse. Nam eos qui secundum canones nullo modo idonei sunt ad regendam ecclesiam, à pontifice ordinari ratio non patitur. In hunc numerum regis gentiles ac consanguinei & alii illustres splendidique homines referuntur. Sæpe enim utilitas aliqua & ratio temporis exigit, ut hujusmodi personæ, si mediocritas aliqua eis adsit, posthabitis humilioribus, ad sacra antistitia promoveantur: nec aliter id fieri debere constitutione ipsa disertè expressum est. His adscribendi sunt & *sodales mendicantes*, quibus lege sodalitii solenibus conventuum scholasticorum gradationibus interdictum est: si modò tam excellens sit eorum virtus & doctrina, ut eos præfici ecclesiis publicè intersit. Quod dictum est de episcopiis, id in cœnobiar-

chiis

chiis, quas vulgò *abbatias* vocamus, locum habet, & aliis præfecturis inferioribus, si tales sint, ut *electivæ* dici mereantur. Quod quemadmodum accipiendum sit, suprà disseruimus *cap.* 1. Sed animadvertendum est inter episcopia & Cœnobiarchias aliquid discriminis reperiri. Nam ætas trium & viginti annorum hîc sufficit, nec scholasticis gradibus ornatum esse principis candidatum necesse est. Monasticæ autem vitæ ac instituto, idque ejusdem sectæ & ordinis, (nam sectarum inter hos diversitas magna est, ut *lib.* 1. diximus) addictum solenniter eum devotumque esse oportet: alioqui nec regis nominatio, nec pontificis ordinatio proderit. Postremò notandum est hoc nominandi jus interdum principi non competere, ut puta, si in aula & comitatu pontificis Romani mortuo antistite vacaverit Ecclesia, quia tunc solius Pontificis nutu & arbitrio Ecclesiæ providebitur. Ejurato tamen præsulatu principis nominatio adhuc necessaria est, cùm lex de morte tantum loquatur. Sed etsi collegio alicui ecclesiastico, aut monasterio concessa fuerit speciali quodam privilegio facultas pastorem antistitemque eligendi, conventa regia pontificiaque eisdem non præjudicant.

CAP.

CAP. XIII.

De
Scholastica nominatione, qua nunc in Gallia ferè utimur, compendiosa, sed accurata commentatio.

CONventu Basiliensi, & inclyta illa Caroli constitutione, de qua fusè disseruimus, literatis viris tertia honorum ecclesiasticorum pars certa forma contributa fuerat, exceptis antistitiis ac præfecturis, de quibus superiori capite tractatum fuit. Eamque partem eis salvam reliquit pontifex Leo, etsi forma nonnihil ab eo immutata sit. Nam beneficia quæ quatuor mensibus vacant, id est, tertia parte anni, literarum cultoribus, qui scholasticis gradibus prædicti fuerint, conferuntur, sed ita ut inter eos aliqua sit distinctio. Quidam enim à scholastico ipso conventu solenniter nominantur atque commendantur, honores ecclesiasticos ac beneficia collaturis antistitibus. Alii absque ulla scholæ commendatione ambiunt, & utrisque sui menses ad petitionem sunt attributi. Sed de his qui *scholarum candidati*, seu, ut loquimur,

mur, à ſcholis nominati ſunt, potiſſimum hîc loquimur: de quibus librum utilem & copioſum Rebuffus noſter conſcripſit. Et quia diffuſum eſt hoc argumentum, ſummatim id tractaturi ſumus, ſed adhibita methodo, quæ res implicatas evolvat ac explicet: & paulò obſcurioribus lucem aliquam adferat. Sunt autem præcipui quidam loci totius tractatus, quos hîc attingere ſingulos decrevimus.

I. *Quis nominare poſſit.*

Certo certius eſt ſcholis publicis ac celebrioribus Franciæ hoc *jus nominandi*, prodendique beneficiarii competere. Id enim ita conſtitutum eſt, tùm ut honoratiores eſſent ſcholæ, quas nullo non honoris, beneficentiæque genere proſecuti ſunt majores noſtri. *l. quicquid. C. de advoc. diverſ. jud.* tum etiam quia certius ac fide dignius videbatur magiſtrorum præceptorumve de diſcipulorum ſtudiis, quàm aliorum teſtimonium. *l. nemini. C. de advoc. diverſ. jud. Scholas publicas* hîc vocamus, publicè, ſeu quod idem eſt, publica authoritate inſtitutas, quas Leo, more vulgari, *univerſitates* vocat: non quòd omnium diſciplinarum in eis vigeat profeſſio, ut ait Eraſmus *de pronunc.* ſed quòd profeſſoribus ac ſtudioſis literarum, corpus, collegium ac veluti

 Rem-

Rempubl. habere liceat, quamvis aliàs id jure prohibitum ſit. Id enim ſignificat *univerſitas* apud Jureconſultos, *tit. quod cujuſq; univerſ. & tit. de coll. illic. l. actor. rem ratam hab.* Itaque tametſi ſchola aliqua publica ad certarum tantummodo diſciplinarum profeſſionem inſtituta ſit, quales ſunt in Gallia pleræque; ea nihilominus hoc jure utetur. Cùm autem Leo de ſcholis publicis regni Franciæ paſſim loquatur in conſtitutione ſua, ſatis perſpicuum eſt, in finibus tantùm Franciæ huic ſcholaſticæ nominationi locum eſſe. Verùm provincia aut civitas Franciæ accedens & conjuncta, quaſi pars quædam ipſius ad conſtitutionem nihilominus pertinere videtur. *l. ſi convenerit. §. ſi nuda. de pign. act. l. inter ſocerum. §. cùm inter. de pact. dot.* Nec multum referre arbitror, an poſt conſtitutionem conjunctio hujuſmodi, & ἕνωσις facta, aut ſchola fortaſſis nova publicè inſtituta ſit nec ne, cùm ſermo generalis atque indefinitus futura quoque complectatur. Nam ſi in conſtituenda ſervitute ita ſit cautum, ne luminibus officiatur, omne lumen tam præſens quàm futurum contineri veteres reſponderunt. *l. ſi ſervitus. de ſervit. urb. præd.* Atque ita in ſpecie non diſſimili cenſuit Livius. *lib.* 1. *Decad.* 3. In fœdere Romanorum Carthaginenſiumque cautum fuerat, ut neutri alteris eorumve ſociis bellum

bellum inferrent. Saguntinis posteà in populi Roma. societatem adſcitis bellum intulêre Carthaginenſes: quærebatur an id contra fœdus ab eis factum eſſet. De qua re is ita pronuntiat, Satis cautum erat, Saguntinis ſociis utrorumque receptis. Nam neque additum erat iis, qui tunc eſſent, nécne qui posteà aſſumerentur: & cùm aſſumere novos liceret ſocios, quis æquum cenſeret, aut ob nulla quenquam merita in amicitiam recipi, aut receptos in fidem non defendi &c.

II. *Quis poßit nominari.*

Ut quis nominari poſſit à ſcholaſtico conventu, non ſufficiunt vulgaria illa, de quibus *lib*.4. diximus, ſed quædam alia neceſſaria ſunt, ex Leonina conſtitutione. Nam gradibus tituliſque ſcholaſticis præditum eſſe eum, qui nominatur, oportet: quorum primus eſt eorum qui tyrocinii depoſiti inſignia accipiunt, & vulgò *Bacalaurij* dicuntur: ex quo gradu Theologiæ profeſſores duos faciunt: alter eſt eorum qui *mellodidaſcali* deſignantur: tertius ac ſupremus *doctorum* ſive *magiſtrorum* eſt, quorum ſuprà mentionem habuimus. Scholaſticos titulos cùm dico, eos tantùm intelligi volo, qui à ſcholaſticis conventibus ſolenni & accurata inquiſitione prius fa-

cta, deferuntur. Quare *doctores codicillares* (sic enim more veterum appellari posse videntur, qui diplomate principis seu pontificis honorarios illos titulos consecuti sunt) vulgò receptum est, ejus nominationis, de qua loquimur, capaces non esse. Et notandum est horum graduum, vel infimum ac minimum sufficere, ut valeat nominatio, præterquam in medicinæ dialecticesque studio: cùm in hoc magistrum, in illo mellodidascalum esse oporteat. Præterea tempus certum constitutione definitum est, quod in studiis ante solennem illam gradationem consumptum esse necesse est, ut puta in *Theologiæ* studio, in quo gradus quatuor reperiuntur: tribus superioribus gradibus decem annorum spatium, sex verò annorum infimo præscriptum est. In studio *juris civilis aut pontificij* summo ac medio septennium, infimo quinquennium est statutum. Eademque est ratio *medicinæ,* nisi quòd infimi gradus in ea ratio non habetur, ut diximus. In *dialecticæ philosophiæq́;* studio quinquennium magistris præstituitur: & iis qui μελλοδιδασκαλίας titulo ornari solent. *§. præterea. tit. de collat. in conc.* Excipiuntur generosi homines & claris natalibus orti, quos *nobiles* ac *gentiles* appellamus. In qua nobilitate judicanda utriusque parentis genus spectatur. Nam ii ad primum gradum

dum in ſtudio juris civilis aut pontificii poſt triennium aſpirant, idque arbitror conſtitutum eſſe, ut id genus homines ad ſtudium juris alliciantur, quibus publicè intereſt Reipubl. gubernacula potius quàm tenuis fortunæ hominibus committi, eâdem prorſus ratione, quâ M. Cicero quondam Romæ ſenatum decreviſſe ſcribit, ut de principum filiis ſex ſingulis Hetruriæ populis in divinandi arte inſtituendi traderentur. Ne ars, ut ipſe inquit, tanta propter tenuitatem hominum à religionis authoritate ad mercedem & quæſtum abduceretur. Splendor enim ille natalium non mediocre calcar eſt ad virtutem. Unde Saluſtius *in Jugurth.* Sæpè, inquit, audivi Quintum Maximum, P. Scipionem, prætereà civitatis noſtræ præclaros viros ſolitos ita dicere, cùm majorum imagines intuerentur, vehementiſſimè animum ſibi ad virtutem accendi, ſcilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim in ſeſe habere, ſed memoria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pectore creſcere, neque prius ſedari, quàm virtus eorum famam atque gloriam adæquaverit. Quod ſi quis indignetur nobilibus tantum deferri in eccleſiaſticis honoribus aſſequendis, quorum plerique fortaſſis à majorum virtute & gloria quàm longiſſimè abſunt, is quæſo, Senecam au-

 diat,

diat, ita loquentem *lib. 4. de benefic. c. 30.* Aliquando daturum me etiam indignis quædam non negaverim in honorem aliorum: ſicut in petendis honoribus quoſdam turpiſſimos nobilitas induſtriis, ſed novis, prætulit. Non ſine ratione ſacra eſt magnarum virtutum memoria, & etiam plures bonos juvat, ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat. Ciceronem filium quæ res conſulem fecit, niſi pater? Cinnam nuper quæ res ad conſulatum recepit ex hoſtium caſtris? Quæ Sextum Pompejum, alioſque Pompejos, niſi unius viri magnitudo? Tanta quidem ut ſatis altè omnes ſuos etiam ruina ejus attolleret. Quid nuper Fabium Perſicum, cujus oſculum etiam impediret viri nota boni, ſacerdotem non in uno collegio fecit, niſi Verrucoſi & Allobrogici, & illi trecenti, qui hoſtium incurſioni pro Republica unam domum objecerant? Hæc debemus virtutibus, ut non præſentes ſolùm illas, ſed etiam ablatas è conſpectu colamus. Quomodo illi id egerunt, ut non in unam ætatem prodeſſent, ſed beneficia ſua etiam poſt ipſas relinquerent: ita & nos non una ætate grati ſumus. Hic magnos viros genuit, dignus eſt beneficiis, qualiſcunque eſt, dignos dedit. Hic egregiis majoribus ortus eſt, qualiſcunque eſt, ſub umbra ſuorum lateat, ut loca ſordida repercuſſu ſolis illu-

illuſtrantur, ita inertes majorum ſuorum luce reſplendeant.

III. *Quomodo ſit concipienda nominatio.*

Nominatio in ſcripturam debet redigi, ut ex Leonina conſtitutione ſatis apparet, quæ literarum identidem meminit. *§. præfati. §. volumus.* Quamvis alioqui ſcriptura ad conficiendum negotium minimè ſit neceſſaria, *l. contrahitur. de pign.* A ſcriba autem ſcholaſtici conventus deſcribi, & ejuſdem conventus annulo ſignove obſignari eam oportet. *§. præfati. §. volumus.* Cujus ſigni quænam ſit ſculptura ſive *apoſphragiſma* parum refert, modò à conſuetudine hîc non recedatur. *not. in §. poſſunt. Inſtitut. de teſtament.* Idemque dicendum eſt de ea teſtatione, quæ ad legitimi ſtudiorum temporis fidem faciendam conficitur. Præthereà nominationis formula ſacerdotia omnia ac beneficia quæcunque is qui nominatur, obtinet, poſſidétve unà cum vera juſtaque vectigalis obventionumque æſtimatione, & quantitate complecti debet. *§. volumus.* Cùm enim eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti ſunt ad quantitatem ducentorum aureorum, utile viſum fuit in nominationis for-

mula hujus quantitatis mentionem fieri. Qua ratione percepta quæstiones aliquot quæ ab aliis copiosè hîc tractatæ sunt, facilè definiri poterunt. Quid autem appellatione beneficiorum contineatur, docuimus *lib.* 2.

IV. *Apud quos nominare oporteat.*

Quia nominationis, de qua loquimur, finis & scopus hic est, ut nominato beneficium quod posteà vacaverit, conferatur, satis constat ita concipiendam esse nominationem, quasi apud eos fiat, qui beneficiorum conferendorum jus habent: cujusmodi sunt episcopi, collegia, & cæteri, quos *lib.* 2. commemoravimus. Eadem est patronarum ratio, sed ecclesiasticorum tantùm, quos nominatim exprimit Leonina constitutio, non etiam laicorum, in quos non simili potestate & imperio, ac in ecclesiasticos uti solent Romani pontifices. Durum siquidem est nec sacerdotali modestiæ congruum, prægrandes uberesque possessiones à laicis hominibus non modò gentilitiis hæreditatibus detractas, sed etiam juri humano & commercio exemptas, ita sacerdotes tenere, ut liberum etiam illud ecclesiarum patrocinium, quod bene-

benefici homines receptum voluerunt, ipſis auferatur. *not. in c. 2. de præbend. in 6.* Sed de his patronis aliquando fuſius ſuprà diſputatum fuit.

V. *De profeßione ac denunciatione, quam Inſinuationem vocant.*

In ſcholaſtico conventu nominari ſolent literati viri abſentibus antiſtitibus, aliiſve, qui promovendi ad ſacra miniſteria poteſtatem habent. Quamobrem ne ejus rei ignorationem cauſari poſſint, profeſſio quædam denuntiatioque apud eos eſt neceſſaria. Et eſt conſtitutum, ut quadrageſimæ tempore ea denuntiatio fiat. Triplex autem ac interdum quadruplex teſtatio ipſis edenda eſt. Una *de gradu,* quo quis præditus eſt: altera *de legitimo ſtudiorum tempore:* tertia *de nominatione ſcholaſtici conventus:* quarta *de nobilitate & genere.* Harumque omnium deſcripta exempla penes antiſtitem, vel patronum aliumve cui editio facienda eſt, demitti debent. Ac poſtquam edita ſemel fuerint hæc omnia, editionem repetere candidatus non cogitur, ſed quotannis nomen ſuum proferri debet, ne fortaſſis mutaſſe volunta-

justa negandi causa est. Nam inter nominatos is potior cæteris habetur, qui prior nominatus est. Ac si plures eodem anno sint nominati, qui summo gradu, id est, *doctura*, præditi sunt, mediis & medii infimis anteponuntur, quibusdam exceptis, quos exprimit constitutio. *§. statuimus.* Inter eos, qui à scholastico conventu proditi non sunt, sed *in candida pura* petunt, ut ita dicam, locus est gratificationi, sicut & inter eos qui proditi nominatique sunt, cùm nulla inter ipsos disparitas inæqualitasque reperitur. Hæc autem *circularis promotio* collatioque beneficiorum non perpetuò locum habet. Nam in Metropolitanis cathedralibusque ecclesiis annonæ quædam sunt theologis attributæ, quas *præbendas theologales* vulgò appellamus, quòd nemini, præterquam theologo, possint conferri, quoquo tempore anni vacent. *§. statuimus.* Curatio quoque animorum in civitate semper ei defertur, qui gradibus scholasticis præditus est: aut saltem legitimo temporis spatio, id est, triennio, vel theologiæ, vel juri civili aut pontificio operam dedit, &c. Nec id modò de civitate constitutum est, quod verbum peculiarem habet significationem in jure pontificio, sed etiam de quacunque comopoli mœnibus cincta. *§. statuimus.* quæ authore Pomponio oppidum dici posse videtur.
l. pu-

l. pupillus. §. oppidum. de verb. sign. Adde quòd Romanus pontifex occupationis cujuſdam jure, à nonnullis exiſtimatur beneficia quocunque menſe vacantia cuivis conferendi liberam poteſtatem habere. Sed hæc quæſtio, quæ juris controverſi eſt, paulò poſt à nobis diſcutietur.

LIBER SEXTVS

DE IIS QVÆ IN BENEFICIIS DISTRIBVENDIS PRÆCIPVE OBSERVANDA SVNT.

ARGVMENTVM.

Genera omnium acquirendorum beneficiorum recenſuimus in ſuperiore libro, & explicavimus. Sed quia in hujuſmodi acquiſitione multa neceſſariò obſervanda ſunt, viſum eſt nobis ea ſtatim hîc ſubjungere, & idcirco ſeparatim hoc libro tractare, quod ſuperior ad juſtam magnitudinem excreverit.

CAP.

CAP. I.

Beneficium antequam vacet, nec dandum, nec promittendum esse: & quàm graviter in hac re adversus sacros canones peccari soleat.

BEneficia ecclesiastica, ut admonuimus *lib.* 2. temporaria non sunt, ut publica civiliaque munera quondam in Rep. Romanorum, sed perpetua potius, ut in Gallia sunt magistratus regii. Ac talis ferè olim fuit Romæ Auguratus, quem Plin. *lib.*4. *Epist.* existimat insigne sacerdotium esse, quòd non adimatur viventi: hoc tamen interest, quòd sacra ministeria ac beneficia nostri temporis ob maleficium & aliam legitimam causam amittuntur. Auguratus verò ita perpetuus est, ut quamlibet nocens ac sceleratus homo nunquam eo privari queat, authore Plutarcho *in problem.* Proinde si quis administrationem ecclesiasticam habeat, non aliter ei successorem mittere licet, quàm si mortem obierit, aut aliàs vacaverit Ecclesia, quam administrat. *toto titulo, de concessione prabend. c. non furem.7.*

quæst. 1. Ac fuit quorundam opinio, ne mortuo quidem beneficiario posse beneficium dari, antequam demortui cadaver sepulturæ traditum fuerit. *c. bonæ. de elect.* quod tamen usquequaque receptum non est. *Vacantem* vero *Ecclesiam* aut beneficium dicimus, cùm præfecto gubernatore seu administratore caret, non dissimiliter ac Jureconsulti vacantem mulierem vocant. *l. qui cœtu. ad l. Jul. de vi publ.* σχολάζουσαν ἐκκλησίαν dicunt Græci, *con. Antioch.* & hac voce utitur Plin. *lib.* 10. *Epist.* ut *lib.* 8. dicemus. Nec multum refert an possideatur ab alio beneficium, an verò sit vacua ejus possessio, ut conferri possit. Sufficit enim in ea causa id esse, ut jure vacans dici queat. *c. licet.* 2. *de præbend. in* 6. *c.* 1. *§. sacri. de homicid. in* 6. Ac sicut vivi superstitisque hominis beneficium conferri prohibetur, ita etiam promissio ejus interdicta est, quamvis in tempus, quo mortuus fuerit beneficiarius, conferatur. Nec ex tali promissione ulla nascitur obligatio: quod & locum etiam habet, si quis sermone usus generali, tunc beneficium se daturum promittat, cum ejus dandi facultas se obtulerit. *c.* 2. *de conceß. præb. in* 6. Nam hujusmodi promissiones ansam præbent affect.ndæ captandæque mortis alienæ, *c. de conceß. præbend. in antiq.* quo nihil est à viri boni officio alienius. Idque vel Dema-

dis

dis illius exemplo edocemur, qui Athenis necessaria funeribus venditantem damnavit, cùm probasset magnum lucrum optasse; quod contingere illi sine multorum morte non poterat. Seneca *lib.6. de benefic. c.*38. Receptum tamen est, ut ascito in collegium canonicorum, annona seu præbenda quæ postea vacaverit utiliter promittatur: quia indecorum visum est, quemquam sine stipendio canonici munere fungi in Ecclesia. *c. relatum. de præbend. glos. c.2. de conc. præbend. in 6.* Pontifex sanè Romanus ab hac regula excipi solet, qui beneficia omnia, licet nondum vacantia, donandi, conferendi, promittendi, & arbitrio suo distribuendi, ac dispensandi potestatem sibi unus vindicat. *cap. proposuit, de conceß. præbend.* Sed æquius erat ac longè decentius, eum non imperio tantùm, sed etiam exemplo cæteros episcopos in officio continere. Nam in tanto fastigio collocatus, si leges, canones ac majorum instituta contemnat, exemplo magis quàm peccato nocet Reipub. Christianæ. Atque hinc fit plerunque, ut non adeò gravis cùm in reliquos antistites, tum in gregem ipsum universum ejus sit authoritas.

In commune jubes (inquit Claudian.) *si quid censesq; tenendum,*
Primus jussa subi, tunc observantior æqui

Fit

Fit populus, nec ferre negat, quum viderit
ipſum
Authorem parere ſibi: componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.

Qua pœna autem afficiatur is qui ſuperſtitis hominis nondum vacans beneficium impetrat, tractatum eſt. Et imprimis conſtat eum eccleſiaſtica communione ſummoveri. *c.1. de conceſ. præb.* Deinde ſi quo honore graduq; eccleſiaſtico prædıtus ſit, eo privatur. *c. imprimis.2. q.1.* Eſt & pœna infamiæ adverſus eum ſtatuta. 3. *q.2. c. audivimus.* Sed ſi quis probabili errore ductus mortuum aliquem eſſe crediderit, juſtam habere videtur excuſationem. *c. præſentium. 7. quæſt.* 1. Qua de re Philip. Decius in quodam reſponſo diſſeruit, *conſil.* 398.

CAP. II.

Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul eſſe debere.

IN aſſequendis beneficiis nihil magis fugiendum eſt, quàm ambitus & largitio. Qua de re extat canon concilii Chalcedo-

 nenſ.

nenſ. *c. ſi quis epiſcopus.* 1. *q.* 1. in hæc verba: Si quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redemerit Spiritus Sancti gratiam, quæ vendi non poteſt: ordinaveritque per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in clero, promoverit: & diſpenſatorem aut defenſorem, vel quemlibet qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo: is qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit, & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt pro negotiatione facta, proficiat: ſed ſit alienus à dignitate vel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis verò mediator tam turpibus & illicitis datis vel acceptis extiterit, ſi quidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: ſi verò laicus, anathematiſetur. Græcè ſic habet. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκερδίαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν: καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορείαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω

ἀλλό-

ἀλλότελος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. Extat & conſtitutio Anthemii Imperat. cujus hæc verba ſunt, *titul. de epiſc. & cleric. in C. Juſtin. &c.* Si quemquam vel in hac urbe regia, vel in cæteris provinciis, quæ toto orbe diffuſæ ſunt, ad epiſcopatus gradum provehi DEO authore contigerit: puris hominum mentibus nuda electionis conſcientia, ſyncero omnium judicio proferatur. Nemo gradum ſacerdotii venalitate precii mercetur: quantum quiſque meretur, non quantum dare ſufficit, æſtimetur: profectò enim quis locus tutus, & quæ cauſa poterit eſſe excuſata, ſi veneranda DEI templa pecunia expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, ſi auri ſacra fames in penetralia veneranda proſerpat? Denique quid cautum eſſe poterit aut ſecurum, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur? ceſſet altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, & à ſacris adytis repellatur piaculare flagitium: ita caſtus & humilis noſtris temporibus eligatur epiſcopus, ut quocunque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet: non precio, ſed precibus ordinetur antiſtes: tantum

CAP. XIIII.

De *Scholastica nominatione, qua nunc in Gallia ferè utimur, compendiosa, sed accurata commentatio.*

COnventu Basiliensi, & inclyta illa Caroli constitutione, de qua fusè disseruimus, literatis viris, tertia honorum ecclesiasticorum pars certa forma contributa fuerat, exceptis antistitiis ac præfecturis, de quibus superiori capite tractatum fuit. Eamque partem eis salvam reliquit pontifex Leo, etsi forma nonnihil ab eo immutata sit. Nam beneficia quæ quatuor mensibus vacant, id est, tertia parte anni, literarum cultoribus, qui scholasticis gradibus prædití fuerint, conferuntur; sed ita ut inter eos aliqua sit distinctio. Quidam enim à scholastico ipso conventu solenniter nominantur atque commendantur, honores ecclesiasticos ac beneficia collaturis antistitibus. Alii absque ulla scholæ commendatione ambiunt, & utrisque sui menses ad petitionem sunt attributi. Sed de his qui *scholarum candidati*, seu, ut loquimur,

mur, à ſcholis nominati ſunt, potiſſimum hîc loquimur: de quibus librum utilem & copioſum Rebuffus noſter conſcripſit. Et quia diffuſum eſt hoc argumentum, ſummatim id tractaturi ſumus, ſed adhibita methodo, quæ res implicatas evolvat ac explicet: & paulò obſcurioribus lucem aliquam adferat. Sunt autem præcipui quidam loci totius tractatus, quos hîc attingere ſingulos decrevimus.

I. *Quis nominare poſsit.*

Certo certius eſt ſcholis publicis ac celebrioribus Franciæ hoc *jus nominandi*, prodendique beneficiarii competere. Id enim ita conſtitutum eſt, tum ut honoratiores eſſent ſcholæ, quas nullo non honoris, beneficentiæque genere proſecuti ſunt majores noſtri. *l. quicquid.* C. *de advoc. diverſ. jud.* tum etiam quia certius ac fide dignius videbatur magiſtrorum præceptorumve de diſcipulorum ſtudiis, quàm aliorum teſtimonium. *l. nemini.* C. *de advoc. diverſ. jud.* *Scholas publicas* hîc vocamus, publicè, ſeu quod idem eſt, publica authoritate inſtitutas, quas Leo, more vulgari, *univerſitates* vocat: non quòd omnium diſciplinarum in eis vigeat profeſſio, ut ait Eraſmus *de pronunc.* ſed quòd profeſſoribus ac ſtudioſis literarum, corpus, collegium ac veluti

Rempubl. habere liceat, quamvis aliàs id jure prohibitum ſit. Id enim ſignificat *univerſitas* apud Jureconſultos, *tit. quod cujuſq; univerſ. & tit. de coll. illic. l. actor. rem ratam hab.* Itaque tametſi ſchola aliqua publica ad certarum tantummodo diſciplinarum profeſſionem inſtituta ſit, quales ſunt in Gallia pleræque: ea nihilominus hoc jure utetur. Cùm autem Leo de ſcholis publicis regni Franciæ paſſim loquatur in conſtitutione ſua, ſatis perſpicuum eſt, in finibus tantùm Franciæ huic ſcholaſticæ nominationi locum eſſe. Verùm provincia aut civitas Franciæ accedens & conjuncta, quaſi pars quædam ipſius ad conſtitutionem nihilominus pertinere videtur. *l. ſi convenerit. §. ſi nuda. de pign. act. l. inter ſocerum. §. cùm inter. de pact. dot.* Nec multum referre arbitror, an poſt conſtitutionem conjunctio hujuſmodi, & ἕνωσις facta, aut ſchola fortaſſis nova publicè inſtituta ſit nec ne, cùm ſermo generalis atque indefinitus futura quoque complectatur. Nam ſi in conſtituenda ſervitute ita ſit cautum, ne luminibus officiatur, omne lumen tam præſens quàm futurum contineri veteres reſponderunt. *l. ſi ſervitus. de ſervit. urb. præd.* Atque ita in ſpecie non diſſimili cenſuit Livius. *lib.* 1. *Decad.* 3. In fœdere Romanorum Carthaginenſiumque cautum fuerat, ut neutri alteris eorumve ſociis bellum

bellum inferrent. Saguntinis poſteà in populi Roma. ſocietatem adſcitis bellum intulêre Carthaginenſes: quærebatur an id contra fœdus ab eis factum eſſet. De qua re is ita pronuntiat, Satis cautum erat, Saguntinis ſociis utrorumque receptis. Nam neque additum erat iis, qui tunc eſſent, necne qui poſteà aſſumerentur: & cùm aſſumere novos liceret ſocios, quis æquum cenſeret, aut ob nulla quenquam merita in amicitiam recipi, aut receptos in fidem non defendi &c.

II. *Quis poßit nominari.*

Ut quis nominari poſſit à ſcholaſtico conventu, non ſufficiunt vulgaria illa, de quibus *lib.*4. diximus, ſed quædam alia neceſſaria ſunt, ex Leonina conſtitutione. Nam gradibus tituliſque ſcholaſticis præditum eſſe eum, qui nominatur, oportet: quorum primus eſt eorum qui tyrocinii depoſiti inſignia accipiunt, & vulgò *Bacalaurij* dicuntur: ex quo gradu Theologiæ profeſſores duos faciunt: alter eſt eorum qui *mellodidaſcali* deſignantur: tertius ac ſupremus *doctorum* ſive *magiſtrorum* eſt, quorum ſuprà mentionem habuimus. Scholaſticos titulos cùm dico, eos tantùm intelligi volo, qui à ſcholaſticis conventibus ſolenni & accurata inquiſitione prius fa-

cta, deferuntur. Quare *doctores codicillares* (sic enim more veterum appellari posse videntur, qui diplomate principis seu pontificis honorarios illos titulos consecuti sunt) vulgò receptum est, ejus nominationis, de qua loquimur, capaces non esse. Et notandum est horum graduum, vel infimum ac minimum sufficere, ut valeat nominatio, præterquam in medicinæ dialecticesque studio: cùm in hoc magistrum, in illo mellodidascalum esse oporteat. Præterea tempus certum constitutione definitum est, quod in studiis ante solennem illam gradationem consumptum esse necesse est, ut puta in *Theologiæ* studio, in quo gradus quatuor reperiuntur: tribus superioribus gradibus decem annorum spatium, sex verò annorum infimo præscriptum est. In studio *juris civilis aut pontificij* summo ac medio septennium, infimo quinquennium est statutum. Eademque est ratio *medicinæ*, nisi quòd infimi gradus in ea ratio non habetur, ut diximus. In *dialecticæ philosophiæq;* studio quinquennium magistris præstituitur: & iis qui μελλοδιδασκαλίας titulo ornari solent. *§. præterea. tit. de collat. in conc.* Excipiuntur generosi homines & claris natalibus orti, quos *nobiles* ac *gentiles* appellamus. In qua nobilitate judicanda utriusque parentis genus spectatur. Nam ii ad primum gra-

dum

dum in ſtudio juris civilis aut pontificii poſt triennium aſpirant, idque arbitror conſtitutum eſſe, ut id genus homines ad ſtudium juris alliciantur, quibus publicè intereſt Reipubl. gubernacula potius quàm tenuis fortunæ hominibus committi, eâdem prorſus ratione, quâ M. Cicero quondam Romæ ſenatum decreviſſe ſcribit, ut de principum filiis ſex ſingulis Hetruriæ populis in divinandi arte inſtituendi traderentur. Ne ars, ut ipſe inquit, tanta propter tenuitatem hominum à religionis authoritate ad mercedem & quæſtum abduceretur. Splendor enim ille natalium non mediocre calcar eſt ad virtutem. Unde Saluſtius *in Jugurth.* Sæpè, inquit, audivi Quintum Maximum, P. Scipionem, præterea civitatis noſtræ præclaros viros ſolitos ita dicere, cùm majorum imagines intuerentur, vehementiſſimè animum ſibi ad virtutem accendi, ſcilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim in ſeſe habere, ſed memoria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pectore creſcere, neque prius ſedari, quàm virtus eorum famam atque gloriam adæquaverit. Quod ſi quis indignetur nobilibus tantum deferri in eccleſiaſticis honoribus aſſequendis, quorum plerique fortaſſis à majorum virtute & gloria quàm longiſſimè abſunt, is quæſo, Senecam audiat,

 diat,

diat, ita loquentem *lib. 4. de benefic. c.30.* Aliquando daturum me etiam indignis quædam non negaverim in honorem aliorum: ſicut in petendis honoribus quoſdam turpiſſimos nobilitas induſtriis, ſed novis, prætulit. Non ſine ratione ſacra eſt magnarum virtutum memoria, & etiam plures bonos juvat, ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat. Ciceronem filium quæ res conſulem fecit, niſi pater? Cinnam nuper quæ res ad conſulatum recepit ex hoſtium caſtris? Quæ Sextum Pompejum, alioſque Pompejos, niſi unius viri magnitudo? Tanta quidem ut ſatis altè omnes ſuos etiam ruina ejus attolleret. Quid nuper Fabium Perſicum, cujus oſculum etiam impediret viri nota boni, ſacerdotem non in uno collegio fecit, niſi Verrucoſi & Allobrogici, & illi trecenti, qui hoſtium incurſioni pro Republica unam domum objecerant? Hæc debemus virtutibus, ut non præſentes ſolùm illas, ſed etiam ablatas è conſpectu colamus. Quomodo illi id egerunt, ut non in unam ætatem prodeſſent, ſed beneficia ſua etiam poſt ipſas relinquerent: ita & nos non una ætate grati ſumus. Hic magnos viros genuit, dignus eſt beneficiis, qualiſcunque eſt, dignos dedit. Hic egregiis majoribus ortus eſt, qualiſcunque eſt, ſub umbra ſuorum lateat, ut loca ſordida repercuſſu ſolis illu-

illustrantur, ita inertes majorum suorum luce resplendeant.

III. *Quomodo sit concipienda nominatio.*

Nominatio in scripturam debet redigi, ut ex Leonina constitutione satis apparet, quæ literarum identidem meminit. *§. præfati. §. volumus.* Quamvis alioqui scriptura ad conficiendum negotium minimè sit necessaria, *l. contrahitur. de pign.* A scriba autem scholastici conventus describi, & ejusdem conventus annulo signove obsignari eam oportet. *§. præfati. §. volumus.* Cujus signi quænam sit sculptura sive *aposphragisma* parum refert, modò à consuetudine hîc non recedatur. *not. in §. possunt. Institut. de testament.* Idemque dicendum est de ea testatione, quæ ad legitimi studiorum temporis fidem faciendam conficitur. Prætereà nominationis formula sacerdotia omnia ac beneficia quæcunque is qui nominatur, obtinet, possidétve unà cum vera justaque vectigalis obventionumque æstimatione, & quantitate complecti debet. *§. volumus.* Cùm enim eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti sunt ad quantitatem ducentorum aureorum, utile visum fuit in nominationis for-

mula hujus quantitatis mentionem fieri. Qua ratione percepta quæstiones aliquot quæ ab aliis copiosè hîc tractatæ sunt, facilè definiri poterunt. Quid autem appellatione beneficiorum contineatur, docuimus *lib.* 2.

IV. *Apud quos nominare oporteat.*

Quia nominationis, de qua loquimur, finis & scopus hic est, ut nominato beneficium quod posteà vacaverit, conferatur, satis constat ita concipiendam esse nominationem, quasi apud eos fiat, qui beneficiorum conferendorum jus habent: cujusmodi sunt episcopi, collegia, & cæteri, quos *lib.* 2. commemoravimus. Eadem est patronarum ratio, sed ecclesiasticorum tantùm, quos nominatim exprimit Leonina constitutio, non etiam laicorum, in quos non simili potestate & imperio, ac in ecclesiasticos uti solent Romani pontifices. Durum siquidem est nec sacerdotali modestiæ congruum, prægrandes uberesque possessiones à laicis hominibus non modò gentilitiis hæreditatibus detractas, sed etiam juri humano & commercio exemptas, ita sacerdotes tenere, ut liberum etiam illud ecclesiarum patrocinium, quod bene-

beneficî homines receptum voluerunt, ipsis auferatur. *not. in c. 2. de præbend. in 6.* Sed de his patronis aliquando fusius suprà disputatum fuit.

V. *De professione ac denunciatione, quam Insinuationem vocant.*

In scholastico conventu nominari solent literati viri absentibus antistitibus, aliisve, qui promovendi ad sacra ministeria potestatem habent. Quamobrem ne ejus rei ignorationem causari possint, professio quædam denuntiatioque apud eos est necessaria. Et est constitutum, ut quadragesimæ tempore ea denuntiatio fiat. Triplex autem ac interdum quadruplex testatio ipsis edenda est. Una *de gradu,* quo quis præditus est: altera *de legitimo studiorum tempore:* tertia *de nominatione scholastici conventus:* quarta *de nobilitate & genere.* Harumque omnium descripta exempla penes antistitem, vel patronum aliumve cui editio facienda est, demitti debent. Ac postquam edita semel fuerint hæc omnia, editionem repetere candidatus non cogitur, sed quotannis nomen suum proferri debet, ne fortassis mutasse volunta-

tem, & nullum amplius beneficium affectare credatur. *§. præfati. §.teneantur.*

VI. *De effectu nominationis.*

Ea vis est ac potestas nominationis scholasticæ, ut petitio legisque actio sit prodita, quâ nominatus beneficium suo tempore vacans petere possit, si modò ritè & ex formula professus fuerit: Tempus autem quod Leonina constitutio nominatis attribuit, mensis est *Julius* cum *Januario*. Nam cæteri qui gradibus scholasticis insigniti sunt, non tamen proditi seu nominati à scholastico conventu, *Aprilem* & *Octobrem*, alii alios menses habent. Quibus omnibus in orbem beneficia conferuntur, nec ulla potuit commodior ratio excogitari, quâ viri literati tertiam partem beneficiorum consequi possint, quàm hâc circulari collatione. Quæ igitur mense Julio, Januarioque vacant, ob mortem, inquam, beneficiarii, non ob beneficii ejurationem, adeò nominatis obstricta, ut ita loquar, obnoxiaque sunt, ut suo jure ipsis ea petere liceat, & alii facta collatio irrita sit. *§. si quis verò. §. ult.* Hinc plerique ajunt eum qui alii contulit beneficium, posse mutata voluntate, nihilominus nominato conferre,

re, quæ ſententia probabilis eſt. *c. non præ-ſtat. de regul. jur. in 6.* Sed animadvertendum eſt, quoties ſcholæ candidatus petit, curare eum oportere, ut non ſimpliciter, ſed tanquam nominato expreſſim beneficium ſibi conferatur: alioqui inutilis eſt collatio. atque ita confuſionis fraudumque vitandarum cauſa ſæpè judicatum eſt. Tempus autem intra quod petere debeat nominatus, conſtitutione expreſſum non eſt. Itaque videtur id boni viri arbitrio relictum eſſe. Sed æquum eſt ac rationi conſentaneum, Lateranenſis concilii tempus ſpectari, quod *ſex menſium* eſt. *c. 2. de conceſ. præb.* Quod ſi requiſitus antiſtes petentem ambientemque repulerit, jus conferendi, ut caducum ad ſuperiores antiſtites gradatim devolvitur. *§. ſi quis verò.* ut ſuprà diximus. *c.5.* Et pœna conſtitutione expreſſa eidem irrogatur, niſi juſtam hujus repulſæ cauſam allegaverit. *§. ult.* Juſta verò cauſa poteſt eſſe, exempli loco, ſi is qui monaſticis votis minimè obſtrictus eſt, beneficium petat, quod ejus tantùm ſectæ atque inſtituti homines capere poſſint, aut contrà. Sic enim habet conſtitutio, ut ſæcularia ſæcularibus, & regularia regularibus conferantur. *§. & inſuper.* Quæ verba à nobis explicata ſunt *lib. 2.* Sed etſi alius cum ambiente concurrat, qui videatur ei præferendus eſſe,

juſta

justa negandi causa est. Nam inter nominatos is potior cæteris habetur, qui prior nominatus est. Ac si plures eodem anno sint nominati, qui summo gradu, id est, *doctura*, præditi sunt, mediis & medii infimis anteponuntur, quibusdam exceptis, quos exprimit constitutio. *§. statuimus.* Inter eos, qui à scholastico conventu proditi non sunt, sed *in candida pura* petunt, ut ita dicam, locus est gratificationi, sicut & inter eos qui proditi nominatique sunt, cùm nulla inter ipsos disparitas inæqualitasque reperitur. Hæc autem *circularis promotio* collatioque beneficiorum non perpetuò locum habet. Nam in Metropolitanis cathedralibusque ecclesiis annonæ quædam sunt theologis attributæ, quas *præbendas theologales* vulgò appellamus, quòd nemini, præterquam theologo, possint conferri, quoquo tempore anni vacent. *§. statuimus.* Curatio quoque animorum in civitate semper ei defertur, qui gradibus scholasticis præditus est: aut saltem legitimo temporis spatio, id est, triennio, vel theologiæ, vel juri civili aut pontificio operam dedit, &c. Nec id modò de civitate constitutum est, quod verbum peculiarem habet significationem in jure pontificio, sed etiam de quacunque comopoli mœnibus cincta. *§. statuimus.* quæ authore Pomponio oppidum dici posse videtur.

l. pu-

l. pupillus. §. oppidum. de verb. sign. Adde quòd Romanus pontifex occupationis cujusdam jure, à nonnullis existimatur beneficia quocunque mense vacantia cuivis conferendi liberam potestatem habere. Sed hæc quæstio, quæ juris controversi est, paulò post à nobis discutietur.

LIBER SEXTUS

DE IIS QVÆ IN BENEFICIIS DISTRIBVENDIS PRÆCIPVE OBSERVANDA SVNT.

ARGVMENTVM.

Genera omnium acquirendorum beneficiorum recensuimus in superiore libro, & explicavimus. Sed quia in hujusmodi acquisitione multa necessariò observanda sunt, visum est nobis ea statim hîc subjungere, & idcirco separatim hoc libro tractare, quod superior ad justam magnitudinem excreverit.

CAP.

CAP. I.

Beneficium antequam vacet, nec dandum, nec promittendum esse: & quàm graviter in hac re adversus sacros canones peccari soleat.

BEneficia ecclesiastica, ut admonuimus *lib.* 2. temporaria non sunt, ut publica civiliaque munera quondam in Rep. Romanorum, sed perpetua potius, ut in Gallia sunt magistratus regii. Ac talis ferè olim fuit Romæ Auguratus, quem Plin. *lib*.4. *Epist.* existimat insigne sacerdotium esse, quòd non adimatur viventi: hoc tamen interest, quòd sacra ministeria ac beneficia nostri temporis ob maleficium & aliam legitimam causam amittuntur. Auguratus verò ita perpetuus est, ut quamlibet nocens ac sceleratus homo nunquam eo privari queat, authore Plutarcho *in problem.* Proinde si quis administrationem ecclesiasticam habeat, non aliter ei successorem mittere licet, quàm si mortem obierit, aut aliàs vacaverit Ecclesia, quam administrat. *toto titulo, de concessione prabend. c. non furem. 7.*

quæst.

quæst. 1. Ac fuit quorundam opinio, ne mortuo quidem beneficiario posse beneficium dari, antequam demortui cadaver sepulturæ traditum fuerit. *c. bonæ. de elect.* quod tamen usquequaque receptum non est. *Vacantem* vero *Ecclesiam* aut beneficium dicimus, cùm præfecto gubernatore seu administratore caret, non dissimiliter ac Jureconsulti vacantem mulierem vocant. *l. qui cœtu. ad l. Jul. de vi publ.* σχολάζουσαν ἐκκλησίαν dicunt Græci, *con. Antioch.* & hac voce utitur Plin. *lib.*10. *Epist.* ut *lib.*8. dicemus. Nec multum refert an possideatur ab alio beneficium, an verò sit vacua ejus possessio, ut conferri possit. Sufficit enim in ea causa id esse, ut jure vacans dici queat. *c. licet.* 2. *de præbend. in* 6. *c.* 1. *§. sacri. de homicid. in* 6. Ac sicut vivi superstitisque hominis beneficium conferri prohibetur, ita etiam promissio ejus interdicta est, quamvis in tempus, quo mortuus fuerit beneficiarius, conferatur. Nec ex tali promissione ulla nascitur obligatio: quod & locum etiam habet, si quis sermone usus generali, tunc beneficium se daturum promittat, cum ejus dandi facultas se obtulerit. *c.*2. *de conceß. præb. in* 6. Nam hujusmodi promissiones ansam præbent affectandæ captandæque mortis alienæ, *c. de conceß. prabend. in antiq.* quo nihil est à viri boni officio alienius. Idque vel Dema-
dis

dis illius exemplo edocemur, qui Athenis necessaria funeribus venditantem damnavit, cùm probasset magnum lucrum optasse, quod contingere illi sine multorum morte non poterat. Seneca *lib.6. de benefic. c.38.* Receptum tamen est, ut ascito in collegium canonicorum, annona seu praebenda quae postea vacaverit utiliter promittatur: quia indecorum visum est, quemquam sine stipendio canonici munere fungi in Ecclesia. *c. relatum. de praebend. glos. c.2. de conc. praebend. in 6.* Pontifex sanè Romanus ab hac regula excipi solet, qui beneficia omnia, licet nondum vacantia, donandi, conferendi, promittendi, & arbitrio suo distribuendi, ac dispensandi potestatem sibi unus vindicat. *cap. proposuit, de conceß. praebend.* Sed aequius erat ac longè decentius, eum non imperio tantùm, sed etiam exemplo caeteros episcopos in officio continere. Nam in tanto fastigio collocatus, si leges, canones ac majorum instituta contemnat, exemplo magis quàm peccato nocet Reipub. Christianae. Atque hinc fit plerunque, ut non adeò gravis cùm in reliquos antistites, tum in gregem ipsum universum ejus sit authoritas.

In commune jubes (inquit Claudian.) *si quid censesq; tenendum,*
Primus jussa subi, tunc observantior aequi

Fit

Fit populus, nec ferre negat, quum viderit ipsum
Authorem parere sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Qua pœna autem afficiatur is qui superstitis hominis nondum vacans beneficium impetrat, tractatum est. Et imprimis constat eum ecclesiastica communione summoveri. *c.1. de conceß. præb.* Deinde si quo honore graduq; ecclesiastico præditus sit, eo privatur. *c. imprimis.2. q.1.* Est & pœna infamiæ adversus eum statuta. 3. *q.2. c. audivimus.* Sed si quis probabili errore ductus mortuum aliquem esse crediderit, justam habere videtur excusationem. *c. præsentium. 7. quæst.* 1. Qua de re Philip. Decius in quodam responso disseruit, *consil.* 398.

CAP. II.

Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul esse debere.

IN assequendis beneficiis nihil magis fugiendum est, quàm ambitus & largitio. Qua de re extat canon concilii Chalcedo-

 nens.

nenſ. *c. ſi quis epiſcopus.*1. *q.*1. in hæc verba: Si quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redemerit Spiritus Sancti gratiam, quæ vendi non poteſt: ordinaveritque per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in clero, promoverit: & diſpenſatorem aut defenſorem, vel quemlibet qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſui turpiſſimi lucri commodo: is qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit, & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt pro negotiatione facta, proficiat: ſed ſit alienus à dignitate vel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſivit. Si quis verò mediator tam turpibus & illicitis datis vel acceptis extiterit, ſi quidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: ſi verò laicus, anathematiſetur. Græcè ſic habet. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδιαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν: καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορείαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω

ἀλλό-

ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. Extat & constitutio Anthemii Imperat. cujus hæc verba sunt, *titul. de episc. & cleric. in C. Justin. &c.* Si quemquam vel in hac urbe regia, vel in cæteris provinciis, quæ toto orbe diffusæ sunt, ad episcopatus gradum provehi DEO authore contigerit: puris hominum mentibus nuda electionis conscientia, syncero omnium judicio proferatur. Nemo gradum sacerdotii venalitate precii mercetur: quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, æstimetur: profectò enim quis locus tutus, & quæ causa poterit esse excusata, si veneranda DEI templa pecunia expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra fames in penetralia veneranda proserpat? Denique quid cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur? cesset altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, & à sacris adytis repellatur piaculare flagitium: ita castus & humilis nostris temporibus eligatur episcopus; ut quocunque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet: non precio, sed precibus ordinetur antistes: tantum

 ab

ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat: sola illi suffragetur necessitas excusandi: profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus. Cùm sanè, si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur: instar publici criminis, & læsæ majest. accusatione proposita, à gradu sacerdotii retrahatur: nec hoc solùm deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus, ut eos quos par facinus coinquinat & æquat, utrosque similis pœna comitetur. Quod autem de ordinatione dicitur, ad beneficiorum concessionem pertinet, quæ olim cum ordinatione ipsa seu promotione erat conjuncta, ut *lib.*1. diximus. *c. ex multis*. 1. *q*.3. Si quis igitur largitione ad sacrum ministerium promotus, aut beneficium assecutus fuerit, ab eo repelli & summoveri debet, cùm irrita sit ac nulla talis promotio. *c. sanctorum*. 1. *q*.1. *c. cùm clerici. de pact*. Nec refert an quis pecuniam, an aliquid pro pecunia paciscatur: quia omnes hujusmodi pactiones jure pontificio improbantur: quibus intervenientibus, gratuita dici non potest collatio. *c. quàm pio*.1. *q*.2. *c. ult. de pact*. Hic autem ambitus vulgò *Simoniacus* dicitur à

Simo-

Simone quodam apoſtolorum contemporaneo, qui mirificam illam divinamque vim ac poteſtatem Spiritus S. gratiam infundendi per manuum impoſitionem, quam habebant apoſtoli, ab ipſis emere & mercari voluit. *Act. c.* 8. Quiſquis enim rem ſacram ſpiritalemque precio ſibi parat, aut alia re quæ precii vice fungatur, hunc *Simoniacum*, quaſi Simonis illius æmulum & imitatorem appellamus. Nec quicquam intereſt an ordinatori, an alii qui fortè competitor noſter ſit, largiamur aut promittamus. Quòd ſi quis litem habeat beneficii nomine, & adverſario aliàs liti cedere nolenti pecuniam det vel promittat ob ſumptus in litem factos, & vexationis redimendæ cauſa, hæc deciſio tranſactioque non videtur ad Simoniacum ambitum pertinere: ſpeciem tamen quandam ambitus habere dicitur: & ut fraudibus via præcludatur, meritò improbata eſt, niſi authoritate antiſtitis juſta aliqua probabilique de cauſa fiat. *c. cum pridem. de pact. c. conſtitutus. de tranſact.* Cùm igitur ambitus verè non ſit, ſed commentitio jure pro ambitu habeatur, pœnâ tranſigentem non teneri vulgò receptum eſt: quamvis tranſactio irrita ſit. *not. in d.c. conſtitutus.* Sed quæritur an librariis, qui tabulas ad fidem ordinationis faciendam conſcribunt, rectè aliquid detur. Et generaliter

constitutum est à Gregorio, ne quid eo nomine accipiatur. *c.1. de Simon.* Quod plerique sic intelligendum censent, si hujusmodi librariis publicè salarium præbeatur. Nam alioqui opera eorum videtur aliqua remuneratione digna. Et sanè Basiliensis synodus pro labore scribentis moderatam dari mercedem statuit. *Sessio.21.* Idque Justiniani constitutionibus consentaneum est, quibus quantitas describitur, quæ ministris episcopi ordinantis ab eo qui ordinatur danda est. *Novel. 123.* Sed etsi quis ex substantia facultatibusque suis aliquid Ecclesiæ offerre velit, non privatim aliquibus personis ecclesiasticis, id ab eodem Justiniano non solùm permittitur, sed etiam maximopere commendatur. Verùm ab invitis nihil exigitur, modica illa quantitate excepta, quam pro *enthroniastico* idem definiit.

CAP. III.

De Annuo vectigali, quod vulgò Annatam vocant, à novis antistitibus exigi solito: & explicata lex Julia de ambitu.

Usi-

Usitatum est apud nos, & Leonina constitutione, cujus sæpe meminimus, confirmatum genus vectigalis, quod vulgus *Annatam* vocat. Nam cùm primùm recens lectus est, & à rege nominatus, aut episcopus aut cœnobiarcha, Rom. pontifex anni integri fructus ejus beneficii percipit, eosque sibi statim solvi ac repræsentari curat. Hoc vectigal, quod *annuum* appellamus, non quod anniversarium, sed quòd unius anni sit, quidam à Bonifacio nono inventum, alii à Joanne 22. scribunt. *Platin.* Sæpe autem quæsitum est, an jure possit exigi. Et hæc ferè Theologorum est opinio, jurisque pontificii consultorum, Rom. pontificem lege simoniaci ambitus, ut cæteros episcopos teneri, si pro sacris ministeriis pecuniam accipiat. *not. in c.*1. *de Simon.* Nam præter canones, quos suprà citavimus, qui pecuniam omninò exigi vetant, hoc genus vectigalis à synodo Basil. damnatum est: & pœna ambitus adversus eos qui hac via ad sacra ministeria Ecclesiæ grassantur, atque adeò adversus ipsum pontificem statuta. *Sess.* 21. Nec satis perspicio ut se excusare possint hoc modo promoti à pontifice, quominus in canonum pœnam incurrant, & tanquam vitio creati, ut veteres loquebantur, dignitatem honoremque ecclesiasticum amittant, si quis ad priscæ institutionis

normam potiùs, quàm receptæ conſuetudinis, hæc exigere velit. Nam quoquo ſe vertant pontifices, quibuſcunque decretis, conſtitutionibus pactiſque hanc exactionem tueantur, divinum oraculum ſemper eis opponemus. *Gratis accepiſtis, gratis date. gloſ. pragm. tit. de annat.* Quòd cùm ita ſit, conventio inter regem noſtrum, pontificemque Leonem inita, turpis omnino ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideoque pro non ſcripta haberi ac rejici debere: ita tamen ut cætera capita ejuſdem conventionis, quæ à ratione honeſtateque non abhorrent, nihilominus obſerventur. Non me latet, à juris civilis authoribus pollicitationes probari, quibus ob ſacerdotium pecuniam Reip. quis promittit. *tit. de pollicit.* Sed alia cauſa eſt ſacerdotiorum Chriſtianæ religionis, ut ex jam dictis conſtat. Deinde ultrò offertur Reip. ea pecunia, nec eam promittere, aut non promiſſam dare quiſpiam cogitur. Nec verò inficias eo ex fructibus beneficiorum partem aliquam decerpi poſſe, ſi neceſſitas aliqua magnaque utilitas Eccleſiæ id flagitet. Verùm id coacto concilio fieri debet, ut appareat in Eccleſiæ gratiam & uſum reverà, non in privatum paucorum hominum commodum eas facultates erogari & impendi. Quod & in ſynodo Conſtant. decretum eſt. *Seſ.* 43. Sed objiciunt aliqui quod

quod Modestinus ait, legem Juliam de ambitu Romæ cessare, quòd magistratuum creatio ad principis curam pertineat, non ad populi favorem. *l. 1. ad l. Jul. de amb.* Idemque dicendum putant de pontifice Rom. cujus in ecclesia summus est principatus, ut ambitus argui non possit. Quibus ego breviter respondeo, legem Jul. adversus eos latam esse, non qui Reip. palam aliquid dabant, quod nulla lege vetitum erat, *tit. de pollic.* sed qui populum viritim distribuendo pecuniam clandestinis largitionib. corrumpebant. Proinde ea lex in iis magistratibus locum habere non poterat, quos princeps, non populus creare solebat. Verùm ut gratis dentur hæc spiritalia sacraque munera, nec eo nomine quicquam accipiatur, episcopis omnibus ac pontificibus & voce divina, & sacrorum conventuum canonibus præceptum est, quandoquidem eorum cupiditati & avaritiæ aliter occurri non poterat. Ac ut obiter de principe dicam, quod dissimulari non potest, quanvis nulla lex principem coërceat, nihil tamen videtur magis à regia liberalitate, splendore & majestate alienum, quàm ob munera publica à subditis pecuniam exigere: id quod Justinianus noster in quadam constitutione graviter & copiosè demonstrat, ac dedignari se ait imitari eos qui ante se imperio præfue-

rant, qui pro pecuniis conferentes munera publica castigandi eos qui malè & injustè versabantur in munere suo potestatem sibi ademerant. Sed memoratu dignum est, quod idem ait, atque utinam principes nostri hoc corruptissimo tempore sæpius id expenderent. Ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονηρίας προοίμιόν τε καὶ πέρας. *Pecunias ex magistratibus colligere, omnis iniquitatis & injustitiæ principium est & finis. Nov.8. ut Judic. sine quoquo suffr.* Huic consentaneum est quod Lampridius de Alexandro Severo scribit, Honores juris gladii nunquam vendi passus est, dicens, Necesse est, ut qui emit, vendat: Ego non patiar mercatores potestatum: quos si patiar, damnare non possum. Erubesco enim punire illum hominem, qui emit & vendit. At hodie, ô turpem notam horum temporum! quotusquisque absque precio, eoque ingenti, ad ullum magistratum in Republicà nostra provehitur? Nam etsi principes eam nundinationem minimè probare soleant, in iis quidem certè magistratibus, qui juri dicendo præficiuntur, nemo tamen est, qui nesciat ea munera suffragatores aulicos, velut in auctione licitationéque publica grandius pretium numerantibus addicere solitos esse. Itaque vix ullus hodie reperitur commendatione virtutis & doctrinæ ullo honore auctus in Republi-

publica, & cui idem verè dici non possit, quod Cajum Cæsarem Syllæ quondam objecisse ferunt. Cùm enim Sylla indignabundus Cæsari, sua se in illum potestate usurum esse diceret, ridens Cæsar: Rectè, inquit, tuum putas esse magistratum, quem tuis pecuniis comparasti.

CAP. IV.

De Annuis sive pensionibus, quæ beneficiis velut servitutes quædam imponuntur.

BEneficia cùm vacant, integra & sine ulla diminutione debent conferri. Quare si partem redituum antistes beneficium conferendo retineat, in legem ambitus committit. *tit. ut ecclè. benef. sine dimi.* Sed nec duobus idem beneficium conferre, aut inter duos idem beneficium dividere potest, nisi ex justa aliqua causa ritè legitiméque talis divisio fiat. *cap. majoribus. c. vacante. cap. cùm causam. de preb.* Receptum tamen est, ut quamvis uni tantùm detur beneficium, nihilominus ei onus imponatur certam portionem ex beneficii reditibus alteri

alteri singulis annis pendenti. Quod genus pensitationis *annuum* neutro genere appellari posse arbitror: idque exemplo veterum quos ita locutos esse crebrò animadverti. *leg. scio. §. uxori. leg. sicut annuum. leg. Titia. §. qui Marco. de ann. lega. l. ex annuo. l. si stipulata. de donat. inter vir.* Est igitur hoc *annuum* delibatio quædam beneficii, qua ex eo quod universum beneficiarii foret, pars quædam alicui confertur. Sic enim id nobis utcunque describere ac delineare visum est, exemplo Florentini Jureconsulti in legati definitione. *leg. legatum. de lega.* 2. Sunt autem hujusmodi annuorum tria genera. Quædam enim ob *sacrum spiritaleq; munus* penduntur: ut cùm in ecclesia aliqua constituitur à monachis vicarius, qui ecclesiam ac populum regat: nam huic ex reditibus suis partem aliquam idoneam erogare coguntur. *cap. de monachis. cap. extirpandæ. de præben. cap.* I. *de præben. in 6.* Item cùm præter ecclesiæ rectorem sive pastorem clericus quispiam ad ecclesiæ ministerium necessarius instituitur: cui etiam portio redituum beneficii debet à rectore ipso suppeditari. *cap. conquerente. de cler. non resid.* Ac tametsi beneficii, ut ita dicam, hi domini non sint, sed hanc portionem velut usufructuarii, & à dominis quodammodo accipiant, tamen hoc stipendium à vero justoque beneficio

non

non differt, cùm ob ſacrum ſpiritaleque miniſterium detur. Alia ſunt annua, quæ ob *munus* aliquod *profanum*, ac, ut loquimur *temporale*, præberi ſolent, ut puta, advocatis eccleſiæ, & iis qui ſonitus tinnituſque campanæ curam gerunt. Et hæc annua profana omnino ſunt, quæ ob profanum officium profaniſque hominibus tribuuntur. *can. quicunq́;. 12. quæſt. 2. can. poſſeſſiones. 16. quæſt. 1. Rota in clemen. 1. de rebus eccleſ. non alienan.* Alia ſunt quæ abſque ullo onere ac miniſterio conceduntur, & ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα proveniunt: de quibus hîc potiſſimum tractaturi ſumus. Ac in primis ſciendum eſt, certis ex cauſis hæc onera ſervituteſque beneficiis imponi poſſe, non ſolùm à pontifice Romano, ſed etiam ab aliis antiſtitibus, qui inferiores dicuntur. Itaque ſi in fraudem, aut abſque cauſa legitima annuum alicui attribuerint, nihil actum eſſe intelligitur. *c. extirpandæ. de præb. cap. audivimus. de colluſ. deteg.* Sed voluntas Romani pontificis pro juſta legitimaque cauſa habetur in re beneficiaria. *clem. 1. ut lit. pend.* Prima igitur cauſa eſt, cùm quis beneficium ejurat, ac dimittit in gratiam alterius, hoc conſilio, ut pars aliqua fructuum, unde ſe tueatur, ei ſalva maneat. Nam etſi hujuſmodi conditio à Simoniaco ambitu propè videatur abeſſe: *not. in cap. ex parte. de offi. deleg.* tamen quia

totum

totum negotium in voluntatem arbitriumque pontificis confertur, convenit inter omnes juris pontificii doctores impunè id licere. Et sanè justissima plerunque hujus rei causa potest esse, ut si ponamus pastorem alicujus ecclesiæ senio confectum velle ministerium suum cum bona pontificis venia alii cedere, nec tamen eas facultates habere, ut ad victum ei sufficiant: idque alibi annotatum est. Secunda causa est, cùm duo permutare cupiunt beneficia sua, sed unum longè opimius est ac uberius altero: tunc enim ipsis consentientibus pontifex minus ac magis tenue beneficium certæ præstationi annuæ obnoxium reddit. Tertia causa est, cùm lis inter duos beneficii alicujus nomine orta est: Quo casu solet pacis concordiæque causa ita res decidi, ut unus beneficium obtineat, alteri annuum ex ejus beneficii fructibus præbeatur. *cap. nisi essent. de præb.* Sunt & aliæ causæ, quas commemorant passim juris pontificii doctores, sed has tantùm usus forensis probat in Gallia. Nam etsi quis benè meritus sit de ecclesia, aut inops, vel infirma valetudine sit, justa hæc causa annui dandi ex bonis ecclesiasticis habetur. *c. possessiones.* 16. *q.* 1. *c. quicunq*. 12. *q.* 2. *Oldrad. cons.* 226. Et hoc prætextu Romanus pontifex Cardinalibus Romanæ ecclesiæ *annua* attribuere consuevit, quòd absque eo

reditu

reditu ſplendorem ſuum (nam luxum dicere non auſim) tueri nequeant. Verùm, ut ſupra diximus, quæ cauſa eum moverit, inquirendum non eſſe vulgò traditur.

Annuum, de quo hîc loquimur, beneficium eccleſiaſticum non eſſe.

Annua hujuſmodi inter ſacra beneficia non recenſentur, ut jam admonuimus. *cap. præterea. de tranſact.* Proinde quæ de beneficiis conſtituta ſunt jure pontificio, ad ea minimè pertinent. *cap. quamvis. de præbend. in 6. not. in cap. ad audientiam. de reſcript.* Exempli gratia. Laicis hominibus non minùs quàm initiatis attribuuntur: quia nullum ſacrum munus miniſteriumve deſiderant, ideoque contracto poſtea matrimonio non amittuntur. Quod tamen plerique accipiendum eſſe ajunt, niſi cùm cedenti beneficio ſuo annuum conſtituitur. Quo caſu, quia loco beneficii datur, naturam quoque beneficii retinet. *l. ſi eum. §. qui injuriarum. ff. ſi quis caut.* Præterea mortuo creditore non dicitur vacare, ut impetrari ſicut beneficium aliquod poſſit, ſed velut uſusfructus extinguitur. Remittitur etiam abſque ullius pontificis

venia

venia, licet beneficio se abdicare nemo possit, sine pontificis authoritate. *tit. de renunt.* Cùm enim privatum alicujus hominis commodum tantum respiciat, cur ipsi de eo pacisci arbitrio suo non permittetur? *leg. si quis in conscribendo. Cod. de pact. leg. in re mandata. Cod. mand.* Excipitur annuum quod authoritate pontificis pro alimentis alicui attributum est. Nam jus civile non patitur, ut transactio de alimentis sine decreto interponatur. *leg. cum hi. de transf.* Item potest hæc pensitatio, ut alius quivis reditus, pecunia redimi. Verùm ob eam, de qua jam diximus, causam pontificis authoritas accedere consuevit. Atque ita vulgò solent concipi tabulæ, quasi aliquot annorum pensionibus repræsentatis, ac ut loquitur Seneca, *in antecessum* datis, liberatum sit ea servitute beneficium. Adhæc, si añuum ita sit alicui attributum à pontifice, ut illud in alium transscribere possit, nihil prohibet eo nomine pecuniam, velut ab emptore accipi. Sed rarò hanc transscribendi emancipandique facultatem pontifices concedunt, uti accepimus. Denique non sicut beneficium, ita etiam hoc jus, quod profanum est, cum beneficio permutare licet, quia sacrarum spiritaliumque rerum cum profanis permutatio non admittitur. *cap. ult. de rerum permut. glos. pragm. tit. de coll. §. item quod ad universitates. in verb. beneficiorum.*

Annui potestas & effectus quis sit.

Quæ sit potestas & effectus annui, nonnihil antè demonstratum est. Sed hic locus aliquanto pleniorem disputationem exigit. Itaque animadvertendum est hoc jus simile quadantenus esse usufructui, quia cum persona extinguitur. *§. finitur. Instit. de usufruct.* Præterea beneficio sic inhæret, ut ipsum sequatur ad quamcunque personam transeat. *can. si quis laicus.* 16. *q.* 1. Nam mortuo beneficiario hoc annuum à successore, qui in vacantem locum suffectus est, posse exigi dubium non est, nisi ex conceptione diplomatis aliud actum esse appareat. *d. c. nisi essent. ubi glos. de præben.* Cùm enim ferè non concedatur alicui à pontifice, nisi in perpetuum, & quàm diu vixerit, ratio non patitur, ut finiri morte beneficiarii dicatur. Quod & de præteriti temporis pensionibus, quas vetus possessor beneficii debuit, accipiendum esse videtur, ad quas ecclesia sive beneficium obligatum est. *l. imperatores. ff. de pub. & vectigal.* Nec ideò minus adversus veterem possessorem, si fructus in usum ecclesiæ non impenderit, aut ejusdem fato functi hæredem agetur. Atque ita creditoris erit electio, utrum convenire malit. *not. in*

c. 1. *de solut.* Cùm autem usufructuario comparetur is, cui annuum attributum est, tractari solet, an onera quæ dicuntur *patrimonialia* subire cogatur. Et certum est hospitalitatis onus, & alia hujusmodi quæ ordinaria sunt, beneficiario incumbere, cùm eo nomine majorem partem fructuum ei dimittendam esse receptum sit. Cætera verò quæ extra ordinem indicuntur, pro portione sustinet is qui annui nomine partem fructuum capit. *l. hactenus. de usufruct. l. neq. de impen. in reb. dot. fact.*

CAP. V.

Beneficium purè ac simpliciter conferendum esse.

QUia beneficia gratis conferenda sunt, ut antè diximus, receptum est, collationem *sub conditione* fieri non posse. *c. ult. de pact. not. in c. significasti. de elect.* Excipitur conditio quæ inest collationi, quamvis fortè non exprimatur, ut puta, si vacat beneficium, &c. *gl. in c.* 2. *de elect. in* 6. Nam ea adjectio abusivè tantùm conditio appellatur: nec ullam vim suspendendi negotium, quod geritur, habet. *l. muto. de tute. gl. c. significatum. de præb. not. in l. actus legitimi. de reg. jur.* Quod autem dicitur sub condi-

conditione beneficium inutiliter conferri, de inferioribus antiſtitibus vulgò accipi ſolet, non de Romano Pontifice. Huic enim liberum eſſe ait, quancunque libuerit conditionem adjicere collationi, modò ea in crimen ambitus jure divino prohibiti non cadat. *cle.1. ut lit. pend. not. in d.c. ſignificaſti.* Eadem eſt *alternationis* ratio quæ conditionis: idque à pontificii juris doctoribus pleriſque in locis memoriæ proditum eſt. notabiliter *in c. paſtoralis. 7. q. 1. in c. 2. de elect. in 6. Fel. in c. 2. de appell.*

CAP. VI.

An abſque ſcriptura beneficij collatio valeat.

SImulatque pontifex beneficium ſe alicui conferre pronunciavit, jus ei acquiſitum eſſe intelligitur, tametſi nulla ſcriptura, nullumve diploma ea de re confectum fuerit. *can. inſtitutionis. 35. quæſt. 2.* Itaque mortuo ſtatim Pontifice à quo beneficium nudo ſermone collatum eſt, irrita minimè eſt collatio, ſed debent à ſucceſſore diplomata & literæ expediri, in quibus ejus conceſſionis mentio fiat. *Bald. in l. humanum. C. de leg. & in l. ult. C. de com. ſer. ma. cap. literis. de reſcript.* Quæ literæ ad probationem neceſſariæ eſſe dicuntur,

contra comunes regulas: nec licet beneficiario antequam eas literas acceperit, quicquam attingere, quod ad beneficium pertineat. *c. injunctæ. extrav. comm. de elect. Authent. de mand. princ.* Proinde ad fidem collationis faciendam testes non sufficerent. Panormitanus *in cap. in nostra. de rescript. not. in l. pactum quod. C. de pact.* præterquam in exceptis casibus, de quibus non indiligenter ab aliis tractatum est. *Fel. in rubric. de constit.* Tametsi Jason ex facto consultus simpliciter responderit, scripturam necessariam non esse. *in leg. cum proponas filios. Cod. de pact.* Quæ autem sit authoritas ac fides literarum sive tabularum, quæ ab antistitibus conficiuntur, quandoquidem diffusè ab aliis agitata est quæstio, eam impræsentiarum omittemus. *not. in cap. post cessionem. de probat.*

LIBER SEPTIMUS

QVOD JVS HABEAT BENEFICIARIVS IN BENEFICIO SVO ET QVEMADMODUM BENEFICIA RETINEANTVR ET CONSERVENTVR.

ARGU-

ARGVMENTVM.

Omne jus nostrum, inquit Ulpianus l. ult. de legib. aut in acquirendo, aut in conservando, aut in amittendo consistit: eaque divisione sæpe usi sunt nostri juris authores, lib. 8. Digest. quorum exemplum hîc nos secuti post acquisitionem beneficiorum operæpretium duximus, & de eorum conservatione aliquid scribere, tametsi is locus à cæteris vulgò prætermissus sit.

CAP. I.

De Decima tam ordinaria & legitima, quàm extraordinaria atque indicta.

Beneficium ecclesiasticum, universitas quædam est variis ex rebus constans, quibus loco stipendii cujusdam beneficiarius fruitur. Ac ut de singulis breviter dicamus, prædia imprimis ac possessiones, quæ vulgò *bona* ac *temporalia* dicuntur, beneficio insunt, ut docuimus *lib. 2.* præ-

tereà decimam omnium fructuum partem à populo accipit beneficiarius, de qua etiam disseruimus *lib.* 2. Et quia lex Mosaica eam dari jubet Levitis & Sacerdotibus, quibus nulla terræ portio data fuit, cum Moses Hebræis possessiones distribueret. *cap.*1. *de deci.* juris pontificii doctores contendunt, jure divino eam sacerdotibus nostri temporis deberi: quod & pontificum aliquot constitutionibus expressum est. *c. parochianos. c. in aliquib. de decim.* Sed existimant ferè theologi non ideo quenquam jure divino ad eam præstationem astringi dicendum esse, cùm ea lex abrogata sit, nec hodie nos liget, ut ante diximus. *glos. cap.*1. *de decimis. in* 6. Sunt qui asserant, nos ita demum obligari ad decimam dandam, si voto ad id nos obstrinximus. *l.* 2. *de pollicit.* Quasi hæc decima similis sit ei, quam veteres ethnici vovere Herculi & consecrare solebant, authore Plutarcho *in Problem.* Verùm inveterata consuetudo ecclesiæ, & variæ constitutiones ea de re promulgatæ meram liberalitatem fortassis in necessitatem converterunt. Itaque in hac disputatione de decima, ut ministris Ecclesiarum jure debita, & quam ab invitis exigere possint, loquimur. Nec solùm de fructibus prædiorum percipitur: sed etiam de omni artificio, negotiatione, quæstu, &c. *cap. ex transmissa. de deci.* Et hinc vul-

vulgaris divisio decimæ in *prædialem* & *personalem* orta est. *cap. ad apostolica. de decimis.* Debetur autem curionibus potissimum, id est, presbyteris qui parœcias regunt, & animorum curationem habent. Id enim ab initio sic constitutum fuisse dicitur. *can. ecclesias.* 13. *q.* 1. *can. decimæ. can. de decimis.* 16. *q.* 1. Debetur interdum & aliis ecclesiis sive monasteriis, vel ob donationem ritè factam, vel ob longi temporis possessionem. *cap. cùm contingat. cap. cùm in tua. de decim.* Laici verò hujus juris capaces non esse dicuntur, quia ob sacrum spiritaleque munus clericis concessum est. Est enim Lateranensi concilio prohibitum, quod tempore Alexand. III. ante quadringentos annos habitum est Romæ, & quibusdam pontificum decretis, ne in homines laicos hoc jus transferatur. *cap. prohibemus. de decimis. cap. cum apostolica. de his quæ fiunt à præla.* Ante illud concilium sacræ decimæ jus, *clientelæ titulo*, militibus attributum fuerat à principibus quibusdam, idque totius cleri consensu, quòd Ecclesiam populumque Christianum adversus religionis hostes propugnarent. Et hujus rei authorem fuisse in Gallia Carolum Martellum annalibus nostris proditum est. Sed quia id perniciosum Ecclesiis videbatur, synodus decrevit, ut ex eo tempore decima in laicum transferri non posset. Quamob-

rem qui jure clientelæ ſacram decimam ſibi vindicant hoc tempore, eam ante ſynodum illam Lateranenſem ſibi, ut clientibus Eccleſiæ conceſſam fuiſſe contendunt. Cujus rei, quia difficilis eſt probatio, utilitatis causâ receptum eſt, ut vetuſtam poſſeſſionem iſtius *juris clientelaris*, id eſt, quæ hominum excedat memoriam, probare ſufficiat. *not. in cap. cum apoſtolica. de his quæ fiunt à præla.* Ad decimam autem beneficiariis curionibus præſtandam, adeò obligatur populus, ut nemo excuſetur, niſi hujus muneris vacationem impetraverit, quæ à pontifice Romano impetrari ſolet. *cap. dilecti. cap. ſuggeſtum. cap. ex parte. cap. licet. c. ad audientiam. cap. à nobis. de decim.* Nam conſuetudine ſeu longa poſſeſſione hoc jus omnino non tollitur, quamvis minui poſſit, & decima in duodecimam aut aliam partem, quæ minor ſit, converti. *not. in cap. in aliquibus. de deci. c. commiſſum. eod. tit.* Ex his quæ jam dicta ſunt, exiſtit quæſtio, de *novalium decima*, cui ſcilicet debeatur, an curioni beneficiario, an verò alii cui jus ſacræ decimæ acquiſitum ſit. *Novale* autem hîc intelligitur proſciſſus nunc primùm ager, qui ante deſertus, nec poſt hominum memoriam cultus fuit. *c. 1. c. quid per novale. de verborum ſignif. in decret. l. ult. de ter. moto.* quamvis nonnunquam aliter accipiatur, *l. ſylva. §. novalis.*

novalis. de verbor. signif. Ad quæstionem igitur propositam ut breviter respondeamus, sciendum est imprimis laicos, qui *jus sacræ decimæ* sibi vindicant, ex novalibus percipere posse, sed curiones ipsos potius, quibus solis hoc jus olim competebat. De monachis autem, qui olim laici erant, nunc ferè sunt clerici, & aliis hujusmodi beneficiariis paulò difficilius est judicium propter constitutionum pontificiarum obscuritatem. Sed vulgò receptum est, si *jus sacræ decimæ* in certa parœcia disertè concessum eis fuerit, decimam quoque novalium ipsis deberi. *can. ex parte. de deci.* quia verba indefinita ad futurum quoque tempus referuntur. *l. si. servitus. de servit. urb. præd.* Quòd si longa possessione id jus acquisierint clerici, decima novalium non ipsis sed curioni debetur, quoniam in loco recèns proscisso nullam unquam decimam perceperunt. Ideoque usucaptum ab eis hoc jus verè dici non potest. *c. cum contingat. c. cum in tua. de deci.* Addendum & illud est, quamvis ei qui longa fortassis possessione decimam sibi acquisivit, nominatim *decimæ novalium jus* ita tributum fuerit, ut non aliter ac decima vetere ea fruatur: concessionem tamen hujusmodi dimidiam partem non excedere, ne curiones & pastores ecclesiarum parœciarumque nimis graventur: id quod Alexandrina constitutio-

ne plenius continetur. *c. statuto. de deci. in 6.* Hactenus de legitima ordinariaque decima satis pro instituto dictum est. Est autem aliud genus decimæ, quam ideò *extraordinariam* & *indictam* vocare possumus, quod à pontifice Romano prætextu belli hostibus nostræ religionis inferendi, alteriusve necessitatis extra ordinem beneficiariis indicatur. *cle. ult. de dec. & eô. tit. in extravag.* Hodie hanc decimam rex in Gallia beneficiariis indicere ac imperare pro potestate solet, nec ullum ferè certius atque expeditius, quàm ex decumana ista pecunia vectigal habetur.

CAP. II.

De primitiis.

AFfines decimæ sunt *primitiæ*, id est, primi fructus ex agro suscepti. Nam & hi lege Mosaica offerri jubebantur DEO, quamvis certa non esset definita quantitas, sed offerentium arbitrio derelicta, ut Hieronymus ait, *c.1. de deci.* Itaque prætextu legis divinæ ad certam eo nomine præstationem populum hodie cogi non posse inter omnes convenit. Nec dubium est, quin ea consuetudo, cujus meminit Hieronymus, quæ modum definierat, contraria consuetudine abrogari & antiquari potuerit.

tuerit. *d. c.* 1. *de deci.* Et hunc ſanè morem primitiarum offerendarum videntur ab Hebræis ipſis accepiſſe Romani, quos ſcribit Plin. *lib.*18. deguſtare vina aut novas fruges ſolitos non fuiſſe, priuſquam ſacerdotes primitias libaſſent.

CAP. III.

De oblationibus.

Oblationes dicuntur, quæcunque à piis fidelibuſque Chriſtianis offeruntur DEO & Eccleſiæ, ſive res ſoli, ſive mobiles ſint. Nec refert, an legentur teſtamento, an aliter donentur. *c. qui oblationes. c. clerici.*13. *q.*2. *not. in c. cauſa. can. cùm inter. de verbor. ſignif.* Et hoc vocabulo uſus eſt *Ulpian. l.*5. *tit. de don. inter. vir. & uxor.* Veteres *offerumenta* vocabant, authore Feſto. Verùm hæc invaluit conſuetudo loquendi, ut oblationes ſpecialiter dicantur, quæ altari offeruntur in ſacra liturgia, quam vulgus *miſſam*, Juſtinianus noſter ἁγίαν προσκομιδὴν appellat, *Novel.*123. Hujuſque oblationis, quæ apud veteres uſitata fuit, Theodor. meminit, *c. de his.*10. *q.* 1. *c. omnis. de conſec. diſt.*1. *lib.*5. *eccl. hiſtor. c.*18. & nos ſuprà aliquid attigimus *lib.*2. Et hæ omnes oblationes, ſicut & decima, de qua jam diximus, inter res ſacras ſpiritaleſque

lesque

lesque numerantur: adeò ut clerici tantùm, non etiam laici, eas capiant. *c. quia sacerdotes. c. sanctorum. c. ult.* 10. *q.* 1. Cùm autem in bonis ac reditibus recenseantur ejus ecclesiæ cui offeruntur, meritò dicendum est, eas ad ejus ecclesiæ rectorem gubernatoremque pertinere. *Panorm. in c. pastoralis. de his quæ fiunt à præla. sine consen.*

CAP. IV.

De Diariis, quæ distributiones quotidianæ appellantur: & cur hoc genus erogationis adinventum sit.

CAnonicorum beneficia ac præbendæ duabus ex rebus ferè constant. Nam in quibus ecclesiis est præbendarum distinctio, certa prædia ac possessiones obtinent singuli, quas sic in potestate sua habent, ut reditum ab alio quopiam accipere necesse eis non sit. Fructus autem hujusmodi sibi acquirunt, si præsentes sint in civitate, quamvis in templo quotidie non psallant, aut psallentibus non assistant. Nam quia canonicorum collegium velut quidam senatus est ecclesiæ, ut diximus *lib.* 1. permulta

multa ſunt ad eorum munus pertinentia, quibus exequendis eccleſiæ non minus, imò verò magis prodeſſe poſſunt. Hoc enim pſallendi munus, quamvis negligendum non ſit, tamen olim inferiorum tantummodo clericorum fuit, nec inter præcipua, ac magis eccleſiæ neceſſaria habitum eſt. Quod & ſuprà admonuimus *lib.* 1. Præter eas poſſeſſiones, qui pſallunt in templo, aut ſacris cantionibus interſunt, quamvis plerunque in collegium canonicorum cooptati non ſint, hi in ſingulos dies, atque adeò horas ſtipem recipere ſolent, ac veluti quaſdam ſportulas, quibus *à manu* vulgò nomen inditum eſt, quod tantùm præſenti in manu tradantur. *c. olim. de verbor. ſignif.* Sunt qui *diſtributiones quotidianas* appellent non ineptè. Ego à Latinis *Diaria* propriè vocari ſcio. Qua voce Juſtinianum, quamvis Græcè ſcribentem, *Novel.* 123. uſum fuiſſe ſcio. Verba ejus hæc ſunt de diaconiſſa loquentis, quæ cum ſuſpecto aliquo viro habita: εἰ δὲ τοῦτο ὑπερθῆται πρᾶξαι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἰδίων διαρείων ἀπολελυμένη, ἐν μοναστηρίῳ παραδιδόσθω. Videtur autem hoc erogationis genus ideò excogitatum eſſe, ut cùm à beneficiariis vulgò contemneretur pſallendi aut ſacris aſſiſtendi munus, quaſi proprium ipſorum non eſſet, ſpe hujus *dianomes* & mercedis illecti, id munus amplectere-

ĉteretur. Nam iis tantùm qui ſacris interſunt hæ ſportulæ diſtribuuntur: non aliis, niſi fortè eos excuſet valetudo, &c. *c. de cætero. de cler. non reſid. & tit. de cler. non reſid. in 6.* Et hoc quidem adeò verum eſt, ut de eo qui ob Theologiæ ſtudium abeſt, conſtitutum ſit, hujuſmodi ſportulas eum non conſequi, quamvis cæteros fructus lucretur. *cap. licet. de præben. cap. ſuper ſpecula. de magiſtr.* Favor enim ſtudii hoc tantùm efficit, ut abſens pro præſente habeatur: conſtatque ad conſequenda hæc diaria præſentiam non ſufficere, niſi ſacris cantionibus precationibuſque quis aſſiſtat. Nam & aliàs quæ de fructibus & obventionibus beneficii conſtituuntur, veluti de ſolvenda beneficiorum decima, de hac *dianome* intelligi non ſolent. Quamvis enim fructus aut reditus non malè dici poſſit, *extravag. Boniſac. tit. de deci.* munus tamen illud pſallendi, adempto præmio facilè deſereretur à canonicis, cæteriſque Eccleſiæ beneficiariis, quibus ea minutatim diſtribuuntur, ut ſpe quæſtus id faciant, ad quod efficiendum ideò cogi poſſe non videntur: quia ſecundum veterem inſtitutionem fortaſſis alia fuit eorum in Eccleſia functio. Cujus tamen rei non magnam habuit rationem Bonifacius octavus, ut ex ejus conſtitutione apparet, *d. extravag. de deci.* Unde fit, ut quod in compenſationem

nem ministerii illius antiquioris ac præcipuè datur canonico, tametsi fortè in singulas hebdomatas, menses, aut dies, distribui soleat, tamen appellatione *Diariorum* minimè hîc contineatur. Nam interdum canonici nullam certam possessionem pro ministerio suo assignatam habent, sed à divisore alio frumentum aut vinum stato tempore ipsis distribuitur. Sed & panes quoque dantur eisdem illis non omnino dissimiles, qui à juris civilis authoribus *panes civiles* dicuntur. Eaque cibaria licet cantionibus sacris non assistentes, capiunt. *extravág. postulasti. & extra. cum nonnullæ. de præben. gloß. prag. tit. de ann. §. voluit. in verbò, fructib. & tit. quo tempo. quisq. debe. §. jubet. in verb. distributiones.* Oldrad. *consil.* 8. Iis autem qui munus suum omnino negligunt, & sine justa causa absunt, nulli omnino fructus debentur. *cap. cùm dilectus. de cler. non resid.* nisi contraria sit consuetudo. *c. cùm omnes. de constitutio.*

CAP. V.

De Reditibus & obventionibus quibusdam episcoporum.

Jura

JUra episcopalia quidam ita describunt, ut partim ad legem jurisdictionis, partim ad legem diœcesanam pertinere ea dicant. *glos. cap. dilectus. de offic. ord.* Quam distinctionem Panorm. ut ineptam & nulla ratione auctoritatéve nixam improbat. *d. cap. dilectus.* Nobis autem propositum non est, quicquid ad episcopi munus spectat hîc exequi, quod cæteri fusè explicant, *sub tit. de offic. ord.* & à nobis non indiligenter tractatum est *lib.*1. De reditu & proventu illo tantùm hîc disserimus qui ex episcopio percipitur, præter ingentes possessiones & latifundia, quæ vulgò bona temporalia vocant. Postquam enim reditus ecclesiæ, qui antiquitùs erant communes, & ab episcopo distribuebantur, divisi sunt, & singulis ministeriis attributi, quemadmodum à nobis dictum est *lib.* 2. episcopis singulis vectigal quoddam ab inferioribus ecclesiis pendi cœptum est. Hujusmodi imprimis illud est, quod in synodo à singulis curionibus, & inferiorum ecclesiarum gubernatoribus exigunt. Nam duos solidos singuli episcopo dare jubentur. *c.*1. *c. illud.*10. *quæst.*3. *c. conquerente. de offic. ord.* Cujùs muneris vacationem habent monasteria, ut concilio Toletano constitutum est. *c. inter.* 10. *q.* 3. Diciturque hoc jus vulgò *cathedráticum,* quod cathedræ, id est, honori episcopali debeatur.

Cathedra

Cathedra enim in jure pontificio pro honore ac munere episcopali sæpe accipitur. *c. non autem. c. placuit. c. si quis episcopus. 7. q.* 1. propterea quòd olim episcopi, quorum munus proprium ac præcipuum est docere. *c. inter cætera. de offic. ord.* sedentes in solio & cathedra docebant. *Euseb. lib. 7. eccles. c.* 15. *c.* 26. *Tripar. lib.* 5. *c.* 29. Ac quoties episcopus aliquis creabatur, collocari in eo solio atque throno solebat, veluti possessionis cujusdam apprehendendæ gratia. Hinc *enthroniasticum* à Justiniano dictum est, *Novel.* 123. honorarium illud, quod episcopi munus suum auspicantes Ecclesiæ largiebantur. Hinc etiam dictæ sunt *cathedrales Ecclesiæ*, ut à cæteris inferioribus discernantur. *c. venerabili. de verb. signif.*

II. Cùm episcopus aut archiepiscopus provinciæ vel diœceseos suæ ecclesias & monasteria solenni more inspicit, earum ecclesiarum vel monasteriorum præfecti hospitio eum recipere, victumque ei præbere coguntur. *c. conquerente. de offic. ord. tot. tit. de censib. c. cum ex officiis. de præscript.* Et hæc est illa *hospitalitas*, quam nostræ religionis antesignani tantopere nobis commendarunt. 42. *dist. c.* 1. Cujus forma & ratio quibusdam canonibus atque constitutionibus præscripta est. *c. placuit.* 10. *q.* 1. *c.* 1. *& seq. de censib. in* 6. Hoc autem munus ideò *procuratio* vocatur, quia ecclesiæ

episcopum procurant, id est, curant, alunt ac tuentur: sicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à domino apud Plautum & alios authores Latinos, qui propriè ac emendatè locuti sunt.

III. *Quadrans* illius *decimæ*, de qua paulò ante diximus debetur episcopo, & eorum prætereà quæ à mortuis testamento relicta sunt ecclesiis inferioribus. *d. c. conquerente. c. de quarta. de præscr. c. officij. c. requisisti. de testam.*

IV. Indicitur ab episcopis nonnunquam *extraordinaria collatio*, si necessitas urgeat: ut puta si ære alieno gravata sit ecclesia, si ad synodum generalem proficiscendum sit, &c. *d. c. conquerente. c. cùm apostolos. de censib.* Aliàs omnis indictio prohibetur. *c. quia cognovimus.* 10. *q.* 3. *d. c. cùm apostolus.* Sed hæc collatio, de qua loquimur, non videtur olim pro potestate & imperio indici consuevisse, ut nunc assolet: precibus enim ac suasionibus eam impetrabant episcopi non tanquam dominantes, &c. ut Petrus ait. proinde hoc munus ἀπὸ τῆς χάριτος, nomen habet, quasi *charisterium* quoddam sponte oblatum potius, quàm vectigal vi extortum ac expressum sit.

CAP. VI.

De his quæ sacramentorum, & aliarum

hujus-

hujusmodi rerum nomine contra veteres canones exiguntur.

VEtant canones non solùm antiqui, sed & recentiores, ne pro ministrandis sacramentis pretium exigatur. *cap. cum in ecclesiæ. de simon.* Sanctissima enim res est (ut de Jurisprudentia Ulpianus scribit) pretio quæ nummario æstimanda dehonestandáque non est. *l.*1. *de extraor. cog.* Ac valdè improbatur eorum mos, qui pro consecratione basilicarum, aut pro monastica professione pecuniam ab invitis extorquent. *can. placuit. c. quàm pio.*1. *q.*2. Nec eos minus detestantur canones, qui pro sepeliendis in templo vel cœmeterio cadaveribus, aut exequiis pecuniam efflagitant. *c. questa. & seq.*13. *q.*2. *c. abolendæ. de sepulch.* Earum tamen rerum nomine à sponte liberalitérque offerentibus pecuniam, aut aliam rem accipi canones non prohibent. *d. can. questa.* Quædam enim honestè accipiuntur, vel authore Ulpiano, quæ inhonestè petuntur. *d. l.* 1. *de extra. cog. c. non sanè.* 14. *q.* 5. Quamvis autem pro hujusmodi rebus nihil exigere liceat, sed absque pretio atque adeò cautione ulla præstari debeant, tamen vulgò receptum est, si quid eo nomine ultrò offerri consueverit, ut talis con-

ſuetudo veluti pia & honeſta obſervetur, ad eamque obſervandam authoritate ſuperioris antiſtitis etiam inviti adigantur: ſed ſuſcepto jam ſacramento, aut ſepulto cadavere, &c. ne alioquin eas res quiſquam mercari videatur. Proinde ſacrifici noſtri temporis, qui certam eccleſiam nullam regunt, poſtquam ſacrum peregerint, ſi conſueta merces ipſis non præbeatur, epiſcopum adire ſolent, poſtulantes non quidem apertè, ut ſibi pretium numeretur, ſed ut laudabilis conſuetudo obſervetur, &c. Quo caſu epiſcopus in laicos etiam homines juriſdictionem exercet. Hoc autem genus expiſcandæ pecuniæ, quod à veteribus canonibus & majorum inſtitutis valde alienum eſt, ex Innocentii III. conſtitutione manavit. *cap. ad apoſtolicam. de Simon.* Cujus tamen longè alius videtur ſenſus eſſe, ut plerique juris pontificii doctores annotaverunt. Sed τὰ ἀκίνητα hîc movere nobis conſilium non eſt.

CAP. VII.

An mortuo beneficiario hæres legitimus ei ſuccedat.

CErti juris eſt, beneficia eccleſiaſtica cognationis aut propinquitatis jure cuiquam

quam non deferri. *c. apostolica.* 8. *q.* 1. *c.* 10. *de præben. cap. adhæc: de deci.* Nam sive usum habere eos dixerimus, sive usumfructum, dubium non est, quin illud jus morte ipsarum extinguatur. *§. finitur. Instit. de usufruct.* De fructibus ante mortem perceptis quæstio tractata est, & constat ex iis quæ *lib.* 2. disseruimus, ad hæredes legitimos non transire, cùm usuario magis quàm usufructuario beneficiarius comparandus sit. Itaque, is qui in demortui locum suffectus fuerit, quasi dispensator administratorque eos capiet. *c. adhæc. c. relatum. de testam. c. ult: de off. ord. in* 6. Sed moribus comparatum est, ut beneficiarii perceptos jam fructus, tanquam usufructuarii ad hæredes suos transferant. *§. is verò. Instit. de rer. divis. l. si fur. l. defuncta. de usufru. l. qui scit. de usur. glos. prag. tit. de annal. §. item quod. in verb. acquisitos.*

CAP. IIX.

An beneficiarius successorem eligere, & fructus beneficij testamento legare possit.

Antiocheno concilio *c.* 23. statutum est, ut episcopo successorem sibi constitue-

re non liceat. *c. episcopo.8. q.3.* Quo tamen concilio non prohibetur aliquem nominare, quem sibi successorem optet. *c. apostolica.8. q.1.* Id enim à plerisque sanctissimis viris factum est, cujusmodi sunt Petrus, Athanasius, Augustinus, de quibus postea dicemus, *lib.8.* Sed talem nominationem synodus vult irritam esse, nisi episcoporum & clericorum suffragium postea accesserit. *c. plerisq́;.8. q.1.* Ac hujus prohibitionis rationem docet Hieronymus in epistolam Pauli ad Titum, cujus verba Gratianus in Rhapsodia sua refert. *c. Moses. 8. q.1.* Quod ad fructus attinet animadvertendum est, jure pontificio non permitti beneficiariis eos testamento cuiquam legare, ac ne res quidem alias ex facultatibus ecclesiæ, aut contemplatione ejusdem acquisitas. *c. fixum.12. q.5. c. cùm in officiis. c. ad hæc. de testam.* Quod est accipiendum, nisi fortè in pauperes eleemosynam conferre velint: qua tamen in re modus servari debet. *d. c. adhæc.* Quamvis enim administrator rerum ecclesiasticarum possit arbitrio suo pauperibus largiri, quæ verè pauperum sunt, ut diximus *lib.2.* tamen fraudis vitandæ causâ, libera legandi facultas non est ei concessa. *arg. l. vivus. si quid in fraud. patron.* Quæ verò ad beneficiarium pervenit, ex amicorum liberalitate, puta, aut artificio aliquo, &c. nec propter eccle-

siam

ſiam acquiruntur, de his teſtari poteſt. *c. quia nos. c. relatum. de teſtam.* Verùm hæc moribus noſtris ferè antiquata ſunt, permittiturque beneficiariis de fructibus beneficii aliiſque hujuſmodi rebus arbitratu ſuo teſtari. *gloſ. prag. tit. de annat. verb. acquiſitos.*

CAP. IX.

Quibus ex cauſis rerum eccleſiaſticarum alienatio permittatur: Quæ forma in hujuſmodi alienatione debeat obſervari, & declaratus canon Agathenſis conciliĳ, ad eandem rem pertinens: qui vulgò malè intellectus magnam judiciorum varietatem peperit.

Rerum eccleſiaſticarum alienatio canonibus prohibita eſt, nec earum modò

quæ *ſacræ* habentur, & hominum commercio exemptæ, cujuſmodi ſunt ædes ipſæ, jus decimæ, vaſa conſecrata, &c. ſed prædiorum etiam ac poſſeſſionum, quæ *bona temporalia* vulgò appellantur. *Authen. de non alie. & Authen. de alie. & emph. c. nulli. de rebus eccle. non alien.* Non enim beneficiarius harum rerum dominus eſt, & jus utendi ſolummodo habet: eaque prohibitio alienationis ad monaſteria, xenodochia, noſocomia, & alia hujuſmodi pia loca pertinet. *Auth. de non alien. & Auth. de alien. & emphy.* Sodalitia tamen & Φρατρίας, quas vulgò *confraternitates* appellamus, hîc non comprehendi rectè Baldus cenſuit, quòd profanæ ſocietates ſint. *Bald. in d. Auth. hoc jus.* Nam & regiis conſtitutionibus ea Comi Bachique conventicula ut pernicioſa Reipubl. omninò interdicta ſunt. Alienationis autem appellatione continetur venditio, donatio, permutatio, emphyteuſis, hypotheca, & cætera id genus negotia, quibus aut dominium, aut aliquod jus proximum & affine dominio transfertur. *l. 1. C. de fund. dot. l. ult. C. de reb. alie. §. alienationis. in Auth. de non alie. d. c. nulli.* Sed etſi quis ad longum tempus locaverit, id eſt, ut vulgò interpretamur, decem annorum, alienare is dicitur, quia hoc genere locationis quaſi dominium quoddam transfertur in conductorem, adeò ut ei in

rem

rem actio competat. *Cle. 1. de reb. eccle. non alie. ubi not. l. 1. de ſuperfic.* Quibuſdam tamen ex cauſis rerum eccleſiaſticarum alienatio permittitur. *gl. ſum. 12. q. 2. Pan. d. c. nulli.*

I. Si æs alienum urgeat, nec poſſit ex fructibus ſatisfieri. *Auth. hoc jus.* Nam & eandem ob cauſam prædia minorum, qui ſub tutela vel cura ſunt, diſtrahere licet. *l. 1. de reb. eor. qui ſub tute.*

II. Permittitur alienatio rei minus utilis, ut rem aliam utiliorem ac fructuoſiorem acquirat Eccleſia. *d. Auth. hoc jus. c. ut ſuper: de rebus eccle. non alie.*

III. Si pecunia ad alendos pauperes in magna aliqua fortaſſis caritate annonæ, aut ad redimendos captivos opus ſit, nec ea aliunde ſuppetat. *c. aurum. c. ſacrorum. 12. q. 2.* Hic enim eſt præcipuus rerum eccleſiaſticarum uſus, ut admonuimus *lib. 2.* At ut ſummatim dicamus, quotieſcunque vel neceſſitas aliqua, vel manifeſta utilitas eccleſiæ exigit, receptum eſt harum rerum alienationem permitti. *c. ſine exceptione. 12. q. 2. c. dudum. de reb. eccle. non alie. in 6.* Et hæc in rebus eccleſiæ profanis maximè locum habent. Sed & ſacra quoque vaſa, & aliæ res hujuſmodi nonnunquam alienantur. *leg. ſancimus. & Auth. ſeq. C. de ſacroſ. eccleſ.* Item decima, quæ inter res ſacras ac ſpiritales vulgò habetur.

d. ca. dudum. Hoc amplius, Ecclesia aliqua tota interdum alienari potest. *ca. pastoralis. de donat. tot. tit. de his quæ fi. à præla. cle. si una. de reb. eccle. non alie.* Quanvis autem ex iis causis alienatio concessa sit, tamen ne utilitatis alicujus prætextu temerè & in perniciem Ecclesiæ alienatio fiat, constitutus est certus ordo certaque forma jure civili & pontificio, quam in hujusmodi alienatione servari oporteat. *Auth. de alien. & emph.* Sed legibus civilibus alligari se non patiuntur viri ecclesiastici, & pontificios canones de ea re editos tantùm recipit consuetudo, per quam dubium non est, quin solennitas mutari possit. *not. in c. cum causa. de re judic.* Quare formam canonibus præscriptam, quæ usu recepta est, hîc explicari sufficiet. Forma igitur juris pontificii hæc est, ut alienationem antecedat diligens tractatus, & communis deliberatio cleri, id est, collegarum, qui *canonici* dicuntur, si Ecclesia tale collegium habeat: deinde omnium consensus, aut certè majoris partis, ac præterea subscriptio adhibeatur: quibus omnibus superioris antistitis authoritas accedat. *d. c. sine exceptione. d. c. dudum. c. 1. de his quæ fiunt à prælat.* At cum de antistite quæritur, locus in quo est alienans Ecclesia, non in quo res quæ alienatur sita est, spectandus esse videtur, quamvis aliqui contra sentiant. *d. Auth. hoc jus.* Et

tametsi

tametsi licitationem, subhastationemque solennem jus civile requirat, tamen id canonibus ecclesiasticis nusquam expressum reperitur. *d. Auth. hoc jus.* Sed quæritur, an ut valeat alienatio pretium in rem Ecclesiæ versum esse oporteat. Qua de re videnda est Panormitani distinctio, *c. quod quibusdam. de fidejuss. not. in d. Auth. hoc jus.* Ex jam dictis consequitur alienationem rerum ecclesiasticarum ita demum valere, si duo concurrant. Unum est, ut ob justam legitimamque causam fiat: alterum, ut ordo præscriptus jure pontificio accuratè observetur. Quòd si aliter fuerit alienata res, ea cum fructibus vindicari ac repeti poterit. *c. non liceat.* 12. *q.*2. Sed longi temporis præscriptione rectè se tuebitur possessor, si bonam fidem habeat. *Panor. in ca. de quarta. c. non liceat. de præscr. Guid. Pap. q.* 150. Quod tempus à morte tantùm beneficiarii qui alienavit, currere incipit, ut concilio Toletano cautum est. *can. si sacerdotes.* 16. *q.* 3. Excipiuntur sanè aliquot casus, in quibus ille solennis ordo non requiritur.

Primus est, cùm res ecclesiastica titulo clientelæ vel emphyteuseos concedi solita est. Potest enim more consueto ab antistite dari, quanvis formam canonibus præscriptam minimè observet. *c.*2. *de feud. c. ut super. de rebus eccle. non alie. Bart. in Auth. qui rem. C. de sacros. eccl. Guid. Pa. q.*154. II.

II. Excipiuntur res mobiles quæ ſervando ſervari non poſſunt. Nam earum rerum minimè prohibetur alienatio. *can. fugitivi.* 12. *q*. 2. *l. lex quæ. C. de admin. tut.*

III. Sunt qui putant factam omiſsâ formâ alienationem efficacem eſſe, ſi ea non noceat Eccleſiæ. *Innoc. in ca.* 1. *de in integr. reſtit. Fab. Inſt. de eo cui lib. cau. bon.* Idque colligi videtur ex concilio Agathenſi, cujus hæc verba ſunt: Terrulas aut vineolas exiguas & Eccleſiæ minus utiles, aut longè poſitas, parvas, epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem. *c. terrulas.* 12. *q*. 2. Verùm ille canon meo judicio formam illam cujus ſuprà meminimus, non remittit. Nam quod ibi dicitur, ſine conſilio fratrum, de aliis epiſcopis accipi debet, quorum conſenſus eo tempore neceſſarius erat, ut ex canone ſeptimo ejúſdem concilii, & ex concilio Carthaginenſi Toletanoque conſtat. *ca. quod ſi neceſſitas.* 10. *quæſt.* 2. *c. quicunque.* 12. *q*. 2. *can. nullus.* 17. *q*. 4. Itaque cùm neceſſitas ita urget, ut epiſcoporum conventus commodè non poſſit expectari, permittit ſynodus Agathenſis ſine ipſorum conſilio non quaslibet terras ac poſſeſſiones diſtrahere, ſed exiguas tantùm, & quæ non magnum Eccleſiæ fructum afferunt. Qua in re clericorum ſive canonicorum, qui præſentes ſunt, tractatus

tus atque consilium minimè negligendum esse videtur: & qui nobis adversantur, nulla satis firma ratione suam comprobant opinionem. Quod enim dicitur, negotium cum pupillo contractum sine tutoris authoritate valere, si id expediat pupillo, sic accipiendum est, cùm pupillus aliquid sibi stipulatur: id enim ipsi damnosum esse non potest. *l. neque. Cod. de contrahen. stipul. §.1. Inst. de autho. tut.* Et quod Justinian. ait, pupillum posse conditionem suam meliorem facere, *§.1. Inst. de autho. tut.* hunc habet sensum, pupillum utiliter id negotium contrahere, ex quo nullum ei damnum contingere potest, quodque servari desiderat, cujusmodi est stipulatio qua sibi acquirit. Itaque hæreditatem inutiliter adit, quamvis lucrosa sit. *leg. obligari. de auth. tut. §. neque. Institut. eod. tit.* quia hæreditatis aditio non semper utilis est. Similiter alienatio prædiorum pupillarium, quæ inutilis plerunque ac perniciosa est pupillis, absque decreto prætoris & causæ cognitione omnino prohibetur. Nam tametsi in rem minoris aliquando prædia alienentur sine decreto, tamen id perquam necessarium est, ne aliàs exemplum pupillis noceat, cujus hîc maximè habetur ratio. Idem enim hîc veremur, quod Augustus quondam militari disciplina, cujus verba apud Macrum hæc sunt,

ſunt, *tit. de re milit.* Etſi ſcio fabrilibus operis exerceri milites non eſſe alienum, vereor tamen, ſi quicquam permiſero, quod in uſum meum aut tuum fiat, ne modus in ea re non adhibeatur, qui mihi ſit tolerandus. *l. officium. de re militari.* Sic enim multa jure tum civili, tum pontificio paſſim conſtituta reperiuntur, quæ in ſpeciem iniqua ſunt, ſi quis ad privati cujuſque utilitatem reſpiciat, ſed in univerſum ea proſunt, & publicè utilia eſſe creduntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum (ut Caſſius apud Tacitum ait) quod contra ſingulos utilitate publica rependitur. Illud ſanè inficiari nolo, ſi Eccleſia non conqueratur, quia ſe læſam fortaſſis non exiſtimat, valere contractum, in quo ſolennia defuerunt: idque minorum exemplo. *l. non eo minus. C. de procuratoribus.* Verùm adverſarius prætextu omiſſæ ſolennitatis, ab eo contractu recedere invita Eccleſia non poterit, aut eam nolentem ad contractum obſervandum cogere. *l. quod favore. C. de legibus.* Atque ita etiam accipi poteſt, quod ſupra diximus, minorem poſſe conditionem ſuam meliorem facere. *§.1. Inſt. de author. tuto.* Quod autem objiciunt nonnulli ex Ulpiani ad D. Marci orationem interpretatione, quanquam ſubdifficile à pleriſque exiſtimatur, tamen facilè, niſi fallor, diſſui poteſt, ſi quis verba

&

& mentem authoris, id est, D. Marci expendat, & quid inter ejus orationem de alimentis, & orationem Divi Severi de rebus pupillaribus intersit, paulò diligentius consideret. Non enim D. Marcus transactionem de alimentis sine decreto factam simpliciter irritam esse vult, sed si ita transactum fuerit, ut repræsentatam pecuniam alimentarius consumat: unde Ulpianus verba orationis interpretans ita disserit, Si transactio sic fuerit facta, ut semel numeretur ac repræsentetur quod testator particulatim alimentorum nomine præstari voluit, decreto prætoris tunc opus est, quod causa tantùm cognita interponitur. Sin autem aliter transactum fuerit, ut puta, ut id quod in singulos annos erat alicui relictum, consequeretur per singulos menses, &c. hujusmodi transactionem D. Marcus non improbat, quasi decretum in ea sit necessarium. Alia causa est alienationis prædiorum pupillarium à D. Severo prohibitæ. *l. 1. de rebus eorum.* quia simpliciter prohibita est quocunque modo fiat, sicut & rerum ecclesiasticarum alienatio, de qua hîc disserimus. Et hæc nostra sententia est de quæstione vulgò agitata, quæ adeò controversa est in foro, ut judicia curiæ centenariæ contraria extent, nec inter classes seu decurias judicum adhuc convenire potuerit. Qui contrà sentiunt, æquitatem

tatem fortassis aliquam nobis opponent, & simul ecclesiasticorum hominum avaritiam, quorum opes minui magis quàm augeri publicè expediat, ut libro secundo admonuimus. An hujusmodi rationes judicem movere debeant, viderint alii. Ego certè meam sententiam ita scripto jure tueor, ut cum iis qui evidenti æquitate vel utilitate nitentur, pertinacius contendere nolim. Cùm igitur hæc ita se habeant, quæri potest, si in tabulis nulla solennitatis in alienando servatæ mentio fiat, an ob diuturnitatem temporis intervenisse præsumatur? Et variæ juris doctorum opiniones reperiuntur, quas ex eorum commentariis ediscere licet. *not. in l. sciendum. de verbor. obligation.*

CAP. X.

Quorum munerum vacationem beneficiarij & ecclesiasticorum ministri habeant.

INter jura atque commoda beneficiariorum illud non minimum est, quòd tametsi bonis fruantur Ecclesiæ, tamen ad munera subeunda non compelluntur. Quorum autem munerum *vacationem* habeant,

beant, nunc tractandum eſt. Et imprimis *munera perſonalia* non ſubeunt, ne avocentur à functione miniſterioque ſuo. *leg. generaliter. C. de epiſc. & cler. Perſonalia* hîc vocamus, quæ opera ac induſtria exercentur abſque ſumptu & diminutione patrimonii. *leg. 1. & ultim. de munerib.* De *patrimonialibus* paulò difficilior eſt quæſtio, id eſt, quæ ſumptum poſtulant, & damno adminiſtrantis expediuntur abſque ulla opera aut labore. *dict. leg. 1. & ulti.* Et animadvertendum eſt hæc munera duplicia eſſe. Quædam enim imponuntur poſſeſſionibus ipſis ac prædiis, nulla perſonarum, à quibus poſſidentur, habita ratione. Alia imponuntur perſonis, non rebus, quamvis aliquando in hujuſmodi impoſitione modus facultatum ſpectetur. Ideoque *mixta munera* à quibuſdam, ſed contra morem loquendi veterum, dicuntur. *leg. reſcripto. & leg. ult. de mun. & hono.* Rurſus horum munerum, quædam *ordinaria legitimaq́;* ſunt, ut portoria: quædam *iſagogica, exagogica,* & alia id genus in Gallia noſtra, quæ *canonis* appellatione ſignificantur. Alia *extra ordinem* inducuntur principum aut magiſtratuum arbitrio, cùm nulla ſint lege conſtituta, nec certam præſtationem habeant. *leg. in honoribus. de vac. mun. leg. 1. C. de vac. pub. mu.* Sed ut ad rem veniamus, illud inter omnes convenit, extraordina-

riis muneribus jure civili ecclesias non ſubjici. *l. placet. C. de ſacroſ. eccl.* ſed ordinariis tantùm, quæ & *canonica* dicuntur. Stata enim illa tributa atque vectigalia, quæ nervi Reipubl. dicuntur ab Ulpiano, *leg.* 1. *de quæſtio.* quòd ſine illis publicum ſtatum tueri non liceat, nemo detrectare poteſt. *l. nullus. C. de decurion.* Quæ verò extra ordinem indicuntur arbitrio principum, ea ſubire non coguntur Eccleſiæ, niſi ob cauſam valde neceſſariam Reipublicæ indicantur, ut mox dicemus. *l. jubemus. l. neminem. C. de ſacroſ. eccleſ.* Nec ulla diſtinctio eſt in jure civili inter ea munera quæ prædiis, & ea quæ perſonis indicta ſunt. Omnibus ſiquidem muneribus legitimis atque ordinariis obnoxiæ ſunt Eccleſiæ. Itaque ejus collationis quam talem hodie appellamus, ſi jus civile reſpicias, vacationem vix habent. Nam etſi olim extraordinarium munus eſſet, ac prout belli neceſſitas flagitabat, ad tempus indici ſolitum: tamen edictis regiis ad ordinariam præſtationem redactum eſt. Id quod à priſcis etiam Imperatoribus Romanis factum fuiſſe in legibus ipſorum comperimus. *leg.* 1. *Cod. de indictio.* Nec ſatis perſpicio quemadmodum juri civili divinum jus hîc adverſetur; Nam Chriſtus Cæſari tributum pendi non ſolùm præcepit, dicens, *Reddite Cæſari, &c.* ſed ipſe

ipſe etiam cum ſuis apoſtolis illud exoluit, tametſi ex regia ſtirpe ortus eſſet: ideoque tributis obnoxius non eſſe videretur. *Matth.* 7. Idque veteres eccleſiaſtici ſcriptores ad unum fatentur, ex quibus non pauca in ſuam Rhapſodiam Gratianus retulit. *can. ſi tributum. can. magnum.* 11. *q.* 1. *can. in tributum.* 23. *q.* 8. At hodie viri eccleſiaſtici contendunt, primùm ſe illis muneribus non ſubjici, quæ perſonis inducuntur magis quàm poſſeſſionibus. *leg. reſcripto. de munc. & hono.* quia jure pontificio, quo nunc utimur, princeps in perſonas eccleſiaſticas nullum imperium, nullamque poteſtatem habet. Deinde ſi quæ prædia antiquitus libera atque immunia poſſideant, in ea tanquam DEO conſecrata & dicata nihil juris principem habere ajunt. *c. nulli liceat.* 12. *q.* 2. Ex quo conſequens eſt, ad eam ſolùm tributionem eos teneri, ad quam obligata erant prædia antequam ad ipſos pervenirent. *cap.* 2. *de cenſibus. leg. Imperatores. de publica. not. Panor. in ca. non minus. de imm. eccleſ.* Et extant Bonifacii octavi conſtitutiones. *c. clericis. de immu. eccleſ. in* 6. *c. quanquam. de cenſibus.* quibus non ab extraordinariis tantùm muneribus, quod jam antè ſancitum fuerat. *c. non minus. c. adverſus. de imm. eccle.* Verùm à quibuſcunque etiam tributionibus perſonas eccleſiaſticas eximit: ſed ita ut cauſam

lám, quamlibet justam ac necessariam, excipiat. Sed & illud quoque adjicit, ut ne volentibus quidem clericis Rom. pontifice inconsulto pecuniam conferre liceat. Nec mirum est ab insolenti homine, impotentisque animi, qualem describunt Bonifacium historici, constitutionem adeò injustam, & ab omni æquitate abhorrentem emanasse. Nec eò hæc dico, quòd Ecclesiæ ecclesiasticarumque personarum privilegiis & vacationibus impensè non faveam, quas sapientissimi quique veterum magno semper favore ac liberalitate prosecuti sunt. Ac ut à nostris incipiam, *Druides* qui sacerdotes quondam fuerunt in Gallia, authore Cæsare *in Comment.* tributa unà cum reliquis non pendebant, militiæque vacationem, & omnium rerum habebant immunitatem. Reges Ægyptiorum quintam partem annui proventus capere soliti sunt, præterquam ex prædiis sacerdotum. *Genes.* 47. Artaxerxes Persarum rex in sacris bibliis scribit Esdræ, ne ullum imperet tributum sacerdotibus. *Esdr.* 7. Sed si præfractè ac sine exceptione ulla velint clerici vacatione ista quam obtinuerunt à principibus uti, aut abuti potius, nihil profectò erit inhumanius, nihil ab instituto sacerdotis Christiani alienius. Ac poterit eis meritò objici, quod Diocletianus imperator nescio cui philo-

philoſopho vacationem munerum poſcenti reſpondit: Profeſſio & deſiderium tuum inter ſe diſcrepant. Nam cùm philoſophum te eſſe proponas, vinceris avaritia & rapacitate. *l. profeſſio. de mu. patr.* Imprimis enim æquum eſt, ut ſtatum legitimumque vectigal, quod *canonem* vacamus, ſine recuſatione cives omnes Reipubl. ſive principi pendant; cùm legibus inſtitutus ſit, tanquam ad ſtatus publici tutelam neceſſarius. Deinde ſi quid extra ordinem indicatur ob grave imminens periculum Reip. cui aliter obſiſti non poſſit, aut ob aliam huic non diſſimilem cauſam, ratio poſtulat, ut ejus oneris partem ferant eccleſiaſtici viri, quanvis extraordinarium munus ſit. Nam ideò eximuntur ab extraordinariis muneribus, quòd abſque magna neceſſitate ſæpenumero pro arbitrio principum aut libidine potius indicantur, quibus ad Reipubl. procurationem & conſervationem majeſtatis ſuæ canon, & ordinaria penſitatio creditur ſufficere. Tolerabilius enim viſum eſt, eam exactionem quæ vitari omnino non poteſt, in profanos homines, quàm in Eccleſiam, eccleſiaſticaſque perſonas derivari. Fit tamen nonnunquam, ut eccleſiaſticos viros horum munerum participes eſſe omnino oporteat. Idque exemplis ex jure civili petitis facilè oſtendi poteſt, ut

 puta,

puta, si expeditionis tempore plaustris, mancipiis, aut aliis hujusmodi angariis vel parangariis opus sit. *leg. neminem.* C. *de sacros. eccles. l. nullus.* C. *de cur. pub. c. ecclesiarum.* 12. *q.* 2. si ob *annuam embolam*, ut ait Theodosius, navis sit necessaria. *l. jubemus.* C. *de sacros. eccles.* cujus verbi interpretatio ex Novella Justiniani. 183. περὶ κουφισμῶν δημοσίων petenda est. Hujus enim significationem & proprietatem constitutionis Theodosianæ interpretes non perceperunt. Item si in refectionem itinerum aut pontium sumptus faciendus sit, non excusari ecclesias constitutum est. *l. ad instructiones.* C. *de sacros. eccles.* Sed hoc munus videtur inter ordinaria & canonica referendum esse, & de portoriis, quæ eo nomine exigi solent, accipienda constitutio. Ac ut summatim omnia complectar (nam omnia sigillatim enumerari non possunt) quoties flagitat necessitas, principi licet ecclesiasticas facultates impendere. Quod & Ezechias rex pius fecisse legitur. 4. *Reg.* 18. Si enim pauperibus captivis & calamitosis hominibus erogantur Ecclesiæ opes, cur ad eas calamitates vitandas depellendasque non insumentur? *c. aurum.* 12. *q.* 2. Et satis perspicuum est ex his quæ tractavimus *lib.* 1. distributionem earum facultatum ad principis curam aliquando pertinere. *can. filius.* 16. *q.* 7. Quid plura?
cir-

circunfertur Bonifacii, cujus paulò ante meminimus, diploma, quo testatur ac declarat constitutionibus à se prius editis ademptam non esse facultatem regi Francorum pecuniæ collationem ecclesiasticis personis imperandi, vel inscio Romano pontifice, quoties pro aris & focis pugnandum erit, idque ad patriæ defensionem necessarium videtur. Vide *Feral.* Eódem pertinet quod Gregorius IX. ab excubiis & murorum civitatisque custodia neminem prætextu ecclesiastici ministerii excusari præcepit. *c.2. de im. eccles.* cùm tamen id munus personale sit, & à propria functione clericos avocet, quod multò magis admittendum est in patrimonialibus muneribus quæ operam nullam requirunt, sed facultatum, quibus Ecclesiæ suprà modum abundant, erogationem. Nam & ecclesiæ ecclesiasticorumq; hominum utilitas id maximè postulat, ne alioqui perforari sinant navem, in qua ipsi navigant. Nec obstat nostræ sententiæ Federici II. constitutio, quæ cum hac exceptione intelligenda est. *Auth. item nulla. C. de episc. & cler.* Et certo certius est Honorium III. eam constitutionem à Federico expressisse, quo die eum diademate imperatorio insignivit. Idque accidit sexto pòst anno quàm Imperator lectus fuit Federicus. Tanto enim tempore di-

lata est coronatio, quam Innocentius ei jam inde ab initio negaverat. Nolim autem existimet quisquam, me iis libenter patrocinari qui jure suo ac potestate hîc abutuntur, & publicæ necessitatis obtentu ecclesias levi plerunque de causa gravissimis tributis onerant. Quod fortassis non contingeret, si bonorum ecclesiæ custodes & administratores, non dicam victu vestitúque contenti, ut canones præcipiunt, ea egenis distribuerent (severitatem enim illam antiquam corruptissimi hujus sæculi mores vix ferre possunt) sed luxuum profusionem, ἀσωτίαν, cujus nomine tam malè audit ea natio, cohiberent ac moderarentur. Postremò notandum est, sicut clerici pro rebus ecclesiasticis quas possident immunes sunt, ita etiam pro reb. propriis vacationem habere. *ca. ecclesiarum.* 1. *q.* 2. *c. ult. de vit. & hon. cler.* tametsi aliàs patrimonium clerici rebus ecclesiasticis usquequaque comparari non soleat. *not. in c. Ecclesia. de constit. c. quanquam. de censib. in* 6. Nec refert, cujus gradus atque ordinis clerici sint, & an ecclesiastico beneficio aucti sint, nec ne, cùm omnibus generaliter privilegium indulgeatur. *l.* 2. *Cod. de episc. & cler. Guid. Pap. q.* 83. Quod utique est accipiendum; nisi uxorem duxerint. *c. ex parte. de cle. conjug.* Nam hi vacationem munerum non habent ex constitutione Boni-

Bonifaciana *de cler. conjug. in 6.* Sed duobus tantùm privilegiis fruuntur, modò vertice raſo ſint, & more clericorum veſtiti. Verùm illud addere oportuit quod longè maximum omnium ac præcipuum eſt, modò in Eccleſia ſuo fungantur officio. *c. ult. de vita & hone. cle.* Nam ut admonuimus *lib.*1. clericus nomen eſt officii ac oneris in eccleſia, nec æquum eſt eos ullis privilegiis frui, qui munus ſuum negligunt. *l. generaliter. C. de epiſc. & cler.* Quod & Molinæus noſter ad Alexandri reſponſa perquàm ſcitè graviterque annotavit. *lib.*1. *conſ.*8. *Alex. Imol.* Quæſitum eſt de eo qui negotiationem exercet. Et non videtur negotiatio, artificiumve honeſtum, unde ſibi & pauperibus victum parent, clericis interdictum eſſe, ſi non ideò officium ſuum deſerant. *l. 2. C. de epiſc. & cler. & 91. diſt. in decret.* Et quod Hieronymus & Auguſtinus ajunt negotiari clerico non licere. *cap. negotiatorem. & c. ſeq. 88. diſtin.* de quæſtuaria negotiatione accipiendum arbitror inter noſtri temporis pſeudoclericos uſitata, quæ functionem eccleſiaſticam impedit. Receptum ſanè apud nos eſt quamcunque negotiationem exerceat clericus, quod ad bona de quibus negotiatur attinet, nullo eum privilegio uti debere. *cle. ult. de cenſib. Fel. in c. Eccleſia. de conſtit.* idque concilio quodam Rhotomagenſi apud

ratiociniorum præfecturam perſcripto, & in acta relato cautum accepimus anno 1267.

CAP. XI.

De *Judiciis & actionibus, quæ pro beneficiis comparatæ ſunt.*

JUdicia beneficiorum eccleſiaſticorum nomine varia jure prodita ſunt. Sed de his tantùm hîc loquimur, quæ competunt, cùm de univerſo beneficio ac titulo controverſia eſt. Ac imprimis beneficiario datur rei vindicatio adverſus eum qui beneficium ipſum poſſidet, ſeu detinet. *l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccleſ. c. cum venerabilis. de except.* Nam etſi beneficium res ſacra ſpiritaliſque ſit, cujus dominum ſe dicere non poteſt beneficiarius. *l. in rem. de rei vind.* tamen quaſi dominus quidam habetur, & expreſſa cauſa non aliter ac filium ſuum pater vindicat. *l. 1. de rei vind. Specul. tit. de appel. §. noviſſimè.* Et hóc petitorium judicium, in quo de jure quod quiſque litigatorum habet, præcipuè quæritur, in foro eccleſiaſtico inſtitui debet: ab eaque cognitione ideò abſtinent magiſtratus, quia ordinatio miniſtrorum eccleſiæ, ut res

ſacra

ſacra ac ſpiritalis judicium Eccleſiæ non profanorum judicum requirit. Et conſtat priſcis illis fœlicioribuſque temporibus has controverſias in ſynodis epiſcoporum ac presbyterorum magna cum gravitate ac ſimplicitate dirimi ſolitas fuiſſe. Præter judicium petitorium, & rei vindicationem interdictis quoque poſſeſſoriis beneficiorum nomine utimur: in quibus de poſſeſſione tantùm contenditur, ſive adipiſcenda, ſive retinenda, ſive recuperanda. Sed moribus noſtris retinendæ poſſeſſionis interdicta magis frequentantur. Nec dubitat quiſquam hodie rerum forenſium peritus, quin hæc cognitio magiſtratuum ſit, non Eccleſiæ, præterquam ſi de adipiſcenda poſſeſſione agatur. Quod & Guido teſtatur in prima quæſtione. Sed rationem hujus conſtitutionis forenſis nuſquam ſatis explicatam offendimus, & pleriſque poſſeſſionis cauſa non minus, quàm proprietatis ſacra ſpiritaliſque videtur. Nam pontificis Martini diploma cujus eſt apud Guidonem mentio, nullum jus novum regi aut magiſtratibus ejuſdem tribuit: ſed permittit eis, ut ſi quem ea de re à majoribus morem acceperint, eundem ſartum, quod dicitur, & tectum conſervent. Verùm ex iis quæ *lib.* 1. diſputata ſunt de eccleſiaſtica civiliq; poteſtate, ſatis perſpicuum eſt, quietis publicæ curam ad prin-

principes magiſtratuſque pertinere. Itaque quanvis eas cauſas judicet Eccleſia, in quibus de miniſterio ipſo & ordinatione agitur, & ſecundum canones eccleſiaſticos judicari debeant, tamen ſi quis vim inferat alteri & jus ſibi dicat, nec uſitatis ac legitimis judiciis experiatur, principis eſt ac magiſtratus eam vim cohibere, interim dum apud judicem competentem de jure ſuo docuerit. Unde mirum videri non debet, quod Guido ſcripſit de interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis magiſtratus non cognoſcere, cum ob vim illatam minimè competat. Cognoſcit igitur magiſtratus de retinenda aut recuperanda poſſeſſione. Ac poſtquam de vi & poſſeſſione pronunciavit, poſteà litigatoribus Eccleſiæ judicium ſubire, ac petitorium judicium intendere licet. Nec antè id fieri poteſt, quàm judicium de poſſeſſione finitum, & ſententia omni modo executioni mandata fuerit, ut & judiciaria lege Franciſci regis cautum eſt. *c.* 49. Tametſi autem verè dictum ſit à nobis de jure, quod litigatores ſe habere contendunt, in miniſterio ac beneficio magiſtratum non pronunciare, ſed de poſſeſſione tantùm ac vi illata: tamen in hujuſmodi judiciis poſſeſſoriis ea demum poſſeſſio, quæ juſta eſſe docetur, ad victoriam prodeſt. Idque ideò receptum eſt, ne alioqui contra canones abſque in-
ſtitu-

ſtitutione poſſideatur beneficium, & homines inexplorati ad munera eccleſiaſtica cum gravi eccleſiæ incommodo ac dedecore proſiliant. *c.1. de reg. jur. in 6. not. in c. in literis. de reſtitu. ſpol.* Quamobrem lex Regia præcipit litigatoribus, ut jam inde ab initio litis inſtitutæ tabulas invicem ſibi communicent, quibus de jure ſuo ac titulo docere ſe poſſe confidunt. Sed animadvertendum eſt, plenam tituli juriſque probationem hîc non requiri, ſicut in petitorio judicio, ſed qualem qualem ſufficere, ut colorem aliquem poſſeſſio habeat. Idque in pleriſque interdictis locum habet, quæ cauſam proprietatis continere dicuntur. *gl. cle. de cau. poſſ. d.c. in literis.*

CAP. XII.

De *His qui liberè & quietè beneficium triennio poſſederunt.*

Quod diximus in ſuperiore capite ſola poſſeſſione jus non acquiri in beneficio, niſi adſit titulus ac inſtitutio, id perpetuum non eſt. Si quis enim beneficium triennio poſſederit, nec de proprietate quidem ac titulo ulla poteſt ei amplius contro-

trover-

troversia moveri. Idque synodus Basiliensis primùm constituit, litium finiendarum causa, & ne beneficiariorum jus perpetuò incertum esset. *arg. l.1. de usuc.* Cujus synodi decretum æmulati sunt Romani pontifices in canonibus illis suis, qui *regulæ cancellariæ* appellantur. Hinc etiam manavit *Leonina constitutio*, quæ in Gallia nostra conventorum appellationem habet. *tit. de pacif. posses. in concord.* Ea autem constitutio quatuor requirit, quæ si non concurrant, huic triennii præscriptioni locus non est. Primum est triennii possessio eaque continua, non interrupta, ut constitutionis verba satis indicant. Inde quæritur, si quis triennio integro non possederit, sed anno fortè vel biennio, an conjungi possit tempus, quo possedit is in cujus locum successit. Et certissimum est successorem authoris successione uti posse. *l. Pomponius. de acq. pos. l. id tempus. de usucap.* Verùm in his ministeriis beneficiisque ecclesiasticis verè nulla successio est, cùm is cui mortuo vel ejurante altero beneficium confertur, nullum ab eo jus accipiat, sed ab antistite potius, qui conferendi potestatem habet, ut *lib.* 8. docebimus. *gl. prag. tit. de pacif. posses.*

II. Quamvis de titulo ac jure possessoris scrupulosa & exacta inquisitio non fiat, tamen speciem aliquam & colorem tituli legi-

legitimæque ordinationis eum habere oportet: nam ſi prædo aliquis per vim beneficium occuparit, nec probabilem cauſam ſuæ poſſeſſionis ullam poſſit afferre, præſcriptione triennii ſe tueri non poterit. *d. tit. de pacif. poſſeſ.*

III. Quieta poſſeſſio hîc requiritur, quam *pacificam* vocant: nec ſufficit poſſediſſe, ſed ſine controverſia ac interpellatione poſſediſſe neceſſe eſt.

IV. Videndum eſt ne adverſarius qui ſeſe jus in beneficio habere contendit, bellica vi, aut aliàs impeditus fuerit, quominus beneficii ſui poſſeſſioni incumberet. Quo caſu ſi teſtatione legitima fuerit uſus, triennii præſcriptio ei non oberit.

V. Præter exceptiones conſtitutione expreſſas, quædam aliæ addi ſolent non indignæ quæ hîc breviter referantur, ut puta ſi beneficium de quo eſt controverſia, perpetuum non ſit, ſed precarium ac temporarium, cujuſmodi ſunt pleræque *monachorum facturæ*, quas alibi admonuimus propriè beneficia non appellari. Nam ſi antiſtes ſuperior precariam illam adminiſtrationem revocare & adimere velit, à monaſtica ſanè diſciplina alienum eſt, ut is præſcriptione temporis ſummoveatur. *Rot. dec.* 1. *in antiq.*

VI. Hæc triennii præſcriptio ei non nocere creditur, qui Regaliorum jure bene-

nefi-

neficium petit ab eo, qui alio jure nititur. Receptum eſt enim in Gallia, ut 30. ann. præſcriptio tantùm ipſi objiciatur. *gl. prag. tit. de pacif. in verbo, coloratum.*

VII. Si evictum fuerit beneficium, quod quis ex cauſa permutationis acceperat, nec ratio, nec æquitas patitur, ut ſuum repoſcenti exceptio triennii obſtet. *c. ſi beneficia. de præben. in 6.* His exceptionibus aliæ fortaſſis accedere poſſunt, de quibus difficilè non erit opinor, judicium, ſi quæ hîc à nobis ſummatim tradita ſunt, rectè percepta fuerint. Verùm ceſſante omni exceptione triennii, poſſeſſio vim tituli ac legitimæ inſtitutionis habere intelligitur. Ac eo nomine impetrari ſolet à rege diploma, quo præcipitur magiſtratui ut poſſeſſorem tueatur. Eſtque ejus cognitionis tanta vis, ut judicium eccleſiaſticum & petitorium, cui aliàs poſſeſſorium non præjudicat, omnino perimere dicatur. Proinde poſſeſſori non ſolùm acquiritur præſcriptio ſive exceptio, ſed actio etiam, quâ adverſus quemvis poſſeſſorem experiatur. Nam alioquin adverſus Leoninam conſtitutionem facilè poſſet ei moleſtia exhiberi. Adeò autem verum eſt hunc poſſeſſorem poſt lapſum triennii tutum eſſe, ut ne ſuperiorem quidem antiſtitem reformidet: cujus eſt inquirere in eos qui ſine titulo beneficia poſſident. *tit. de pacif. poſſ. in concord.*

Hic

Hic enim titulo penitus non caret, ut ex jam dictis constat.

CAP. XIII.

De Subrogationibus judiciariis.

USitatum est in foro nostro *subrogationis judiciariæ* genus, quod constitutione quadam Bonifaciana olim prohibitum fuit. *c.2. ut lite pend. in* 6. Nam si ex duobus litigatoribus, exempli gratia, unus decesserit, vel beneficium ejuraverit, vetuit Bonifacius, ne beneficium tertio conferatur, donec lis finita fuerit: idque multiplicationis litium vitandæ causa factum dicitur, ne scilicet novi subinde litigatores, qui lites protelent, exoriantur. Sed invaluit hæc consuetudo in Gallia, ut non expectato litis eventu, cuivis tertio, etiamsi ex numero litigatorum non sit, conferatur beneficium: post quam collationem in locum demortui, vel ejurantis cum quo lis cœpta fuerat, subrogatur hic recens beneficiarius judicis de ea re cognoscentis authoritate. Ac si fortè coram magistratu regio lis de possessione mota sit, ut hæc subrogatio fiat, diploma à principe impetrari consuevit. Et animadvertendum est,

hanc ſubrogationem intra annum petendam eſſe, cùm interdicta ipſa, quibus de poſſeſſione contenditur, annalia ſint. *l.1. de interd.* Quamobrem lapſo anno interdicere volens amplius, non auditur, quamvis ad petitorium judicium via ei præcluſa non ſit. Quod eſt accipiendum, ſi adverſarius qui præſcriptionem annalem opponit intérim poſſeſſor fuerit. Nam poſſidente novo litigatore, vel eo qui beneficium ejuravit, tempus currere non dicitur. Et notandum eſt, tametſi beneficium ſimpliciter collatum ſit, tamen jus tantummodo in impetrantem taanslatum videri, quod mortuus habebat, vel is qui beneficium ejuravit. Itaque jus non modò ſuum, ſed etiam demortui vel ejurantis demonſtrare probareque cogitur, id eſt, legitimam ordinationem ſive titulum, ætatem, natales ejuſdem, & cætera, de quibus integro libro diſſeruimus ſuprà. Quod in eo locum non habet, qui beneficium minimè litigioſum, eo, qui beneficiarius vulgò credebatur, mortuo, vel ejurante adeptus eſt. *Panor. c. cùm venerabilis. de except.*

LIBER

LIBER OCTAVVS.

QVIBVS MODIS BENEFICIA AMITTANTVR, ET VACENT.

ARGVMENTVM.

Superest locus nostræ disputationis postremus de amittendis beneficiis: Nos enim antè de acquirendis retinendisque beneficiis, quam de eisdem amittendis, scribere voluimus, dividendi rationem ab Ulpiano traditam, & à veteribus Jureconsultis observatam secuti: cujus initio libri superioris meminimus. Sunt autem amittendorum beneficiorum modi præcipui, Mors, Ejuratio, Delictum, & cæteri, qui sigillatim in hoc libro à nobis tractati explicatique sunt.

CAP. I.

De Beneficiis morte beneficiariorum vacantibus.

CUm beneficiarii proprietatem ac dominium rerum ecclesiasticarum non habeant, sed usum aut usumfructum, ut antè diximus, consequens est, beneficia ad hæredes non transire. *§.finitur. Instit. de usufruct.* Itaque dicuntur mortuis beneficiariis *vacare* ut aliis conferri possint. *c.susceptum. de rescript. in 6.* Quo verbo usus est Plinius *lib.*10. *Epist. ad Trajanum* in eadem significatione. Cùm sciam, inquit, domine, ad testimonium laudemque morum meorum pertinere tam boni Principis judicio exornari, rogo, dignitati ad quam me pervexit indulgentia tua, vel auguratum, vel septemviratum, quia vacat, adjicere digneris, ut jure sacerdotii precari deos pro te publicè possim, quos nunc precor pietate privata. Sed notandum est, ut efficax sit collatio hujusmodi, duo imprimis necessaria esse. Unum est, quòd tempore collationis fato functus sit beneficiarius: nam si quis beneficium vivi adhuc & superstitis hominis impetraverit, ne secunda quidem collatio posteà eo mortuo facta valebit. Alterum est, quod tantum effluxerit temporis à morte beneficiarii, ut pontifex de ea certior fieri verisimiliter potuerit. Qua de re duo canones pontificii vulgares & omnibus noti leguntur. Quod autem dicitur mortuo beneficiario vacare beneficium, id perpetuum non est, sed quasdam exceptiones habet. I. Cùm

I. Cùm in Ecclesia aliqua canonicorum ac annonarum sive præbendarum certus definitusque numerus non est. Tunc enim uno ex canonicis mortuo, non continuò vacare dicitur beneficium, ut in ejus locum alius sufficiatur. *cap. ex parte. de conces. præben.*

II. Cùm beneficium aliquod episcopo, vel cœnobiarchæ adjunctum est, ita ut episcopus vel cœnobiarcha ad ecclesiam regendam vicarium, idque ad tempus, non in perpetuum constituat. Nam ea adjunctio facit, ut beneficium, cui proprius alioqui gubernator præficiebatur, velut pars quædam episcopii aut cœnobiarchæ esse intelligatur. *clem. frequens. de exces. prælato.*

III. Cùm beneficium authoritate pontificis ob justam aliquam causam deletum extinctumque est. Justa autem causa potest esse, si ministeria, quibus ecclesiasticæ facultates attributæ sunt, Ecclesiæ necessaria non videantur, aut inopia tanta sit, ut ministeriorum numerum minui oporteat. *c. cum accessissent. de constit. c. ult. de verb. signif.*

CAP. II.

De Beneficiorum ejuratione, quæ & resignatio appellatur.

E*Juratione* amittitur beneficium, ut puta, si quis jam senio fractus, onus, cui ferendo se imparem sentit, in alium rejici velit, ideóque beneficio suo renuntiet. Nam tametsi hujusmodi hominibus non soleat beneficium adimi, sed potius curator adjungi, quem vulgò *coadjutorem* dicimus: tamen hæc spontanea ejuratio, & quæ *resignatio* non malè appellatur, ob justam causam recipitur. *tit. de renunc.* Sed antistitis superioris consensus atque authoritas accedere debet, nec licet venia non impetrata Ecclesiam sibi commissam deserere, *cap. admonet. de renunc. l. legatus. de off. præsid. c. suggestum. & c. seq. 7. q. 1.* id quod Melitium aliquando fecisse, subditorum inobedientia offensum, testis est Theodoritus *lib. 2. c. 31.* Quod est accipiendum: nisi summus ejuretur pontificatus Cælestini exemplo. Nam & Pontificem Romanum eo se abdicare posse constitutum est. *c. 1. de renun. in 6.* Sed & patroni quoque volun-

voluntas hîc necessaria est, si talis sit Ecclesia, quæ patronum agnoscat. *Panorm. in c. significatum. de præb.* Quod si quis diploma obtinuerit à pontifice pro consequendo beneficio, quia nullam adhuc Ecclesiam regit, cujus desertio damnum ullum possit afferre, is cedere ac renunciare juri suo absque antistitis venia potest. *c. ad audientiam. 2. de rescript. l. pen. C. de pact.*

Quis possit ejurare.

Quisquis beneficium ecclesiasticum habet, si justa probabilique causa ducatur, id ejurare potest. Nec refert corpore sano an infirmo sit, cùm vel instante morte beneficium ejurare liceat: idque ab iis fieri solet, qui in gratiam amicorum beneficiis renunciant. *c. penult. tit. de renunt.* Potest & reus criminis postulatus ejurare, nec postulatus modò, sed etiam damnatus, si à sententia adversus se lata appellaverit. *l. qui à latronibus. de testam.* Impubes tamen si beneficio aliquo auctus sit, id ejurare posse non videtur, propter infirmitatem consilii, quanvis adultus sine curatore id possit. *c. si annum. de judic. in 6.*

Quomodo beneficium ejurandum sit.

Ejurari debet apud ſuperiorem antiſtitem, ut diximus, vel ab ipſo beneficiario præſente, vel ab alio, quem ejus rei gratia procuratorem dederit. Nec dubium eſt, quin alieno nomine facta ejuratio valeat, niſi mandatum re integra revocatum fuerit. Quo caſu procurator de ea revocatione certior fieri debet, aut is apud quem ejuratur beneficium. *clem. de renunc.* Sed videndum eſt, ne quis ad beneficium ejurandum metu adigatur, alioquin, ut pleriſque placet, irrita eſt ejuratio. *c. ſuper hoc. de renunciation.* Præterea purè ac ſimpliciter ejurandum eſt beneficium abſque ulla conditione, néve in crimen Simoniaci ambitus incurratur. *cap. cum pridem. c. ult. de pact. gloſ. in c. ex parte. de offic. deleg.* Itaque vulgò receptum eſt, ejurationem ita factam non recipi, ut certæ perſonæ, quam nominat & exprimit ejurans, beneficium conferatur. *not. in d. cap. ex parte.* niſi apud Romanum pontificem fiat. Verùm id nec certo jure definitum eſt, nec magna ratione nititur, meo quidem judicio. Hujuſmodi enim conditio ad ſimoniacum ambitum minimè pertinet. Veteres plerique non ſolùm doctrina, ſed etiam ſanctitate clari homines ſolebant miniſterii ſui ſucceſſores eligere ac nominare. Nam ut illud mittam, quod de Petro apoſtolo, & Clemente ſcriptum eſt, Athanaſius Petrum

trum quendam nominasse legitur in historia ecclesiastica. *Theodor. lib.4. cap.20. tripar. lib.7. cap.36.* Augustinus Erradium, & alii alios complures, quos hîc omnes commemorare non est necesse. *Grat. 8. quæst. 1.* Nec satis perspicio quid inter eam nominatim intersit & curationem hanc, quâ hodie utimur, *conditionalem*, si ad rationem & æquitatem magis quàm ad subtilitatem quandam verborum respiciamus. Quid enim refert, an quis ita Pontifici dicat, *Egò beneficium meum cum bona tua venia ejuro, & mihi successorem dari opto Hieronymum:* an verò ita, *Ejuro beneficium in gratiam Hieronymi, qui si tibi dignus eo non videatur, id retinere malo, quàm ut cuiquam alij detur.* Non enim omnem conditionem hîc improbant canones, sed eam demum, per quam nundinatio quædam beneficiorum ecclesiasticorum induceretur. *d. cap. ult. de pact.* Quanquam autem rerum non adeò imperitus sim, ut satis non intelligam, quid spectare soleant nostro tempore, qui talibus ejurationibus utuntur, tamen affirmare ausim cessante fraude, nec turpem, nec inutilem ejurationem esse. Finge beneficiarium eo esse in Ecclesiam suam animo & affectu, ut eam ab alio quodam regi cupiat, cujus & sanctitatem & eruditionem admiratur: nec aliis sui similibus fortassis, id est, in quibus mediocritas aliqua insit, libenter

velit cedere: piaculúmne eſt hanc voluntatem & deſiderium ſuum pontifici enunciare ac declarare? equidem non arbitror. Hoc tamen jure utimur, ut pontifices ſive antiſtites conditionem ejurationi ſeu reſignationi adjectam, velut turpem ac bonis moribus contrariam rejiciant, & beneficium quaſi purè ac ſimpliciter ejuratum arbitrio ſuo alii concedant, non ſine magna ejurantium captione: præterquam ſi ex cauſa permutationis ejuratio facta fuerit, ut poſteà dicemus.

Effectus ejurationis.

Ejurato beneficio & alii collato, omne jus in novum beneficiarium tranſit, ne priore vita functo, qui in ejús gratiam ejuravit, vacare beneficium dicatur. Sed hoc ita intelligendum eſt, ſi huic novæ collationi poſterior conſenſerit. *c. ſi tibi abſenti. de præbend. in 6.* Nam eo non acceptante, ſed repudiante, potius priſtinum jus retinet is qui ejuravit: quaſi non exiſtente conditione. Ac tametſi juris controverſi ſit quæſtio, an ei opus ſit nova collatione, tamen curia centumviralis minimè neceſſariam eſſe judicavit 23. *Januarij,* 1549. Vacat ſanè beneficium aliquando morte ejurantis, quamvis alii interim collatum acceptumque fuerit; idque canonibus ali-

quot

quot pontificiis constitutum est. Primus canon ad eos pertinet, qui cùm sint infirma valetudine, beneficia sua mortis instantis cogitatione resignant: estque expressum eo canone, ut decedente eo qui resignavit, intra viginti dies beneficium, licet prius alii collatum, vacare intelligatur. An autem hic canon in beneficiis tantùm à Romano pontifice collatis locum habeat, quæri solet. Et Decius ex facto consultus respondit, de pontifice tantùm Romano canonem accipiendum esse, non etiam de cæteris antistitibus inferioribus: à quo dissentiant ejus canonis enarratores. Sed Decii sententia, decreto Parisiensis curiæ post magnam varietatem judiciorum tandem comprobata est *anno* 1550. *die* 14. *Augusti*. Secundus canon vult, si is qui ejuravit beneficium ejusdem possessor decesserit, ut non aliter valeat interim facta collatio, quàm si ejuratio intra certum tempus publicata & possessio petita fuerit. Quæ publicatio similis est donationum insinuationi, & eandem ob causam, nempe ut vitentur fraudes, inventa.

CAP. III.

De Beneficiorum permutatione.

Magna

Magna ratio ſuadet, ut beneficiariis non permittatur beneficia ſua invicem permutare, & de eiſdem, ut de aliis rebus profanis, quarum domini ſunt, inter ſe paciſci. Quò pertinent ea quæ de translatione Epiſcoporum ſuprà annotavimus *libro* 5. Nam & concilio Turonenſi hujuſmodi permutatio prohibita eſt. *c. majoribus. de preb. c. quæſitum. de re. permut.* Eſtque pœna jure pontificio in permutantes ſtatuta, ut beneficia ſua amittant. *c. cùm olim. de re. permut.* Proinde ſi quibus fortè beneficiorum ſuorum commutatio expedire videatur, adeundus eſt ſuperior antiſtes, coram quo uterque beneficium ſuum ejuret, non ſimpliciter, ſed ut alterum conſequatur. Ac ſi juſtam iſtius commutationis cauſam eſſe animadverterit epiſcopus, beneficia de quibus agitur quaſi vacantia ejurantibus ipſis conferre poterit, non aliis ut conſtitutum eſt. *cle. de rerum permut.* Nam nec iis qui expectationum muneribus à Romano pontifice donati ſunt, obnoxia eſſe hæc beneficia intelliguntur, quamvis ea vacare dicantur. *tit. de rerum permut. in 6.* Hujus autem permutationis rara eſt in veteribus mentio: quia ex cupiditate ſacerdotum proficiſci credebatur. *concil. Chalced.* nec priſca ſeveritas hoc commercii genus recipiebat, quod hodie utilitatis velamento, ut pleraque alia adumbrari

brari ſolet. In recentioribus pontificum conſtitutionibus quamplurima leguntur. *tit. de rerum permut.* ſed bonam partem in ſuperiori capite attigimus, de beneficii ejuratione ſimplici diſſerentes, quæ cum hac mutua ac reciproca magnam affinitatem habet. Unum hîc notandum eſt, ſi ex altera parte ſatisfactum non fuerit, quibus fortè beneficium traditum non eſt, aut poſt traditionem evictum, licere alteri beneficium, quo ſe abdicavit, repetere. *c. cum univerſorum. de rerum permut. c. ſi beneficia. de præb. in 6.* Quo caſu novam collationem non requiri verius eſt, modò beneficiarius vim non inferat alii, ſed authoritate publica poſſeſſionem apprehendat, *c. eum qui. de præben. in 6. d. c. ſi beneficia.*

CAP. IV.

De Beneficiorum multitudine canonibus prohibita.

CUm beneficiarius ad epiſcopalem honorem provehitur, vacat ejus beneficium, & alii conferri poteſt. *c. cum in cunctis. §. cùm verò. de elect. c. poſt electionem. de conceſ. præb.* Idem de eo dicendum eſt, qui

qui beneficium unum obtinens, quod animorum curationem habet, aliud ſimile beneficium conſequitur, prius namque beneficium haud dubiè vacat. *c. de multa. de præben. c. quia nonnulli. de cler. non reſid. clem. ſi plures. de præb.* poſterius verò ita demum retinet, ſi priore apud ordinarium antiſtitem ſeſe abdicaverit, &c. idq; Innocentii III. & Joannis XXII. conſtitutionibus expreſſum eſt. *d. c. de multa. extrav. c. execrabilis. de præb.* & antiquo juri nonnihil derogatum. *c. præterea. de præb.* Si enim prius beneficium non dimiſerit, non ſolùm eo privatur, ſed quorumcunque etiam beneficiorum in poſterum obtinendorum incapax redditur. *dicto c. execrabilis.* Nam valde abſurdum eſt uni duo munera committi in eccleſia, niſi gravis aliqua cauſa, & neceſſitas id fieri cogat. *c. ſingula. 89. diſtin.* Itaque concilio Chalcedonenſi, & quibuſdam aliis vetitum eſt, ne quis in duabus eccleſiis ordinetur, quod & in muneribus civilibus ac profanis imperatorum leges prohibent. *l. libertus. ad munic. l. ult. C. de aſſeſſo. l. 5. C. qui milit. poſſ. not. in l. lecta. de reb. cred.* Poſtulat tamen aliquando neceſſitas, aut utilitas evidens eccleſiæ, ut duo plurave munera eccleſiaſtica unus idemque obeat, ut puta, ſi ea ſit hominum idoneorum penuria, ut præſtet unum multis eccleſiis quàm ſingulos ſingulis præfici. Quæ res ad epi-

episcoporum cujusque civitatis curam pertinet. *ca. sanctorum. 70. dist.* In gratiam verò personarum, magis quàm Ecclesiæ beneficia coacervare, quamvis & genere & doctrina aliis antecellant, pessimi res exempli, & antiquis canonibus omnino contraria est. Itaque gratiam horum canonum à solo pontifice Romano, cujus voluntas pro ratione habetur, fieri posse constitutum est. *d. c. de multa.* Atque ita canones prima specie invicem pugnantes conciliari posse videntur, quamvis alii aliter nodum dissolvant. Hinc fit, ut captatores beneficiorum Romam certatim cursitent, prætextu literaturæ, aut nobilitatis, veniam à pontifice impetraturi, quæ nemini, quamlibet indigno nebuloni, modò is numeret, denegari consuevit. Qua ex re tanta Ecclesiæ deformatio exorta est, & propriè dixerim πανολεθρία, ut nulla vis humani ingenii ad eam indignitatem exprimendam sufficiat. Prodigiosa sanè res est in ecclesia hæc beneficiorum cumulatio, quæ sine delectu passim recipitur: nec minus mihi monstrosi videntur, qui tot personas in ecclesia sustinent, quàm Briareus ille, qui manus centum habuit, ut est in fabulis, aut Geryon quem trium fuisse corporum perhibent.

CAP. V.

De Aßiduitate beneficiariorum, quam residentiam appellamus.

NIhil est ab omni ratione alienius, quàm eos præfici ecclesiis, qui munus suum negligant. Itaque adversus eos qui assidui non sunt in ecclesiis sibi commissis, varii canones editi sunt. *concil. Antioch. concil. Laodic. concil. Sardi. & in decret. 7. quæst.* 1. *c. ult. de cler. non resid.* Variæ item leges imperatorum, quibus nominatim cautum est, ut absentes clerici si ad ecclesias suas moniti non redierint, beneficia ipsis adimantur. *Novel.* 6. 58. 123. Nec justa est eorum excusatio, qui vicaria quorundam sacerdotum opera in obeundo munere suo utuntur, cùm ipsi eo fungi debeant. *c. quia nonnulli. de cleric. non resid.* Ac indignum est, ut Innocentius ait, condictitiis presbyteris ecclesiam committi. 21. *q.* 2. *can. ult.* Hoc amplius, si exiguus tenuisque sit reditus beneficii, ut ex eo se tueri nequeat clericus, ne hoc quidem casu assiduitatis vacationem habet, cum ipsi eo beneficio se abdicare liceat. *cap. conquerente. de cler. non resid.*

resid. Omne ſiquidem beneficium propter officium, laborem, & induſtriam conceditur. *c. ult. de reſcript. in 6.* Ceſſante igitur cauſa propter quam datur beneficium, ratio poſtulat, ut à beneficiario id auferatur. Nec diſſimilis eſt clericus ab Eccleſia ſua abſens, militiæ deſertori. Quare & cingulum honoris ſui eum amittere, & pro ea deſertione caſtigari debere conſtitutum eſt. *can. placuit. 21. quæſt. 2. c. pervenit. 7. quæſt. 1.* Incidunt tamen cauſæ interdum propter quas excuſatione dignus ſit clericus, & ab epiſcopo ſuo veniam impetrare debeat. *capit. cum ad hoc. de cler. non reſid. c. licet canon. de elect. in 6.* Citra cauſam verò legitimam non licet epiſcopo veniam aſſiduitatis concedere, quamvis Romanus pontifex, quem nullæ leges tenent, id faciat. Et hac ratione antiſtites *imaginarij* tantùm (quod ad curam onuſque attinet) & *codicillares* fiunt, cujuſmodi pontifices ac ſacerdotes Alexandrum imperatorem creaſſe Lampridius ſcribit. Ex quo veluti fonte mala innumerabilia, atque incommoda in Eccleſiam univerſam quotidiè manant, quæ ſine horrore maximo referre non poſſumus. Quid enim indignius eſt, quàm ſacris eos ſtipendiis frui, qui venialibus diplomatibus, ne dicam vænalibus, ſubnixi, de regendis eccleſiis ne cogitant quidem unquam, ut apertè canones omnes

 illu-

illudere, & contemptui habere videantur? Nemo etenim est, qui nesciat eos beneficia redituſque eccleſiaſticos locare, & majus pretium offerentibus addicere conſuevisſe, non aliter ac quoſvis patresfamilias prædia ſua, nihil penſi habentes quàm idoneus ad functionem ſacram ſpiritalemque hic redemptor ſit, in quem omne onus quod ſubire eos oportebat, rejiciunt. Atque ita hæc geruntur, ut quamvis publicè nota ſint hoc ſæculo, ficta tamen magis quàm facta olim poſteritas fortaſſis exiſtimatura ſit. Nihil de fructuum dilapidatione hìc dicam, quos pauperibus diſtribui veteres canones jubent. Non enim in tantis vitiis hæc ſcrupuloſius excutere animus eſt: ac per me licet, ut omnem proventum jactent, profundant, diſſipent: De doctrina ſanè divina, cujus miſera plebs mirum in modum famelica eſt, ab ipſis omnino deſerta conquerimur: Illud enim accidit hoc tempore, quod vates futurum prædixerat, *Amos* 8. Emittam famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini: & commovebuntur à mari uſque ad mare, & ab Aquilone ad Orientem circuibunt, quærentes verbum Domini & non invenient. Et ſanè dubium non eſt, quin hæc paſtorum ignavia, errorum omnium & hæreſeon, quibus hodiè concutitur orbis, magna

magna ex parte fons & origo ſit. Nec mirum eſt gregem perire, qui paſtore deſtitutus, luporum inſidiis quotidiè expoſitus eſt: Vagos enim quoſdam circumforaneos ac mercenarios concionatores in numero paſtorum non pono, quos longè latéque à paſtoribus differre ſacris literis edocemur. De his paſtoribus vaticinatur Ezechiel. *cap.* 34. & ita eos depingit, ut in eo vaticinio noſtri ſæculi mores velut in ſpeculo quodam intueamur: verba ejus hæc ſunt: Væ paſtoribus Iſraël qui paſcebant ſemetipſos. Nonne greges à paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: quod ægrotum, non ſanaſtis: & quod confractum eſt, non alligaſtis: & quod abjectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis: & cum auſteritate imperabatis eis & cum potentia. Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in univerſo colle excelſo, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret. Propterea paſtores audite verbum Domini. Vivo ego, dicit Dominus DEVS, quia pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, &

oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eò quòd non esset pastor, ecce ego ipsé super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ultrà non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultrà eis in escam, &c. Proinde hac radice non excisa, aut ego vehementer fallor, aut vix ullæ flammæ his malis finem allaturæ sunt. Celebratur veteris cujusdam philosophi dictum, *homines non pallio, sed auribus trahendos esse.* Quod vel maximè hîc locum habere semper arbitratus sum. Sed jam satis aut fortè nimium querelis datum est.

CAP. VI.

De

Criminibus, propter quæ beneficia amittuntur.

OB crimen aliquando beneficium amittitur: idque contingit vel quia ipso jure vacat, vel quia deponitur beneficiarius causa cognita, & beneficio suo privatur. Exemplis hoc dilucidius fiet, quæ sequuntur.

I. Am-

I. Ambitus Simoniaci reus quibusdam pontificiis constitutionibus deponi jubetur. *cap. de hoc. cap. insinuatum. de simo.* Quæ constitutiones judicium ac sententiam requirunt, qua beneficiario adimatur beneficium, nec ante eam sententiam vacare dicitur: sed Paulus secundus atrocitate criminis, quod in dies magis magisque invalescebat, commotus, decrevit ut pœnas omnes legitimas statim incurrat is, qui hoc flagitium admiserit, non expectata judicis sententia. *extra. c. cùm detestabile. de simo.* Ac mihi quidem videtur generaliter accipienda constitutio, sive datum aliquid pro ordinatione, sive promissum fuerit, cùm hæc paria sint. Nec aliter sensit Paulus, si quis commodè & absque cavillatione verba constitutionis interpretetur. Sunt tamen qui contendant de datione tantùm, non etiam de promissione intelligendam esse constitutionem. *Cassado. decis. 5. Gomes. in reg. canc. de trien. poss.* quorum levissimas, nisi fallor, rationes hîc referre operæ pretium non duxi. Unum hîc notandum est, de beneficio nos hîc non loqui, quod quis per ambitum adeptus est, cùm satis constet collationem hujusmodi nullam esse, idque suprà annotavimus. Nostra enim disputatio ad alia beneficia pertinet, legitimè acquisita, quæ nihilominus propter ambitum amittuntur. Sed quæstio est, an istius

pœnæ Epiſcopus gratiam facere poſſit, de qua quid alii ſcripſerint, ſi lubet videto *Pan. in c. de ſimoniacis. de ſimon.*

II. Ob incontinentiam adimitur clerico beneficium, ut puta ſi focariam ſive concubinam habeat, nec eam ritè monitus à ſe dimittere velit. *c. ſicut. c. ſi autem. de cohab. cler.* Nam etſi legibus Romanis permiſſus ſit concubinatus: tamen jure pontificio clericis interdictus eſt. *tit. de concub.* Ac ut omnis vitetur ſuſpicio, nullam eis mulierem, exceptis quibuſdam, domi ſuæ habere licet. *l. eum qui. C. de epiſc. & cler.* Olim monachi ac ſacerdotes fœminas apud ſe retinebant, quæ nec eorum uxores erant, nec concubinæ, ſed comites & ſociæ cœlibatus, eaſque Græci συνεισάκτους, interpretes vulgò *ſubintroductas* vocant. Sed & fœminæ quoque viros ſibi contubernales hoc modo adſciſcebant. Verùm Nicæna ſynodus propter ſtupri ſuſpicionem hoc contubernii genus improbavit. *canon. 3. c. interdixit. 32. diſt.* Cujus meminerunt Juſtinianus *Novel.* 123. & Euſebius *lib. 7. hiſtor. eccleſ.* De his loquitur Chryſoſt. in ſermone quodam, περὶ τῶν ἐχόντων συνεισάκτους, & Gregorius in quibuſdam locis, quæ à Budæo in commentariis Græcæ linguæ referuntur. Quòd dictum eſt de concubinatu, id multo magis in maſcula venere locum habet, *c. ut clericorum. de vi-*

ta

ta & honestate cleric. c. clerici. de exces. prælati.

III. Perjurium justa causa est propter quam beneficium clerico auferatur. Ac tametsi quidam existiment, eum qui pejerat continuò beneficium suum amittere, tamen receptius est depositionem privationemque hîc necessariam esse. *c. querelam. de jurejur. c. pervenit. de fidejussorib.*

IV. Cædis sive homicidii convictus, beneficio suo privatur per sententiam judicis, nec illud ipso jure amittit. *c. 1. de cler. pugn. in duel. c. ultim. de homicid. in 6. c. ex literis. de exces. prælat.*

V. Ob crimen perduellionis vacant ipso jure beneficia absque ulla privatione sive depositione. *cap. fœlicis. de pœnis. in 6.* Eademque videtur causa hæreticæ impietatis. *c. ad abolendam. de hæret. can. cùm secundum. de hæret. in 6.* Nec ulla declaratio necessaria est ante collationem beneficii, ut Joan. Andr. scribit. *glo. cap. commissa. de cleric. in 6.* quanquam ab eo dissentiunt nonnulli. *Felin. in c. cum non ab homine. de judic.*

VI. Præter ea crimina quæ jam recensuimus, generaliter dicendum est, si quid gravius admiserit beneficiarius, aut si quæ nota infamiæ eidem inusta sit, eum beneficio privandum esse. non enim omnia crimina comprehenduntur certa definitione: sed prudentis judicis est, in iis quæ similia

expressis videntur eandem regulam sequi. Qua in re Panor. *c. at si clerici. de jud.* admonet, priscorum canonum severitatem usquequaque hîc spectandam non esse, propterea quòd hujus sæculi homines cum priscis illis conferri non possint, sive staturam & vires corporis, sive mores & ingenium respicias. *c. fraternitates. 34. dist.* Juxta illud Satyrici poëtæ.

Terra malos homines nunc educat atq; pusillos.

Quo nomine etiam Homerus crebrò admodum conqueritur, vel Plinio authore. Quod autem de infamia diximus, de ea acccipiendum est, quæ jure ac legibus irrogatur, non de ea quæ ex hominum opinione proficiscitur. *Panormitan. in cap. per inquisitionem. de electionib.* Præterea ob juris infamiam ipso jure non vacat beneficium: sed privatione ac depositione opus est. *not. in cap. querela. de jurejurand.* quamvis in muneribus dignitatibusque prophanis & civilibus aliud constitutum sit. *l. 2. §. miles. de his qui not. infam. l. divus. de injur. l. infamia. C. de decurionib.* Eademque ratio munerum publicorum in Gallia (cùm perpetua sint non minus quàm beneficia ecclesiastica) esse videtur. Sunt & alii modi quibus vacant & amittuntur beneficia, cujusmodi est professio monastica.

c. be-

c. beneficium. de regulis. in 6. matrimonium verbis in præſens tempus conceptis contractum. *c. 1. de cler. conjug.* & ordinatio ſive initiatio neglecta ab eo qui beneficium curationi animorum conjunctum adeptus eſt. *cap. licet canon. c. commiſſa. de electionib. in 6.* Sed hæc partim ex ſuperioribus libris hujus tractatus, partim ex aliorum ſcriptis cognoſci poſſunt. *Staphil. tracta. de lite grat.*

FRANCISCVS DVARENVS SEBAST. ALBASPINEO Regis Chriſtianiſſimi legato.

IN juris pontificij Commentariis, quos ſuperiore anno, cùm unà eſſemus, conſcripſi, mentio facta eſt à me libelli, quem clariſſimus Senatus Pariſienſis quondam pro defendenda libertate Eccleſiæ Gallicæ adverſus Romanam aulam ad Ludovicum undecimum regem noſtrum miſit. Et quia ejus libri lectio ad confirmationem eorum, quæ à nobis de poteſtate regis circa miniſteria Eccleſiæ ibidem tractata ſunt, non parum

conducere visa est, feci non invitus, ut eum è Gallico in Latinum sermonem à nobis conversum simul cum ipso tractatu nostro imprimendum curarem. Hujus autem defensionis argumentum ex lib.5. ejusdem tractatus, cap.11. petendum est. Quam cùm leges, nudam, simplicem ac rudem rerum maximarum descriptionem eâ contineri cogitabis, ad quas illustrandas & amplificandas excellentis oratoris stylo opus esset. Est enim causa hujusmodi, ut vix alia gravior unquam reperiri queat, aut accurata copiosáque oratione hominis alicujus eruditi, & Reipublicæ patriæque miserabiliter vexatæ amantis dignior. Verùm existimavit amplissimus ordo, orationis commentarium paulò plenius, quòd capita & summas rerum complecteretur, tum sufficere, legatis omnia copiosius atque uberius, si ita regi videretur, exposituris. Hunc verò libellum, tu, ut majoris illius operis appendicem, quod tuo fratrumque tuorum consilio, Illustriss. Duci Biturigum Margaritæ dicatum potius quàm tibi fuit, nunc à me accipies, diuturnum ut spero, necessitudinis, quæ mihi tecum

jam

jam diu inſtituta eſt, monumentum. Vale Avarici Biturig. Pridie Id. Maij 1551.

PRO LIBERTATE ECCLESIÆ GALLICÆ ADVERSVS Romanam aulam defenſio Pariſienſis Curiæ Ludovico undecimo Gallorum Regi quondam oblata. 1463.

CUm Rex majora gravioraque regni negotia maturè & cum magna deliberatione tractare cupiens, nuper mandaverit curiæ Parlamenti, ut ſi quæ ſint juſtæ conquerendi cauſæ ob pragmaticæ, quæ dicitur, ſanctionis, & quarundam ipſius conſtitutionum eidem ſanctioni conſentanearum abrogationem, curia eum admoneat, & certiorem faciat: viſum eſt curiæ hujuſmodi querimoniarum cauſas ſimul cum idoneis quibuſdam remediis hîc colligere, ita ut Rex in obedientia quam verè Catholicus & Chriſtianiſſimus rex ſanctæ ſedi Apoſtolicæ debet, perpetuò maneat. Ad hæc autem exponenda regi & ejus conſilio, ſicuti ipſe mandavit, curia Joannem Loſelier, & Joannem Henry conſiliarios, & inquiſitionibus, ut vocant, præſidentes delegavit,

Deli-

Deliberationis capita.

IMprimis igitur ut ea incommoda facilius cognoſcantur, conſtat fidem catholicam, ex quo primùm in regno Franciæ inſtituta eſt, ac præſertim à Clodovei Chriſtianorum regum primi temporibus, magis quàm in ullo alio Chriſtiani orbis regno nullo errore contaminatam floruiſſe. Ac ob inſignem regum pietatem, & ferventiſſimum erga religionem affectum ac in tuendo ſervandoque diligentiam, & DEI exaltatum nomen, & auctus cultus, & Eccleſiæ libertas conſervata fuit. Ea ſiquidem fuit regum in Eccleſiam DEI affectio & propenſa voluntas, ut ingentes opes tàm in ædium ſacrarum extructionem, quàm fundationem & dotationem eccleſiarum liberaliſſimè, ſumptuosè, & magnificè impenderent: Nec minus fuit eorum ſtudium in tuenda & propugnanda Eccleſia. Quo nomine excellentem illum & illuſtrem Chriſtianiſs. titulum & nomen hæreditarium ſibi pepererunt.

II. Nullum eſt in Chriſtiano orbe regnum, in quo tot clariſſima cœnobia & Eccleſiæ viſantur: nuſquam Eccleſiarum & cœnobiorum tam ſumptuoſa ædificia, tam immenſi reditus ac proventus, tam numeroſa perſonarum eccleſiaſticarum multitudo: idque ex regum ac principum mu-

munificentia & liberalitate, partim etiam ex pii religiosique populi erogationibus ortum est.

III. Rex idemque summus ac supremus noster dominus, qui præcipuus est fundator, tutor, custos, defensor & vindex earum ecclesiarum, cùm libertas earundem violatur, jus habet convocandi antistites, & alias hujusmodi ecclesiasticas personas ditionis suæ, ut eorum inceptis & conatibus obviam eatur, qui contra eam libertatem aliquid moliri ausi fuerint. Soletque talis conventus *Ecclesiæ Gallicanæ congregatio* appellari.

IV. In his conventibus olim authoritate regia indictis, multa præclarè constituta extant, eaque non sine gravi cùm regii sanguinis procerum, tum ecclesiastici ordinis hominum, & aliorum regni subditorum, ac popularium deliberatione, ut occurreretur vexationibus, molestiis & injuriis, quæ ipsis à curia Romana cum maximo totius regni damno & pernicie inferebantur. Earumque constitutionum magna fuit authoritas ante hæc tempora, ac in eis observandis summa cura diligentiaque adhibita est.

V. Inter cæteras constitutiones una est D. Ludovici promulgata anno 1267. ut Prælaturis & dignitatibus *electivis* per electionem provideatur. Beneficiis verò

non

non electivis per collationem & præsentationem collatorum & patronorum: nec ullam eo nomine pecuniam imponere aut exigere posset curia Romana in hoc regno. Quæ omnia & alia pleraque ex lectione constitutionum à D. Ludovico editarum plenius cognosci poterunt: cujus viri nomen quàm celebre sit ubique terrarum nemo est qui ignoret.

VI. His constitutionibus diu observatis, cùm curia Romana procedente tempore multa adversus eam, de qua diximus, Ecclesiæ Gallicæ libertatem moliretur, Carolus VI. rex adhibitis in consilium proceribus, antistitibus, cœnobiarchis, collegiis, universitatibus, & aliis plerisque tam regni quàm Delphinatus hominibus, anno 1406. constitutionem edidit, quâ Ecclesiam Gallicam in antiquam libertatem suam asseruit. Fuitque publicata de more, & perscripta in actis curiæ Parlamenti, anno 1407.

VII. Eodem anno 1407. cum Benedictus pontifex Romanus ejusque ministri, satellites ac procuratores magnam pecuniæ vim imperarent ac exigerent, antistites hujus regni apud Regem eo nomine conquesti sunt: fuitque res agitata in curia Parlamenti: Ac in ea disputatione memorabilis sanè & gravis fuit à scholastico conventu Parisiensi habita oratio die octa-

va

va Novembris, quâ postulabant, ut Rex eas exactiones prohiberet. Idem à generali regis cognitore seu procuratore postulatum fuit: & hoc amplius, ut exacta ob eam causam pecunia restitueretur.

IIX. Hæc exposita petitaque fuerunt tam à scholastico conventu, quàm à regio procuratore præsentibus cameræ, ut vocant, Apostolicæ officiariis, qui tum quicquid visum sibi fuit narraverunt, & in medium adduxerunt.

IX. Auditis omnibus, quorum intererat, & judicibus in consilium missis, tandem decrevit Curia, ne *annatarum*, quæ dicuntur, nomine, aut *decimarum* quicquam à Romano Pontifice exigeretur, & ob eam causam excommunicati absolverentur. Quæ omnia cum plerisque aliis eòdem pertinentibus in ipso Senatus decreto plenius describuntur, quod pronunciatum fuit anno 1407. 11. die Septembris.

X. Non ita multò pòst edictum promulgavit rex, quô decretum Senatus confirmatum est: fuitque publicatum in Curia 15. Maji, 1408.

XI. Anno 1418. mense Martio de sententia & consilio antistitum & personarum ecclesiasticarum regni ad tuendam Ecclesiæ libertatem, facta fuit constitutio, qua *reservationes* omnes & *gratiæ apostolicæ* unà cum *exactionibus curiæ Romanæ* interdictæ fuerunt.

XII.

XII. Eodem anno cùm niterentur aliqui diplomata regia impetrare, quibus ea constitutio revocaretur, regius cognitor in Curia Parlamenti intercessit, & contradixit.

XIII. Ex his perspicuum est, tam regem & proceres regni, quàm ecclesiastici ordinis homines, præterea regium procuratorem, & regis consiliarios in Curia Parlamenti eò semper spectasse, ut libertatem Ecclesiæ Gallicæ sartam tectam conservarent, ab eáque omnem arcerent injuriam.

XIV. Cùm in sacrosanctis synodis Constantiensi & Basiliensi multa decreta essent, tum veteribus canonibus, tum iis de quibus jam diximus, constitutionibus regiis valde consona: Carolus septimus rex præsente Rege, qui tùm *Delphinus* nominabatur, proceribus etiam regii sanguinis, antistitibus, collegiis, tum ecclesiasticis, tum scholasticis præsentibus, præterea auditis oratoribus tam Pontificis Romani, quàm sacrosanctæ synodi universalis, tandem ea decreta accepit & edicto suo confirmavit, quod vulgò *pragmaticam sanctionem* appellamus. Gestaque hæc sunt in civitate Biturigum, anno 1438.

XV. Hæc igitur sanctio eò majoris authoritatis semper habita est, quòd à sacrosanctis conciliis, quibus præerat pontifex Romanus, aut legatus ejusdem, ortum habue-

buerit. Nulla enim de iis rebus unquam fuerat lex in Francia ante id tempus lata, quæ ab Ecclesia universali authoritatem & vires haberet.

XVI. Ex eo tempore regnum ipsum prosperiore semper fortuna, DEI benignitate, usum est, & in majore quàm unquam antehac authoritate & gloria, ac etiam rerum omnium copia & abundantia fuit. Quanto autem fuerit hostibus terrori, Aquitania & Normania testantur, ex quibus locis expulsi dejectique sunt.

XVII. Ejus sanctionis observatio ad tres & viginti annos stetit, agiturque nunc quadriennium, ex quo ea in usu esse desiit. Ac interim præfecti sunt ecclesiis, easque sine molestia & interpellatione rexerunt eximiæ probitatis gravitatisque viri: quorum aliqui ob singularem vitæ sanctimoniam jam fato functi miraculis claruerunt, ut Michaël Andegavensis episcopus, archiepiscopus Arelatensis, & alii quamplurimi.

XVIII. Ex horum canonum, decretorum, constitutionum abrogatione innumerabilia nascuntur incommoda, quæ ad quatuor genera posse referri videntur. Primum est, *totius ordinis ecclesiastici confusio*: Secundum est, *patriæ desolatio ac desertio*: Tertium est, *pecuniarum regni exinanitio*: Quartum est, *ecclesiarum ruina & subversio*.

XIX. Ante omnia proteſtatur Curia ſe nolle ſanctitati, dignitati, honori & auctoritati pontificis ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ quicquam detrahere: quin potius omnem honorem, reverentiam & obedientiam, quam unuſquiſque pius & fidelis ſummo Eccleſiæ paſtori debet, exhibere parata eſt, & ſi quid emendatione dignum acciderit, Eccleſiæ determinationi, quæ errare non poteſt, ſubjicere ſe non recuſat. *c. à recta*. 24. *q*. 1.

XX. Quod ad primum genus incommodi attinet, ſatis conſtat, ſi electionibus & collationibus ordinariorum ſublatis, *reſervationes* & *gratiæ expectativæ* locum habeant, ſi judicia & lites *in prima inſtantia* ad curiam Romanam devolvantur, mirabilem inde confuſionem exorituram eſſe: Totus enim ordo Eccleſiaſticus confunditur, cùm ſua unicuique juriſdictio non ſervatur. 11. *quæſt*. 1. *cap. pervenit*.

XXI. Ut hæc confuſio perturbatioque rerum vitetur, & quod ſuum eſt, cuique relinquatur, decretum fuit in jam dictis conciliis, & à rege conſtitutum, ut collegia eccleſiaſtica & canonica, paſtorem Eccleſiæ eligant, præſentent patroni, & ordinarii conferant, & de cauſis, niſi ſint majores, *in prima inſtantia* cognoſcant.

XXII. Dubitandum non eſt, quin rex, qui præcipuus eſt fundator, tutor, cuſtos,

&

& propugnator eccleſiarum ſui regni, non ſolùm jure poſſit, ſed etiam debeat dare operam, & curare, ut decreta & conſtitutiones, quibus haud dubiè propulſantur ea quæ diximus incommoda, diligenter & bona fide obſerventur. Ac ſi ob earum conſtitutionum vel abrogationem vel contemptum in hæc mala & calamitates inciderent regis ſubditi, jure optimo ipſius opem implorare poſſent.

XXIII. Quòd autem electio paſtorum ad collegia eccleſiaſtica pertineat, eóque jure poſſint uti abſque Romanæ ſedis offenſa, ex eo apparet, quòd cùm epiſcopus Eccleſiæ ſponſus ſit, & matrimonium quoddam ſpiritale inter ſeipſum & Eccleſiam contrahatur, neceſſariò conſenſus Eccleſiæ intervenire debet.

XXIV. Dubium non eſt quin collegia ipſa, quibus notiores ſunt perſonæ, idoneos paſtores ad regendam Eccleſiam multò facilius eligere poſſint, quàm ſi in aula Romana promoverentur.

XXV. Poſtquam perfecta abſolutaque eſt electio, proponuntur programmata, in vitam & mores electi inquiritur, & antequam confirmetur electio, quiſquis intercedere voluerit, admittitur. Unde ſatis liquet, melius probari & explorari eum, qui eligitur à collegio Eccleſiæ, quàm ſi

in Romana aula, ubi cognita non ſunt ejus merita, promoveretur.

XXVI. Cùm epiſcopus ſolenniter à collegio eligitur, confirmaturque ſervatâ programmatum & inquiſitionum forma, eò certè major eſt populi de eo exiſtimatio, magiſque eum venerantur, obſervant & diligunt populares, quàm ſi ipſis invitis obtrudatur. Ideóque doctrina ejus longè fructuoſior eſt, & ad ædificandum multò efficacior.

XXVII. Hinc, tametſi Petrus Chriſti vicarius eſſet, & caput Eccleſiæ: tamen mortuo Juda, qui unus erat apoſtolorum, cæteri omnes pariter elegerunt, & ſors cecidit ſuper Mathiam, ut *in actis apoſtolorum* legitur.

XXVIII. Lucius pontifex Romanus, vir ſanctus & martyr, qui Eccleſiæ Romanæ præfuit anno 154. ita decrevit: Nullus in Eccleſia ubi duo vel tres fuerint in congregatione, niſi eorum electione canonica presbyter eligatur. Si verò aliter quis Eccleſiam adeptus fuerit, eò quòd per cupiditatem illam acquiſierit, atque contra canonicæ diſciplinæ regulam egerit, expellatur. *cap.* 1. *de elect. in Decretal.*

XXIX. Eſt & aliud Decretum Leonis ſancti & confeſſoris in hæc verba: Nulla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebe expe-

expetiti, nec à comprovincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati. *c. nulla. 72. dist.*

XXX. Canon Antiochen. concilii, quod congregatum fuit anno 340. sic habet: Servetur autem jus ecclesiasticum, id continens, non aliter oportere fieri, nisi cum synodo & judicio episcoporum, & electione clericorum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent, eum qui dignus extiterit eligendi & promovendi. *c. episcopo.* 8. *q.* 1.

XXXI. Alius extat canon concilii Toletani in hæc verba: Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel authoritas metropolitani vel comprovincialium sacerdotum assensus non exquisivit. *c. qui in aliquo.* 51. *dist.*

XXXII. Alius est canon concilii Constantinopolitani anni 867. cujus hæc verba sunt: Promotiones & consecrationes episcoporum, concordans prioribus conciliis, clericorum electione ac de certo episcoporum collegio, fieri hæc sancta Synodus universalis diffinit & statuit.

XXXIII. Concilio Lateranensi, quod ab Innocentio tertio Romæ coactum est anno 1205. ubi antistites 1336. adfuerunt, certa forma eligendi præscripta fuit: additumque est, ut negligentibus electoribus

post tres menses, omne jus & potestas providendi Ecclesiæ ad superiorem antistitem devolveretur. *c. quia propter. c. ne pro defectu. de elect.*

XXXIV. Prisci Reges cum ecclesias regni sui rectè constitui cuperent, hanc providendi ecclesiis rationem quæ *electio* dicitur, semper maximè probarunt, eamque modis omnibus retinere studuerunt, ut legitur apud Vincent. *Specul. histo. lib.22. & 23.* de Clodoveo regum Franciæ Christianorum primo, qui anno 400. convocatis in civitate Aurelianensi permultis præsulibus & episcopis, in quibus sanctus Melonus erat, præcepit in præficiendis pastoribus ecclesiis antiquos canones servari ac retineri.

XXXV. Idem statuit imperator Leo in Cod. Justiniani, *tit. de episc. & cler.* cujus verba hæc sunt: Si quenquam vel in hac regia urbe, vel in cæteris provinciis, quæ toto orbe terrarum diffusæ sunt, ad episcopatus gradum DEO authore provehi contigerit, puris hominum mentibus, nudâ electionis conscientia, syncero omnium judicio proferatur, *l. si quenquam. Cod. de episco.*

XXXVI. Carolus Magnus *lib. 1. capitularium,* hæc quæ sequuntur constituit: Sacrorum canonum non ignari, ut DEI nomine sancta Ecclesia, suo liberius potiatur

tur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, ut scilicet episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi (remota personarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant. Quam constitutionem juris pontificii compositores inter sacros canones retulerunt, & quodammodo consecrarunt. *can. sacrorum. 63. distinctione.*

XXXVII. Philippus Deodatus sancti Ludovici avus, cùm in suam & diadematis Francisci obedientiam velut divino quodam fato reduxisset Normaniam, Aquitaniam, comitatum Andegavensem, Pictavensem, Cœnomanensem, Turonensem & Pontinensem, ante profectionem ultramarinam, constituit, ut canonici ecclesiarum cathedralium, & monachi cœnobiorum eligendi facultatem haberent, & personas DEO gratas & ecclesiæ regnoque utiles eligerent.

XXXVIII. In plerisque monumentis antiquis reperitur, permultos fundatores ecclesiarum disertè & expressim statuisse, ut mortuis ecclesiarum præsulibus per electionem ipsis provideatur. Quas fundationes Romani pontifices postea confirmaverunt.

XXXIX. Ex quo primum orta eſt in orbe Eccleſia uſque ad tempora ſancti Ludovici, nuſquam reperies pontifices Romanos in eccleſias & beneficia, quæ *electiva* dicuntur, ullum jus ſibi vindicaſſe, aut eligere volentes ullatenus impediiſſe, quominus libertate electionis fruerentur: Quinimò conſtitutiones eorum extant memorabiles, ex quibus apparet curæ eis fuiſſe, ut rectè atque ordine electiones fierent. Cujus rei fidem faciunt, quæ *in Decreto Gratiani*, & *in libro Decretalium* Gregorii hac de re leguntur. Adde quòd in poſtulationibus quoq; ipſis ab eo jure tanquam alieno prorſus abſtinebant: & infirmata poſtulatione remittebant ad eligentes negotium, ut denuò eligerent. *c. bonæ. de poſtul. prælato.* Tunc autem florebat Eccleſia, religio propagabatur, exaltabatur fides catholica, bonis & ſpiritalibus & temporalibus exuberabant ac circunfluebant omnia.

XL. Cùm tempore ſancti Ludovici conarentur Romani libertatem electionum infringere, & iis malis, de quibus jam diximus, viam aperire: is ſe principem verè pium, Chriſtianum & catholicum, cuſtodemque & propugnatorem eccleſiarum ſibi commiſſarum præbuit. Occurrit enim pernicioſiſſimis conatibus & conciliis Romanorum, & eccleſias in libertatem vindicavit.

XLI.

XLI. Ludovicus Hutinus anno 1315. hanc ſancti Ludovici conſtitutionem & quandam aliam huic ſimilem Philippi Pulchri, edicto ſuo confirmavit. Cui poſteà Joannis regis acceſſit alia confirmatio, anno 1351.

XLII. Poſt illud tempus, Romani ſumma ope niſi ſunt electiones omnino ſubvertere, quorum inceptis reges Chriſtianiſſimi, conventus ſolenniter indicentes, fortiter obſtiterunt, eorumque conatus repreſſerunt, ut antè dictum fuit. Nam ſua non parum intereſſe exiſtimabant, eligendi morem in regno ſuo retineri, & eò magis, quòd jure ſuo poteſtatem eligendi facere conſueverant.

XLIII. Jus quod hîc ſibi rex vindicat, relatum eſt in libros juris pontificii, quos Gratianus edidit: ubi dicitur, Hadrianum papam cum univerſa ſynodo, tradidiſſe Carolo regi jus & poteſtatem eligendi pontificem Romanum, ſedem apoſtolicam ordinandi: item archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas provincias ab eo inveſtituram accipere diffinivit, ut niſi à rege laudetur & inveſtiatur epiſcopus, à nemine conſecretur. *c. Hadrianus. 63. diſt.* Ac tametſi Ludovicus pius jus pontificem Romanum eligendi repudiaſſe dicatur, *c. ego Ludovicus. 63. diſt.* ſemper tamen *jus inveſtiturarum* retinuit, in cujus locum po-

ſtea ſucceſſerunt *Regalia*, & jus aliud quo utitur rex, cùm vacante epiſcopatu eligendi poteſtatem facit.

XLIV. Cùm ſpretis omnibus, quarum jam memini, conſtitutionibus, Romani hierarchiam Eccleſiæ confundere ac perturbare non deſinerent, & *reſervationes* ſuas paſſim *gratiaſque expectativas* in orbem ſpargerent, ingens Eccleſiæ deformatio inde ſecuta eſt. Ad extremum Eccleſia univerſalis in ſpiritu ſancto legitimè congregata, per generalem reformationem capitis & membrorum reſervationes omnes gratiaſque expectativas ſuſtulit, & veteres canones *de electionibus & collationibus* reſtituit. In qua generali reformatione illud diſertè cautum exceptumque eſt, ut quicunque cujuſcunque dignitatis, etiam papalis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur.

XLV. Quod ad minora beneficia attinet, quæ *collativa* dicuntur, obſcurum non eſt, eorum conferendorum ac diſtribuendorum jus ad epiſcopos in ſua quenque diœceſi pertinere, *c. regenda. c. quicunq;. c. noverint.* 10. *q.* 1. *& toto tit. de offic. ordin. in decretal.* Ac pontifex quidem Romanus cùm *gratias* tribuit *expectativas*, aut *mandata* quæ vocant *de providendo*; & ad epiſcopum aliquem ea mittit, his verbis concipi diplo-

diploma solet: *Cujus collatio jure ordinario ad te spectat.* Proinde ea conferendi facultas nec eis adimi, nec minui ullo pacto absque injuria potest. Ad quam injuriam depellendam episcopi ad regem, ut tutorem defensoremque suum, meritò confugere possunt.

XLVI. Indignitatem hanc, ratio providendi ecclesiis, quam Romana curia excogitavit, vehementer auget, per *reservationes* nempe & *gratias expectativas.* Præbent enim occasionem captandæ mortis alienæ, quod cùm ne ethnici quidem tolerabile judicarint, multò magis Christiani horrere & execrari debent. *c. nulla. de conc. praben.*

XLVII. Experientia vel sola docuit, postquam à pragmatica sanctione recessum est, quanquam gratiæ expectativæ confusionem pariant, partim ob earum multiplicationem, partim ob prærogativarum, ac derogationum clausulas & cavillationes, quæ in eis inseri consueverunt. Miras enim offundunt tenebras, & lites infinitas gignunt. Ac tametsi Pius qui novissimè diem suum obivit, statuisset, duo tantùm diplomata in singulas collationes expedienda esse, tamen duodecim ac eo amplius non rarò conspiciuntur.

XLVIII. Ante ea decreta, quorum suprà mentionem fecimus, tanta erat confu-

sio,

ſio, ut in diœceſi Andegauenſi ſexcentæ gratiæ expectativæ in uno inventæ ſint. Nec minor in pleriſque aliis locis extitit numerus.

XLIX. Si eo tempore, quo iſtæ tot gratiæ impetratæ fuerunt, deceſſiſſet pontifex Romanus, irritæ omnes ac prorſus inutiles redditæ fuiſſent, propterea quòd novi pontifices hujuſmodi gratias ſtatim revocare ſolent. Itaque in ſingula diplomata ſi viginti aureos computemus, id eſt, quanti vulgò æſtimantur, ſumptus in eorum impetrationem facti, comperiemus jacturam hanc duodecim millium aureorum eſſe.

L. Tempore etiam Martini, talis erat in Eccleſia confuſio: cujus tollendæ gratia, decreta, de quibus jam diximus, conſtitutioneſque factæ fuerant. Verùm ſimulatque ab eis receſſum eſt, in priſtinum illud chaos denuò incidimus.

LI. Ratione caret penitus hæc providendi ratio, quia certo certius eſt, ordinarium, qui in loco ipſo commoratur, & non tantùm novit qualis ſit Eccleſia, ſed qualis ſit etiam is de quo præficiendo agitur, melius & utilius poſſe Eccleſiæ providere, quàm in Romana Curia hujuſmodi diplomatis provideri ſoleat.

LII. Si quis objiciat, ordinarios etiam collatores plerunque homines non ido-

neos

neos ad gubernationem ecclesiarum promovere: huic respondendum est, si quid ea in re deliquerint, corrigi eos & puniri posse *juxta. c. grave. de præben.* At pontifex Romanus nemini subest, ut ipsemet de se testatur, nec potest quisquam ei dicere, *Cur ita facis?* Adhæc præficiuntur à pontifice Romano peregrini, non indigenæ, quorum ingenium & conditio moribus patriæ non convenit. Itaque dissidia hinc facilè nascuntur cum gravissimo salutis animarum detrimento, & sacramentorum irreverentia.

LIII. Decreta, de quibus hîc loquimur, studiis ac literis maximè favent: quia jubent literatis ac graduatis beneficia conferri. Quòd si quæ in eis obscuritas insit, ea elucidari ita possunt cum aliquo Reipubl. bono, ut nihilominus illibata decretorum authoritas maneat.

LIV. Si ita regi videretur, posset ratio iniri, quâ stantibus decretis, facilius, expeditius ac minore sumptu regiis ministris consuleretur in distributionem beneficiorum, quàm per Curiam Romanam fiat: & eâdem opera scholasticis & literatis viris prospici posset, nempè certos menses pro tertia parte ipsis debita attribuendo. Quod rex defunctus facere cogitabat, & in animo habebat.

LV. Commodior atque utilior regi esset

ſet ordinaria eligendi ratio, cùm ſit veriſimile, hominem gravem & idoneum, quem ipſe comendaverit eligentibus, acceptum eis fore, nec quemquam futurum qui honeſtæ regis voluntati non facilè aſſentiatur.

LVI. Si fortè quis dixerit alienum non eſſe, ut Romanus pontifex diſtributionem aliquorum beneficiorum habeat, quibus poſſit familiaribus ſuis & aliis graviſſimis viris, quorum opera utitur in rebus arduis, conſulere: Reſpondendum eſt, ſatis huic proſpectum eſſe per ea ſynodorum decreta, de quibus hîc loquimur. Dimittuntur enim omnia beneficia, quorum reſervatio in corpus juris includitur. Adhæc, ubi ſunt decem beneficia, unum ad vitam, & duo, ubi quinquaginta, *juxta c. mandatum.* Qua ratione benè mereri de multis ei perquàm facile eſt, nullam confuſionem aſſerendo Eccleſiæ, nec ſibi vindicando jura ordinariorum.

LVII. Quod ad judicia & lites attinet, perſpicuum eſt eas coram ordinariis tractari debere: nec abſque ſumma eorum injuria & totius populi gravi incommodo, ſi majores gravioreſque cauſas excipias, aliter fieri poteſt. Quamobrem ſi decreta tollantur, quibus huic malo præcluſa fuit via, juſtiſſima erit apud regem conquerendi cauſa.

LVIII.

LVIII. Sancti Petri exemplum, cujus successores sunt pontifices Romani, maximè eos movere debet, ut jurisdictionem ordinariam episcopis dimittant. Nam cùm Hierosolymis quæstio de legis observatione exorta esset, Petro tum præsente, Jacobus qui Hierosolymorum episcopus erat, sententiam de ea re pronunciavit. Ac ut Vincentius scribit *in Spec. histor. c.9.* hæc quæstio ad alium nisi per appellationem transferri non poterat.

LIX. Absque his, de quibus loquimur, constitutionibus, nemini liceret tutò Ecclesiam aliquam aut beneficium obtinere. Argumento sunt ea quæ post abrogationem earum constitutionum Romana Curia hîc designavit: Non enim solùm causarum ecclesiasticarum, sed etiam possessoriarum cognitionem, quæ regis est, sibi vindicare Romani cœperunt. Ac ne à regalibus quidem ipsis potuerunt abstinere: quorum cognitio ad regem & Curiam Parlamenti haud dubiè spectat. Idque perspectum est in plerisque negotiis, propter quæ regem admonuit consuluitque Curia, qui tum in finibus Aquitaniæ erat. Nec diu pòst ejus rei gratia constitutiones memorabiles edidit rex, quæ in Curia Parlamenti recitatæ, promulgatæ, & in actis perscriptæ sunt.

LX. Nec clericos modò & personas eccle-

ecclesiasticas vexabant his litibus Romani, sed etiam laicos profanosque homines. Nam exemplum succurit tonsoris ante divi Dionysii ædem in urbe habitantis, qui cùm Romæ agentem filium amisisset, mox pro ejusdem debito in Curiam Romanam pertractus est. Idemque Joanni Dargonges regio advocato accidit.

LXI. Alterum ex quatuor malorum generibus, quæ ex decretorum contemptu & abrogatione oriri diximus, est patriæ desolatio, quam depopulationem vulgò appellamus. Regis siquidem interest plurimùm, desertum à populo & desolatum regnum non esse. *In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis, ignominia principis, Proverb.* 14.

LXII. Ante hæc decreta & constitutiones cùm reservationes & gratiæ expectativæ in usu essent, & causæ in Romana Curia tractarentur, populares regni hujus certatim concurrebant Romam. Quorum alii cardinalibus & aulicis inserviebant: alii nullius hominis familiæ mancipati, sed aliqua spe vana illecti suam parentumque suorum substantiam absumebant: alii, & hi quidem plurimi, eo consilio Romam migrabant, ut cæteris hîc manentibus molestiam exhiberent, & ecclesias beneficiáque ab eis quo jure quáque injuriâ extorquerent. Nam experimento com-
per-

pertum est, maximam eorum partem qui hinc Romam proficiscebantur, sive ob itineris periculum & molestiam, sive ob pestem, quæ Romæ crebrò grassatur, statim mortem oppetere solitos fuisse. Qui verò ex his periculis incolumes evadebant, negotium facessebant senibus, valetudinariis, & aliis hujusmodi qui in ecclesiis suis & beneficiis erant assidui. Ac sæpenumero contingebat, ut miseri homines in Curiam Romanam citati, cùm adversus istos calumniatores se defendere nequirent, præ tædio & mœrore vitam finire cogerentur.

LXIII. Plerique beneficiorum captatores parentum, & amicorum loculos exhauriebant omnino, tandemque ad summam inopiam, atque adeò mendicitatem redigebantur. Quæ res etiam plurimis mortem accelerare consueverat. Nec verò ulla spe alias tantas perferebant miserias, nisi ut plumbum fortè pro auro domum aliquando referrent. Accidebatque interdum ut hians corvus deluderetur, utque plumbum auro redemptum nihil planè aliud quàm plumbum esset. Cùm enim diplomatibus suis plumbeis confiderent, interveniebat alius qui *annullationem* aliquam, sic enim vocant, ex insperato afferret. Ac interdum decem aut duodecim ad idem beneficium anhelantes & accc-

ptantes exiſtebant. Ortâ verò lite inter eos, Romam denuò redeundum erat litigandi cauſa. Sic omnibus paſſim Romam confluentibus, regnum popularibus ac ſubditis miſerabiliter deſtituebatur.

LXIV. Scholaſtici quoque conventûs, quod longè deterius eſt, & univerſitates ſtudioſorum deſolatæ ac deſertæ ob eandem cauſam jacebant. Nec dubium eſt, quin contemptus decretorum & conſtitutionum, quæ à majoribus noſtris relictæ ſunt, hæc omnia incommoda ſecum trahat.

LXV. Id adeò facilè cognoſci poteſt, vel ex eo, quòd cùm rumor increbuiſſet de pragmaticæ ſanctionis abrogatione, necdum ea de re quicquam in Curia publicatum eſſet, maxima popularium multitudo Romam ſe contulit. Ex quo conjicere licet, quantus ſit futurus Romam concurſus, quanta regni deſolatio, ſi confectam eſſe rem & authoritate Curiæ confirmatam vulgò intellectum fuerit.

LXVI. Tertium incommodi genus ad pecunias ſpectat, quibus regnum exinanitur: nec ulla res peſtilentior ac exitialior huic regno poteſt excogitari. Nam, ut philoſophus inquit, nummus menſura eſt omnium rerum, & velut pro nobis fidejubet ac intercedit, quoties re aliqua indigemus. Bellorum nervi ſunt nummi, nec
ſine

ſine iis regnum defendi ac propugnari poteſt. Imò ne juriſdictionem quidem ipſam, quâ maximè opus eſt in hoc regno, abſque pecunia tueri licet.

LXVII. Si decreta & conſtitutiones jam dictæ antiquarentur, quotannis decies centena millia aureorum, & eo amplius hinc Romam exportarentur. Nam ſi ingentem numerum epiſcopatuum, archiepiſcopatuum, abbatiarum & aliorum beneficiorum, quæ in hoc regno ſunt, conſideremus, non difficile erit judicare infinitam pecuniæ vim hinc exituram eſſe in annatas & alia hujuſmodi vectigalia, in gratias expectativas, in controverſias & lites, in quas magna pecunia vel itineris & viatici nomine impendi ſolet. Nam nullum eſt tam exiguum ac tenue beneficium, nulla collatio, quæ gratiis expectativis obnoxia non ſit. Huc accedat, quòd duodecim interdum diplomata ſeu bullæ unius beneficii nomine impetrantur. Nec ullus eſt mediocris fortunæ homo, qui non juvandorum promovendorumque filiorum aut propinquorum cauſa pecuniam aliquam in harum grâtiarum impetrationem velut in aleam quandam conferat ac conjiciat. Cujus conſilii non alius plerunque exitus eſſe conſuevit, quàm ut hic captator ſimul & rem, & filium ſeu propinquum amittat.

LXVIII. Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ hoc in more positum est, ut omnes insigniores abbatias acceptent: ac ne abbatias quidem modò, sed alia etiam opimiora beneficia, ut ab ecclesiis parochialibus archidiaco. non temperent. Hinc fit ut reditus eorum beneficiorum Romam perferantur, nec inde unquam redeant, quòd Papa Romanus eis decedentibus succedat.

LXIX. Annatæ præter exinanitionem pecuniarum aliud quoque incommodum non leve adferunt. Est enim inventa ratio, quâ bene nummati eruditis & probæ vitæ hominibus præferantur. Cui malo ac pesti obsistere ac mederi voluerunt imperatores, ut ex constitutione Leonis perspicitur: cujus hæc verba sunt: Nemo gradum sacerdotii venalitate pretii mercetur. quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, æstimetur. Profectò enim quis locus tutus, & quæ causa poterit esse excusata, si veneranda DEI templa pecuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra fames penetralia veneranda proserpat, denique quid cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur? cesset altaribus imminere profanus ardor avaritiæ: & è sacris adytis repellatur piaculare flagitium.

Ita

Ita castus & humilis nostris temporibus eligatur episcopus, ut quocunque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet, non precio, sed precibus ordinetur antistes; tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat: sola illi suffragetur necessitas excusandi: profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus. Cùm sanè si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur: instar publici criminis & læsæ majestatis accusatione proposita, à gradu sacerdotii retrahatur: nec hoc solùm deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: ut eos, quos par facinus coinquinat, & æquat, utrosque similis pœna comitetur.

LXX. Est & aliud harum annatarum grave & exitiale malum; quia qui eas Romano pontifici pendunt & exsolvunt, in pœnam incurrunt, quæ adversus simoniaci ambitus reos statuta est, nec ullum jus in beneficium habent, quod hac ratione obtinuerunt. Id enim verbis decreti expressum est. Qua in re, quantum sit corruptelæ ac periculi, nemo non intelligit.

LXXI. Postquam labefactata est pra-

gmaticæ ſanctionis & veterum decretorum authoritas, experientia nos docet, auro præſertim exhauſtum hoc regnum eſſe. Nam antehac apud nummulariorum pontem nulla erat menſa, quæ non magnopere frequentaretur ab iis, qui pro auro minutiorem monetam expoſcebant: ex eóque collybo multi quæſtum faciebant. Nunc verò arte Romana ſic exuctum eſt aurum ex popularium loculis, ut ærea tantùm minutaque nobis moneta relicta ſit, & nummulariis pontem dicatum, jam puerilium puparum & icuncularum fictores incolant.

LXXII. Ut ſpeciatim ac ſigillatìm demonſtremus quantopere hoc triennio pecunia regnum exhauſtum ſit, animadvertendum eſt, Pii pontificis tempore vacaſſe in hoc regno pluſquam viginti archiepiſcopatus & epiſcopatus. Nec dubium eſt, quin tam pro annuo illo vectigali, quod *annatam* vocamus, quam pro reliquo ſumptu acceſſorio & extraordinario in ſingula diplomata ſeu bullas ſena aureorum millia depenſa numerataque ſint. Quæ ſumma eſt centum & viginti millium aureorum.

LXXIII. Cœnobiarchiæ quoque ſive abbatiæ ad ſexaginta aut eo amplius vacaverunt in hoc regno. Quarum ſingulæ duobus millibus aureorum ut minimum

con-

constiterunt. Summa ergo est centum & viginti millium aureorum.

LXXIV. Eodem tempore prioratus, decanatus, præposituræ, præceptoriæ, & aliæ dignitates electivæ, quæ lituo insignitæ non sunt, plusquam ducentæ vacaverunt. Ac in singula hujusmodi beneficia aurei numerati sunt quingenti. Summa igitur centum est millium aureorum.

LXXV. Constat in hoc regno ut minimum centum millia paroeciarum esse, quæ inhabitentur & incolantur. Nec ulla est in qua eo tempore gratiam expectativam aliquis non impetraverit: in quarum singulas XXV. aurei impensi sunt, tam pro itineris sumptu, quàm diplomatum confectione, pro non obstantiis, prærogativis, annullationibus, & aliis specialibus clausulis, quæ gratiis adscribi consueverunt. Item pro executorio processu super eisdem gratiis facto. Summa hæc est, vicies quinquies centena millia aureorum.

LXXVI. Etsi ingens esset pecuniarum exactio, earum rerum nomine, de quibus jam diximus, quo tempore jam dictæ constitutiones promulgatæ sunt, tamen ex quo convelli cœperunt, id est tempore Pii pontificis, & hoc etiam tempore altero, tanto major est & amplior hujusmodi exactio. Tunc enim annatæ solvebantur habita veteris taxationis ratione, eáque

ad dimidiam partem ejus taxationis redigebatur. Nunc verò annatæ taxationem & annuum reditum excedunt, adeò ut plerunque videamus diplomata ab impetrantibus apud trapezitas dimitti, quòd reditu omni amplior ſumma exigatur, id quod in abbatia Bernayenſi, & S. Pharonis Melden. accidiſſe comperimus.

LXXVII. Inficiari non poteſt Romanus pontifex, quin ſublatis reſervationibus & gratiis expectativis, multo plus emolumenti ex hoc regno quàm ex duobus aliis totius orbis Chriſtiani ampliſſimis & opulentiſſimis regnis auferat; ut puta pro añatis vacantium archiepiſcopatuum, epiſcopatuum, abbatiarum, aliarumque dignitatum & beneficiorum electivorum, quæ im̃ediatè ei ſubjecta ſunt, quorum ingens eſt numerus: Pro devolutionibus aliorum præſulatuum & dignitatum; Pro beneficiorum præventionibus: Pro commendationibus & penſionibus: Pro beneficiis vacantibus in curia Romana: Pro diſpenſationibus ad duo, vel tria, vel quatuor beneficia incompatibilia: Pro gratia & facultate viſitandi per procuratorem: Pro legitimationibus: Pro diſpenſationibus ſuper defectu ætatis & defectu natalium: Pro re pœnitentiaria, quæ latiſſimè patet: Pro privilegiis: Pro exemptionibus: Pro altaribus portatilibus;

Pro

Pro facultate eligendi confessorem: Pro gratiis, si neutri & perinde valere: Pro dispensationibus super vitiis corporis: Pro irregularitatibus: Pro contractu matrimonii in casu prohibito: Pro infractione votorum religionis & peregrinationis: Pro absolutione casuum papæ reservatorum: Pro protonotariatibus & promotionibus capellanorum: Pro indulgentiis, & aliis id genus. Ex quibus summa conficitur multo amplior, quàm ducentorum millium aureorum.

LXXIIX. Reditus episcopatuum, abbatiarum, & aliorum hujusmodi beneficiorum, quos residentes & commorantes in curia Romana ad se perferri curant quotannis, excedunt summam centum millium aureorum.

LXXIX. Quartum genus incommodi est ecclesiarum ruina & destructio: quod cujusmodi sit facilè ex superioribus articulis colligi potest. Nam beneficiariis absentibus, ut jam dictum est, pecunia quæ in instaurationem sacrorum locorum impendi deberet, aliò exportatur. Præsentes verò ac residentes annuo illo vectigali, quod pontifici Romano pendi solet, premuntur mirum in modum & onerantur, ut etiamsi velint, sumptibus in tutelam ecclesiarum necessariis sufficere non possint. Ex ea re duplex malum consequetur.

Nam & cultus divinus deſeretur in perniciem animarum, & plebecula, quæ ſub eccleſiaſtici ordinis hominibus vitam tolerare conſuevit, præ ſumma egeſtate cedere patria & ſolum vertere cogetur.

LXXX. Commendationes, quæ jam dictis canonibus & decretis prohibitæ fuerant, nunc verò uſitatæ ſunt & quotidianæ, quid aliud ſunt quàm certiſſima omnium eccleſiarum everſio? Nam ex quo decreta illa peſſum ierunt, vix ullum eſt paulò opimius nobiliuſque beneficium, quod in hanc commendationis corruptelam non inciderit: velut in diœceſi Pariſienſi clariſſimum omnium cœnobiorum, quod vel regum Chriſtianiſſimorum ſepultura ſatis nobilitatur. Item cœnobia ſancti Maglorii: ſancti Martini: ſancti Eligii, & alia quamplurima.

LXXXI. In provincia Rothomagenſi nobiliſſima abbatia S. Oven commendata eſt: Item mons S. Michaelis Iumieges, Montebourg, Feſcamp, Lyre, Yue, S. Cather. Grammont. Ac beneficia etiam regularia, quod eſt indignius, hodie ſine delectu commendationis titulo dantur.

LXXXII. In diœceſi Andegavenſi abbatiæ S. Albi, S. Nicol. S. Georg. S. Floren. Ferriere, Bourget, Cunault, & alia pleraque beneficia hujuſmodi. In aliis provinciis abbatiæ Cluniacen. Caſad. Iſſor. Com-

pend.

pend. Insula Bar. S.Bert. S.Joan. Laudun. Vindoc. S.Joan. Angel. S.Sulpitii Biturig. S. Vinc. Cœnoman. Cultura Cœnom. S. Marti. Augustod. & alia beneficia innumerabilia.

LXXXIII. Harum commendationum abusus quàm pestilens exitiosusque sit huic regno, nemo satis eloqui potest. Commendantur enim opulentiora & clariora beneficia utplurimum cardinalibus Romanæ Ecclesiæ: atque hinc fit, ut ferè vacent in curia Romana, eorumque distributio pontificis Romani sit, nullaque electio locum habeat. Et quia reditus ac proventus eorum beneficiorum Romam hinc exportantur: corruunt ædificia: disciplina omnis monastica cessat: cultus divinus friget & extinguitur. Sic ædificia omnia tam lapidea quàm spiritalia dirui funditus & everti videmus, adeò ut si quis imposterum ea restituere & instaurare cupiat, vix, imò ne vix quidem unquam in pristinum statum reduci queant. Nam ii sunt mores hujus seculi, proh dolor, ut perinde sit abbatem esse, ac profani cujusvis prædii dominum esse. Nec ullius oneris officiive gratia quis abbatiam accipiat, nisi ut à colono quopiam aut redemptore sive conductore rationes exigat, & reliqua si quæ sint auferat & consumat.

LXXXIV.

LXXXIV. Cùm Synodus Constantiensis tempore Martini Papæ, eos, de quibus jam diximus, canones edidit, non mediocris jam erat corruptio in Ecclesia. Sed longè profectò tolerabilior, quàm hoc tempore: ac singuli cardinales singulis abbatiis contenti erant, nec ullis hominibus aliis commendabantur abbatiæ. Hodie humilioribus, & in nulla dignitate positis, nec regulares abbatiæ modò, sed prioratus etiam conventuales S. Benedicti, atque adeò Hospitalia ipsa S. Antonii sæcularibus hominibus commendari cœperunt.

LXXXV. Hæc cùm ita se habeant, censet curia observationem canonum, Decretorum & constitutionum jam dictarum, regis culpæ aut inobedientiæ adscribi non posse, nec ulla obstringi eum religione, quominùs ejus rei curam suscipiat. Quinimò gravi scelere, quod bona ejus venia dictum sit, sese obligare videretur, si contra eos canones aliquid admitteret; idque propter authoritatem & sanctitatem eorum, qui hos canones nobis reliquerunt, quique in magna tranquillitate, prosperitate & successu Ecclesiæ eisdem usi sunt. Ex quo genere est collegium apostolorum, Sacrosanctæ Synodi Antiochensis, Carthaginensis, Constantinopolitanæ, Lateranensis, &c. Sancti patres ac Ponti-

fices

ſices, qui eos comprobaverunt & ſecuti ſunt, Pius, Martinus, Leo confeſſor, Gregorius, & cæteri. Denique ſanctiſſimi quique & Chriſtianiſſimi reges, qui eos canones & eccleſiaſticam diſciplinam, quæ eis continetur, ſummopere amplexi ſunt, & cuſtodiendos eos diligenter curarunt: ut Clodoveus, Carolus Magnus, Philippus Deodatus, S. Ludovicus, Philippus Pulcher, Ludovicus Hutinus, Joannes, Carolus VI. Carolus VII. quorum temporibus proſperos ac fœliciſſimos ſucceſſus hæc monarchia habuit.

CON-

CONCORDATA
Inter
FRIDERICVM
Imper. Principesque Nationis Germaniæ, ac sedem Apostolicam.

Nicol. V. A. 1447.

NICOLAVS Episcopus, servus servorum DEI, ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Petri sedem divina dispositione sublimati, singulis quæ pro universalis Ecclesiæ unione ac pace & tranquillitate profutura conspicimus, Apostolicæ providentiæ sollicitudinem libenter intendimus, & ad fœlicem illorum prosecutionem & consummationem, opem & operam impendimus efficaces. Nuper siquidem charissimus in Christo filius noster, FEDERICVS Romanorum Rex Illustris, & nonnulli alii dilecti filii, Ecclesiastici, & Seculares Principes inclytæ Nationis Germanicæ ex una; ac dilectus filius noster Joannes, sancti Angeli Diaconus Cardinalis, in partibus illis Apostolicæ sedis de latere Legatus, per nos ad

ad dictas partes missus, sufficienti desuper à nobis & sede Apostolica, authoritate suffultus, ex alia partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ Nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ unione, pace & tranquillitate inter Ecclesiam & Nationem prædictam perpetuò solidandis & conservandis, diversa rationabilia & utilia, ordinationes, & statuta, à partibus ipsis hinc inde approbata, laudata, conclusa, acceptata & concordata, fecerunt ac ediderunt: Nobisque humiliter supplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum subsistentia robur Apostolicæ firmitatis adjicere, nec non authoritatem potiorem, & decretum interponere dignaremur. Nos itaque, qui statuta, ordinationes, & Concordata prædicta, per nonnullos ex venerabilibus Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, magnorum maturitatis, authoritatis, & literaturæ Viros, diligenter examinari & discuti fecimus, eaque rationabilia, & salubria tam Ecclesiæ quàm Nationi præfatæ fore comperimus, de dictorum, & aliorum venerabilium fratrum nostrorum prædictæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, Apostolica authoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, juxta modum & formam subsequentes. Placet

nobis

nobis ſuper proviſione Eccleſiarum, & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcunque uti juris ſcripti reſervatione, & *execrabilis*,* & *ad regimen*,† conſtitutionum, modificatis, ut ſequitur. Ad regimen Eccleſiæ generalis, quamquam immeriti, ſuperna diſpoſitione vocati, gerimus in noſtris deſideriis, ut debemus, quod per noſtræ diligentiæ ſtudium ad quarumlibet Eccleſiarum & Monaſteriorum regimina, ac alia beneficia eccleſiaſtica, juxta divinum beneplacitum, & noſtræ intentionis affectum viri aſſumantur idonei, qui præſint, & proſint committendis eis Eccleſiis, Monaſteriis, & beneficiis prælibatis. Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & ſuadentibus nobis aliis rationabilibus cauſis nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiſcopales, Epiſcopales Eccleſias, & etiam Monaſteria, Prioratus, Dignitates, Perſonatus, & Officia, nec non Canonicatus, Præbendas & Eccleſias, cæteraque beneficia eccleſiaſtica, cum cura, vel ſine cura, ſæcularia, & regularia, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint, ſeu debuerint, per electionem, ſeu quemvis alium modum aſſumi, nunc apud ſedem Apoſtolicam quocunque modo vacan-

* c. 1. *Extravag. Jo. XXII. de præb. & dignit.*

† c. 13. *extravag. comm. de præbend.*

cantia, & in posterum vacatura, nec non per depositionem, vel privationem, seu translationem per nos, seu authoritate nostra factas, & inantea faciendas ubilibet: nec non ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi seu postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa authoritate nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum & inantea eligendorum, vel postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos aut authoritate nostra continget apud sedem prædictam, vel alibi ubicunque, & etiam per obitum Cardinalium ejusdem Ecclesiæ Romanæ, aut officialium dictæ sedis, quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet, Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris literarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum; centum & unius Scriptorum Literarum Apostolicarum, & viginti quatuor Pœnitentiariæ præfatæ sedis, viginti quinque Abbreviatorum, nec non verorum Commensalium nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum Sedis ejusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quorumcunque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, ac

Thesaurariorum deputatorúm, seu missorum hactenus, vel deputandorum, aut mittendorum in posterum, nunc vacantia, & inantea vacatura, ubicunque dictos Legatos, vel Collectores, seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; nec non quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus jam forsan obierint, vel eos inantea ab hac luce transire contigerit, & etiam simili modo quorumcunque Curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacunque causa ad quævis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in locis ultra duas dietas ab eadem Curia, ut præmittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsan decesserint, vel in posterum eos continget de medio submoveri, etiam nunc per obitum hujusmodi vacantia, vel in posterum vacatura: Rursus Monasteria, Prioratus, Dignitates, Personatus, Decanatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, Præbendas & Ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cum cura, vel sine cura quæcunque &

qua-

qualiacunque fuerint, etiamſi ad illa perſonæ conſueverint, ſeu debuerint per electionem, ſeu quemvis alium modum aſſumi, quæ promoti per nos, ſeu authoritate noſtra, ad Patriarchalium, Archiepiſcopalium, & Epiſcopalium Eccleſiarum, nec non Monaſteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipſis factarum nunc quocunque modo vacantia, aut in poſterum vacatura: Nec non etiam per aſſecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, Perſonatuum, Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum, Eccleſiarum, aut beneficiorum aliorum per nos, ſeu authoritate noſtrarum literarum immediatè collatorum, ſeu conferendorum in poſterum, præterquam ſi virtute gratiæ expectativæ aſſecutio fiet, nunc vacantia, & inantea vacatura, plena ſuper præmiſſis omnibus, & ſingulis cum Fratribus noſtris collatione præhabita, & matura deliberatione ſecuta, Ordinationi, diſpoſitioni, ac proviſioni noſtræ, de ipſorum fratrum conſilio authoritate Apoſtolica reſervamus. Decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis, & quolibet eorum, per quoſcunque, quavis authoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Item placet nobis, quod in Metropolitanis, & cathedralibus etiam immediatè

non ſubjectis Eccleſiis, & in Monaſteriis immediatè ſubjectis Sedi Apoſtolicæ, fiant electiones canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus conſtitutionis fœl. recor. Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapſo dicto tempore, ſi non præſentatæ, vel ſi præſentatæ minus canonicæ fuerint, providebimus, & ſi canonicæ fuerint, eas confirmabimus, niſi ex rationabili & evidenti cauſa, ac de dictorum fratrum conſilio, de digniori & utiliori perſona duxerimus providendum, proviſo quod confirmati prædicti, & per nos proviſi Metropolitanis ſuis, & aliis præſtent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur. Et in monaſteriis dictæ Sedi immediatè non ſubjectis, & aliis regularibus beneficiis, ſuper quibus pro confirmatione, vel proviſione ad dictam Sedem non conſuevit haberi recurſus, electi, ſeu illi quibus providendum eſt, pro confirmatione & proviſione hujuſmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur: Ipſaque Regularia beneficia ſub expectativis gratiis non cadant. Ubi autem pro monaſteriis ad dictam curiam venire ſeu mittere conſueverint, non aliter confirmabimus, vel providebimus, quàm ſuperius de Cathedralibus Eccleſiis eſt expreſſum. Et de monaſteriis Monialium non diſponemus, niſi

ſint exempta, & tunc per commiſſionem ad partes. De cæteris verò Dignitatibus, & beneficiis quibuſcunque ſecularibus, & regularibus vacaturis ultra reſervationes prædictas (majoribus dignitatibus poſt Pontificales in cathedralibus & principalibus in collegiatis Eccleſiis exceptis; de quibus jure ordinario providetur per illos inferiores, ad quos aliàs pertinet) placet etiam nobis, quod per quamcunque aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma, per nos, vel authoritate noſtra factam, vel faciendam, non impediamus nos, quominùs de illis cùm vacabunt de Februarii, Aprilis, Junii, Auguſti, Octobris & Decembris menſibus, liberè diſponatur per illos, ad quos eorum collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinebat, reſervatione, aliáve quavis diſpoſitione, authoritate noſtra factis, vel faciendis, non obſtantibus quibuſcunque. Quotiens verò aliquo vacante beneficio in Januarii, Martii, Majì, Julii, Septembris & Novembris menſibus, ſpecialiter diſpoſitioni dictæ Sedis reſervatis, non apparuerit intra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo Apoſtolica authoritate proviſum fuerit, ex tunc, & non antea, Ordinarius, vel alius

ad quem illius diſpoſitio pertinebit, de illo liberè diſponere poterit. Et ad finem ut hæc Ordinatio collationum beneficiorum non reſervatorum, per alternos menſes poſſit per dictam Nationem publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quoad dictam Sedem à Cal. Junii, proximè futuris ipſa currere incipiet, & durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ Nationis aliter fuerit ordinatum. Placet ſimiliter nobis, quod circa proviſionem dictæ Sedis ordinandam modus Annatarum hoc modo currat. De Eccleſiis Cathedralibus omnibus & monaſteriis Virorum duntaxat vacantibus, & vacaturis ſolvantur de fructibus primi anni à die vacationis, Summæ pecuniarum in libris Cameræ Apoſtolicæ taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur: Et ſi quæ exceſſivè taxatæ ſint, retaxentur, & quod provideatur in gravatis regionibus ſecundum qualitatem rerum, temporum, & regionum, ne nimiùm prægraventur: ad quod petentibus dabimus Commiſſarios in partibus, qui diligenter inquirant, & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum à die habitæ poſſeſſionis pacificæ totius vel majoris partis, ſolvantur: & pro alia media parte infra annum ſequentem: Et

Et si infra annum bis, vel pluries vacaverint, semel tantum solvantur; nec debitum hujusmodi in successorem in Ecclesia vel Monasterio transeat. De cæteris verò Dignitatibus, Personatibus, Officiis, & beneficiis secularibus & regularibus quibuscunque, quæ authoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum, aut causa permutationis, solvantur Annatæ seu medii fructus juxta taxam solitam à tempore possessionis infra annum, & debitum hujusmodi similiter in successorem in beneficio non transeat. Sed de beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt, nihil solvatur: duretq; hæc observantia deinceps, nisi eam similiter in futuro Concilio, de ipsius Nationis consensu contingat immutari. In aliis autem, quæ per fœl. recor. Eugenium Papam IV. etiam prædecessorem nostrum, pro dicta Natione, usque ad tempus futuri generalis Concilii, permissa, concessa, indulta, & decreta, ac per nos confirmata fuerunt, in quantum illa Concordiæ præsenti non obviant, ista vice nihil volumus esse immutatum: Et per hoc, quod in Concordatis hujusmodi, sive quibusvis aliis eorum occasione conficiendis literis propter compendiosiorem descriptionem, Alemania specialiter appellatur,

Natio ipſa cenſeri non debet à Germanica Natione diſtincta, ſeu quomodolibet ſeparata. Et præterea quia difficile foret, præſentes literas ad ſingula in quibus de eis forſitan fides facienda fuerit, loca deferri, eâdem Apoſtolica authoritate decernimus, quod ipſarum tranſſumpto, Metropolitanorum dictæ Nationis ſigillo munito, tanquam præſentibus, ſi exhiberentur, literis plena fides adhibeatur, & perinde ſtetur, ac ſi dictæ præſentes literæ forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Et inſuper quoque irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis, reſervationis, conſtitutionis, & voluntatis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis DEI, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ apud S.Petrum, anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, quadrageſimo octavo, Decimo quarto Calend. Aprilis. Pontif. noſtri Anno ſecundo.

Sumptum ex Regiſtro Bullarum Nicolai Papæ V. lib.2. Secretorum, fol.203. & collat. concordat.

De

De

Prælatis, & Principibus usurpantibus dispositiones beneficiorum Sedi Apostolicæ reservatorum, aut impedientibus Sedis Apostol. provisiones, contra formam Concordatorum inter eandem Sedem Apost. & Nationem Germaniæ.

Constitutio Clementis Papæ VII.

CLEMENS Episcopus, servus servorum DEI, ad futuram rei memoriam. Admonet nos incumbentis nobis pastoralis officii cura, ut non solum nobis, sed etiam cunctorum Christi fidelium, & præsertim ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti, illorum occurramus dispendiis, & quæ in cujusque ipsorum præjudicium sive noxam quavis etiam authoritate prodiisse comperimus, salubriter reformemus. Sanè dudum ad nostram pervenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi & Episcopi, ac Ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam

Principes, & Domini temporales inclitæ Nationis Germanicæ, post miserabilem Urbis direptionem, collationes, & dispositiones beneficiorum ecclesiasticorum nobis, & Sedi Apost. etiam virtute CONCORDATORUM inter Sedem, & Nationem præfatas reservatorum temerè usurpare præsumpserunt, ac collationes, & dispositiones nostras, & dictæ Sedis de illis factas admittere contempserunt, nedum in nostrum, & ipsius Sedis vilipendium, sed etiam jurium nostrorum, & ejusdem Sedis, ac illorum quibus de ipsis beneficiis providimus aut in quorum favorem aliàs disposuimus, seu provideri, & disponi mandavimus, grave præjudicium. Et quamvis contra præsumptores, & contemptores hujusmodi in Bulla quæ quotannis in die Cœnæ Domini de more lecta fuit, declaravimus, & protestati fuimus, quod in præmissis, & aliis quibuscunque Juribus dictæ Sedi, & Sanctæ Rom. Ecclesiæ undecunque, & quomodocunque quæsitis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præjudicantes, tacitos, vel expressos à nobis, vel ab eadem Sede quomodolibet factos, vel faciendos, aut quemcunque temporis fluxum, vel patientiam, vel tolerantiam nostram nobis aut eidem Sedi nullatenus præjudicari debere, aut quomodo-

libet

libet posse; tamen sicut, non sine animi nostri mœrore, intelleximus, nonnulli ex Archiepiscopis, Episcópis, Prælatis, Principibus, & Dominis prædictis, adhuc à præmissis desistere non curarunt, nec de præsenti curant: quinimò quod deterius est, ne provisiones Apostolicæ admittantur, per sua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum suarum grave periculum, & aliorum Prælatorum ac Principum Catholicorum dictæ Nationis perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum; Nos igitur qui à dictis CONCORDATIS, quæ olim Rom. Ecclesiæ, & dictæ Nationis hominibus, pro ipsius Eccle. unione, ac pace & tranquillitate inter Ecclesiam, & Nationem prædictas perpetuò solidandis & conservandis laudata, conclusa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præsumptores, & contemptores, aut per eos in dictis beneficiis intrusi ex hujusmodi temeraria præsumptione gloriari valeant, névé ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis quibus de beneficiis prædictis per nos aut dictam Sedem seu ejus authoritate provisum extitit, & in futurum providebitur, per alicujus temporis fluxum, seu aliquam patientiam, vel tolerantiam præjudicium fiat, aut factum censeatur, ex pastoralis officii

ficii debito providere volentes, ac CONCORDATIS prædictis firmiter inhærentes, Motu proprio, & ex noſtra matura deliberatione, ac certa ſcientia, authoritate Apoſtolica, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium declaramus prætenſas collationes, & alias diſpoſitiones de quibuſcunque beneficiis eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, nobis & dictæ Sedi, ut præfertur reſervatis, per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Prælatos, ac ſeculares Principes, & Dominos quoſcūnque dictæ Nationis ſeu ad eorum præſentationem, vel nominationem, etiam per Ordinarios ipſorum beneficiorum collatores à tempore dictæ direptionis citra contra tenorem, & formam dictorum CONCORDATORUM quomodolibet factas, & in poſterum faciendas, perſonis quibus aut in quarum favorem factæ ſunt, aut in poſterum fient, niſi ſint per nos, aut noſtra, vel dictæ Sedis authoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipſa beneficia poſſidendi tribuiſſe, aut in futurum tribuere, ſed, & illos pro malæ fidei poſſeſſoribus & merè intruſis ab omnibus haberi, & cenſeri, ac fructus per eos ex beneficiis hujuſmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore ſuos facere, ſed ad illorum reſtitutionem in utroque foro efficaciter obligatos eſſe, & ad illorum reſtitu-

tionem,

tionem, ad eorum quorum intereſt, ſeu etiam fiſci noſtri inſtantiam, omnibus viis Júris, & remediis compelli poſſe, & debere, & eos nullo unquam tempore beneficio Regularum de annali, & triennali pacificò poſſeſſore gaudere potuiſſe aut poſſe. Illis verò quibus eadem beneficia per nos, aut auctoritate noſtra, vel dictæ Sedis, tenore & forma Concordatorum hujúſmodi ſervatis, collata ſeu commendata ſunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, nec non Eccleſiis, & locis eccleſiaſticis ac collegiis, quibus perpetuò, vel ad tempus eadem authoritate unita ſunt, aut in poſterum unientur, ac omnibus illis, qui in executione literarum Apoſtólicarum eis conceſſarum per conſtitutiones, ſeu mandata Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, Principum, vel Dominorum prædictorum, hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in poſterum impedientur, dictas Regulas, & quemcunque temporis fluxum ſeu patientiam, vel tolerantiam minimè obſtare debere, quominus contra dictos intruſos, & intrudendos quocunque tempore judicialiter experiri valeant. Decernentes ſic per quoſcunque Judices, & Commiſſarios quavis authoritate fungentes, S.Rom.Eccleſiæ Cardinales, & Palatii Apoſtolici cauſarum Auditores ſententiari, interpretari,

tari, & judicari debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter ſententiandi, interpretandi, & judicandi facultate, & poteſtate, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper iis ab eis, vel quibuſvis aliis quavis authoritate, ſcienter, vel ignoranter attentatum forſan & hactenus, aut in poſterum contigerit attentari. *Non obſtantibus regulis, & aliis præmiſſis, aliiſq; conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunq;.* Ut autem præmiſſa ad omnium notitiam deducantur, volumus, & mandamus præſentes in Cancellaria Apoſtolica more ſolito publicari, & in quinterno ejuſdem Cancellariæ deſcribi. Præterea quia difficile foret præſentes literas ad ſingula loca, in quibus de eis forſitan fides facienda foret, deferre, eâdem Apoſtolica authoritate decernimus, quód ipſorum tranſumptis manu alicujus Notarii publici inde rogati ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ eccleſiaſticæ in dignitate conſtitutæ munitis, ea prorſus in judicio, & extra, & aliàs ubilibet fides indubitata adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, & voluntatis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipoten-

tentis DEI, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S.Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo quarto, Cal. Julii, Pontificatus noſtri Anno undecimo.

Bloſius

Lecta & publicata fuit in Cancellaria Apoſtolica, die 13. Julij. M D XXXIV.
Et ego Laertius vidi regiſt. in quinter. ejuſdem Cancel. fol. 330.

DECLARATIO GREGORII XIII. ſuper CONCORDATIS Germaniæ.

A. 157?.

Quod ordinarij collatores prætextu literarum Nicolai Papæ V. pro CONCORDIA Germaniæ, conferre non poſſunt beneficia eccleſiaſtica poſt tres menſes ex quo vacarunt, ſi de illis intra hoc tempus à Sede Apoſtolica proviſum eſt.

GREGORIUS Epiſcopus, ſervus ſervorum DEI, ad futuram rei memoriam. Quæ in Eccleſiam DEI incommoda inferunt, noſtra nos expedit-

pedit animadversione movere. Cum itaque per literas fœl. rec. Nicolai Papæ V. Nationi Germaniæ pro illius unitate & concordia cum Sede Apostolica inter alia concedatur, ut quoties aliquo vacante beneficio ecclesiastico, in mensibus Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, & Novembris, in quibus vacantium Germaniæ beneficiorum ecclesiasticorum dispositio dictæ Sedi specialiter reservata est, non apparuerit intra tres menses à die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo Apostolica authoritate provisum fuerit, ex tunc, & non antea Ordinarius, vel alius ad quem illius dispositio pertinet, de illo disponere possit, & sæpenumero contingat, ut antequam inquisitio, quam plerumque etiam in concursu plurium, sive in partibus, sive apud dictam Sedem fieri oportet, in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis beneficiis per Sedem eandem providendum est, compleri possit, aut antequam de ipsis provisionibus, seu de mandatis, quæ ad inquisitiones, & provisiones hujusmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel motu proprio procedunt, literæ Apostolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipsa à Judicibus, ad quos directa sunt, recipiantur, vel recepta expediantur, interdum quoque literis Apostolicis expe-

expeditis, & gratia purificata, seu mandatis prædictis receptis, & inquisitione completa, antequam omnimoda executio perficiatur, propter diversa impedimenta, quæ frequenter succedunt, tempus trium mensium, ex quo vacatio beneficii in loco ipsius nota est, expiret, ac proinde Ordinarii locorum, aut alii ad quos talium beneficiorum dispositio, cessantibus Apostolicis reservationibus, pertinet, lapso tempore prædicto, licet priusquam illud laberetur, provisionis, sive alterius dispositionis de illis à dicta Sede jam gratia facta fuerit (quod ipsum ad tribuendum, & quærendum jus satis superque esse certa juris interpretatione frequenter declaratum est) illa tamen conferre contendant: Qua de causa multis religione & pietate insignibus, quando ii post ostensum virtutis, & doctrinæ suæ specimen, atque inde immensos labores, & sumtus, beneficiis potiri deberent, alii præoccupatores obtentu ordinariæ collationis hujusmodi contra adversantur: Nos indignum rati, quod temporis mora, quam ad perscrutandam accuratiùs talium probitatem, industriam, & alia requisita intercedere pro utilitate Ecclesiæ necesse est, locum injuriis aperiat, attendentesque verba prædicta (*in loco beneficij*) cum verbis (*notæ vacationis*) quæ protinus antecedunt

conjungi, & ad illa duntaxat referri, ac voluntatem concedentis, ſenſumque conceſſionis, & literarum prædictarum ſic eſſe, ut diſpoſitio beneficii intra tres menſes à die notæ vacationis à Sede prædicta fieri déque gratia facta alicubi apparere debeat, quemadmodum re inter utriuſque juris interpretes jam pridem controverſa ſumma ratione judicatum apparet: vix enim eſt, ut itineribus non modò infeſtis, aut prohibitis, quod ferè ſemper aliquo contingit, ſed etiam expeditis, quis ex tam longinquis regionibus ad dictam Sedem profectus, & in ea ad expediendum negotium, vel pauliſper moratus, in eadem ſe recipere tanta temporis anguſtia poſſit. Quocirca æquitate, & juſtitia ſuadentibus, præſentium authoritate declaramus, conceſſionem Nicolai Papæ, & literas prædictas locum omnino non habere, quod Ordinarii, aut alii collatores prædicti, poſt lapſum trium menſium ex die notæ vacationis in loco beneficii diſponere poſſint de ullis beneficiis prædictis, aliàs ſub conceſſione, & literis prædictis, comprehenſis extra Rom. Cur. in menſibus prædictis quoquo modo vacantibus, vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium menſium per Romanum Pontificem, ac dictam Sedem qualiſcunque gratia, vel diſpoſitio, aut con-

conceſſio facta fuerit: Ne tamen cuiquam licitum ſit factam à Sede prædicta diſpoſitionem hujuſmodi in longum obtegere: illi quibus deinceps gratiæ hujuſmodi concedentur, earum conceſſionum fidem, & teſtimonium, intra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficii hujuſmodi, vel dictis collatoribus ſignificare, vel in ipſo beneficii loco publicare quōquo modo teneantur. Decernentes omnes, & quaſcunque diſpoſitiones de dictis beneficiis ab eiſdem collatoribus poſt ſignificationem, ſeu publicationem hujuſmodi pro tempore factas, nullas, & invalidas, nulliuſque roboris vel momenti fore. Sicque in quibuſvis cauſis pendentibus, & futuris judicari debere. Nec non irritum, & inane quicquid ſecus ſuper his ab eiſdem collatoribus, aut quibuſcunque aliis ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quod ſi fortè quiſquam collatorum prædictorum fuerit præſentium violator, eum à beneficiorum, & officiorum collatione tandiù ſuſpendimus, donec ipſe veniam petens reſtitutionis gratiam à Sede prædicta meruerit obtinere. Cæterùm volumus ut præſentium tranſſumptis, etiam impreſſis, Notarii publici manu, & ſigillo perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus fides in judi-

cio, & extra illud ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, suspensionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Domin. M D LXXVI. Cal. Novemb. Pontificatus nostri Anno V.

Cæsar Glorierius.

M. Datarius.

Anno à Nativitate Domini M D LXXVI. Ind. quarta, die verò XXX. mensis Novembris Pont. Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij divina providentia Papæ XIII. Anno V. retroscriptæ literæ affixæ, lectæ & publicatæ fuerunt, & per aliquod temporis spacium dimissæ in Valvis S. Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Urbe, ac in acie Campi Floræ per nos Joannem Freyle, & Claudium Mongeat ejusdem S. D. N. Papæ Cursores.

Antonius Ludovicus
Magister Cursorum.

Jo.

JO. SCHILTERI

NOTÆ
ad
CONCORDATA
N. G.

I.

DE jure confirmandi ſive inveſtiendi Epiſcopos & Prælatos immediatos agunt hæc Concordata h. e. pacta conventa & tranſactio nova de jure hoc à tempore Gregorii VII. Papæ & Henrici IV. Imp. inde uſque controverſo. Eſt verò hoc jus, quod & ſupra *lib. I. cap. VII. §. XII.* attigi, Jure Divino & univerſali Gentium jure pars ſummæ poteſtatis ſive Majeſtatis in qualibet Republica. Id quod & jure publico Romanorum, Francorum, Longobardorum & Germanorum in confeſſo fuit atque exercitum: adeò ut & confirmatio atque ordinatio Sedis Romanæ ipſius ad Imperatores Francorum & Germanorum pertinuerit, per Legem Regiam Carolo Magno & ſucceſſoribus à Pontifice S.P.Q. Romano A.C. 774. conditam, uti ex protocollo Romano, quod

c.22. dist. 63. Theodoricus à Niem, Episcopus Verdensis & Cameracensis, ac Protonotarius Apostolicus, nobis adservavit, constat, quod ut subjiciatur ipsum ad rem utique facere arbitror.

II.

A. 774.

SENATUS CONSULTUM ROMANUM.

De

Lege Regia, qua à Papa Senatu Populoque Romano Jus omne & potestas Carolo Magno, & in eum confertur: item de Electione Romani Pontificis, & investituris Episcoporum &c.

Cum Scholiis

Theodorici à Niem, Episcopi Verdensis & Cameracensis, Protonotarii Apostolici, &c.

Protocoll. Rom.

ROmæ constituta est Sancta Synodus à Beato Adriano Papa in Patriarchio Lateranensi, videlicet in Ecclesia Sancti Salvatoris, quæ reveren-

rendissimè celebrata est à centum & quinquaginta tribus viris religiosis, Episcopis, & Abbatibus, Judicibus etiam & Legis Doctoribus, ab universis regionibus & ordinibus hujus almæ Urbis, à cuncto etiam Clero hujus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: exquirentibus usus, leges, & mores ejusdem Ecclesiæ & Imperij: quemadmodum etiam hæreses & seditiones aboleri possent de Apostolica Sede, & dignitate Patriciatus & Romano Imperio, ex quibus omnibus nimius error crescebat in universo orbe. Populus itaque Romanus legem, (Regiam vel SC. Plebisc.) *condebat more solito.* (veteri) *Sed difficile*

erat pro unoquoque negotio totiens in unum congregari: unde sua in jus & potestatem Imperatori concesserunt, quemadmodum legitur. (§. 6. J. de I. N. G. C.) *Populus itaque Romanus concessit ei, & in eum transtulit omne jus suum, & potestatem.*

SCHOLIUM.

Nota qualiter Adrianus Papa cum Clero & Populo, & universa sancta Synodo, concessit eidem Carolo Regi *jus eligendi summum Pontificem*, ut habetur *63. dist. Adrianus.* Et illud privilegium renovatur & confirmatur per Papam, & Cardinales, & populum Romanum, ac generale Concilium, in personam *Ottonis* primi Magni Augusti, suosque successores in Romano Imperio in perpetuum, ut sequitur inferius.

2. Ad eorum *(P.S.Q.R. vet.)* quoque exemplum præfatus Adrianus Papa cum omni Clero & Populo, ac universa Sancta Synodo, concessit Carolo Augusto omne suum jus & potestatem *eligendi* summum Pontificem, & *ordinandi* Apostolicam Sedem, dignitatemque *Patriciatus:* insuper Archi-Episcopos & Episcopos per singulas provincias ab eo accipere *investituras* diffinivit. Post hoc vero *consecrationem (ordinat.)* accipiant, *(ab eis)* unde pertinet. Unde tamen abolita sit Veterum scientia, moresque in posterum, (*al.* Et ita abolita sit

vete-

veterum ſententia, mor. *Sed quicquid ſit, Lectio vitio nondum caret.)* quatenus *nemo (Epiſcopus, Papa)* per cognationem, vel amicitiam, aut pecuniarum acceptionem, ſibi eligat Epiſcopum: *(ſucceſſorem.)* ſed ſoli Regi Romanorum *(non tantum perſonæ Caroli, ſed & ſucceſſorum Regni ac Imperij)* hujuſmodi reverentiæ tribuatur facultas. Veruntamen ſi ab univerſo Clero & cuncto Populo aliqua præſumtione & religionis cauſa eligatur Epiſcopus, niſi à Rege laudetur & inveſtiatur, à nemine conſecrator.

3. Ex hoc prolatis ſententiis *ab univerſis,* qui in hac Sancta Synodo congregati fuerunt, In nomine Sanctæ Trinitatis, Adrianus Papa pro omnibus hoc conceſſit, laudavit, & affirmando conſtituit. Ad hoc etiam totum roborandum decrevit, ut ſi quis poſthæc contra hanc Sanctam Synodum temerator repertus fuerit; ſive contra hoc totum, quod prædiximus, repugnaverit, cujuſcunque ſit gradus, ordinis, vel officii, aut dignitatis, vel generis, ſciat ſe in iram Beati Petri principis Apoſtolorum, & omnium Sanctorum, & prædeceſſorum noſtrorum caſurum, & anathematis vinculo damnatum perpetualiter victurum, excommunicationem quoque univerſalis Eccleſiæ, & cuncti Populi Chriſtiani incurſurum. Inſuper, niſi à malo reſipuerit, irrevocabili exilio prematur, vel ultimis ſuppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu cuſtos horum & obſervator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam à DEO cum omnibus Sanctis ſuis ſine fine habere mereatur in ſecula ſeculorum. Amen.

III. Sed non obſtante iſta exſecratoria clauſulâ & anathemate Hadriani I. atque toties Ottonibus Impp. renovatâ illa Lege Regia, Gregorius VII. Papa ſum-

mum jus hoc Majeſtatis uſurpare conatus eſt, quod ſucceſſor Calixtus II. per pacta cum Henrico V. inita ſtabilivit: quæ & ipſa ſubmittere oculis, nec grave nec inutile fore credo.

Tenor Renunciationis HENRICI V.

EGo HENRICUS DEI gratia, Romanorum Imp. Aug. pro amore DEI & S. Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Calliſti, & remedio animæ meæ, dimitto DEO, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, & Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ OMNEM INVESTITURAM PER ANNULUM ET BACULUM, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem, & liberam conſecrationem

nem (h. e. ſine auctoritate, & confirmatione Imp.) *Poſſeßiones & Regalia B. Petri, quæ à principio hujus diſcordiæ, uſq; ad hodiernam diem, ſive tempore Patris mei, ſive etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem S. Rom. Eccleſiæ reſtituo, quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter juvabo. Poſſeßiones etiam aliarum Eccleſiarum, & Principum & aliorum, tam clericorum, quàm Laicorum concilio Principum, & juſtitia, quæ habeo, ut reddantur fideliter juvabo. Et do veram pacem Callisto, S. R. Eccleſiæ, & omnibus, quæ in parte ipſius ſunt, & fuerunt. Et in quibus S. Romana Eccleſia*

auxi-

auxilium postulaverit, fideliter juvabo. Et in quibus mihi querimoniam fecerit; debitam sibi justitiam. Hæc omnia acta sunt consilio & assensu Principum, quorum nomina subscripta sunt:

Adelbertus Moguntinus Archiepiscopus.
Fridericus Coloniensis Archiepiscopus.
Otto Bambergensis Episcopus.
B. Spirensis Episcopus.
A. Augustensis Episcopus.
G. Trajectensis Episcopus.
V. Constantiensis Episcopus.
E. Abbas Fuldensis.
Nortmannus Dux.
Fridericus Dux.
Bonifacius Marchio.
Theobaldus Marchio.
Cynulphus Comes Palatinus.
Orbertus Comes Palatinus.
Berengarius Comes.
Godefredus Comes.
Ego Fridericus Coloniensis Episcopus & Cancellarius recognovi.

Rever-

Reverſales Papæ.

EGo CALLISTUS ſervus ſervorum DEI, dilecto filio ſuo Henrico DEI gratia Rom. Imp. Aug. concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia & aliqua violentia: ut, ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum, & auxilium præbeas. Electus autem regalia per ſceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex

aliis verò partibus Imperij consecratus, infra sex menses regalia per sceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, secundum officij mei debitum, auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua sunt, & fuerunt tempore hujus discordiæ. Data Anno M C XXII. IX. Kalendas Octobris.

IV. Equidem jamtum Nicolaus I. Papa tale quid affectasse videtur, Lothario Regi Lotharingiæ, filio Lotharii Imp. I. rescribens: *Porrò scias, quia relatum est nobis, quod quicunque ad Episcopatum in regno tuo provehendus est, non nisi faventem tibi permittas eligi. Idcirco Apostolica auctoritate sub divini judicij obtestatione injungimus tibi, ut in TREVERENSI urbe, & in ÆGRIPPINA COLONIA nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro Apostolatui fiat.* Unde sunt, qui originem Reservationum Papalium ad hunc Nicolaum referunt, quam in sen-

c. 4. dist. 63.

ten-

tentiam Thomam Feltrium *in Tr. reservationum*, allegat Tholosanus *de benefic. ecclesiast. c.* 24, 21. Sed bene Glossa advertit, rescriptum hoc esse temporale, ac valorem habere pro tempore tantum illo, quo causa Regis Lotharii & Gualdradæ vertebatur, ne Rex Episcopos huic causæ ex parte Regis faventes, contra jura Conjugis Reginæ Thietbergæ, constitueret sine omni Pontificis Rom. consensu: ac præterea verbum *eligi* pro *consecrari* aut *ordinari* accipiendum, sicut & in *cau.*8. *q.*1. *c.Episcopo.*4. conf. Stephani V. rescriptum ad Guidonem Comitem, *can. lectis.*18. *ead. dist.*63. & *can. Agatho.*21. & *can. in Synodo.*23. itemq; *can.*28. *ead.* Merentur huc apponi, quæ Gobelinus Persona *Cosmodromij cap.*42. eam in rem refert: *Lotharius rex Lotharingiæ filius Lotharij Imp. Thietbergam uxorem suam repudiavit, & aliam, dictam Gualdradam superduxit: propter quod in civitate Metensi concilium Episcoporum collectum est; & quidam Episcopi volentes Regi complacere, factum illud approbant. Quos postea Nicolaus Papa, dum Rex per legatos ab eo correptus se consilio Episcoporum hoc fecisse diceret, cognitâ veritate, deposuit, & Synodum Metensem damnavit. Unde postea Tegvaldus Trevirensis & Guntharius Coloniensis Archiepiscopi hujus facti auctores, à Nicolao Papa depositi, excommunicati sunt. de isto facto Lotharij legitur XI. qu.*3. *c. Tegvaldum. & II. q.*1. *c. scelus. & Dist. LXIII. c. porrò.*

V.

V. Quantumvis verò Gregorius VII. & Paſchalis II. ejuſmodi pactum renunciatorum cum Henrico V. inierunt, ſemper tamen contradictum fuit à ſucceſſoribus ac Statibus partim, partim etiam à Dd. & JCtis, qua de re non repetam quæ in Commentariis *de Lib. Eccl. Germ.* ſcripta ſunt, *lib. IV. c. V. & paſſim.* Verùm nec ſolo jure confirmandi contenti Pontifices illorum temporum etiam jus eligendi & *conferendi beneficia* Eccleſiaſtica ſibi arrogarunt, & Eccleſiis atque populo jus quæſitum abſtulerunt. Atque primò quidem per literas tantum promotoriales aut proviſionales Pontifices requirebant ordinarios Prælatos, ut hi commendatis beneficia conferrent. Alexander III. *Si mandatum noſtrum pro alicujus proviſione receperis, qui aliud beneficium habeat, de quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in literis ipſis de hoc mentio habeatur: aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri: æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro ea mandatum noſtrum non duxeris exſequendum.* Conferatur Innocentii III. reſcriptum, *cap. dilectus. 27. de præbend. Cap. ſq. & ult. eod.* At mox Clemens IV. Papa anno 1265. conſtitutus, *cap. licet. de præbend. in 6.* ait: *Eccleſiarum, Perſonatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificem pertinere, ita quòd non ſolùm ipſa cùm vacant, poteſt de jure conferre, verùm*

c. 6. x. de præb.

rùm etiam jus in ipsis tribuere vacaturis. Atque quum hæc assertio admodum generalis atque justo laxior videri possit, subjicit Clemens specialiorem, de beneficiis *vacantibus in Curia,* atque in his demum fundamentum allegatur in antiqua consuetudine, quæ Romanis Pontificibus hanc collationem reservasset. Quid autem sit *vacare in Curia* & *extra Curiam*, itemque *apud Sedem Romanam* pluribus exponit P. Gregorius Tholosanus *Tr. de benefic. eccles. cap. XXIV.* Extendit id Bonifacius IIX. A. 1294. electus, ad ea quoque beneficia quæ Legati aut Nuncii Sedis vel quivis alii ad Romanam Curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi Curiæ mori contingat, quemadmodum si in loco ubi eadem Curia residet, morerentur. *Vid. cap. præsenti. 34. de præb. in 6.* conf. *cap. 1. Extravag. commun. de præbend.* Postea anno 1317. XIII. Kal. Decembris Johannes XXII. Papa constitutionem *Execrabilis. cap. 1. Extravag. Jo. XXII.* & *cap. 4. Extravag. comm. de præbendis.* secundum veteres canones constituit, ut qui plura beneficia haberent, uno retento, cætera resignarent, sed resignatorùm collationem sibi soli reservavit. Denique Benedictus XII. A. 1335. *cap. ad regimen. Extravag. commun. de præb.* prædecessorum Romanorum Pontificum vestigiis in-

hærens, *omnes Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias, & etiam Monaſteria, Prioratus, dignitates, Perſonatus, & officia, necnon canonicatus & præbendas, & eccleſias cæteraque beneficia Eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura, ſecularia & regularia quæcunq; & qualiacunq; fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueverint ſeu debuerint per electionem ſeu quemvis alium modum aſſumi; NVNC APVD SEDEM APOSTOLICAM QVOCVNQVE MODO VACANTIA, & in poſterum vacatura, necnon per depoſitionem, vel privationem, ſeu translationem, aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem &c. plena ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis cum fratribus collatione præhabita & maturâ deliberatione ſecuta, Ordinationi, diſpoſitioni, & proviſioni noſtræ de ipſorum fratrum conſilio, auctoritate Apoſtolica reſervavit.*

VI. Hinc tandem *Gratiis* & *Reſervationibus* Papalibus, libertas Eccleſiarum circa eligendos clericos & conferenda beneficia Eccleſiaſtica ſuppreſſa fuit, idque tum adverſus canones veteres, tum contra ſalutem Eccleſiæ & clericorum digniorum ſed pauperum. Audiamus Gobelinum Perſonam Scriptorem coævum, rectorem capellæ S. Trinitatis Paderbornæ *Coſmodromij æt. VI. c.* 84. de Bonifacio IX. A. 1389. referentem: *Anno Pontificatus Bonifacij primo multi pauperes clerici Curiam Romanam pro gratiis obtinendis ſatage-*

tagebant visitare. Et cum examinabantur, modus examinandi inauditus tunc ortus, exitûs sinistri earundem gratiarum certum præbebat indicium. Nam ministri examinatorum, ipsis dominis suis non insciis, ab examinandis pecuniam exegerunt. Cum igitur distributio gratiarum postea facta est, omnibus impetrantibus gratias, in rotulis pauperes clerici postpositi sunt, & gratiæ eorum penè inutiles efficiebantur. Annis enim secundo & tertio ipse signavit multas rotulas sub data anni primi, ac si cum aliis rotulis in principio anni primi porrectæ fuissent. Nec erat discretio, quis rotulas illas emitteret, vel qui continerentur in illis. Et isti omnes gratiis pauperum in primo anno obtentis præjudicabant. Deinde successu temporis quasi omnes supplicationes sibi porrectas sub gratiis specialibus cottidie signavit. Postea multi obtinuerunt duas, tres vel quatuor gratias speciales sub data familiarium Papæ. Deinde multi obtinuerunt gratias cum clausula ANTEFERRI, *quæ non solum præjudicabant gratiis pauperum generalibus, sed etiam gratiis specialibus. Postea vacantibus beneficiis, quæ hujusmodi gratias habentes acceptabant, alij impetrabant eadem sub data diei obitus, & gratias exspectativas quascunq; excluserunt. Multi etiam impetrabant gratias, in quibus Papa scripsit,* MOTU PROPRIO *se illas concessisse; quamvis Papa personas illas, quibus hujusmodi gratias concessit, minimè novit. Et sic quilibet excogitavit sibi*

modum, quo posset alium excludere, nec dubium erat de signatura obtinenda aut literarum expeditione facienda, si impetrans non defecit in pecunia expendenda. Ex prædictis quasi inexplicabiles lites ortæ sunt, & succedentibus diversis Papæ declarationibus, vix aliquis in beneficio, per gratiam Sedis Apostolicæ tunc obtento, sibi securus videbatur. Imò sæpius accidit, quòd duobus litigantibus in curia Romana, & latis duabus sententiis diffinitivis pro una parte, ille contra quem latæ fuerunt, jam instante prolatione tertiæ sententiæ, impetravit à Papa parti, pro qua duæ prædictæ sententiæ latæ fuerunt, imponi silentium, vel saltem mandari auditori ,, tertiæ instantiæ, ne justitiam in illa causa ad- ,, ministraret. Tandem quid parvi & infirmi status obtinuerunt gratias in duabus vel tribus diœcesibus, ad omnes collatores vel collatrices earum ad beneficia absq; numero, certo tamen valore, magno quidem valdè, expresso, ita quod ipsi præcederent omnes ante se gratias obtinentes, paucis exceptis, sub quacunq; forma verborum concessas: etiamsi contingeret, Papam tales illorum gratias revocare, nihilominus tamen ipsi gratiæ optatum impetrantium consequerentur effectum. Pro quibus quidem gratiis nonnulli C. alij XC. alij LXXX. & sic tandem usq; ad XX. florenos descendendo expendebant. Cum autem prædictæ gratiæ, & quædam aliæ, de quibus infra dicetur, per CANCELLARIAM, *regulis ejusdem obstantibus, tanquam à jure &*

usu

usu communi exorbitantes, expediri non poterant, per CAMERAM *expeditæ transierunt. Tandem ad hoc devenit expeditio literarum Apostolicarum super hujusmodi gratiis conficiendarum, quod volens habere gratiam à sede Apostolica, non habebat sollicitari super signatura supplicationis, aut scriptura minutarum, aut grossarum, cancellaria, camera, bulla, vel registro; sed solum cum ad hujusmodi ordinatis concordare, quantum vellet pro gratia obtinenda sub formam, quam eligeret, expendere, & literas super gratia tali absq; ulteriori sollicitudine reciperet expeditas. Ex prædictis accidit, quod rudes & quasi illiterati Magistris & Doctoribus præferuntur in illis: & Clerici simplices nationis plebejæ, Cardinalium prærogativa quantum ad pluralitatem beneficiorum, & etiam in eis compatibilitatem eorum, licet eis scientia ad hæc minimè suffragatur, attingunt: ita quod unus decem vel duodecim beneficia habere comprobatur. Item multi impetrabant* DISPENSATIONES, *quod possent plura beneficia curata & aliàs incompatibilia possidere. &c. Episcopatus plurimi, & per Alemanniam ferè omnes, istius Papæ temporibus vacaverunt: multisq; Ecclesiis personæ indignæ vel inutiles præfectæ sunt, & qui plus solvit Papæ, Episcopatum obtinuit: unde pro expeditione circa talia oportuna multi expenderunt decies tantum, quantum solverunt Cameræ Apostolicæ prædecessores eorum: nam quidam impetrantes Archiepiscopatus* XL *millia:*

lia: alij LX millia: nonnulli LXXX millia florenorum Papæ ſolverunt.

Cap. LXXXVII. *Poſtquam Dominus Bonifacius Papa ſupradictus gratias pauperibus, & etiam aliis anno primo Pontificatus ſui conceſſas, per novas gratias cottidie jam per annos XIII. modis prædictis poſtergavit, animoſq; eorum per tantum tempus ſpe retardationis inſolitæ liberalitatis ſuſpendit, nec etiam in Gratiis deinceps concedendis progreſſus ulterior ſoliti finis efficax videretur, inopinato ac inaudito modo conſolatur eoſdem. Quoniam Pontificatus ſui anno XIII, XI. Kal. Menſis Januarij ſolubilem deſperationis laqueum contexens, ſuſpendij faſtidium relaxando, omnes Gratias exſpectativas, ſub quacunq; verborum forma à ſe conceſſas, perſonis quibuſcunq; revocavit: & deinde novos modos ſuper gratiis beneficialibus inducens ſtatuit, quòd quicunq; deinceps gratiam ab eo impetraret, literas ſuper illa gratia infra annum à tempore Datæ computandum, procurare deberet, aliàs gratia illa haberetur pro non facta, nec literæ ſuper ea poſt annum deberent expediri.* Poſthæc ſpeciatim auctor recenſens revocationes ſingulas cum clauſulis ſuis *Anteferri & Antelationis*, itemque diſpenſationum, & Exemptionum, Literarum familiaritatis; tandem ſubjicit: *Sed non obſtantibus revocationibus prædictis, Maguntinenſis & Colonienſis Arthiepiſcopi, nolentes lucro & commodo, quæ de literis VIDIMUS ſupra dictis, habere*

habere ſoliti erant, carere, ſine eiſdem literis Apoſtolicas literas exſequi non ſinebant. Poſtquam Dn. Bonifacius prædictas revocationes, ordinationes, annullationes & caſſationes fecit, novas gratias, non tamen ab anteceſſoribus ſuis concedi ſolitas, conceſſit, & gratias ad beneficia exſpectativas ad quinquennium reſtrinxit. Unde nullum eorum, quos revocationibus gratiarum ſupradictis offendit, reddidit deſperatum, quin poſſet iterum plenitudinem poteſtatis Apoſtolicæ ſuis temporibus tentare confidenter; ſed pro ſignatura ſuplicationis cujuslibet ducatum unum dare oportebat impetrantem. Mox de ſucceſſore Innocentio VII. A. 1404. hæc refert:

Cap. LXXXVIII. *Hic dominus Innocentius in principio creationis ſuæ, more prædeceſſorum ſuorum, diverſos rotulos ſuper Gratiis beneficialibus ſignavit: ſed volens modum illum, qui vitio Simoniæ invaluit, extirpare, ſeptimo idus Aprilis, omnes Gratias & conceſſiones, vitioſè vel Simoniacè, ſeu etiam per ſcitum & conceſſum eorum, ſub quorum titulis rotuli hujuſmodi confecti fuerunt, in rotulis ipſis, ſeu extra illos, ad inſtantiam cujuſcunq; ſeu quorumcunq; obtentas, & quæcunq; inde ſecuta, caſſavit & irritavit. Inſuper in omnes & ſingulos cujuſcunq; gradus, ſtatus, vel conditionis exiſterent, etiamſi Pontificali, aut aliâ quâvis præfulgerent dignitate, quos forſitan in futurum hujuſmodi nefanda in rotulis hujuſmodi, vel extra illos ſimo-*

moniacè procurare, vel tractare, aut propterea pecunias vel alia munera dare, vel promittere, seu recipere contingeret, excommunicationis sententiam promulgavit, à qua per alium quàm Rom. Pontificem, præterquam in mortis articulo, absolvi non possent. Et nihilominus procurantes, tractantes, dantes, promittentes, ac recipientes hujusmodi omnes & singulos, sive pro se, sive pro aliis, omnibus beneficiis ecclesiasticis, quæ eo tempore quomodolibet obtinerent, essent privati, & inhabiles ad alia beneficia obtinenda. Sed heu ille mille-artifex, zizaniæ sator, semine bono suffocato, vincula supradicta, quamvis arctissima, suæ calliditatis arte dissolvit, ita quod literæ super Gratiis suspectis de præmissis expeditionem inter cæteras literas receperunt, & Concilium prætermissum est, quod ad Kal. Maij fuerat prorogatum.

VII. Toto itaque orbe Christiano reformationem Ecclesiæ in capite & membris seriò atque anxiè expetente, congregatum tandem fuit Concilium Constantiense A. MCCCCXIV. & sublato schismate Pontificum Rom. electoque Martino V. Papa anno 1417. Sessione XLIII. sancitum fuit: *Electiones, postulationes, confirmationes, & quævis provisiones simoniacæ Ecclesiarum, Monasteriorum, dignitatum, personarum, officiorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunq; deinceps factæ nullæ sint ipso jure, nullumq; per illas jus cuiquam acquiratur,*

nec

nec promoti, confirmati, aut provisi faciant fructus suos, sed ad illorum restitutionem tanquam iniquè ablata percipientes teneantur, statuentes insuper quòd dantes & recipientes ipso facto sententias excommunicationis incurrant. Porrò in Concilio Basileensi A 1436. Sessione XII. electiones & confirmationes plenius reformatæ: *Eligantur Episcopi & quicunq; alij Prælati, ac confirmentur juxta statuta juris communis, nempe ut singulæ Ecclesiæ Episcopos, singula collegia, singuli conventus, Prælatos sibi eligant, qui rursus ab illis confirmentur ad quos de jure confirmatio spectat, nempe Episcopi à Metropolitanis: Metropolitani à Papa, & inferiores Prælati ab Episcopis.* In Sessione XXI. *Annatarum* exactio tam in Curia Romàna, quàm alibi pro confirmatione electionum, vel admissione postulationum, aut aliqua collatione sublata ac prohibita fuit. Restitutis itaque Electionibus liberis & Confirmationibus ad jus commune revocatis cessare debebant Reservationes & Gratiæ Papales, *Vid. Petr. de Marca lib. VI. de C. S. & J. cap. IX.* Inde in Francia Carolus VII. Sanctionem illam Pragmaticam promulgavit.

IIX. At Imperator Fridericus III. cedens Pontifici Nicolao V. CONCORDATA ista cum Nuncio Apostolico composuit, de quorum natalibus Æneas Sylvius Cardinalis tunc Senensis ad Marti-

num Mayer Cancellarium Moguntinum A. 1457. in excuſatoriis contra murmur gravaminis Germanicæ nationis, hæc ſcripſit Epiſt. CCCLXXXIII. *Verùm cum dicis decreta Baſileenſis Conciliꝫ non cuſtodiri, idq́ꝫ putas injurioſum eſſe Nationi, indignam dicimus eſſe querelam tuam. Propter decreta enim Baſileenſis Conciliꝫ inter Sedem Apoſtolicam & Nationem veſtram diſcidium cœpit: cùm vos illa prorſus tenenda diceretis, Apoſtolica verò Sedes omnia rejiceret. Itaq́ꝫ fuit deniq́ꝫ compoſitio facta, in qua nos Imperatorio nomine interfuimus. Ea certam legem dedit deinde inviolabiliter obſervandam, per quam aliqua ex decretis Conciliꝫ prædicti recepta videntur, aliqua rejecta. Itaq́ꝫ non juſtè agis, ſi per omnia ſervanda eſſe decreta contendis.*

IX. Hæc Concordata inter Imperatorem & Nuncium Apoſtolicum fuerunt projecta, & Statibus quidem communicata, ſed non ab omnibus approbata, à Nicolao V. verò iſta formâ rata habita & confirmata. Horum ſummam P. Gregorius Tholoſanus *de benef. eccleſ. cap. XXIV*, 20. hanc exponit: *Fuit in his Concordatis ſtatutum ſuper modificatione & proviſione Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum beneficiorum quorumcunque, juris ſcripti reſervatione, & conſtitutionum,* execrabilis & ad Regimen. *atq́ꝫ reductæ tantum reſervationes ad præſcriptas juris communis peculiares retentiones. Permittitur*

etiam

etiam iisdem Concordatis, in Metropolitanis, Cathedralibus atq; immediatè non subjectis Ecclesiis, monasteriis, sedem Apostolicam immediatè recognoscentibus, canonica electio infra tempus constitutionis Nicolai III. incipientis, Cupientes facienda. *Alioquin ut ad dictam sedem devoluta beneficia conseantur; confirmatione tamen prædictæ electionis petenda à Papa, tali clausula addita:* Nisi ex rationabili & evidenti causa ac de dictorum fratrum nostrorum Cardinalium consilio, de digniori & utiliori persona duxerimus providendum. *Reservat etiam ibidem sibi Papa monasteriorum monialium dispositionem, & tunc per commissionem ad partes. Cætera verò beneficia & dignitates vult ut illi conferant, ad quos antea spectabant, in mensibus tantum Februarij, Aprilis, Junij, Augusti, Octobris, & Decembris, dispositione quavis alia, reservatione, gratia expectativa, quacunq; sub forma verborum factis & faciendis, non obstantibus. In reliquis autem sex mensibus collationem sibi reservat, si tamen eam intra tres menses non fecisset, seu si beneficia suorum mensium intra tres menses non contulisset, potestatem conferendi illis ipsis eandem permittit. Statuit insuper annatas, secundum taxam mediorum fructuum solvendas, aut si excedant, moderandas. Et Clemens postea VII.* in Bullario, constitutione ejus 46. incipiente, Admonet nos, *dicta Concordata Germanica confirmat, atque statuit irritas esse à*

præ-

prælatis & principibus factas collationes in mensibus summi Pontificis, & provisos per eos teneri ad restitutionem fructuum; reservatâque provisis à sede Apostolica, contra intrusos actionem. Dehinc tamen Gregorius XIII. in constitutione 42. inter constitutiones ejus insertas in dicto Bullario collecto per Cherubinum, incipiente, Quæ in Ecclesia. *constituit, ne, quod supra statuerat Nicolaus V. quòd post tres menses si non contulisset summus Pontifex, ordinarij conferre possent, locum haberet: vult tamen, ut provisi à tempore collationis intra tres Menses teneantur ordinariis collationem significare.*

X. Horum Concordatorum cum variæ extent editiones, nos secuti sumus eam, quam anno hujus seculi decimo edidit, collatam ad ipsum Registrum Bullarum Papalium & libros Secretorum, *Georgius Branden* J. U. D. Presbyter Eystetensis & Canonicus Augustanus. Exemplar Germanicum quoque exhibet Limnæus *Mantissa VIII. ad Capitulat. Caroli V.* ex Goldasti *Constitutionum Imp. Tomo. I.* quæ tamen in mea editione isthic non apparet, atque est translatio quædam nulla authentia gaudens, & vitiis suis quoque laborat. Statim enim in principio non intellexit quid sit *Cap. ad regimen.* itaque absurdè vertit: *Und andere auffsätze so zur Regierung gehören.* ut taceam vitia typographica fortè.

Ad-

Adjecta quoque cernitur Clementis VII. Papæ confirmatio à Limnæo & Goldasto præterita.

XI. Etsi verò Concordata illa non ab omnibus ac singulis Statibus, nec per omnia fuerint acceptata, præsertim quoad Annatas, quibus gravatus Dietherus Archiepiscopus Moguntinus A. 1461. appellavit ad futurum Concilium Generale; cui alii Principes adhæserunt, ut refert autor Paralipomenorum ad Conradi Urspergensis Chronicon. Idque gravamen duravit usque ad tempora Maximiliani I. Imp. ut constat ex decem gravaminibus nationis Germanicæ & S. R. Imperii & remediis eorum, quæ exhibet Goldastus *Tom. II. Const. Imp. pag.* 120. Ex quibus ipsis etiam apparet, circa collationes beneficiorum ac præbendarum multas fuisse querelas. Nihilominus tamen ex *avisamentis* ad ista gravamina adjectis Concordata laudantur: *Sicut Regnum Franciæ Pragmaticam habet Sanctionem, cui in conferendis beneficiis innititur: Sic Imperium Romanum habet Concordata Principum; utq; ea illæsa conserventur, interest Cæsareæ Majestatis. Rarò tamen hactenus per summos Pontifices violata sunt: & Auditores Rotæ juxta illa huc usq; feruntur judicasse. Et si aliquis Curialium per quamcunq; dispensationem conaretur illa infringere; quod Episcopus vel Princeps vel Senatus*

ejus-

ejusdem loci principiis obstando, in faciem ei Concordata inculcaret, pie exhortans ne contraveniat, quoniam audacia sua sustineri nequaquam posset, cum & Turcæ & Judæi pacta fidemq; servent. Quis Curtisanorum tam insolens aut stultus est, ut contra voluntatem Episcopi, Principis, aut totius alicujus communitatis in aliqua civitate habitare præsumat? Sed & ipse Maximilianus in Edicto subsequuto Concordata hæc approbat & juxta ea descriptionem *Familiarium* absque præjudicio ordinariorum Collatorum fieri mandat. Quod gravamen in subsequentibus *centum gravaminibus, articulo XVII. sqq.* prolixius fuit deductum. Et in Rec. Imp. anno 1500. *§. vvie man mit dem Pabst handeln soll.* 43. *§. fi.* Legatio ad Papam decreta, *mit seiner Heiligkeit der* concordata, *und anderer Beschvverung halben, so der teutschen* Nation *vom Stul zu Rom mannigfaltiglich auffgelegt vverden und begegnen, ernstlich zu handelen, alles nach laut einer* instruction, *so unser verordnet Regiment in vollkömlicher Form vvol vvird vvissen nothdürfftiglich zu stellen.* Itaque in Concilio tandem Tridentino *Sess. XXIV. decreto de reformatione generali cap. XIX.* statutum est: *Mandata de providendo, & Gratiæ quæ dicuntur Exspectativæ, nec concedantur deinceps, nec concessis uti liceat, nec reservationes mentales, nec aliæ quæcunq; gratiæ ad vacatura alicui etiam Cardinali dentur, & concessa antea*

abro-

abrogata esse censeantur. Quod caput diductiùs allegat P. Gregorius Tholosanus *d. c. XXIV.* adjiciens hanc limitationem: *Reservationes tamen in corpore juris insertæ non videntur revocatæ.* Scilicet quæ in *cap. execrabilis.* in *cap. ad regimen.* & in Concordatis continentur. Atque idem Maximilianus Leodiensibus rescripsit, Concordata hæc sedulò observanda esse, sub dato Augustæ die 11. Julij A. 1518. teste P. Christinæo *Decis. Cur. Belg. CCCLVIII, 15.* ubi & id tradit, in multis Germaniæ & Inferioris & Superioris locis ea non fuisse acceptata adeoque in foro acceptationem seu observantiam esse probandam ab eo qui suam intentionem in iis fundat. Ferdinandus I. in Ordinat. Judicii Aulici in fine inter alios libros judiciales, ex quibus controversiæ decidendæ, etiam hæc Concordata commendat, & à Matthia Imp. repetuntur. Pariter & Carolus V. Cameracensibus mandavit sub dato Bruxellæ 9. Febr. 1555. Ad id quippe obligatus per Capitulationem §. XVI. *Und als über und wieder* Concordata Principum, *auch uffgerichte verträge zwischen der Kirchen, Päbstlicher H. oder dem Stul zu Rom und teutscher* Nation *mit unsäglichen* gratien, Rescripten, Añaten *der Stifft, so täglich mit Manigfältigung und Erhöhung der* Officien *am Römischen Hoff, auch* reformation, dispensation, *und in andere wege,*

zu

zu abbruch der Stifft, Geistlichkeit und andern gegebenen Freyheiten, darzu zu nachtheil Juris Patronatus *und der Lehn-Herrn, stetigs und ohn-unterlaß offentlich gehandelt, derhalben auch unleidlich und verboten Gesellschafften und* Contract *oder bündnis als vvir berichtet, fürgenommen und auffgerichtet vverden: das sollen und vvollen vvir, mit Ihr, der Churfürsten, Fürsten nnd anderer Stände Rath, bey unserm H. Vater dem Pabst und Stul zu Rom, unsers bestens vermögens abvvenden und fürkommen, auch darob und daran seyn, daß die vorgemelten* Concordata Principum, *und auffgerichtete Verträge, auch* Privilegia *und Freyheiten gehalten, gehandhabt, denen festiglich nachgelebet und nachkommen vverde.* Quibus omnibus in Capitulatione Ferdinandi I. Imp. §. XV. additum: *Jedoch vvas Beschvverung darinn befunden und Mißbrauch entstanden, daß dieselben vermöge deshalb gehabten Handlung zu Augspurg der mindern Zahl im dreyssigsten Jahr gehaltenen Reichs-Tags, abgeschafft, und hinfüro dergleichen ohn Vervvilligung derChurfürsten nicht zugelassen vverde.* Quæ repetita singula in Capitulatione Rudolphi II. §. XV. Matthiæ Imp. §. XVIII. Ferdinandi II. §. XV. Ferdinandi III. §. XVIII.

XII. At in Capitulatione Ferdinandi IV. Imp. prioribus hæc adjecta clausula in favorem protestantium, §. XVI.

doch

doch so viel diesen und den folgenden XVII. *Artickel betrifft, Unsern lieben Oheimen und Churfürsten zu Sachsen, Brandenburg und Pfaltz, und ihre Religions-Verwandten, dem Religion- und Prophan-Frieden, auch dem jüngst zu Münster und Osnabrück auffgerichteten Friedenschluß und was deme anhängig, wie obgemelt, unabbrüchig, auch ohne* consequenz *nachtheil und schaden.* Quæ in Leopoldina §. I. & XIX. amplius declarata, adjectâ quoque mentione Nobilitatis immediatæ Imperii. Enimverò quum seculo superiori Status Catholici gravamina contraProtestantes Imperatori offerrent & de Concordatis quoque quæstio oriretur, replicarunt Protestantes in Comitiis Ratisp. 1598. *Daß auch die* Compactata Germaniæ *unbündig, dieweil sie nicht vermöge des Herkommens im Reich auffgericht, auch von allen Päbsten anders nicht, dann darinnen es ihnen zu ihrem vortheil gedienet, gehalten, wie sie auch meldet, nicht dann zu des Reichs unterdruckung* expracticirt *worden, das bedarff bey erfahrnen des Reichs sachen keine* deduction; *daß sie auch dem Religionfrieden zu wieder nicht können angezogen werden, deß berufft man sich auff den Buchstaben gemelter* Compactaten, *darum dieselben von den Gegentheilen vergeblich* allegirt. Conf. Schütz. *J. Publ. Exerc. VII. §§. VII.* Limnæ. *ad Capitul. Caroli V. pap. 2277.* Rhet. *J. P.* 1:2,130. *&* 2:2,58.

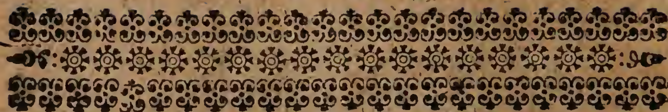
 Scilicet

Scilicet Protestantes jura Pontificis Rom. de quibus in Concordatis conventum, non agnoscunt per Pacem Religiósam. Quò pertinet Instrum. Pac. Westphal. Art.V. §.19. & 20. *Si quid Annatarum, Jurium Pallij, confirmationum, Mensium Papalium & hujusmodi jurium & reservationum nomine in bonis Statuum A.C. Ecclesiasticis immediatis à quocunq́ʒ, quandocunq́ʒ aut quomodocunq́ʒ prætendatur, id validitate & executione à brachio seculari impertienda careat. In quorum autem ecclesiasticorum bonorum immediatorum Capitulis utriusq́ʒ religionis Capitulares & Canonici vigore præfati termini certo utrinq́ʒ numero, admittuntur, Mensesq́ʒ Papales id temporis in usu fuerunt, porrò quoq́ʒ, si decedentés Capitulares & Canonici ex numero Catholicorum desinito fuerint, obtineant, atq́ʒ executioni, casu eveniente, mandentur, modò Papalis provisio Capitulis immediatè è Curia Romana & tempore legitimo insinuetur.* Deniquè quæsitum est, an Papa Concordatis his per recentiores Bullas derogaverit aut dé jure derogare possit? quod etsi Georg. Branden affirmet: magis tamen est, ut negemus cum Rebuffo & & Lud.Engel.2:3:15, 18. testantibus de praxi & rationes dubitandi refutantibus. Nemo enim suâ se obligatione invito altero, cui est obligatus liberare potest, ne quidem ex plenitudine potestatis, quippe quæ semper restricta est ad Jus divinum

Naturale

Naturale atque Gentium, Legesque fundamentales: sed & per Regulam Cancellariæ octavam, quæ nuncupatur Regula de Mensibus & Alternativa, & excipit ipsa expressè non tantum Cardinales, sed *& alios sub Concordatis inter Sedem Apostolicam & quoscunque alios initis, & per eos qui illa acceptare & observare debuerant acceptatis & observatis quæ lædere non intendit, comprehensos.* Ad quam Ferdinandus de Castro Palao *Oper. Moral. Part. II. Tract. XIII. Disp. II. Punct. XXII. §. IV. fi.* hæc annotat: *Præter exceptionem Cardinalium S. R. Ecclesiæ excipit Pontifex beneficia concordata h.e. quæ ex convenientia cum Sede Apostolica liberè providentur, qualiter sunt plura in Germania & Francia. Huic enim Concordiæ nunquam censetur Pontifex derogare; quia transit in contractum; eaq; de causa ut firma sit, & locum habeat, debet esse acceptata ab illis quorum interest, ut contingit in omni contractu, qui acceptatione perficitur.*

V. Gonzal. gl. 25. sqq. ubi latè hanc materiam tractat.

INDEX RERVM
ad
Fr. Duareni Tractatum de
Sacris Ecclesiæ ministeriis ac beneficiis.

Basi-

Eccle-

Honores

Pœnæ

Errata.

p. 179. rubr. cap. 3. lege: *Romani.*
p. 196. lin. 20. lege : Δασύπους.
p. 386. lin. 1. lege: *nullam.*
p. 414. lin. 7. à fi. lege: *conductitiis.*

FINIS.

